Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

GYERMEKPROSTITÚCIÓ VISSZASZORÍTÁSA, GYERMEKKERESKEDELEM

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 kiemelt projekt
Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Székhely:1138 Budapest, Váci út 191.
Postacím:1138 Budapest, Váci út 191.
Honlap: www.nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem

HALLGATÓI TANANYAG

Szerzők

Dr. Hatvani Erzsébet

Sebhelyi Viktória

Toszeczky Renáta

Vaskuti Gergely

Szakmai lektor

Nagy István

Sitkei Péter

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú,
Szociális humán erőforrás fejlesztése
kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001

azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt keretében

készült

Kiadja: Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1138 Budapest, Váci út 191.

Telefon: +36 1 450 3230

www.nszi.hu

Felelős kiadó: Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2021

Tartalom

Előszó 7

1. Bevezetés a prostitúció, gyermekprostitúció, emberkereskedelem, gyermekkereskedelem általános jellemzőibe, jogi háttér 8

1.1. A prostitúció, emberkereskedelem fogalma 8

1.1.1. A prostitúció definíciója, attitűdök 8

1.1.2. Gyermekkor fogalma, annak gyermekprostitúció megítélésében való jelentősége .. 10

1.1.3. Emberkereskedelem, prostitúció fogalma fogalma, egyes büntetőjogi aspektusai .. 12

1.1.4. Emberkereskedelem elleni küzdelem Magyarországon 17

1.1.5. Emberkereskedelem elleni nemzeti stratégiák és annak változásai 18

1.2. A gyermekprostitúció és az emberkereskedelem jogi háttere, szabályozása 21

1.2.1. A jogi szabályozás elméleti és gyakorlati modelljei 21

1.2.2. A gyermekprostitúció szabályozási háttere a nemzetközi jogban 25

1.2.3. Magyarországi szabályozás 30

2. A gyermekprostitúció, gyermekkereskedelem jellemzői a gyermekek bevonhatóságának, bevonódásának szempontjából 45

2.1. A gyermekprostitúció jellemzői - társadalmi háttér 45

2.1.1. Áldozattá válás a prostitúciós érintettséget megelőzően 46

2.1.2. A gyermekprostitúció következményei 47

2.1.3. Gyermekprostitúció és kényszerítés, kényszerítő körülmények 48

2.2. Pszichológiai háttér 52

3. A gyermekprostitúció és a gyermekvédelmi ellátórendszer kapcsolódásai, speciális jelenségek 59

3.1. Gyermekprostitúció jelensége a gyermekvédelmi alap- és szakellátási rendszerben 60

3.1.1. Gyermekprostitúció és gyermekvédelem Magyarországon, a fokozott érintettség kérdései 60

3.1.2. Jelzőrendszer 64

3.1.3. A gyermekprostitúcióra / emberkereskedelemre irányuló hazai megelőzési rendszer értékelése 77

3.2. A gyermekprostitúcióval összefüggést mutató „kísérő” ártalmak 80

3.2.1. Szerhasználat 80

3.2.2. Egészségkárosodás 82

3.2.3. Ellátási problémák mentális problémák esetében 83

3.2.4. Kriminalizáció 83

3.2.5. Eljárások és másodlagos viktimizáció ... 87

4. A segítségnyújtás intézményes lehetőségei ... 89

5. A gyermekprostitúcióval kapcsolatos kommunikáció, a média felelőssége ... 101

6. A segítségnyújtás intézményi lehetőségei a gyermekvédelemi szakellátásban, igazságszolgáltatásban ... 105

6.1. Az intézményes segítségnyújtás lehetőségei ... 105

6.2. Általános védelmi intézkedés, az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermekek ellátása speciális gyermekotthonokban ... 108

6.3. A külföldön áldozattá váló felnőttek és kiemelten a gyermekek segítése ... 115

6.4. A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek áldozatokhoz való professzionális közelítése ... 116

6.5. A gyermekbarát igazságszolgáltatás ... 122

6.6. A különleges bánásmód megállapítása és általános szabályai ... 124

6.7. A különleges helyiség (különleges meghallgató szoba) alkalmazása ... 125

6.8. Áldozat azonosítás (EKAT) ... 126

7. Jó gyakorlatok bemutatása ... 129

Felhasznált szakirodalom ... 135

Jogszabályok ... 142

Előszó

Köszöntjük a 30 tanórás ***„Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem”*** c. szakmai tanfolyam típusú továbbképzésen!

Mit ad a Önnek a *„Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem”* c. továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudása?

A szakmai tanfolyam egy kevésbé ismert témakörbe enged bepillantást: a prostitúció általános jelenségébe, problematikájába. Ismereteket ad a gyermekprostitúcióban való érintettség jellemzőiről. Segítséget nyújt a résztvevőknek abban, hogy felismerjék a veszélyeztetett, valamint a már áldozattá vált gyermekeket. Azonosítja az elkövetőket, bemutatja a nemzetközi egyezmények és a magyarországi jogszabályok elvárásait, az intézményi lehetőségeket, a gyermekvédelmi szakellátásban, a gyermekjóléti alapellátásban és átmeneti gondozásban tapasztalt speciális megnyilvánulási formákat és folyamatokat.

Hogyan épül fel *„Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem”* c. továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Továbbképzési nap	10 tanóra (6 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti
2. Továbbképzési nap	10 tanóra (6 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti
3. Továbbképzési nap	10 tanóra (6 tanóra elmélet, 4 tanóra gyakorlat)	jelenléti

1. Bevezetés a prostitúció, gyermekprostitúció, emberkereskedelem, gyermekkereskedelem általános jellemzőibe, jogi háttér

Összefoglalás: A prostitúció és az emberkereskedelem, ehhez köthetően a gyermekprostitúció és a gyermekkereskedelem kevéssé számszerűsíthetően, de jelen van a világon, Európában, így Magyarországon is. A gyermekek érintettségének megismerése, a gyermekprostitúció jelensége, a motivációk, a kezelés kihívásai szoros összefüggést mutatnak az általános jelenségekkel. A gyermekvédelmi alap- és szakellátásban dolgozó szakemberek találkoznak azzal, hogy az ellátórendszer látókörébe kerülő kiskorúak között vannak olyanok, akik a gyermekprostitúcióban, ehhez kapcsolódóan az emberkereskedelemben, gyermekkereskedelemben, és annak szexuális kizsákmányolási formájában érintettek. Az érintettek körébe tartozó kiskorúak száma statisztikailag pontosan nem ismert, de a gyakorlati munkában tapasztalt esetek, továbbá a jelenséghez köthető nagymértékű látencia alapján a veszélyeztetettek köre feltételezhetően jóval nagyobb a felderítettnél, így a megelőzés, kezelés és az áldozattá vált gyermekek azonosítása kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a gyermekvédelmi szakemberek és az intézmények körében.

Cél: A gyermekprostitúcióban veszélyeztetett gyermekek esetében az általános gondozási, nevelési, fejlesztési eszközök mellett hatékonyabbá teheti a munkát, ha a szakemberek teljesebb és pontosabb képet kapnak magáról a jelenségről, az alapfogalmakról, illetve azokról a társadalmi, családi hatásokról, traumákról, amelyek az áldozattá válás esélyét növelik, illetve annak hátterében azonosíthatóak.

Kulcsszavak: prostitúci, megítélés, hierarchia, szabályozás, attitűdök, emberkereskedelem, kizsákmányolás, pornográfia, gyermekkor, gyermekprostitúció, halmozotan hátrányos helyzet, befogadó és kibocsátó országok/régiók, nők elleni erőszak, magyarországi és nemzetközi programok

Tanulást segítő kérdések: Milyen különböző attitűdök jellemzik a prostitúció megítélését? Mi alapján határoljuk el a gyermekkor fogalmát a magyarországi jogrendszerben? Az emberkereskedelem meghatározásának fő jellemzői?

Ajánlott magyar nyelvű irodalom:

- Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. Budapest, 2015.
- Betlen Anna: Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon, 2013. Kutatási beszámoló
- Kránitz Mariann: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak. Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok. (2013.) 50.

1.1. A prostitúció, emberkereskedelem fogalma

1.1.1. A prostitúció definíciója, attitűdök

Nem adható a prostitúcióra vonatkozó olyan definíció, amelyben a témával foglalkozó szakemberek többsége egyetértene. Ennek egyik oka az, hogy a prostitúció és a róla való gondolkodás is kulturálisan meghatározott. Vagyis a prostitúció jelensége (működése, felépítése, szereplőinek köre), társadalmi és jogi megítélése eltéréseket mutat a történeti, földrajzi és a kulturális dimenziók mentén egyaránt. A meghatározást az is befolyásolja, hogy a prostitúciót minden korban jelentős közérdeklődés övezi, tekintettel arra, hogy kérdése egyúttal a szexualitást, férfi és nő – hatalmi struktúrába ágyazódott – viszonyát is érinti. Ebből fakadóan a prostitúció jelensége „alkalmas felületet biztosít” a különböző mélyben lappangó társadalmi feszültségek és az ezekkel járó, gyakran polarizálódott vélemények összeütközésére.

A prostitúció és az emberkereskedelem, mint a világon mindenütt, nálunk, Magyarországon is figyelemre méltó tömegeket mozgat. Nem csak a használók lehetnek sokan – egyes becslések szerint minden hetedik férfi vásárol élete során legalább egyszer prostitúciót –, de az őket kiszolgáló prostituáltak száma is jelentős lehet, még ha hiteles felmérések híján nincs is róla pontos adatunk. A prostitúció megítéléséről időtlen idők óta vita folyik. Az egyik álláspont szerint a prostitúció olyan munka, mint bármi más, amely létező fizetőképes keresletet hivatott kielégíteni, az áru (a szolgáltatás) és a vásárló egymásra találását normál piaci szabályok keretezik, feltéve, hogy az államhatalom – esetleg a közvélemény nyomásának engedve – tiltani nem próbálja, mert akkor viszont a föld alá kényszerül, bűnszervezetek prédájává lesz, és betegségek, erőszak, bűnözés veszik át fölötte az uralmat. A másik álláspont a prostitúcióban, pontosabban modern korunkban immár a prostitúciót is magába foglaló világméretű szex-gazdaságban a nők, a gyermekek, a szegényebb, elnyomottabb népcsoportok, hátrányos helyzetűek, elmaradottabb országok, régiók alávetésének, kizsákmányolásának intézményrendszerét, egyben az alapvető emberi jogok rendszeres sérelmét látja. A két egymástól gyökeresen eltérő álláspont alapján különböző állami attitűdök alakultak ki világszerte. Egyes országokban tolerálják, nem akadályozzák, sőt, néhol egyenesen elfogadják a prostitúciót, mint munkatevékenységet, egészség- és társadalombiztosítást kötnek hozzá.

Másutt bűnös tevékenységnek tartják, s ezért tiltják (azt, amit a prostituált csinál), sok esetben a prostitúció iparát mozgató személyeket és szervezeteket is, máshol ez utóbbiakat nem, vagy csak látszólagosan üldözik, megint másutt a prostituáltakat áldozatnak vagy legalábbis gyenge, passzív félnek tekintve egyértelműen a prostitúciós ipar szervezőit, haszonélvezőit és a keresletet támasztó vásárlókat büntetik. A prostitúció szó értelmezése – s a hatósági hozzáállás – tehát elsősorban attól függ, hogy az adott modell alkalmazói a prostitúció elsődleges aktorának a prostituáltat, vagy a prostitútorokat – kerítők, szervezők, futtatók, vásárlók – tekintik-e. Az első esetben a prostitúciót alapjában véve a prostituált munkájaként, a második esetben a prostitútorok által elkövetett kizsákmányolásként értelmezik.

Az első esetben a prostitúcióhoz kötődő bűnözést és erőszakot (pl. jobb szabályozással, hatékonyabb ellenőrzéssel) kiküszöbölhető hibának, a második esetben a prostitúció tőle elválaszthatatlan lényegi elemének tartják. A két fő irányzatot sokszor „holland” és „svéd” modellként emlegetik: a holland modell értelmében (de ehhez hasonló működik Németországban, Dániában, Ausztriában, Svájcban, Görögországban) a prostituált tevékenységét szabályozzák: életkorhoz, engedélyhez, adózáshoz, idők, helyek stb. betartásához kötik, a futtatók és bordélyosok ezekben az országokban, ha bejegyzett legális tevékenységet végeznek, általában menedzsereknek számítanak, és nem kell üldözéstől félniük. A svéd modell újabban valamelyest szaporodó követői (Svédország mellett pár éve Norvégia és Izland, korlátozott értelemben Nagy-Britannia és Finnország, legújabban pedig Franciaország) illegálisnak, s ezért üldözendőnek tartja a prostitúció szervezőit és haszonélvezőit is (a bordélyosokat, szexklub-tulajdonosokat és vezetőket, a futtatókat, szervezőket, striciket stb.). Továbbá újdonsága, hogy illegálisnak és ezért üldözendőnek nyilvánítja a keresletet támasztó vásárlót, a kuncsaftot, klienst is, és segítségre szorulónak magát a prostituáltat. Európa számos más országában – így Magyarországon is – afféle „határozatlan” modell van érvényben. Eszerint a prostitúció sem nem tilos, sem nem munkatevékenység, nem is bűntett, de szervezni és egyéb módokon más prostitúciójából jövedelmet szerezni bűncselekmény[1].

Az az állítás, hogy a prostitúció szabad választás eredménye, önmagában nem állja meg a helyét. Bizonyos esetekben igaz ugyan, azonban a teoretikus vita helyett mindig arra kell koncentrálni, hogy a kényszer dimenziója és annak hatása miként számolható fel. A „kényszer” alatt nem csak a kényszerítés büntetőjogi kategóriáját kell érteni, hanem a kényszerítő körülményeket: a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségeket és hátrányos helyzetet, a társadalmi kirekesztettséget, illetve az abból fakadó kilátástalanságot, kiúttalanságot, valamint a „készen kapott” szubkultúrát.

[1] Bethlen Anna: Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon, 2013. Kutatási beszámoló 1-2., https://monafriends.files.wordpress.com/2014/10/aldozatellatas-2013.pdf, letöltés 2018. augusztus 1.

A prostitúció meghatározásának a rá vonatkozó nézőpontbeli megosztottságon túli – és talán legfőbb – nehézsége annak adott időszakban és kultúrkörön belül mutatott heterogenitása. A komplexitása és a sokszínűsége illeszkedik a társadalom szükségleteihez, gazdasági, jogi és erkölcsi szabályaihoz, a lehetőségekhez, a szokásrendszerhez, valamint a piaci viszonyok alakulásához, a fizetőképes kereslet változásaihoz. [2]

Ebből fakadóan soha nem létezett és nem is létezhet „a" prostituált fogalma vagy személye önmagában, a prostitúció különböző színtereinek szereplői döntően különböznek élettörténetük, a prostitúcióhoz vezető motívumok, társadalmi és szociális helyzetük, napi rutinjuk színtere szempontjából. Beszélhetünk például női és férfi prostitúcióról, illetve ezek homo- és heteroszexuális típusairól, országhatárokon belüli és nemzetközi prostitúcióról.[3]

Összességében tehát a prostitúció és az emberkereskedelem, ehhez köthetően a gyermekprostitúció és a gyermekkereskedelem kevéssé számszerűsíthetően, de jelen van a világon, Európában, így Magyarországon is. Fontos leszögezni, hogy a tananyag szerzői egyértelműen az alapvető jogok megsértését látják a prostitúciós tevékenységben, ahol ugyan nagyon különböző lehet az odavezető út és a tevékenység, de mindenképpen valamiféle kényszer az alapja. A különböző nézetek és álláspontok ismeretében tényként szögezhető le az is, hogy minden esetben egyértelműen súlyos kizsákmányolás és az országok többségében (az Európai Unióban mindenképpen) bűncselekmény a gyermekek prostitúcióba bevonása, ennek bármilyen módon történő elősegítése.

A gyermekek érintettségének megismerése, a gyermekprostitúció jelensége, a motivációk, a kezelés kihívásai szoros összefüggést mutatnak az általános jelenségekkel. A gyermekvédelmi alap- és szakellátásban dolgozó szakemberek találkoznak azzal, hogy az ellátórendszer látókörébe kerülő kiskorúak között vannak olyanok, akik a gyermekprostitúcióban, ehhez kapcsolódóan az emberkereskedelemben, gyermekkereskedelemben és annak szexuális kizsákmányolási formájában érintettek. Az érintettek körébe tartozó kiskorúak száma statisztikailag pontosan nem ismert, de a gyermekvédelmi gyakorlati munkában tapasztalt esetek, továbbá a jelenséghez köthető nagymértékű látencia alapján a veszélyeztetettek köre feltételezhetően jóval nagyobb a felderítettnél, így a megelőzés, kezelés és az áldozattá vált gyermekek azonosítása kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a gyermekvédelmi szakemberek és az intézmények körében. A gyermekprostitúcióban veszélyeztetett gyermekek esetében az általános gondozási, nevelési, fejlesztési eszközök mellett hatékonyabbá teheti a munkát, ha a szakemberek teljesebb és pontosabb képet kapnak magáról a jelenségről, az alapfogalmakról, illetve azokról a társadalmi, családi hatásokról, traumákról, amelyek az áldozattá válás esélyét növelik, illetve annak hátterében azonosíthatóak.

1.1.2. Gyermekkor fogalma, annak gyermekprostitúció megítélésében való jelentősége

Az emberkereskedelem és a gyermekprostitúció meghatározása előtt szót kell ejtenünk a gyermekkort övező szabályozásokról és azokról az eltérésekről, amelyek a gyermekkor meghatározásában ellentmondásokra adhatnak okot. Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy a gyermekek védelméről szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) és az annak végrehajtásáról szóló jogszabályok minden 18 év alatti személy esetében következetesen a „gyermek" fogalmat használják, továbbá, hogy Magyarország a 2015. évi XCII. törvénnyel kihirdette az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezményét (Lanzarote Egyezmény) és ezzel összefüggésben több törvény módosítására is sor került. Az Egyezmény is következetesen használja a gyermek fogalmát 0-18 éves kor között. A nemzetközi egyezmények és a gyermekvédelemre vonatkozó hazai szabályozások mellett a a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. C. törvény (Btk.) és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról

[2] Kránitz 1989. A prostitúció jellegzetes megjelenési formái, Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok (1972-1991) 192.
[3] Kránitz 1989. 193-194.

és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs.tv.) is valamennyi, 18 év alatti, prostitúcióban érintett gyermeket áldozatnak tekintik.

A gyermekvédelmi és igazságszolgáltatási jogszabályi környezetben való egyértelműség mellett az általános szóhasználatban a gyermekkor fogalmi „homályossága" mégis érződik a gyermekprostitúcióban érintettek körének meghatározása körül: a közvélemény, a média, illetve sajnos időnként az érintett hatóságok (természetesen nem hivatalos eljárásban), de hibásan sokszor csak a tizenhat, vagy tizennégy év alatti gyermekek érintettsége esetén beszélnek gyermekprostitúcióról, tesznek meg következetesen mindent a megelőzés és a védelem érdekében.

Szabályozások

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) szerint kiskorú a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, a tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú pedig cselekvőképtelennek minősül. A polgári jogi kódex használja továbbá a kiskorú gyermek, nagykorú gyermek, továbbtanuló nagykorú gyermek, ítélőképessége birtokában lévő kiskorú gyermek, tizennegyedik életévét betöltött gyermek fogalmát is.

A Ptk. rendelkezési szerint kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, de a kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik. A házasságkötést a gyámhatóság engedélyezheti a 16. életév betöltését követően.

Ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt érvénytelennek nyilvánítja, a házasságkötéssel szerzett nagykorúság megszűnik. A házasságkötéssel megszerzett nagykorúságot a házasság megszűnése nem érinti.

A Btk. már nem a kiskorú, hanem a gyermekkorú és a fiatalkorú egymástól elhatárolt fogalmát használja, e szerint gyermekkorú minden tizenkettedik életévét be nem töltött személy, illetve fő szabályként nem büntethetőek a tizennegyedik életévüket be nem töltött személyek sem. Meghatározott bűncselekmények esetében a Btk. szerinti büntethetőségi korhatár már a tizenkettedik életév. Ezen bűncselekmények az emberölés, az emberölés kísérlete, a rablás, a kifosztás, a súlyos testi sértés, amennyiben halált vagy súlyos sérülést okoz, a terrorcselekmények, a hivatalos személyek elleni erőszak, a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak, a hivatalos személy vagy a közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak. A Szabs.tv. szerint szabálysértésért csak a tizennegyedik életévüket betöltött személyek büntethetőek. Ezen túlmenően a Btk. több önálló tényállásban – gyermekprostitúció kihasználása, gyermekpornográfia, gyermekmunka – használja a „gyermek" fogalmát, tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyeket értve alatta. A büntetőjog és a szabálysértési jog, így alapvetően a polgárjogi értelemben vett kiskorúságot gyermek-és fiatalkorra, gyermekkorúra és fiatalkorúra bontja.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény szerint a tankötelezettség a tanuló tizenhatodik életévének betöltéséig tart. A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szabályozása szerint a munkavállalás alsó korhatára 16 év.

Gyakran a köznyelv vagy akár sajnálatosan a hatóságok körében eljárók szemlélete is azt tükrözi, hogy a 14. életév alatti kiskorút tekintik gyermeknek (feltehetően éppen a büntetőjogi és szabálysértési jogi fogalmi és megnevezési elhatárolás miatt). Éppen a prostitúció kapcsán gyakran lehet találkozni azzal a szemlélettel, hogy a 14. életévét betöltött már nem gyermek a prostitúcióban való részvétel tekintetében, hanem kvázi ezt önkéntesen, saját tudatos döntése szerint végzi. Kiemelten fontos ezért annak tudatosítása a szakemberek és az állampolgárok körében is, hogy összességében kimondható a Magyarországra vonatkozó egyezmények (kiemelten a Gyermek Jogairól szóló New York-i Egyezmény)

és a hazai szabályozás alapján, hogy a prostitúció és az emberkereskedelem szempontjából is gyermeknek tekinthető, aki 18. életévét be nem töltötte.[4]

Remélhetően ennek megítélésében jelentősen változtatni fog az a tény, hogy a 2020. évtől a 14 és 18 év közötti gyermekek már nem büntethetőek a Szabálysértési törvény alapján sem olyan tiltott prostitúcióhoz köthető cselekményekért, amelyek miatt addig igen. Ez a jelentős változás álláspontunk szerint egyértelművé fogja tenni, hogy minden gyermek (minden 18 év alatti) a prostitúcióban egyértelműen áldozat.

1.1.3. Emberkereskedelem, prostitúció fogalma fogalma, egyes büntetőjogi aspektusai

A magyar emberkereskedelem elleni szabályozás az Alaptörvény „Szabadság és felelősség" című része III. (1) bekezdésén és a Btk. „Szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények" című fejezete „Emberkereskedelem" (192. §) című szakaszának tényállásain alapul. Az Alaptörvény, mellyel egyetlen törvény sem lehet ellentétes[5], az állam legmagasabb szintű jogi normájaként mondja ki, hogy „senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartan. Tilos az emberkereskedelem."[6].

A gyermekek elleni szexuális kizsákmányolás bűntettével a Büntető Törvénykönyv foglalkozik. A bűntett olyan szándékosan elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és melyre két éves szabadságvesztéssel súlyosabb büntetés szabható[7].

A gyermekekkel szembeni szexuális visszaélések fogalma több tényállásban jelen van. Többek között, aki 12 éves gyermekkel szexuális tevékenységet végez vagy végeztet, az szexuális erőszakot követ el[8], melyet a törvény öt és tíz év közötti szabadságvesztésre ítél.
Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött gyerekkel szexuális tevékenységet végez, vagy végeztet, szexuális visszaélést követ el, mely bűntett egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő[9].

A 18 éves kor alatti gyermekek szexuális kizsákmányolásába olyan büntető törvénykönyvbeli tényállások tartoznak, mint az emberkereskedelem, a kerítés, a prostitúció elősegítésének minősített esetei, a gyermekprostitúció kihasználása, a gyermekpornográfia.

Magyarország az Európai Unió egyik tagállama 2004 óta, emiatt az uniós törvények kötelező erejűek Magyarországon is. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 83. cikke alapján az emberkereskedelem, illetve a nők és a gyermekek szexuális kizsákmányolása (egyebek mellett) olyan súlyos bűncselekménynek minősül, melyek jellegüknél és hatásuknál fogva több államot érintenek, és amelyekkel szemben azonos - szabályozási minimumokat tartalmazó irányelvek[10] alapján - alapokon nyugvó közös tagállami küzdelem folyik[11].

---

[4] A gyermekkor fogalma körüli visszásságok részletes áttekintését lásd Vaskuti András (2014): A nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott elvek érvényesülése a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában. Doktori értekezés.
[5]Magyarország Alaptörvénye, Alapvetés, T. cikk (3).
[6]Magyarország Alaptörvénye, III. cikk, (1).
[7] 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 4.-5. §
[8] 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 197. § (2)
[9] 2012. évi C törvény a Büntető Törvénykönyvről, 198. §
[10] Ibid. 83. cikk (2).
[11]„Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata" 2012/C 326/01 83. cikk (1), utolsó letöltés: 2018.04.30.: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=HU

Ilyen irányelv az emberkereskedelem elleni 2011/36-os EU irányelv[12], melynek értelmében a gyermekek különösen kiszolgáltatott személyek[13]. Azon felül, hogy a sérelmükre elkövetett prostitúció emberkereskedelemnek minősül, a gyermekáldozatok védelemben, segítségben és támogatásban kell, hogy részesüljenek[14].

A gyermekek prostitúcióba való beleegyezése lényegtelen, ők az elkövetési módoktól, vagyis kényszertől függetlenül áldozatnak számítanak[15] és az államnak meg kell akadályoznia a gyermekek prostitúcióban vagy egyéb ártalmas szexuális gyakorlatokban való részvételét[16]. Az irányelv a prostitúcióra, mint az emberkereskedelem egyik formájára tekint.

Magyarországon maga a prostitúció nem minősül bűncselekménynek, de bizonyos feltételek hiányában, tiltott prostitúció jogcímén (pl. egészségügyi igazolás hiánya, tiltott övezetben folytatott tevékenység) szabálysértési eljárásban szankcionálható. Magyarországon a 2020. július 1-jéig fennállt szabálysértési szabályozás értelmében 14. és 18. életév között a gyermek, fiatalkorúként bűntethető volt a tiltott prostitúciós tevékenységért. Ez sokféle értelmezést sugallt a közvélemény, vagy akár az ellátásban vagy a rendvédelemben dolgozók számára. A tapasztalat azt mutatta, hogy a prostitúcióban érintett gyermekek azért nem számítottak egyértelműen áldozatnak a 14. életév felett, akár a szakemberek, akár az állampolgárok elképzelése szerint, mert ugyan nem a prostitúciós tevékenység végzése miatt önmagában, de az ún. tiltott prostitúcióval való összefüggésben lévő tevékenységükért a szabálysértési törvény alapján szankcionálhatóak voltak. Ez gyakran meg is történt a mindennapokban. A prostitúcióban érintett, főleg lánygyermekek kaptak különböző büntetéseket, mint pl. helyszíni bírságot, pénzbírságot, figyelmeztetést, vagy akár elzárást is, pl. védett övezetben végzett tevékenységért, nem türelmi zónában végzett tevékenységért vagy egészségügyi igazolás hiánya miatt, kivéve, ha ez az eljárásban igazoltan kényszer vagy fenyegetés miatt történt. Ezekben az esetekben, a nehéz bizonyítás miatt, a kényszer és a fenyegetés ritkán került megállapításra.

A Büntető Törvénykönyv szerint a kényszer és a fenyegetés büntethetőséget kizáró vagy korlátozó ok[17], a kényszert azonban fel kell tudniuk ismerni a potenciális áldozatokkal és elkövetőkkel találkozó igazságszolgáltatási rendszer tagjainak, továbbá az eljárás megszüntetéséhez ezt bizonyítani is kell. A prostitúcióra, illetve az ahhoz tartozó járulékos cselekményekre vonatkozó jogi szabályozás, a gyermekek szabálysértési eljárásban való szankcionálása miatti korábbi tapasztalatok és anomáliák részletesen a következő fejezetben kerülnek bemutatásra.

A jelen helyzet a változás időszaka, így várhatóan a korábbi évek rossz tapasztalatai, rossz beidegződései változni fognak, de bizonyára még sokak tudásába nem épültek be a szabálysértési törvény változásai. Továbbá a korábbi évek tapasztalatai az érintett fiatakorúak közösségeiben is még tovább élhetnek, tudatos szemléletformálás és megfelelő tájékoztatás is segítheti a változást.

Összességében kimondható, hogy a hazai és az uniós jogi szabályozás egyértelműsíti a gyermekek fokozott védelmét az emberkereskedelemmel és a prostitúcióval kapcsolatban. Magyarországon a jogi szabályozás alepvetően megfelelő, azonban ma még nincsenek olyan átfogó protokollok vagy eljárásrendek (pilot programok vannak), melyek egységesek és kötelező erejűek lennének az igazságszolgáltatásban és a gyermekvédelemben dolgozók számára, így nehéz a felsorolt bűncselekmények elleni küzdelem az igazságszolgáltatás területén. Olyan átfogó, a szakemberek széles körének szóló protokoll létrehozása szükséges, mely figyelembe veszi az áldozatok szükségleteit és

[12] Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról
[13]Ibid. 4. cikk, (2/a): „Szankciók”.
[14]Ibid., 13. cikk, (1)
[15]Ibid., 2. cikk, (5) és
[16]Gyermekjogi egyezmény, 34. cikk
[17]Btk., 15. §, (3) bek.; 19. §.

traumatizációját[18] és a gyermekvédelem és az igazságszolgáltatás egységesen ismeri és alkalmazza annak tartalmát.

Számos módszertani anyag[19] született az elmúlt években, évtizedben (pl.: bántalmazásról szóló protokoll), amelyek közül ugyan egyiknek sem fő témája az emberkereskedelem, de mindegyik útmutató kitér az emberkereskedelem, a gyermekprostitúció kérdésére. Szintén az elmúlt években több alkalommal hívott össze az Emberi Erőforások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) multidiszciplináris szakértői munkacsoportokat ezen probléma megvitatására, megoldások, jó gyakorlatok keresésére. Fontos és előrevívő kezdeményezés, hogy a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek közül minél többen, de különösen a fokozottan veszélyeztetettt területeken vagy az érintettebb intézményekben dolgozó munkatársak közül számosan vegyenek részt speciális képzéseken.

A bántalmazás megelőzésére, kezelésére, mint sok esetben a gyermekprostítúcó felismerésével, kezelésével szoros összefüggést mutató módszerre, kiemelt eszköz a Gyvt. szerinti, a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekben és a javítóintézetekben felmerült gyermekbántalmazási esetek kivizsgálásának és kezelésének a miniszter által jóváhagyott, a minisztérium honlapján közzétett intézményi, fenntartói és ágazati módszertani útmutatója.

A szexuális bántalmazásba a Módszertan alapján beletartozik:
- a gyermek kényszerítése, vagy késztetése bármilyen törvénytelen szexuális aktivitásra,
- a gyermek kizsákmányolása gyermekprostitúció, vagy más jogellenes szexuális aktivitás, szexuális zaklatás minden formájában,
- a gyermekpornográfia, vagyis a gyermek felhasználása és kizsákmányolása pornográf anyagok, vagy előadások, megnyilvánulások formájában.

Tartalmazza a Módszertan a szexuális bántalmazásra utaló jeleket a gyermek viselkedésében A Módszertanban foglaltakat 2018. július 1. napjától kötelezően alkalmazni kell az összes gyermekvédelmi szakellátási intézményben és javítóintézetben, ellátási formától és fenntartótól függetlenül.[20]

Az elmúlt években az emberkereskedelem áldozatainak száma, különösen a lánygyermekek prostitúción belüli aránya növekvő tendenciát mutat az Európai Unióban. Magyarországon a bűnügyi statisztikai adatok[21] szerint a gyermekek prostitúcióban való érintettsége magasnak tekinthető. 2019. évig leginkább

---

[18] Horváth Éva, Lengyel Judit, Ónody -Molnár Dóra, Tóth Melinda (2011): Gyermekek szexuális bántalmazása adatgyűjtésen, felmérésen, esetelemzésen alapuló jelentés a magyarországi helyzetről a PANDÓRA SZELENCÉJE nevű nemzetközi projekt részeként Bővített változat, Független Médiaközpont, Budapest, 2012

[19] Lásd:
- MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ A gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan, Emberi Erőforrások Minisztériuma Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya, Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatások Főosztálya, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Módszertani Főosztálya. 2014;
- A gyermekbántalmazás felismerése és kezelése a szakellátásban, SZGYF, 2015.
- Kovács Szilvia (2012): Módszertani segédlet a gyermekvédelemi gondoskodásban élő gyerekekkel szembeni visszaélések eseteire – Felismerés és Jelzés". Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata. Budapest, 2012;
- Bethlen Anna, Pap Enikő (2012): Módszertani ajánlások a szexuális erőszak áldozataival foglalkozó szakemberek számára KERET Koalíció a szexuális erőszak ellen
- Bethlen Anna, Matolcsi Andrea és Balogh Lídia (szerk.) (2010): Jog, jogvédelem, ellátás Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon a prostitúció és szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem leküzdése és az áldozatok segítése érdekében (Egy projekt eredményei), MONA - Magyarországi Női Alapítvány
- Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátáshoz és kezeléséhez (2006). Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete. Budapest,2006

[20] Módszertan elérhető: https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2017/08/MODSZERTANI_UTMUTATO.pdf

[21] A bűnügyi adatokat az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai program (ENYÜBS) rögzíti

szexuális kényszerítés, kerítés, prostitúció elősegítése, kitartottság, gyermekprostitúció kihasználása, gyermekpornográfia tényállásokban indultak a nyomozások, de a 2018. év végi Legfőbb Ügyészségi állásfoglalás alapján a gyermekek ellen elkövetett, prostitúcióra kényszerítő vagy azt elősegítő bűncselekmények emberkereskedelemnek minősülnek. Ennek következtében várhatóan emelkedő arányban már emberkereskedelemként megjelenő és súlyosabban büntetendő esetekkel találkozhatunk a statisztikákban.

2017-ben a felsorolt bűncselekmények ismert gyermekkorú sértettjeinek (0-18 éves korú) száma 213 fő volt. A gyermekek 38%-a 14 éves kor alatti, az összes gyermek 86% lány[22]. A prostitúciót és a szexuális kizsákmányolást a nők elleni erőszak egyik fajtájának is szokták tekinteni.

Az ENSZ meghatározása szerint a nők elleni erőszak „bármely olyan, a nőket nemük miatt érő erőszakos tett, mely testi, szexuális vagy lelki sérülést okoz vagy okozhat nőknek, beleértve az effajta tettekkel való fenyegetést, valamint a kényszerítést és a szabadságtól való önkényes megfosztást, történjen az a közéletben vagy a magánszférában. A nők elleni erőszak fogalma magában foglalja a (…) nők emberkereskedelmét, és a prostitúcióra kényszerítést”[23]

Fontos kiemelni, hogy a prostitúcióban a lánygyermekek magasabb érintettsége mellett sem szabad megfeledkezni arról, hogy ez a probléma a fiúkat is érintheti, de az ő esetükben a számszerűség kisebb, viszont valószínűsíthetően a fel nem ismert, láthatatlan ügyek száma is magasabb.

Ezen a ponton fontos bővebben is megemlíteni a látencia, vagyis a rejtve maradás jelenségét a szexuális kizsákmányolás típusú bűncselekmények esetén. A bűnügyi statisztika ismert számait a jéghegy csúcsaként szokták emlegetni, azért, mert a bűncselekmények nagy többsége különböző okok miatt nem lát napvilágot, rejtve marad az igazságszolgáltatás szereplői számára. A különböző bűncselekményeknek látenciája eltér, a szorzószám kettő és tíz közé tehető[24]. A bűncselekmények felszínre kerülésében több tényező szerepel, több tényező határozza meg, ilyen az áldozatok feljelentése, a lakosság bejelentése, a hivatalból induló eljárások. Ahol a sérelem kisebb, a sértett/áldozat bízik a rendőrségben, ha az áldozat és az elkövető között nem áll fent függő viszony, a bűncselekmény jelentésére nagyobb az esély.

A gyermekprostitúció azonban nem ilyen ügy. Az áldozattá vált gyermekek sokszor nem is tudják, hogy áldozatok, hiszen életüket a prostitúciót megelőzően is kísérte bántalmazás, így azzal együtt szocializálódtak. Gyakran nem bíznak a rendőrségben, hiszen a rendőrség az, aki őket prostitúció következtében korábban szabálysértésre „ítélte” és szankcionálta, vagy esetleg az otthonról vagy a szakellátás intézményeiből való szökései során a rendőrséggel való találkozás számára inkább korlátozást és nem segítséget jelentett. Továbbá jellemző lehet, hogy félnek az elkövetőtől, vagy akár érzelmileg kötődnek hozzá.

A hivatalos statisztikák szerint Magyarországon pl. 2014-ben 271, 2015-ben pedig 100 kiskorúval szemben indult szabálysértési eljárás tiltott prostitúcióval összefüggésben. A következő években, a 2017. évet követően ez csökkenő tendenciát mutatott, nem feltétlen a jelenség csökkenése miatt, hanem a rendvédelmi szervek segítőbb hozzáállásában elindult változások is hatással lehettek, illetve 2020. július 1-jétől már nem indulhat szabálysértési eljárás ilyen ügyben.

Paradox módon ezek az adatok – a szabálysértési adatok - mutattak valamiféle számszerűsíthetőséget a jelenség megítélésben, de hangsúlyoznunk kell, hogy ez a szám közel sem fedi le az áldozatok tényleges számát a látencia miatt. A statisztika ugyanis egyrészt csak azokra az esetekre vonatkozik, amikor szabálysértési eljárás indult az áldozattal szemben. Másrészt pedig a gyermekprostitúcióval kapcsolatban nagyon magas látenciával kell számolnunk, ami azt jelenti, hogy az áldozattá vált gyerekek nem kerülnek

[22] ENYÜBS, 2018
[23] UN 48/104. Declaration on the Elimination of Violence against Women
[24] Barabás A. Tünde (2009): Áldozattá válás Magyarországon: a statisztika és az empirikus vizsgálatok valóságképe A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve – 2009

a hatóságok látókörébe. A nemzetközileg összehangolt kutatások eredményei azt mutatják, hogy Európában a lakosság 28%-a válik a kriminalitás áldozatává, a bűncselekményeknek csak mintegy a fele lesz ismertté. A feljelentési hajlandóság a szexuális deliktumok, valamint az erőszak alkalmazásának eseteiben a legcsekélyebb mértékű, 15% körüli (ld.1.sz. táblázat).[25]

- Forrás: STAT-VIR	Szabs. Tényállás	Nemek szerinti bontás	Szankciók szerinti bontás						
Fiatalkorúak	172. § Tiltott prostitúció és 184. § Szexuális szolgáltatásra való felhívás tilalma	Fiatalkorú elkövetők száma egész évben összesen	Elkobzás	Elzárás	Figyelmeztetés	Közérdekű munka	Pénzbírság és helyszíni bírságok	Pénzbírság és helyszíni bírság mértéke összesen (HUF)	Befizetett pénzbírság és helyszíni bírságok összege (HUF)
2015	esetszám	100 nő/1 férfi	0	9	44	18	30	1.185.200	0
	%		0	8,9	43,6	17,8	29,7		
2014	esetszám	271 nő/1 férfi	3	53	130	19	67	2.078.200	54.000
	%		1,1	19,5	47,8	7,0	24,6		

1.sz.: táblázat: Kiskorúval szemben indult szabálysértési eljárások prostitúcióval öszefüggő cseleklmények miatt.

Az ENSZ Palermói Egyezménye[26] (2000) megszületése óta összességében a kizsákmányolás alatt már nem csak a prostitúciót értjük, hanem ennél sokkal tágabban értelmezve minden olyan kizsákmányolási formát, amely a mások kiszolgáltatott helyzetével való visszaélést jelent. A Palermói Protokoll fogalmazta meg először azt az emberkereskedelem-definíciót, amely azóta más fontos nemzetközi jogi normákba is átkerült.

Az „emberkereskedelem” személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését, vagy átvételét jelenti, fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, erőszakos elrablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés útján, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával vagy elfogadásával annak érdekében, hogy a kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik.

---

[25] Korinek László: Félelem a bűnözéstől, rejtett bűnözés. 387. o. In.: Borbíró – Gönczöl – Kerezsi – Lévay (szerk.): Kriminológia. Budapest: Wolters Kluwer. Budapest, 2016.

[26] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0600102.TV,
2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről, Letöltés: 2018. május 15.

A kihasználásnak magában kell foglalnia legalább a mások prostituálásának kihasználását, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, mások leigázását vagy emberi test szerveinek tiltott eltávolítását.

Az Európa Parlament és a Tanács az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelve (az emberkereskedelem elleni irányelv) kimondja, hogy annak érdekében, hogy hozzájáruljanak az Unió emberkereskedelem elleni összehangolt és megerősített stratégiájához, a tagállamok az információkat az emberkereskedelem elleni fellépések uniós koordinátorának továbbítják, ami alapján a koordinátor hozzájárul a Bizottság által az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekre vonatkozóan kétévente teljesítendő jelentéstételhez.

A tagállamok által a 2011/36/EU irányelv szerinti jelentés céljából elsőként a 2013-2014 időszakra rendelkezésre bocsátott statisztikai adatokból, ha nem is teljes képet, de tendenciákat lehetett megismerni. Fontos hangsúlyozni, hogy ez az adat a „regisztrált (azonosított és feltételezett - szerzők) áldozatokra" vonatkozik. Tekintettel azonban a jelenség összetettségére, alapos okkal várható, hogy az emberkereskedelem áldozatainak tényleges száma valójában az EU-ban is jelentősen magasabb. Az EU-ban az emberkereskedelemnek összesen 15 846 „regisztrált (azonosított és feltételezett - szerzők) áldozata" volt. A szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem a legelterjedtebb (a regisztrált áldozatok 67%-a), amit a munkaerő-kizsákmányolás követ (a regisztrált áldozatok 21%-a). A többi 12%-ot a kizsákmányolás egyéb formáit célzó emberkereskedelem áldozataiként regisztrálták (koldulás, drogdíler szállító, kényszerházasság, háztartási rabszolgaság stb.). A regisztrált áldozatok több mint háromnegyede (76%-a) nő volt. A regisztrált áldozatok legalább 15%-a gyermek volt. A regisztrált áldozatok 65%-a uniós állampolgár volt. A regisztrált áldozatok tekintetében állampolgárság szempontjából az öt kiemelt uniós ország Románia, Bulgária, Hollandia, Magyarország és Lengyelország volt 2013-2014-ben. A tagállamok jelentései szerint a gyermekkereskedelem mutatja az egyik leggyorsabban emelkedő tendenciát az EU-ban. A 2013-2014 évi statisztikai adatok azt mutatják, hogy az EU-ban az emberkereskedelem 15 846 regisztrált áldozata közül legalább 2 375 volt gyermek. Az emberkereskedelmi hálózatok a szociálisan és gazdaságilag hátrányos helyzetű családokat célozzák. A gyermekek az emberkereskedők által célba vett egyik legsérülékenyebb csoport. A szervezett bűnözői csoportok azért döntenek a gyermekek kereskedelme mellett, mert könnyen toborozhatók és gyorsan cserélhetők.[27]

1.1.4. Emberkereskedelem elleni küzdelem Magyarországon

Magyarország az emberkereskedelem szempontjából alapvetően kiindulási, illetve tranzit ország, viszont az országon belül is létezik emberkereskedelem. Az emberkereskedelem magyar áldozatainak döntő többsége szexuális célú kizsákmányolás áldozata, emellett egyre több munka célú kizsákmányolással összefüggő eset válik ismertté. Magyar állampolgárok elsősorban nyugat-európai országokban válnak áldozattá, a célországok között említhető Hollandia, Svájc, Belgium, Németország, Ausztria és az Egyesült Királyság. Az elmúlt időszak tapasztalatai, illetve nemzetközi együttműködésből származó visszajelzések alapján a magyar áldozatok döntő többsége Magyarország északi, észak-nyugati (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) vagy dél-nyugati (Baranya megye, Tolna megye) területéről származó személyek.[28] Fontos hangsúlyozni ismételten, hogy az emberkereskedelem nem csak országokon keresztül átívelő lehet, hanem az országhatárokon belül is létezik.

Az emberkereskedelem elleni kormányzati fellépés kereteit a hazai együttműködő szereplők számára az emberkereskedelem elleni 2008 – 2012 közötti nemzeti stratégáról szóló 1018/2008. (III. 26.) Korm.

---

[27] A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv 20. cikkében előírtak szerinti jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (2016) *www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/.../082dbcc554c619fa0154c83f0dc50084.do, letöltés: 2018. szeptember 10.*

[28] https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf, letöltés: 2018. október 10.

határozat fektette le elsőként. Magyarországon az emberkereskedelem elleni fellépés koordinátora a Belügyminisztérium Európai Uniós és Nemzetközi Helyettes Államtitkársága, aminek egyik legfőbb feladata az emberkereskedelem felszámolása. Ez a szerv biztosítja az együttműködést a különböző állami és nem állami szervezetek között, a Belügyminisztérium Európai Együttműködési Főosztálya nemzetközi, európai és nemzeti szinten is felelősséget vállal Magyarország emberkereskedelem ellenes lépéseiért. A nemzeti koordinátor által elnökölt Nemzeti Koordinációs Mechanizmusban valamennyi érintett tárca és állami szereplő képviselteti magát, operatív munka révén biztosítja a koherens fellépést, a felmerülő feladatok végrehajtásának koordinálását.[29] Az állami kerekasztal mellett a Kormány 2015 óta működteti nem kormányzati szervezetek részvételével az ún. informális kerekasztalt.

Az informális kerekasztal tagjai:

- az emberkereskedelem elleni küzdelem nemzeti koordinátora és/vagy delegáltja,
- meghívott civil szervezetek képviselői, amelyek az emberkereskedelem elleni küzdelemmel összefüggésben tevékenységet - különösen kutatást - folytatnak, civil programokat bonyolítanak, közreműködnek az áldozatok segítésében,
- eseti jelleggel meghívott kormányzati és nem kormányzati szervek

Az informális kerekasztal célkitűzései:

Az informális kerekasztal, céljaival összhangban az alábbi feladatokat határozza meg:

- A koordinátor és az emberkereskedelem elleni küzdelemben érintett nem kormányzati szervek közötti hatékony együttműködés kereteinek megteremtése.
- Rendszeres kapcsolattartás és a hatékonyabb információáramlás biztosítása az informális kerekasztal tagjai között.
- Az emberkereskedelem elleni küzdelemben közreműködő nem kormányzati szervek összefogása.
- Az informális kerekasztal tagjainak részvételével megvalósuló közös fellépések lehetőségeinek feltérképezése.
- Szakmai kérdések tematikus vizsgálata, vélemények, javaslatok kidolgozása.[30]

1.1.5. Emberkereskedelem elleni nemzeti stratégiák és annak változásai

Az emberkereskedelem jellege, súlya alapvetően szükségessé teszi a komplex, hosszútávra fókuszáló megoldásokat. Az elsőként létrejött 2008-2012 közötti Emberkereskedelem Elleni Nemzeti Stratégia, majd az Emberkereskedelem Elleni Küzdelemről szóló 2013 – 2016 közötti Nemzeti Stratégia.

Fő beavatkozási területek voltak:

a. Megfelelő, jól működő áldozatazonosítási, irányítási és védelmi rendszer működtetése
b. Hatékony megelőzés és tudatformálás, tudatosságnövelés
c. Az elkövetők felderítése, felelősségre vonása, a sértettek és áldozatok jogainak és érdekeinek megóvása
d. Koordináció megerősítése a releváns hazai kormányzati, fél-kormányzati és civil szervezetek bevonásával
e. Biztonságos visszatérés és a reintegráció lehetőségeinek kormányzati szintű feltérképezése, támogató intézkedések kidolgozása.

A stratégia jövőképe szerint Magyarország lehetőségeihez képest nemzeti szinten hatékonyan, nemzetközi szinten megbízható partnerként, az emberi jogokat tiszteletben tartva, diszkriminációmentesen, a gyermekek védelmére különös figyelmet fordítva kíván küzdeni az emberkereskedelem jelenségének valamennyi megjelenési formája ellen.

---

[29] https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu_pdf.pdf, letöltés: 2018. október 10.

[30] http://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/30/a0000/NGO%20Kerekasztal%20m%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9si%20rend.pdf, letöltés 2018. október 10.

A 2020. év jelentős előrelépést jelentett az emberkereskedelem elleni küzdelem területén szükséges feladatok beazonosításában és a célok konkretizálásában, kiemelten a 18. év alatti áldozatok vonatkozásában. Ezen feladatok és célok zömében az új, hatályos emberkereskedelem elleni stratégiában kerültek megfogalmazásra.

A Kormány 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozata az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről.

Tervek, célok

I. Megelőzés

Kiemelt figyelem fordítása az emberkereskedelem 18 év alatti áldozataira (A kormányzati és civil szervek forrásoktól függően biztosítanak prevenciós foglalkozásokat az általános és a középiskolákban és a gyermekotthonokban, azonban ezek a programok leginkább az ország azon területeire korlátozódnak, ahol a szervezet működési területe van. A szakemberek nem minden esetben biztosítottak. A cél az egységes tematikájú és gyakorlatú tananyag létrehozása. Fokozottan veszélyeztetett csoportok a mélyszegénységben élő társadalmi csoportok tagjai, ezen belül is a nők és a leánygyermekek. Az eredményes fellépés e társadalmi csoportok specifikumait tekintve sajátos eszközöket kíván meg. Szükséges figyelemmel lenni a szociokulturális sajátosságokra.)Prevenciós célú tájékoztató anyagok kidolgozása és képzések, kampányok lebonyolítása, különösen a fokozottan veszélyeztetett társadalmi csoportok elérése érdekében.Az internet lehetőségeinek kihasználása a szexuális és a munkacélú kizsákmányolás terén az áldozattá válás megelőzésére, különös tekintettel a 18 éven aluli személyek veszélyeztetettségére.Az ismételt áldozattá válás elkerülése érdekében egy, az azonosított és ellátásban részesített áldozatok életének, védelmének nyomon követését szolgálni hivatott utánkövető rendszer felállítása és működtetése.Az emberkereskedelem témájának köz- és felsőoktatási tananyagba, valamint egyes szakosított szolgálatok vizsgaanyagába történő integrálása.

II. Áldozatazonosítás, áldozatirányítás, áldozatsegítés

Egységes áldozatirányítási eljárásrend és annak végrehajtásához megfelelő finanszírozás kialakítása és folyamatos biztosítása az emberkereskedelem áldozatai számára. A családi és szociális igazgatás területén az önkormányzatok szervezettségének továbbfejlesztése, a védőnői és a gyámügyi rendszer erősítése helyi és megyei szinten. Az ellátórendszer elemeinek és tagjainak egyértelmű meghatározása, módszertani útmutatók kidolgozása. Az áldozatazonosítást végző szervek körének bővítése, az áldozattá válásra utaló jelek listájának felülvizsgálatával, illetve az adatszolgáltatások nyomon követésével egyidejűleg.

III. Igazságszolgáltatás, rendvédelem

A bizonyítás eszközeinek megszerzésére és a bizonyítási cselekmények végrehajtására vonatkozó szabályozás, továbbá ajánlások felülvizsgálata, az áldozatok kiszolgáltatott helyzetben elkövetett bűncselekmények miatti felelősség alóli mentesülése lehetőségének vizsgálata. A nyomozási cselekmények és büntetőeljárások időtartamának csökkentése. Az emberkereskedelem áldozatai által nyújtott szolgáltatások tudatos igénybevételének visszaszorítása, majd az új szabályozás gyakorlati tapasztalatainak nyomon követése. Az emberkereskedelemmel kapcsolatos statisztikai adatok gyűjtésének fejlesztése.

IV. Partnerség

Emberkereskedelem tárgyú kutatások ösztönzése. Többoldalú együttműködések kialakítása az emberkereskedelem áldozatainak reintegrációs lehetőséget biztosító nem kormányzati szervezetek bevonásával.

Nemzetközi egyezményekben foglalt vállalásoknak és kötelezettségeknek való megfelelések felülvizsgálata és folyamatos biztosítása. Párbeszéd erősítése a Nemzeti Koordinációs Mechanizmus és az NGO Kerekasztal tagjai között. Az emberkereskedelemmel kapcsolatos nemzetközi együttműködés bővítése.

Az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégia végrehajtását szolgáló, 2020–2021 közötti időszakban végrehajtandó intézkedési terv a megelőzés, különösen a 18 év alatti áldozatok vonatkozásában

Tervek

Prevenciós programok nevelőszülői hálózatokban, gyermekotthonokban, lakásotthonokban, javítóintézetekben egységes tematika alapján. Prevenciós programok a köznevelési intézményekben az óvodai és iskolai szociális segítők bevonásával.
Az EFOP-3.8.2-16 és a VEKOP-7.5.1-16 számú projektek keretében megvalósuló felkészítő továbbképzési programokba (gyermekprostitúció megelőzése) gyermekjóléti alapellátási, illetve gyermekvédelmi szakellátási, javítóintézeti szakemberek bevonása 2020-ig ingyenesen, illetve, tervezetten a programok folytatása 2020-at követően. Továbbá a gyermekjóléti alapellátási szakemberek számára specifikus továbbképzés kidolgozása, amely figyelembe veszi a fokozottan veszélyeztetett társadalmi csoportok szociális körülményeit és kulturális sajátosságait.

Az emberkereskedelem megelőzését célzó képzések bevezetése és megerősítése valamennyi, a kísérő nélküli, illetve családjából kiemelt gyermekekkel dolgozó munkatársak tekintetében.

További menekítőautók beszerzésének, fenntartásának támogatása és forrás elkülönítése a kijelölt területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást nyújtó intézmények számára a gyermekvédelmi szakellátásban részesülő kiskorú áldozatok biztonságos szállításához, valamint a felnőtt áldozatokat fogadó átmeneti szállásokat fenntartó szervezeteknek a Magyarországon azonosított felnőtt áldozatok védett szálláshelyre történő elszállításához.

Azonosító beszélgetés lefolytatása engedélyezési protokolljának kidolgozása és alkalmazása azokra a helyzetekre, amikor kiskorú érintettsége áll fenn, és nincs jelen szülő és törvényes képviselő.

Minden, 7 főnél nagyobb létszámú bírósági épületben különleges meghallgató szobák kialakítása.

További Barnahus modell szerinti szolgáltatások infrastrukturális feltételei megteremtésének és működésének támogatása, az országos lefedettség biztosítása érdekében. A Barnahus modell szerinti szolgáltatás büntetőeljárásban történő alkalmazhatóságára vonatkozó jogi szabályozás kialakítása. (A Barnahus modell lényege, hogy a szexuális abúzus által traumatizált gyermekek ne legyenek kitéve a büntetőeljárás hosszas procedúrájának, ne történjen reviktimizáció (másodlagos viktimizáció) a többszöri meghallgatások következtében. A gyermek számára megfelelő környezetben mondhassa el, fejezhesse ki a vele történteket, az egyszeri meghallgatás és vizsgálat során szerzett információk pedig bizonyítékul szolgálhatnak a büntetőeljárások során. A Barnahus-modell a felek egyenlőségének elvét is biztosítja, hiszen a rendszerben a gyanúsított jogai is védve vannak.)

Az új emberkereskedelem elleni stratégia egyik első eredményeként az Országgyűlés március 10-én egyhangúlag megszavazta az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvényes módosításáról szóló 2020. évi V. törvényt, melynek rendelkezései július 1-én léptek hatályba. Az új jogszabály a SZabs.tv., a Gyvt., illetve a Btk. számos előremutató módosítását tartalmazza, amelyek lehetővé teszik a kiskorú prostituáltak hatékonyabb ellátását, az elkövetők szigorúbb büntetését, valamint az emberkereskedelem áldozatai által nyújtott szolgáltatásokat igénybe vevők felelősségre vonását.

Az elmúlt időszakban elért eredményeknek köszönhetően az Egyesült Államok Külügyminisztériuma a 2020. évi ún. TIP Jelentésben egy kategóriával előre, a Tier 2 kategóriába sorolta be Magyarország emberkereskedelem elleni tevékenységét. A jelentés megállapítja, hogy a magyar kormányzat jelentős

erőfeszítéseket tesz az emberkereskedelem felszámolására vonatkozó minimumsztenderdeknek való megfelelés érdekében. Pozitívumként említik, hogy nőtt a kivizsgált esetek száma, és az elítélt emberkereskedők súlyosabb büntetésekre számíthattak. Kiemelték a szakvonal-vezetők kijelölését a megyei és budapesti rendőr-főkapitányságokon, a Btk. és a Szabs.tv. módosítását, illetve a 2020–2023 közötti időszakra vonatkozó emberkereskedelem elleni nemzeti stratégia elfogadását. A kormányzat ennek megfelelően általánosságban erősödő erőfeszítéseket mutatott az előző jelentési időszakhoz képest. Ugyanakkor a jelentés felhívja a figyelmet arra, hogy a gyermekkorú áldozatok azonosítása és ellátása, illetve a harmadik országbeli áldozatok azonosítása területén további erőfeszítésekre van szükség.

Emberkereskedelem elleni Uniós Stratégia

Az Európai Bizottság 2021. április 14-én közzétette a 2021-2025 közötti időszakra vonatkozó Emberkereskedelem elleni Uniós Stratégiát.

A dokumentum öt fő irányvonal mentén épül fel, az alábbi prioritási területeknek megfelelően:

a. az emberkereskedelem átfogó kezelése – megelőzés, áldozatvédelem, az elkövetők eljárás alá vonása,
b. az emberkereskedelemhez kapcsolódó szolgáltatások iránti kereslet csökkentése,
c. az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolását célzó bűnözési modell megtörése,
d. az áldozatok védelme, különös tekintettel a nőkre és a gyermekekre,
e. a nemzetközi dimenzió.

1.2. A gyermekprostitúció és az emberkereskedelem jogi háttere, szabályozása

1.2.1. A jogi szabályozás elméleti és gyakorlati modelljei

A prostitúciónak és az emberkereskedelemnek nemcsak a fogalma, hanem a jogi megítélése leggyakrabban attól függ az adott országban, hogy magát a jelenséget miként ítélik meg, milyen attitűddel kezelik a prostitúcióban és az emberkereskedelemben megjelenő „szereplőket”.

A gyermekvédelemben dolgozó szakembereknek is fontos részletesebben megismerniük az erre vonatkozó jogi elméleti alapokat, a nemzetközi egyezményeket és a hatályos magyarországi szabályozást, hiszen a gyermekprostitúció, emberkereskedelem áldozatainak segítése, a hatóságok munkájának támogatása, illetve az intézményrendszerben való eligazodás e nélkül lehetetlen, de legalábbis okozhat nehézségeket és félreértéseket az esetek kezelésében.

A prostitúció megítélésről volt már szó az előző fejezetben, így arról, hogy legszélsőségesebben a prostitúció egyes értelmezésekben akár tekinthető a fizetőképes keresletet kiszolgáló munkaként és tekinthető a gyermekek és általában a legkiszolgáltatottabb emberek kizsákmányolására épülő jelenségnek, tevékenységnek is. A szerzők álláspontja minden esetben a kizsákmányolást látja a jelenségben. A gyermekek prostitúcióra való kényszerítése, a gyermekek prostitúcióban való megjelenése mind a nemzetközi egyezmények szintjén, mind a magyar szabályozás és szakmai elvek szintén is csak áldozatként való megjelenésként értelmezhető.

A prostitúció megítélése az egyes korokban és az egyes országokban is eltérést mutatott és mutat. A fentieknek megfelelően a legszélsőségesebben értelmezve vannak országok, ahol jogi értelemben is inkább tolerálják a prostitúció jelenségét, van, ahol bűnös tevékenységnek tartják és büntetik. A gyermekek prostitúcióban való részvétele az ENSZ és az Európai Unió egyezményei szerint sem elfogadható, ezt a tevékenységet bármely formában segítők, elősegítők alapvetően büntetendőek, így a jogi szabályozás is erre a szemléletre épül, ezt erősíti. A prostitúció esetében olyan jelenségről beszélünk, amely túlmutat magán a konkrét tevékenységen – kifejezi az adott társadalom szexualitást tartalmazó intézményeinek

jellegzetességeit.[31] Ebből következően a prostitúció kontrolljának jogi és jogon kívüli eszközrendszere kifejezi a szexualitásra, férfi és nő viszonyára, társadalmon belüli státuszára vonatkozó hatalmi gondolkodást, ami – általában – összhangban van az ország történeti, kulturális hagyományaival.

Az egyes történelmi korokban és kultúrákban a társadalom eltérő módon, különböző érzékenységgel reagált a prostitúció jelenségére. A jogi szabályozás területén is a tiltás - tűrés - megengedés hármasa váltakozott és változik ma is.[32] A *prohibicionista*, a *reglementációs* és az *abolicionista* modellek mellett napjainkban megjelentek *neo-reglementációs* és *neo-abolicionista* irányzatok is – az eddigi tapasztalatok alapján azonban önmagában véve semelyik rendszer sem alkalmas a prostitúció megállítására.[33] Az egyes modellek szemléletükben és gyakorlati megvalósulásuk tekintetében alapvetően különböznek egymástól, illetve az adott modellek is más-más formában valósulnak meg az egyes országokban. A tárgyalt rendszerek azonban néhány közös elemmel is rendelkeznek, ilyen a gyermek- és fiatalkorú prostitúció tiltása, vagy a prostitúcióból hasznot húzók, azt kihasználók büntetőjogi fenyegetettsége.[34]

Prohibicionizmus

A prohibicionista rendszer tiltja és bünteti a prostitúciót. E szemlélet szerint a prostituált nem tekinthető áldozatnak vagy legális munkavállalónak, csak bűnelkövetőnek.[35]

A modell legfőbb problémája az, hogy a büntetőjogi üldözés következtében teljes illegalitásba kényszeríti a prostituáltat, valamint a prostitúciót új, rejtettebb helyszínekre száműzi.[36] Ennélfogva egyrészt alkalmatlan a prostituált és prostitútor közötti érdekszövetség megbontására,[37] másrészt pedig kiszolgáltatottá teszi a prostituáltakat a kliensekkel, a prostitútorral és a hatóságokkal szemben egyaránt.[38] Kriminálpszichológiai szempontból szintén problémás a modell, hiszen – a kriminális címke alkalmazásával – nagyban megnehezíti a rehabilitációt, a prostitúció és az azt övező kriminális holdudvar kötelékéből való kitörést.[39]

Reglementáció

A reglementációs modell képviselői a prostitúciót egyfajta „szükséges rosszként" értékelik.[40] A modell lényege, hogy megpróbálja szabályozni, korlátok közé szorítani a prostitúciót. A joghátrányt ez a rendszer sem iktatja ki, azonban az csak akkor érvényesül, ha a szabályozás elemeit nem tartják tiszteletben.[41] A reglementáció célja egyrészt a közrend védelme azáltal, hogy lokalizálja, vagyis bordélyokba és/vagy meghatározott – lehetőleg eldugottabb, a város központjától és bizonyos épületektől, intézményektől távolabb eső – területekre száműzi a prostitúciót. Másrészt a közegészség védelme azáltal, hogy orvosi vizsgálatoktól és egészségi állapottól teszi függővé a prostitúció űzését. Harmadrészt pedig a közbiztonság védelme azáltal, hogy a prostituáltak és a hozzájuk kapcsolódó bűnelkövetői csoportok a hatóságok látókörében maradnak. A reglementációs rendszer a feltételek biztosításával védi magát a prostitúciót űző személyt is.[42]

---

[31]Davis, Kingsley (1937): The sociology of prostitution. *American Sociological Review*. 2 (5). 744-755. /Hálózati forrás: http://www.jstor.org/stable/2083827. Letöltés dátuma: 2018.08.01.

[32] Borai Ákos (2005): A prostitúció hazai szabályozása a bűnmegelőzés aspektusából. Prostitúció és bűnözés. Kodifikációs lehetőségek, lépések a mai Magyarországon. In: Pörge Lajos (szerk.): *BMK Kiskönyvtár Tanulmányok II*. Budapest: Biztonságos Magyarországért Közalapítvány. 48-140.

[33] Fehér Lenke (1999) : Prostitúció és emberkereskedelem. In: Fehér Lenke – Forrai Judit(szerk.): *Prostitúció, prostitúcióra kényszerítés, emberkereskedelem*. Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium. 121-127.

[34]Monori Gábor (2011): *Esélyegyenlőség és feminista jog – a női jogok pragmatikus érvényesülése.* Doktori értekezés. /Hálózati forrás: http://doktori-iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Archiv2/Monori/monori_ertekezes_nyilv.pdf (Letöltés dátuma: 2018. 08.01.

[35] Fehér 1999,

[36] Weitzer, Ronald (2000): The politics of prostitution in America. In: Ronald Weitzer (szerk.): *Sex for sale*. New York: Routledge. 159-180.

[37] Borai 2005,

[38] Fehér 1999,

[39] Benjamin, Harry M. D. – Masters, R. E. L. (1964): *Prostitution and Morality.* New York: The Julian Press.

[40] Borai 2005,

[41] Fehér 1999,

[42] Bíró 1933; Borai 2005; Matthews 2008

E kétségtelen előnyök mellett a modellt alkalmazó országok is számos nehézséggel kénytelenek szembenézni. Egyrészt ezekben az államokban is vannak illegális, vagy a szabályokat be nem tartó prostituáltak.[43] Másrészt a türelmi zónák kijelölése is több problémába ütközik, vagy von maga után, mint az érintett területeken gyakran elburjánzó és a környező kerületekre is kiható kriminális cselekedetek elszaporodása,[44] illetve az ezzel összefüggő lakossági ellenállás[45]. A prostitúció engedélyezése továbbá támogatólag hathat e jelenség vagy üzletág terjedésére, fokozva a prostitúciót övező problémákat is.[46]

Abolicionizmus

Az abolicionista rendszer 1875-ben a reglementációs modell ellenpólusaként indult útnak.[47] Josephine Butler, az abolicionizmus fő teoretikusa szerint a reglementációs modell két szempontból is veszélyes. Egyrészt, mert rabszolgává teszi a nőket, másrészt azért, mert – a lehetőség biztosításával – bátorítja a férfiak szabadosságát.

E modell képviselői a prostitúciót bár ellenzik, azt magánügynek tekintik mindaddig, amíg nem kerül összeütközésbe a közrenddel és a közmorállal. Tehát nem magával a jelenséggel, hanem a vele szemben alkalmazott bárminemű kontroll és szabályozás ellen lépnek fel.[48] Az abolicionista teoretikusok a prostituáltat gazdasági és társadalmi anomáliák áldozatának tekintik, ebből következően a prostitúció megoldását e társadalmi és gazdasági problémák felszámolásában látják.[49] A szabályozás problematikussága azonban éppen az, hogy kevés ország rendelkezik olyan szociális hálóval és intézményrendszerrel, amely képes lenne hatékonyan kezelni a jelenséget kiváltó okokat.[50]

Új szabályozási modellek

A ***korlátozott abolícionista***, vagy ún. kvázi abolícionista, más néven „zónásítási modell". Az állam eltűri az egyéni prostitúciót, és hatósági engedélyhez, illetve egészségügyi kontrollhoz köti. Ugyanakkor ***szigorúan tiltja kiskorúak prostituálódását***, továbbá prostitúció gyakorlását bizonyos helyeken és / vagy időzónákban (védett övezetek). Az önkormányzatok kijelölhetnek zónákat a szexuális szolgáltatás felajánlkozására (türelmi zónák). A rendszer kritikája, hogy a prostitúció adóztatása és egészségügyi kontrollja megoldatlan.

A neoreglementációs, más néven ***korlátozott reglementációs modell*** alapvetően tiltja a bordélyházak üzemeltetését, mindazonáltal engedi a hivatalosan regisztrált és orvosi kontroll alatt tartott egyéni prostitúciót. Az egyéni vállalkozás keretei között végzett prostitúció engedélyezett, legális és adóköteles. Az egyéni vállalkozás kiadása révén a prostituáltakat nyilvántartják és kötelező számukra a rendszeres orvosi vizsgálaton való megjelenés.[51]

A legalizált vagy holland modell

Hollandiában a prostitúciót soha nem tiltották. A bordélyház intézménye azonban 1911-től, az erkölcstelen magatartás tilalmára vonatkozó szabályozás részeként, tilalom alá esett. Az utóbbi ötven évben azonban a bordélytilalomnak nem szereztek érvényt, tehát e vonatkozásban, a gyakorlatban előbb a passzív, majd

---

[43] Benson, Catherine – Matthews, Roger (1995): Street prostitution: ten facts in search of a policy. *International Journal of the Sociology of Law.* (23). 395-415.
/Hálózati forrás: http://myweb.dal.ca/mgoodyea/Documents/Criminology%20and%20legal%20theory/Street%20prostitution.%2010%20facts%20in%20search%20of%20a%20policy%20Benson%201995%20IJSL%2023%284%29%20395.pdf

[44] Golding 1994;

[45] Kántás Péter (1994): Kérdőjelek a prostitúció körül. *Magyar Jog.* 1994 (6). 357-363.

[46] Robertson, Grace (2012): The injustice of sex trafficking and the efficacy of legislation. *Global Tides.* 6 (4). 1-17./Hálózati forrás:http://digitalcommons.pepperdine.edu/globaltides/vol6/iss1/4 (Letöltés dátuma: 2012. 11. 05.)

[47] Borai 2005

[48] Fehér 1999

[49] Matthews, Roger (2008*): Prostitution, politics and policy.* Oxon: Routledge-Cavendish.

[50] Borai 2005

[51]dr. Sárkány Péter, okleveles közgazdász, egyetemi doktor, adó- és pénzügyi tanácsadó, jogi szakokleveles közgazdász, A prostitúció néhány jogi és gazdasági kérdése, Doktori értekezés, 2012, Győr

aktív tolerancia érvényesült. A bordélytilalmat formálisan végül a 2000. október 1-jén hatályba lépett törvény oldotta fel. A dekriminalizáció lehetővé tette, hogy a bordélyházak mindaddig törvényes vállalkozásként működjenek, ameddig megfelelnek bizonyos feltételeknek. A prostitúciónak sem az utcai, illetve kirakati, sem pedig a zárt helyen folyó formája nem tilos, ha az az előírt normáknak megfelelő módon zajlik.

A prostitúciót a holland megközelítés a társadalom részének tekinti, olyan ténynek, amelyet el kell fogadni, és amelynek gyakorlását bizonyos keretek között meg kell engedni, sőt az átláthatóság érdekében meg is kell szervezni. A bordélyházak működését a helyi önkormányzatok engedélyezik, egészségügyi és közbiztonsági szempontok és ellenőrzés alapján. A prostituáltakat nem regisztrálják, és nem vetik alá kötelező orvosi vizsgálatnak, mert az a rendszer képviselőinek álláspontja szerint sértené a magánélethez való jogot.

A legalizált vagy holland modell tulajdonképpen a reglementációs rendszer legmagasabb formája, a legalizált szexuális szolgáltatási üzletág, amelyben a prostituált munkavállaló, az infrastruktúrát biztosító vállalkozó, üzletember a munkáltató.

Az úgynevezett fordított prohibicionista, vagy sajátos abolicionista svéd modell

A svéd álláspont szerint a prostitúció a nők ellen irányuló, strukturális erőszak része, s ennek következtében abból a feltevésből indul ki, hogy a prostitúció szinte soha nem önkéntes. A modellek felsorolásában újszerű ún. svéd modell a prostituált helyett a klienseket bünteti. Egyes szerzők szerint e megoldás az abolicionista, egészen pontosan a neo-abolicionista modellekhez sorolandó, mert magát a szexuális szolgáltatást nem bünteti[52]. Ezzel szemben több szerző érvelése szerint a prohibicionizmus sajátos példájával állunk szemben, hiszen a szolgáltatást igénybevevők büntetésével tulajdonképpen tiltja a prostitúció minden formáját.[53]

A kliensek büntetése mögött az az elképzelés húzódik meg, miszerint kizárólag a kereslet tartja fent a kínálatot, vagyis a férfiak – szabályozatlan – szexuális vágyai fűtik a prostitúciót, amelynek minden formája a nők feletti erőszaknak tekintendő.[54] Más szavakkal: a prostituált a férfi, illetve a gazdasági és a társadalmi egyenlőtlenségek áldozata, az áldozatot pedig helytelen büntetni. A modellt alkalmazó országok esetében a klienseket üldöző jogi szabályozás minden esetben a prostitúció megelőzését és a prostitúcióból való kilépést segítő sokrétű és magas színvonalú szociális intézkedésekkel egészül ki.[55] A modell a prostituáltak számára egy sor programot ajánl fel, amely oktatási, képzési, szociális támogatással segíti az ilyen élethelyzetbe kerültek társadalmi integrációját.

Svédországban 1999. január 1-jén bevezették az új jogszabályt. A szabályozás következtében az utcai prostitúció valóban drámaian csökkent, és a külföldi prostituáltak szinte teljesen eltűntek az utcáról. A prostitúció rejtett formáiról, még inkább annak nagyságrendjéről azonban sokkal nehezebb információt gyűjteni.

A magyarországi szabályozást, amelynek részleteire a későbbiekben bővebben kitérünk, 1950 és 1993 között alapvetően a prohibicionizmus (büntető szemlélet a prostituálttal szemben) jellemezte. Napjainkban Magyarországon afféle „határozatlan" modell van, amelyet a hazai szakirodalom „korlátozottan abolicionista" modellnek is nevez.[56] A prostitúció nem tilos, de nem is munkatevékenység, nem is bűntett, de vannak ún. járulékos korlátai (pl.: tiltott zónák, türelmi zónák).

---

[52]Tamási Erzsébet (2012): Tiltás vagy támogatás. Idealizmus vagy realitás. A prostitúció szabályozásának alternatívái. *Magyar Jog*. 2012 (6). 321-333.

[53] Matthews 2008; Robertson 2012.

[54] Ekberg, Gunilla (2004): The Swedish law that prohibits the purchase of sexual services: Best practices for prevention of prostitution and trafficking in human beings. *Violence Against Women.* 10 (10). 1187-1218. /Hálózati forrás: http://vaw.sagepub.com/content/10/10/1187 (Letöltés dátuma: 2012. 10. 22.)

[55] Tamási 2012

[56]Betlen Anna (2014): *Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon, 2013.* Magyarországi Női Alapítvány (MONA).

Az 1993. évi XVII. tv. megszüntette a prostitúció büntetőjogi büntetendőségét, de tűréshatárait jelezve, megtartotta annak szabálysértési alakzatát. A prostitúció körüli élősdi jellegű cselekmények büntetőjogi szankcióit szigorítva, kifejezésre juttatta azt a szemléletet, amely a prostituáltban inkább az áldozati komponenst érzi meghatározónak, és ez ellen a legkövetkezetesebben kíván fellépni.[57] A prostitúcióhoz tapadó, úgynevezett élősdi bűncselekmények minden tagállamban, így hazánkban is üldözendők a büntetőjog eszközeivel. Az élősdi bűncselekmények főként: a prostitúció elősegítése, a kitartottság és a kerítés.
Az 1993-ban hatályba lépett az abolicionista szemlélet irányába való elmozdulást jelentő jogi konstrukció. amely megindított egy utat egy megfelelőbb szabályozás felé. Abból a felismerésből indult ki, hogy a reglementáció, vagy az abolíció tiszta formájában alkalmatlan a jelenség kezelésére. Két irány maradt tehát: a korlátozott abolicionista modell és a korlátozott reglementációs megoldás.[58] Az új szabályozás legnagyobb problémája az volt, hogy a „tiltott kéjelgés", amely addig a Büntető törvénykönyv által volt büntethető, 1993-tól szabálysértési alakzatának hatályban maradása miatt alkalmatlannak bizonyult arra, hogy a prostituált és a prostitútor érdekegységét megbontsa és hatékonyabb fellépést tegyen lehetővé a prostitúciót övező kriminális háttér üldözésében.[59] Fontos ugyanakkor, hogy a prostitúció – részleges – dekriminalizálásával a korábban illegalitásba kényszerített prostitúció hirtelen láthatóvá vált.[60]

1.2.2. A gyermekprostitúció szabályozási háttere a nemzetközi jogban

Általában elmondható, hogy a 20. században a szexuális tilalmakkal kapcsolatban kialakult egy viszonylagos tolerancia – a legtöbb országban elfogadottá vált például a házasság előtti, illetve a házasságon kívüli érintkezés, illetve számos „perverzió" megbélyegzése csökkent.[61] Elsősorban a fogamzásgátlás elterjedésének, valamint a „szexuális forradalomnak" betudható az a változás, amelynek eredményeként a fiatalok körében is szabadabb lett a szexuális kapcsolat: a 21. század elején a fiatalok hamarabb kezdik meg a szexuális érintkezést, szüleik pedig toleránsabbak gyerekeik szexuális érdeklődésével és kapcsolataival szemben.[62] A társadalmi felfogással összefüggésben a szexualitással kapcsolatos törvényi szabályozás is változott: annak jogtárgy-szemlélete az erkölcsvédelemtől fokozatosan az individuális jogtárgy-védelem, vagyis a nemi élet szabadsága, a szexuális önrendelkezés felé mozdult.[63]

A Büntető Törvénykönyv egyik legfontosabb kódolt üzenete az, hogy meg kell védeni az egyén testi és szexuális integritását. A törvényhez beterjesztett indokolás szerint a XIX. fejezet (A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények) figyelemmel van arra a társadalmi igényre, miszerint kiemelten kell védeni az ilyen jellegű bűncselekmények esetén (is) a tizennyolc éven aluliakat. Erre tekintettel például minősített esetként határozták meg a tizennyolc éven aluli személy sérelmére elkövetett szexuális erőszakot, illetve önálló tényállásokban szabályozták a gyermekprostitúció kihasználását és a gyermekpornográfiát.[64]

A gyermekkor és a gyermekek szexuális integritásának védelme megjelenik a vonatkozó nemzetközi jogi dokumentumokban, illetve azokkal összhangban a hazai szabályozásban is, amelynek rövid áttekintése egy az 1950-ben megjelent dokumentummal kezdődik.

/Hálózati forrás:http://mona-alapitvany.hu/wp-content/uploads/2014/07/aldozatellatas-2013.pdf
(Letöltés dátuma: 2018. 05. 20.)
[57] Fehér 1999: 128
[58] Kránitz Mariann (1997): Prostitúció: Az élet és az irodalom változásai a rendszerváltás éveiben. *Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok.* (34). 112-132.
[59] Kántás 1994; Kránitz 1997
[60] Fehér 1999
[61] Foucault, 1999
[62] Somlai, 2007
[63] Szomora Zsolt (2013): Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. fejezetéhez
[64] Sereg, 2013 Jogi Fórum, http://www.jogiforum.hu/hirek/30212

Az első célzott nemzetközi egyezménynek – nem kifejezetten a gyermekekre vonatkozóan – tekinthető a **1950. évi New York-i egyezmény az emberkereskedelemről és a prostitúcióról[65]**, amely 1950. március 21-én keletkezett. Az egyezmény elítéli a prostitúciót és az emberkereskedelmet, ezekről a következőket tartja: "az emberi személy méltóságával és értékével összeegyeztethetetlen és veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét", és előírja az emberkereskedelem és a prostitúcióból hasznot húzó külső személyek törvényi elítélését. Magyarországon kihirdette az 1955. évi 34. tvr. ezáltal garanciális jogot vállalt az ország arra, hogy a futtatói hálózatokat felszámolja, a prostituáltak áldozati jellegét pedig elismeri.

Ennek hatására Magyarországon az akkor hatályos Büntető törvénykönyv kimondta, hogy a prostitúció (büntető törvénykönyvi megnevezése üzletszerű kéjelgés volt) elősegítése bűncselekménynek számít, azonban nem követte teljes hűséggel az Egyezmény szellemiségét, hiszen a prostituáltat továbbra sem áldozatnak, hanem elkövetőnek tekintette és 1993-ig az üzletszerű kéjelgést büntetni rendelte a Btk. szerint. Magyarország nem tekintette az Egyezmény elvárásaival ellentétben feladatának azt sem, hogy az országokon átívelő emberkereskedelem leküzdése érdekében az egyes részes államoknak mi mindent kell közösen tenniük, hogy a tetteseket elfogják és megbüntessék. Az üzletszerű kéjelgés fogalma, így a prostitúciós tevékenység büntetése csak 1993-ban szűnt meg.

Az államok a XX. század végére határozták el, hogy kizárólag a gyermekeket érintő körben, lemondva saját büntetőhatalmukról nemzetközi szinten együttműködnek a prostitúció kizsákmányolásának szabályozása terén. Az ENSZ 1989-ben fogadta el a Gyermek Jogairól szóló Egyezményt, mely a prostitúcióra vonatkozó részletes jogharmonizációs kötelezettséget nem írt elő, az államok csupán azt vállalták, hogy megtesznek mindent a gyermekek prostitúciója vagy más törvénytelen nemi tevékenység céljára történő kizsákmányolása ellen.

A **Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény[66]**, illetve annak magyarországi kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény két szempontból is kiemelt fontosságú a gyermekprostitúció, emberkereskedelem megítélésben és az ellene való fellépés kialakításában. Egyrészt a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény deklarálja a gyermekkor, mint életkor határait (18 éves korig), az ehhez fűződő jogokat és az ehhez köthető a gyermeket megillető védelmet, másrészt több részben, de különösen a *19. és 34. cikkében* már a gyermekek nemi kizsákmányolásának formái között nevesíti a gyermekek prostitúciós célú kizsákmányolását és konkrét célokat fogalmaz meg.

Az Egyezmény *19. cikke* alapján a részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától. Mindezt addig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll. Ezek a védelmi intézkedések szükség szerint olyan hatékony eljárásokat foglalnak magukban, amelyek a gyermek és gondviselői számára szükségesek szociális programok létrehozását teszik lehetővé, továbbá a fentebb leírt rossz bánásmód eseteiben hozzájárulnak a cselekmény felismeréséhez, bejelentéséhez, a jelentés illetékes helyre juttatásához, vizsgálatához, kezeléséhez és az esetek figyelemmel kíséréséhez; szükség szerint magukban foglalják a bírói beavatkozással kapcsolatos eljárást is.

Az Egyezmény *34. cikke* szerint „a részes államok kötelezik magukat arra, hogy megvédik a gyermeket a nemi kizsákmányolás és a nemi erőszak minden formájától. Ebből a célból az államok hazai, kétoldalú és többoldalú síkon különösen az alábbiak megakadályozására tesznek intézkedéseket:

a) „a gyermek ösztönzése vagy kényszerítése törvénytelen nemi tevékenységre;

---

[65] http://www.prostitucio.hu/new.york-i.egyezmeny.php, Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény (Kihirdetette az 1955. évi 34. törvényerejű rendelet), Letöltés: 2018. május 15.

[66] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv, 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről, Letöltés: 2018. május 15.

b) a gyermekek kizsákmányolása prostitúció, más törvénytelen nemi tevékenység céljára;
c) *a gyermekek kizsákmányolása pornográf jellegű műsorok vagy anyagok elkészítése céljára."*

Az Egyezményben említett jogok biztosítása és előmozdítása érdekében a részes államok megfelelő segítséget nyújtanak a szülőknek és a gyermek törvényes képviselőinek a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló felelősség gyakorlásához, és gondoskodnak gyermekjóléti intézmények, létesítmények és szolgálatok létrehozásáról.

Az Egyezmény 1. cikke deklarálja, hogy gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. Az Egyezmény előírásait figyelembe véve a hazai gyermekvédelemre vonatkozó szabályozás is a 18. életévet tekinti alapvetően a gyermek és a felnőtt kor határának (kiskorúság) még akkor is, ha az egyes jogszabályok eltérő megnevezéseket, fogalmakat használnak, illetve bizonyos aspektusokban az életkori határok más és más jogokat és kötelezettségeket eredeztetnek. Az Egyezmény a 0-18 éves kor között a gyermek, gyermekkorú megnevezést használja. A tananyag első fejezetében már kitért a magyarországi gyermekkor, fiatalkor speciális fogalmaira, így csak a 0-18 éves kor ismételt hangsúlyozása fontos a jogi megközelítés szempontjából is.

A **Palermói Protokollt**[67], teljes nevén „Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyvét", a 2006. évi CII. törvény hirdette ki Magyarországon.

A Palermói Protokoll fogalmazza meg először azt az emberkereskedelem-definíciót, amely azóta más fontos nemzetközi jogi normákba is átkerült:

a) „az „emberkereskedelem": személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését vagy átvételét jelenti fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, erőszakos elrablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés útján, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával vagy elfogadásával annak érdekében, hogy a kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik. A kihasználásnak magában kell foglalnia legalább a mások prostituálásának kihasználását, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, mások leigázását vagy emberi test szerveinek tiltott eltávolítását;
b) az emberkereskedelem áldozatának a jelen cikk a) pontjában leírt, szándékolt kizsákmányolásba való beleegyezését nem kell figyelembe venni, ha az a) pontban felsoroltak bármelyikét alkalmazták;
c) egy gyermek kizsákmányolás céljából történő toborzása, szállítása, eladása, elrejtése vagy átvétele emberkereskedelemnek minősül még akkor is, ha az nem jár a jelen cikk a) pontjában leírtak alkalmazásával;
d) gyermeknek minősül bármely, 18. életévét be nem töltött személy."

Az ENSZ Palermói Egyezménye értelmében összességében tehát a kizsákmányolás magában foglalja a prostitúcióval történő kizsákmányolást, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszermunkát, a koldultatást, rabszolgatartást, illetve a rabszolgataráshoz hasonló gyakorlatot, a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolást, mások leigázását, vagy az emberi test szerveinek tiltott eltávolítását.

2009-ben ratifikálta Magyarország **a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív**

---

[67] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0600102.TV, 2006. évi CII. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről
Letöltés: 2018. május 15.

Jegyzőkönyvet[68]. A Jegyzőkönyvet Magyarországon a 2009. évi CLXI. törvény hirdette ki. A Fakultatív Jegyzőkönyv *1. cikke* alapján a részes államok megtiltják a gyermekek eladását, a gyermekprostitúciót és a gyermekpornográfiát. A Fakultatív jegyzőkönyv könnyen érthető fogalmakat ad mind a gyermekkereskedelemre, mind a gyermekprostitúcióra és gyermekpornográfiára, külön pontokban nevesíti az egyes prostitúcióban tetten érhető részcselekményeket (felajánlás, megszerzés, kerítés):

„2. cikk
(a) Gyermekek eladásának minősül minden olyan cselekmény vagy tranzakció, amelynek során egy gyermeket egy személy vagy személyek csoportja átad egy másik személynek vagy személyek csoportjának díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében;
(b) Gyermekprostitúciónak minősül a gyermek szexuális tevékenységekben történő felhasználása, díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében;
(c) Gyermekpornográfiának minősül a gyermek valós vagy szimulált, kifejezett szexuális cselekményben való részvételének bármilyen módon történő bemutatása, vagy a gyermek nemi szerveinek bármilyen bemutatása alapvetően szexuális célok érdekében."

A részes államok kötelezettséget vállaltak a prostitúcióval és a gyermekek eladásával (gyermekkereskedelemmel) kapcsolatos bűncselekmények – kerítés, megszerzés, rábírás, felajánlás, eljuttatás, elfogadás stb. – részletes büntetőtörvényi tiltására, továbbá az áldozatok számára széles körben biztosítandó jogi, szociális támogatás nyújtására.

A Jegyzőkönyv *8. cikke* alapján a részes államok biztosítják, hogy az áldozat tényleges életkorával kapcsolatos bizonytalanság ne akadályozza meg a büntetőjogi nyomozás megindítását, beleértve az áldozat korának megállapítására irányuló vizsgálatokat is. A részes államok biztosítják, hogy büntető igazságszolgáltatási rendszerben a Jegyzőkönyvben foglalt jogsértések áldozataival való foglalkozás során a gyermekek mindenekfelett álló érdekeit tekintik elsődleges fontosságúnak. A részes államok intézkedéseket tesznek a megfelelő képzés, különösen a jogi és pszichológiai képzés biztosítása érdekében azon személyek részére, akik a Jegyzőkönyv által tiltott jogsértések áldozataival foglalkoznak.

A Jegyzőkönyv részletesen foglalkozik az aláíró országok között létesítendő együttműködéssel is. A részes államok mind a kereslet visszaszorítása, mind pedig az áldozattá válás megelőzése érdekében különböző intézkedések megtételét határozták el:

„9. cikk
1. *A részes államok elfogadnak vagy megerősítenek, végrehajtanak és terjesztenek jogszabályokat, közigazgatási intézkedéseket, szociális politikákat és programokat a Jegyzőkönyvben foglalt jogsértések megelőzése érdekében. Különös figyelmet szentelnek az ilyen gyakorlat szempontjából különösen sérülékeny gyermekek védelmének.*
2. *A részes államok minden alkalmas eszközzel, értve ez alatt az oktatáson és a továbbképzésen keresztül nyújtott információt, elősegítik a közvélemény egészében, beleértve a gyermekeket is, a megelőző intézkedések és a Jegyzőkönyvben foglalt jogsértések káros hatásainak tudatosítását. A részes államok bátorítják a közösség, különösen a gyermekek és a gyermekáldozatok részvételét az ilyen információs, oktatási és képzési programokban, beleértve a nemzetközi szintet is.*
3. *A részes államok minden lehetséges intézkedést megtesznek az ilyen jellegű jogsértések áldozatai számára minden alkalmas segítségnyújtás biztosítása érdekében, beleértve a teljes társadalmi visszailleszkedésüket, valamint teljes testi és lelki felépülésüket.*
4. *A részes államok biztosítják a Jegyzőkönyvben foglalt jogsértések minden gyermekáldozatának megkülönböztetés nélküli hozzáférését a jogilag felelős személyektől történő kártalanítás követelésére szolgáló eljárásokhoz.*

[68] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900161.tv, 2009. évi CLXI. törvény a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről, Letöltés: 2018. május 15.

5. *A részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek a Jegyzőkönyvben szereplő jogsértéseket hirdető anyagok előállításának és terjesztésének betiltása érdekében."*

Az **Európa Tanács Lanzarote-i Egyezménye[69] (2007)**, amelynek értelmében a gyermekprostitúcióval kapcsolatos bűncselekmények – a szexuális zaklatáshoz, gyermekek szexuális célú megszólításához, illetve a gyermekpornográfiával kapcsolatos bűncselekményekhez hasonlóan – a gyermekek szexuális kizsákmányolása egyik formájának tekintendők. Az Egyezményt Magyarország 2010-ben aláírta, de csak 5 évvel később, a 2015. évi XCII. törvény hirdette ki. Ez az egyezmény is igen részletes előírásokat tartalmaz egyebek között a megelőzésre, az áldozatsegítésre, a gyermek elleni bűncselekményt a családon belül elkövetők (akár csak a vélt elkövetők) eltávolítására, a szakemberek képzésére és tájékoztatására vonatkozóan.

A Lanzarote Egyezmény – a modern emberkereskedelem-egyezmények között egyedül – nem csak az emberkereskedelem, de a prostitúció (pontosabban csak a gyermekprostitúció) ellen is fellépésre kötelezi részes államait. A felnőttek prostitúciójával szemben, a gyermekprostitúciót egyetlen európai állam sem fogadja el, nem tartja munkának (kivéve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet, az ILO-t, amely „a gyermekmunka legrosszabb formái" között tartja számon a prostitúciót), és a prostitúcióba vont gyermeket (18. életévét még be nem töltött személyt) Európa minden állama hivatalosan áldozatnak tekinti.

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve a gyermekek szexuális bántalmazásáról, szexuális kizsákmányolásáról és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről[70] nem változtat a gyermek Európai Unióban eddig alkalmazott fogalmán. Gyermekprostitúciónak – az uniós jogszabályok közül elsőként – a *2. cikk* d) pontjában részletes, bővített értelmű meghatározást ad: „gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik."

A modern gyermekprostitúció fogalmának tekinthetjük ezt, amely már figyelemmel van arra is, ha az ellenszolgáltatást vagy egyéb díjazást nem adják, hanem csak ígérik, tehát a cselekménynek nem kell e szerint feltétlenül megvalósulnia akkor is kimeríti a büntetőjogi tényállást, valamint, ha azt nem a gyermek, hanem egy harmadik személy kapja és gyermek semmilyen módon nem részesül belőle, akkor is megvalósul a bűncselekmény. A fentiekben kifejtettek alapján a passzív alanyi kört illetően azt mondhatjuk, hogy a nemzetközi instrumentumok keresztmetszetéből hazánkra a 18. életévüket be nem töltött személyek fokozott büntetőjogi védelemben való részesítése fakad, melyeket a hazai jogszabályok rendelkezései is tükröznek.

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve által bevezetett legfontosabb újítások közé tartozik a gyermekpornográfia részletesebb meghatározása, a büntetőjogi szankciók és a gyermekekkel való szexuális visszaélést bemutató online anyagok birtoklásának és megszerzésének büntethetővé tételének súlyosbítása.

A bűncselekmények hatékony kivizsgálása és büntetőeljárás alá vonása érdekében az irányelv különösen a következőket foglalja magában:
A gyermekek – internetes és azon kívüli – szexuális bántalmazásával és kizsákmányolásával kapcsolatos helyzetek széles körének büntetni rendeltsége. Ezek között olyan új jelenségek is megtalálhatók, mint az internetes kapcsolatfelvétel (online grooming), valamint a webkamerával elkövetett szexuális zaklatás és a

---

[69] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1500092.TV&searchUrl=/gyorskereso, 2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról, Letöltés: 2018. május 15.
[70] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=celex%3A32011L0093, AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011/92/EU IRÁNYELVE (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

gyermekbántalmazást tartalmazó képek letöltés nélküli online megtekintése. Az irányelv konkrét rendelkezéseket ír elő a tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányokkal kapcsolatos megelőző intézkedésekre, sőt a bűncselekményért való elítélés miatti oktatásra és képzésre és a visszaeső elkövetők bűnmegelőzési programjaira, akár a szabadságvesztés végrehajtása során vagy alternatív szankciók esetén magatartási szabályok előírásával és a pártfogó felügyelő szoros ellenőrzésével.

Az irányelv kiemeli, mint külön problémát, hogy a gyermekekkel szembeni szexuális visszaélés, mint bűncselekmény közzététele és bejelentése különösen nehéz. Korlátozottan kerül sor saját bejelentésre, mivel a gyermekek túl fiatalok, rendkívül nagy traumát élnek át, vagy az elkövetővel függőségi helyzetben vannak, és e tényezők miatt vonakodnak esetük bejelentésétől. E tekintetben fontos szerepet játszik a gyermekek segélyvonala, amely a gyermekek igényeihez igazodva nyújt segítséget és elősegíti, hogy a gyermekek bejelentést tegyenek a bűncselekményről. Fontos az is, hogy a tagállamok hatékony forróvonalakat hozzanak létre az eltűnt gyermekek megtalálására és a határokon átnyúló esetekben az együttműködés fokozására.

A 2011/92/EU irányelv azt is előírja a tagállamok számára, hogy büntetőjogi eljárásukba építsenek be a kiskorú sértettek védelmét garantáló intézkedéseket a büntetőeljárás teljes időtartamára, amelyek biztosítják azt is, hogy segítséget és támogatást kapjanak. Kimondja, hogy az ilyen bűncselekmények elleni hatékony küzdelemhez integrált és holisztikus megközelítésre van szükség, amely felöleli a bűncselekmények kivizsgálását és büntetőeljárás alá vonását, az áldozatoknak nyújtott segítséget és az áldozatok védelmét, valamint a megelőzést.

Átfogó segítségnyújtási, támogatási és védelmi intézkedések, többek között a gyermek áldozat kihallgatására vonatkozó különleges előírások megállapításával, különösen annak megakadályozása érdekében, hogy a gyermek áldozatok további traumákat szenvedjenek el a büntetőeljárás nyomozási és bírósági szakaszában.

Az Európa Parlament és a Tanács az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelve (az emberkereskedelem elleni irányelv). Az irányelv kimondja, hogy annak érdekében, hogy hozzájáruljanak az Unió emberkereskedelem elleni összehangolt és megerősített stratégiájához, a tagállamok az információkat az emberkereskedelem elleni fellépések uniós koordinátorának továbbítják, ami alapján a koordinátor hozzájárul a Bizottság által az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekre vonatkozóan kétévente teljesítendő jelentéstételhez.

2011/36-os EU irányelv értelmében a gyermekek különösen kiszolgáltatott személyek. Azon felül, hogy a sérelmükre elkövetett prostitúció emberkereskedelemnek minősül, a gyermekáldozatok védelemben, segítségben és támogatásban kell, hogy részesüljenek. A gyermekek prostitúcióba való beleegyezése lényegtelen, ők az elkövetési módoktól, vagyis kényszertől függetlenül áldozatnak számítanak és az államnak meg kell akadályoznia gyermekek prostitúcióban vagy egyéb ártalmas szexuális gyakorlatokban való részvételét. Az irányelv a prostitúcióra, mint az emberkereskedelem egyik formájára tekint.[71]

1.2.3. Magyarországi szabályozás

Magyarországon a nemzetközi normákat is érvényesítően a prostitúciós tevékenységet meghatározóan három törvény szabályozza, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)[72] és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012.

[71] Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/.../082dbcc554c619fa0154c83f0dc50084.do, letöltés: 2018. szeptember 10.

[72] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200100.TV, a Bünető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, letöltés: 2018. május 15.

évi II. törvény (Szabs.tv.)[73], valamint a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény (Szb.tv.)[74].

1.2.3.1. Büntető törvénykönyvi szabályozás (Btk.)

A Btk. fokozottabban érvényt kíván szerezni a gyermekek védelmének a szexuális kizsákmányolással kapcsolatos bűncselekmények körében. A jogi tárgy a 2012. évben bevezetett Btk.- ban kibővült a nemi élet szabadságának fokozott védelmével.

A XIX. fejezet – a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények – tíz törvényi tényállást tartalmaz. Közülük a nemi élet szabadságát, valójában a szexuális önrendelkezési jogot védi három tényállás, nevezetesen a szexuális kényszerítés, az erőszak és a visszaélés.

Kifejezetten a gyermekeket oltalmazza kettő tényállás – a gyermekprostitúció kihasználása és a gyermekpornográfia –, a nemi élettel összefüggő üzleti tevékenységet korlátozza három tényállás – a kerítés, a prostitúció elősegítése és a kitartottság –, míg közvetlenül a nemi erkölcsöt védelmezi kettő tényállás, jelesül a vérfertőzés és a szeméremsértés.

A gyermekek érdekének védelme, egészséges és kizsákmányolástól mentes szexuális, érzelmi, erkölcsi fejlődésének igénye a fejezetben végig érvényesül, hiszen a kitartottság esetét leszámítva valamennyi tényállásban megjelenik a tizennyolcadik életévet be nem töltött személy sérelmére történő elkövetés – jellemzően minősített esetként – történő szankcionálása, vagyis ezen esetekben súlyosabb büntetés kiszabásának a lehetősége és kötelezettsége.

Kerítés bűncselekménye: aki haszonszerzés céljából valakit szexuális cselekmény végzésére másnak megszerez, súlyosabban büntetendően kerítést követ el az is, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt prostitúcióra felajánl vagy felhív.

A kitartottság elkövetője: aki prostitúciót folytató személlyel egészben vagy részben kitartatja magát.

Prostitúció elősegítése bűncselekmény: aki mást prostitúcióra rábír, épületet vagy egyéb helyet prostitúció céljára másnak a rendelkezésére bocsát, tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójához segítséget nyújt. A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy rábírása prostitúcióra súlyosabban minősül. Külön bűncselekményi elem, hogy bűncselekményt követ el, aki bordélyházat tart fenn, vezet, vagy annak működéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

Gyermekprostitúció kihasználása bűncselekménye: aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójából haszonszerzésre törekszik, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt, aki részben vagy egészben tizennyolcadik életévét be nem töltött, prostitúciót folytató személlyel tartatja ki magát, aki olyan bordélyházat tart fenn, vezet, vagy olyan bordélyház működéséhez szolgáltat anyagi eszközöket, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytat prostitúciót.

Gyermekpornográfia bűncselekménye: aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvételt megszerez vagy tart, készít, kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz, készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetve ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz.

---

[73] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200002.TV, a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény, Letöltés: 2018. május 15.

[74] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99900075.TV, a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény Letöltés: 2018. május 15.

Gyermekpornográfia a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy pornográf műsorban szereplésre felhívása, szerepeltetetése, tizennyolcadik életévét be nem töltött személy pornográf felvételen való szereplésre felhívása.

1.2.3.2. Szabálysértésekről szóló jogszabály (Szabs.tv.)

A szabálysértési jog esetében egy jelentős változás időszaka kezdődött a 2020. évben. A szabálysértési jogszabályok azok, amelyek különösen a gyermekek (fiatalkorúak) esetében, a prostitúciós tevékenységhez köthetően 2020. július 1-jéig kiszabható szankciók miatt ellenérzést vagy értelmezési kérdéseket vetettek fel a gyermekvédelmi szakemberek körében. A változás ellenére – figyelemmel arra, hogy a korábbi gyakorlat hatásai, emlékei, értelmezései még egy-két évig bizonyosan érzékelhetőek lesznek – fontos megismerni ennek korábbi gyakorlatát. Ellentmondásos volt a korábbi szabályozás. Hogyan lehettek mégis következményei a fiatalkorúaknál annak, ha valaki prostitúciós tevékenységet végzett, ha az alapvetően nem volt büntethető, illetve hogyan indulhatott a kiskorúakkal szemben szabálysértési eljárás akkor, amikor a kiskorú mindenképpen áldozatnak tekinthető volt a Btk. szellemisége és értelmezése alapján.[75]

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról, és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 172. §-a tiltott prostitúcióként definiálja a szabálysértési tényállást a következőképpen: „Aki törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszegi, szabálysértést követ el.” A szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozásokat pedig a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő, egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól, és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény (Szb.tv.) tartalmazza. A törvény többek között definiálja a prostituált és a szexuális szolgáltatás fogalmát, ezen kívül bevezeti a magyar jogrendszerbe a védett övezet és a türelmi zóna intézményét.

Prostituált: az a személy, aki anyagi ellenszolgáltatásért szexuális szolgáltatást nyújt, függetlenül az ellenszolgáltatás nyújtásának időpontjától, illetve attól, hogy az ellenszolgáltatás a szexuális szolgáltatás igénybe vevőjétől vagy - a szolgáltatásra tekintettel - más személytől származik.

Védett övezet: a közterületnek az e törvény, illetve a települési (Budapesten a fővárosi) önkormányzat képviselő-testülete rendeletében meghatározott azon része, ahol a prostituált a szexuális szolgáltatásra nem ajánlkozhat fel, szexuális szolgáltatást nem nyújthat, a védett övezetre vonatkozó tilalmakat a közterület e részén fekvő nyilvános helyre is alkalmazni kell. Védett területnek számít például a közintézmények 300 méteres és lakott területen a főutak 50 méteres körzete. Ezen felül viszont az önkormányzatok bármilyen területet védett övezetté nyilváníthatnak.

Türelmi zóna: közterületnek az önkormányzat rendeletében a prostitúció tömeges megjelenése esetén kijelölt azon körzete, ahol a prostituált szexuális szolgáltatásra felajánlkozhat vagy a szexuális szolgáltatására irányuló kezdeményezést elfogadhatja.
Az önkormányzatoknak kötelező türelmi zónát létrehozniuk, ha a prostitúció tömegesen jelenik meg. A türelmi zóna kijelölése „nem mellőzhető” az 50 ezernél több lakosú településeken, ha a közterületi prostitúció „folyamatosan észlelhető” - áll a hatályos törvényekben. Magyarországon csak néhány helyen hoztak létre önkormányzatok türelmi zónát.

A prostituált a szexuális szolgáltatása igénybevételére csak 18. életévét betöltött személyt hívhat fel, illetőleg csak 18. életévét betöltött személy erre irányuló ajánlattételét fogadhatja el. Tilos a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás mást, illetőleg másokat zaklató módja. A prostituált szexuális szolgáltatásra

[75] A szabályozás és gyakorlat ellentmondásaival részletesen foglalkozik az alapvető jogok biztosa az AJB1485/2018. számú ügyben készült jelentésében.

akkor ajánlkozhat fel, ha rendelkezik az egészségügyért felelős miniszter rendeletében előírt orvosi igazolással. Tilos a védett övezetben ellenszolgáltatást felajánlva mást szexuális szolgáltatás nyújtására felhívni, illetve más személy szexuális szolgáltatásának felajánlását elfogadni. Tilos írásban, kép- vagy hangrögzítő, illetve más berendezés útján más személy szexuális szolgáltatását felajánlani, azt reklámozni vagy ilyen cselekményekben közreműködni.

Tehát napjainkban az Szb.tv. és a Szabs.tv. által meghatározott szabályok betartásával a prostitúció legális tevékenység, a prostitúciós tevékenység végzése önmagában nem minősül sem szabálysértésnek, sem bűncselekménynek, amennyiben megfelel az előírt korlátozásoknak és tilalmaknak.

Összefoglalva, a prostitúció nem bűncselekmény, szabálysértésként büntetendő azonban, ha valaki a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszegi. A Szabs.tv. szerint a szabálysértés miatt alkalmazható büntetések: a szabálysértési elzárás, a pénzbírság és a közérdekű munka. A szabálysértési szankciókat a szabálysértési hatóság szabja ki, kivéve az elzárást, amit szabálysértési eljárásban is csak bíróság szabhat ki (bíró vagy bírósági titkár). Szabálysértés miatt alkalmazható szankciók egyformák felnőttek és fiatalkorúak esetében (pénzbírság, közérdekű munka büntetés, elzárás, a fiatalkorúak esetében felfüggesztett elzárás).

A Szabs.tv. szerint fiatalkorú az a személy, aki a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét betöltötte, de a 18. életévét még nem. 2020. július 1-jéig a Szabs.tv rendelkezései szerint a tiltott prostitúció büntethető volt a 14-18 évesek körében is.

2020. július 1-jétől változás, hatályos állapot:
Szabs.tv. 127. Tiltott prostitúció

„172. § (1) Aki törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben a szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozást, illetve tilalmat megszegi, szabálysértést követ el.

(2) Nem büntethető a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmának megszegése miatt az elkövető, ha a cselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

(3) Ha a helyszínen kétséget kizáróan megállapítást nyer, hogy a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő személy a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, a szabálysértési eljárás megindításának vele szemben nincs helye.

(4) A szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő, a (2) bekezdés alapján nem büntethető személyt, ha a tényállás tisztázásához szükséges, előkészítő eljárásban tanúként kell meghallgatni.

(5) Ha a (3) vagy a (4) bekezdés alapján megállapítást nyer, hogy a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő személy a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, a rendőrség - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény alapján - a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő személy védelmében azonnal végrehajtható általános védelmi intézkedést hoz, amely döntéséről értesíti a gyámhatóságot, valamint gondoskodik az elhelyezéséről vagy a szállításáról."

138. Szexuális szolgáltatásra való felhívás tilalma

„184. § (1) Aki a külön jogszabály szerint meghatározott védett övezetben ellenszolgáltatást felajánlva mást szexuális szolgáltatás nyújtására felhív, illetve más személy szexuális szolgáltatásának felajánlását elfogadja, szabálysértést követ el."

A törvény a „tiltott prostitúció szabálysértés" korábbi törvényi tényállásán nem változtatott, de a módosítás büntethetőséget kizáró okként azt az esetet szabályozza, amikor a szexuális szolgáltatásra felajánlkozó személy a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

A Szabs.tv. szerinti szabályozás alapján akkor, ha a szexuális szolgáltatásra felajánlkozó személy

a) *„a tizennegyedik életévét nem töltötte be, akkor gyermekkor miatt,*
b) *tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadik életévét nem, akkor a Szabs. tv. új 172. § (2) bekezdése szerinti büntethetőséget kizáró ok miatt*

nem büntethető."

Ki kell emelni, hogy a tiltott prostitúció szabálysértés több elkövetési magatartással is megvalósítható, azok közül csak az egyik a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás. A büntethetőséget kizáró ok nem valamennyi elkövetési magatartásra, hanem csak arra vonatkozik, ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy

a) *„szexuális szolgáltatás igénybevételére felhív szóban, illetve felajánlkozik ráutaló magatartással, vagy*
b) *a szexuális szolgáltatást igénybe venni kívánó felhívását elfogadja."*

Egyéb elkövetési magatartás miatt felelősségre vonásnak van helye, függetlenül attól, hogy a személy a tizennyolcadik életévét betöltötte-e vagy sem. Ilyen tilalmazott magatartás például a más személy szexuális szolgáltatásának felajánlása vagy reklámozása. A fiatalkorúak esetében a más személy szexuális szolgáltatásra való felajánlása olyan cselekmény, amely előfordulhat. A szankcionálható esetekre irányadó eljárási rend igazodik a fiatalkorúakra vonatkozó szabályokhoz.

A módosítás egyértelművé teszi, hogy mindenekelőtt a szabálysértés törvényi tényállását megvalósító személy életkorát kell tisztázni. Erre sor kerülhet helyszíni intézkedés keretében, ha pedig az nem jár sikerrel, mert a személyazonossága igazolását megtagadja vagy azt hitelesen nem tudja igazolni, akkor a Rendőrségi törvény alapján az intézkedő rendőr előállítja. Az előállítás tartama alatt – a személyazonosság megállapításával egyidejűleg – megállapítást nyer az életkora is. (Megjegyzendő, hogy a Btk. szerinti bűncselekmények melyek a prostitúcióval, emberkereskedelemmel kapcsolatban nem áldozati státuszt jelentenek a fiatalkorúak esetében is büntetendőek).

A Szabs. tv. változás okai:

A változásokat több irányból szorgalmazták, egyrészt az emberkereskedelem áldozatait segítő civil szervezetek, egyházak, a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek, több alkalommal kiállt a szabályozás változtatása mellett az Alapvető Jogok Biztosa. Konkrét ügy kapcsán az Alkotmánybíróság is állást foglalt a szabályozás ellen, illetve a kormányzati szakmapolitikai irány is ezt a fordulatot készítette elő (BM, EMMI, IM). A változásokat katalizálták a nemzetközi egyezmények, azoknak a magyarországi megvalósulásáról szóló jelentések, amelyek ezt kifogásolták, illetve megalapozta a 18 év alattiak e tárgykörben fokozott védelmét előíró, az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégia, amelyről már korábban szóltunk.

Az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény

Módosításban érintett jogszabályok:

1. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
2. A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény
3. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény
4. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A törvény az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2011. április 5-i (EU) 2011/36 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja, 2020. július 1-jén lépett hatályba.

A változások kiemelt célja volt a fiatalkorúak megóvása a szexuális kizsákmányolással szemben. A módosítás nyomatékosan kifejezésre juttatta, hogy a tizennyolcadik életévüket be nem töltött, szexuális szolgáltatás nyújtására felajánlkozó személyek nem bűnelkövetők semmilyen módon, még szabálysértési eljárás keretében sem, hanem a prostitúció és az ahhoz kapcsolódó jelenségek áldozatai. Ezért a módosítás egyfelől generális tilalmat vezet be ezen személyi kör kapcsán a szexuális szolgáltatás nyújtására való felajánlkozás terén, de a tilalom megszegése esetére nem helyez kilátásba szabálysértési felelősségre vonást. A módosítás új büntethetőséget kizáró okként szabályozza, ha a szexuális szolgáltatás nyújtására felajánlkozó személy az elkövetéskor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

A változások értelmében az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek – mely fogalmi körbe a prostitúcióval érintett gyermek is beletartozik – speciális ellátási szükségletű gyermeknek minősül. Tehát a jogszabály a speciális ellátásra szoruló gyermekek körében nevesíti az új rendelkezés szerint az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermeket (Gyvt.). A gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézmények szakemberei a gyermekkel való első találkozás időpontjában még csak feltételezik a gyermek áldozattá válását (természetesen gyakran van az előzményekről tudásuk), azonban már ekkor is biztosítani kell számára az ártalmakkal szembeni megóvása érdekében az olyan speciális védelmet és szolgáltatásokat, amelyek, ha időben csak később következnének be, az a gyermek állapotának romlását idéznék elő.

Az új rendelkezés beilleszti a speciális gyermekotthon, a speciális lakásotthon és a gyermekotthon speciális csoportjában ellátható gyermekek körébe az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermeket a súlyos pszichés vagy súlyos disszociális tüneteket mutató, pszichoaktív szert használó, és a kettős szükségletű gyermekek mellé, tekintettel arra, hogy az emberkereskedelem áldozatává vált gyermek személyiség- és egészségi állapota, valamint súlyos veszélyeztetettsége indokolttá teszi számára a többlet védelem és segítség biztosítását. A gyermek azonnali, fokozott védelme érdekében lehetővé válik, hogy a kijelölt speciális gyermekotthon(ok) legfeljebb 60 napig befogadhassák a gyermeket az általános védelmi intézkedésre jogosult rendőrség döntése alapján, a gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye hiányában is. A módosítással konkrétabban meghatározásra került a prostitúcióval érintett gyermek lehetséges gondozási helyeinek köre is, vagyis az érintett gyermek azonnal biztonságos, védett gondozási helyre, erre a funkcióra is kijelölt speciális gyermekotthonba helyezhető.

Egy új jogintézmény, **az általános védelmi intézkedés** került bevezetésre a gyermekvédelmi törvényben. Ennek keretében a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő tizennyolc év alatti, családjában nevelkedő gyermeket a rendőrség a Gyvt. alapján az ideiglenes hatályú elhelyezés szabályai szerint a kijelölt speciális gyermekotthonban helyezi el. A gyermek ezáltal biztonságos elhelyezésben részesül. Ezzel a szabályozással biztosított az, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött gyermek ne legyen kitéve további, a testi, szellemi és erkölcsi fejlődését akadályozó szexuális kizsákmányolás veszélyének. A gyámhatóság abban az esetben, ha a gyerek még családban nevelkedik, hivatalbóli eljárásában megvizsgálja, hogy a gyermek családja alkalmas-e a nevelésére, a gyermek érdekével nem ellentétes-e, ha a családi környezetében nevelkedik. A rendőrség szintén az általános védelmi intézkedése alapján a már korábban ideiglenesen elhelyezett, nevelésbe vett gyermeket is a kijelölt speciális gyermekotthonba szállítja, a gyámhatóság hivatalból indít eljárást a gyermek gondozási helyének felülvizsgálata érdekében, ha a gyermek már ideiglenes hatályú elhelyezés vagy nevelésbe vétel hatálya alatt áll. Megvizsgálja, hogy a gyermek számára hosszú távon mi az alkalmas gondozási hely, szükség van-e a korábban meghatározott gondozási hely megváltoztatására (szükséges –e pl.:speciális gyermekotthon, központi speciális gyermekotthon).

(Az ún. általános védelmi intézkedés további részleteiről a 6. fejezetben még szó lesz.)

A változást az Alkotmánybíróság határozata is alátámasztja, ahol egy korábban indult, de már a 2020. évi V. törvény hatálybalépése után befejezett eljárás azonos álláspontra jutott. Az Alkotmánybíróság határozata: *18/2020. (VII. 21.) AB határozat a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 121–122. §-aival kapcsolatos mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításáról, valamint a korábban hatályban volt 172. § alaptörvény-ellenességének megállapításáról és a 32.Szef.66/2017/2. számú szabálysértési eljárás felülvizsgálatának elrendeléséről.*

Az Alkotmánybíróság előtti eljárásra egy fiatalkorú elkövető által folytatott tiltott prostitúció miatti szabálysértési eljárás szolgáltatott alapot. Az indítványozó hivatkozott arra, hogy: „[…] a Gyermek Jogainak Bizottságához benyújtott első magyar országjelentés alapján a Bizottság 2014. szeptember 19-én megtartott ülésén aggodalmának adott hangot amiatt, hogy a szexuális kizsákmányolás és a prostitúció gyermekáldozatait Magyarországon nem sértettként, hanem elkövetőként kezelik, és gyakran

pénzbüntetésre ítélik, ha a kényszerítés nem bizonyított." Csatolta továbbá az alapvető jogok biztosításának jelentését, amely szerint: „[…] a gyermekek emberi méltósághoz, valamint a védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz az a jogi helyzet, hogy – a kényszer vélelmezése helyett – a magyar szabálysértési jogban a 14–18 év közötti személyek esetében is lehetőség van a felelősségre vonásra és szankcionálásra a tiltott prostitúciós tevékenység tényállása miatt." Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Szabs.tv. 172. §-ának 2020. július 1-jétől hatályos szabályozása megszüntette az alaptörvény-ellenességet („egy tizennyolcadik életévét be nem töltött és prostitúciós tevékenységet folytató személyt elzárással sújtható szabálysértés miatt vonjanak felelősségre").
Ezzel összefüggésben arra a megállapításra jutottak, hogy a Szabs.tv. 172. §-ának 2020. június 30. napjáig hatályos rendelkezése alaptörvény-ellenes volt, amennyiben előírta a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek szabálysértési felelősségre vonását.[76]

Az alábbiakban a Szabs.tv. változások története bemutathatja, hogy milyen fontos, hogy a szakpolitikák, szakemberek folyamatosan vizsgálják a gyermekek védelmét, akár még olyan esetekben is, amikor a jogszabályok esetleg nem kellően harmonizálnak azzal.

A változás előzményei: az Alapvető Jogok Biztosa 2018. évi vizsgálatában[77] foglaltak szerint a fiatalkorúak esetében így a probléma abból fakadt, hogy ugyan a Ptk. előírása alapján a 18 év alatti, azaz gyermekkorú (0-18 éves) személy jogszerűen nem végezhet prostitúciós tevékenységet, de az is nyilvánvaló, hogy ha egy 14 év feletti és 18 év alatti személy a tilalmakat megsértve (pl. türelmi zónán kívül a közterületen, vagy éppen orvosi igazolás hiányában) végzett prostitúciós tevékenységet, akkor vele szemben is szabálysértési eljárás indult tiltott prostitúció miatt.

Az alapvető jogok biztosa jelentésében jelezte, hogy a belügyminiszter szerint kifejtett álláspont szerint csak abban az esetben nem lehet a jelenlegi jogszabályok szerint tiltott prostitúció szabálysértése miatt a fiatalkorút szankcionálni, ha azt kényszer vagy fenyegetés hatása alatt követte el. A 18. életévét be nem töltött személy esetében a külső kényszer vagy fenyegetés nélküli haszonszerzés céljából történő felajánlkozás nem tekinthető kényszernek, vagy „kizsákmányolásnak". Ha igazolódik, hogy az elkövető a cselekményt kényszer, fenyegetés hatására tette, úgy az a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően büntethetőséget kizáró ok. A problémát azonban az jelentette, hogy magát a kényszert, fenyegetést nehezen lehetett bizonyítani, a gyermekek, az őket prostitúcióra rábíró (kényszerítő) személyeket nem jelentik fel, nem vallanak ellenük, nemegyszer az esetleges feljelentést önszántukból vagy éppen kényszer hatására visszavonták.

Az állampolgári jogok biztosa jelentése kifejtette, hogy álláspontja szerint az önkéntesség és a kényszer értelmezési keretei a 18 év alatti gyermekek prostitúciós tevékenysége kapcsán, Magyarország nemzetközi gyermekjogi kötelezettségei fényében nehezen értelmezhetőek, mert álláspontja szerint fogalmilag kizárt az önkéntesség a prostitúcióban, ha azt 18. életévét be nem töltött személy végzi. Minden esetben – az álláspont szerint – abból kell kiindulni, hogy a kiskorú a prostitúciós tevékenységet valamilyen – akár fizikai, akár lelki, akár gazdasági kényszer vagy fenyegetés – hatására végzi. A Lanzarote-i Egyezmény 3. cikk c) pontja értelmében áldozatnak a szexuális kizsákmányolásnak vagy a szexuális zaklatásnak kitett gyermek minősül. A Gyermekprostitúcióról szóló fakultatív Jegyzőkönyv 2. cikk b) pontja szerint gyermekprostitúciónak minősül a gyermek szexuális tevékenységekben történő felhasználása, díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében. Minden esetben kényszer áldozatának kell tekinteni azt a 18. életévét be nem töltött személyt, aki prostitúciós tevékenységet végez, nem fogadható el magyarázatként a prostitúciós tevékenységen ért gyermekkorú személy esetében az önkéntesség, akkor sem, ha valamennyi érintett ezt meggyőzően és egybehangzóan állítaná. Könnyen előfordulhat, hogy maga a gyermek nincs tudatában annak, hogy ő áldozat, sőt nem is érzi áldozatnak magát és abban az esetben

[76] https://jogtar.hu/2020/09/01/jogszabalyfigyelo-a-gyermekprostitucio-es-a-szabalysertesek-jogorvoslati-rendszere-kerdeseben-dontott-az-alkotmanybirosag/ letöltve: 2020.01.05.
[77] http://www.ajbh.hu/documents/10180/2805034/Jelent%C3%A9s+a+gyermekprostit%C3%BAci%C3%B3+elleni+fell%C3%A9p%C3%A9sr%C5%91l+1485_2018/aa4cd113-7062-a8b6-8ae7-253c4ef33352?version=1.0, jelentés a gyermekprostitúció elleni fellépésről, Letöltés: 2018. május 15.

is, ha a kényszer nem látványos: anyagi javak megszerzése vagy valamilyen függőség motiválja. Pusztán azért, mert a gyermekkorú személyt nem éri közvetlen és direkt fizikai fenyegetés vagy kényszer (pl. bántalmazás vagy szexuális erőszak), nem lehet a kényszer hiányáról beszélni. Az alapvető jogok biztosa vizsgálata kifejtette azt is, hogy egy gyermekkorú prostituált esetében – ahol az önkéntesség a már kifejtettek szerint cáfolható, – eleve nehezen értelmezhető a tilalmak és korlátozások megszegése, hiszen nem önkéntes a döntés.

A Szabálysértési törvény egyéb vonatkozásai

A Szabs.tv. szerint természetesen a fiatalkorúak (14-18 éves) továbbra is büntethetőek számos más cselekmény miatt (pl.: vagyoni jellegű cselekmények). A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek gyakran találkoznak ezekkel az esetekkel, így a Szabs.tv. által alkalmazott büntetési lehetőségeket ismertetjük, különös tekintettel a fiatalkorúakra vonatkozó eltérésekkel.

A pénzbírság
A pénzbírság legalacsonyabb összege ötezer forint, legmagasabb összege százötvenezer forint, szabálysértési elzárással büntethető szabálysértések esetén háromszázezer forint. A pénzbírságot meg nem fizetése esetén a bíróság szabálysértési elzárásra változtatja át. A törvény eltérő rendelkezése hiányában az átváltoztatás során ötezer forintonként egy napi szabálysértési elzárást kell számítani. Nem lép a meg nem fizetett pénzbírság helyébe szabálysértési elzárás, ha az eljárás alá vont személy azt közérdekű munkával megváltotta, illetve az eljárás során bármikor kifizeti.
Fiatalkorú esetén pénzbírság legmagasabb összege ötvenezer forint, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések esetén százezer forint, a helyszíni bírság legmagasabb összege huszonötezer forint. Fiatalkorúval szemben pénzbírságot vagy helyszíni bírságot csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatalkorú annak megfizetését vállalja, de helyszíni bírság törvényes képviselő jelenléte nélkül nem szabható ki, így ez a szankció általánosságban nem kivitelezhető.

A közérdekű munka
Közérdekű munka kiszabása esetén az eljárás alá vont személy köteles a számára meghatározott munkát elvégezni, személyi szabadsága egyébként nem korlátozható. A közérdekű munka tartamát órákban kell meghatározni. A Szabstv. szerint a közérdekű munka legkisebb mértéke hat, legmagasabb mértéke száznyolcvan óra. Ha az eljárás alá vont személy a munkakötelezettségének nem tesz eleget, a bíróság a közérdekű munka, illetve annak hátralévő részét hat óránként számítva egy nap szabálysértési elzárásra változtatja át. Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha a határozat meghozatalakor betöltötte a tizenhatodik életévét.

A szabálysértési elzárás, illetve annak felfüggesztetett formája
A törvényben két formában jelenik meg az elzárás, mint önálló büntetési nem, és mint a meg nem fizetett pénzbírság, helyszíni bírság vagy nem teljesített közérdekű munka helyébe lépő szabálysértési elzárás.
Szabálysértési elzárást csak bíróság szabhat ki. A szabálysértési elzárás legrövidebb tartama egy nap, leghosszabb tartama hatvan nap. Fiatalkorú esetében a szabálysértési elzárás leghosszabb tartama harminc nap, halmazati büntetés esetén is a leghosszabb tartam negyvenöt nap.

A fiatalkorúakkal szemben alkalmazott szabálysértési elzárást és különösen a tiltott prostitúciós tevékenységért kiszabott szabálysértési elzárást ért kritikák miatt 2016. január 1-jétől változott, illetve új elemmel egészült ki a jogszabály, így a kiszabott elzárás felfüggeszthető. A fiatalkorúval szemben kiszabott szabálysértési elzárás büntetés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha - különösen a fiatalkorú körülményeire és a cselekménye tárgyi súlyára figyelemmel - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető. A próbaidő tartama egy hónaptól hat hónapig terjedhet, amit hónapokban kell meghatározni. Ha a fiatalkorút többször marasztalták próbaidőre felfüggesztett szabálysértési elzárásra, de ezeket a cselekményeket még nem próbaidő alatt követte el, és a szabálysértési elzárások próbaideje még nem telt el, valamennyi próbaidő párhuzamosan telik.

A szabálysértési elzárás végrehajtása nem függeszthető fel azzal a fiatalkorúval szemben,

a) akit a szabálysértés elkövetésének időpontját megelőző három hónapon belül szabálysértési elzárással sújtandó szabálysértés elkövetése miatt jogerősen elmarasztaltak,
b) aki a szabálysértési elzárással sújtandó szabálysértést a szabálysértési elzárás felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.

A fiatalkorúval szemben kiszabott szabálysértési elzárás büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről, illetve a szabálysértési elzárás büntetés foganatosításáról értesíteni kell a fiatalkorú védelembe vétele esetén az ügyében eljárt gyámhatóságot, és - ha a fiatalkorú megelőző pártfogás alatt áll - a gyámhatóság útján a megelőző pártfogót.

Szabályértési ügyekben – egyébként büntetőeljárás esetében is – értesíteni kell minden esetben a hatóságoknak a család-és gyermekjóléti szolgálatot vagy központot, annak érdekében, hogy a gyermekjóléti szolgálat/központ megvizsgálja, hogy a fiatalkorú már más veszélyeztetettség miatt a látókörében van-e vagy eddig még nem került sor kapcsolatfelvételre. Ezen eset is a jelzőrendszeri működés eleme, hiszen akár a szabálysértések, akár a bűncselekmények elkövetése veszélyeztetettséget jelent vagy jelenthet, lehetséges, hogy más irányú intézkedések megtétele is szükséges a gyermekvédelmi intézmények részéről, ha eddig nem történt meg a védelembe vétel vizsgálata az szükségszerűvé válik.
Az elzárással is fenyegetett szabálysértések ügyében a gyámhatóság értesítése is előírt, mivel ebben az esetben a gyámhatóságnak meg kell vizsgálnia, ahogy szükséges-e az ún. megelőző pártfogás elrendelése.

Megelőző pártfogás, kockázat értékelés

A megelőző pártfogás a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések része, amely 2015. évtől az addigiakhoz képest újszerű együttműködését jelenti a gyámhatóságoknak, a gyermekjóléti szolgálatoknak és a pártfogó felügyelői szolgálatoknak. A gyámhatóság a szabálysértési hatóság vagy a nyomozó hatóság értesítése alapján az elzárással is fenyegetett szabálysértést vagy bűncselekményt elkövetett gyermek-és fiatalkorú esetében a pártfogó felügyelő által készített bűnmegelőzési szempontú kockázat értékeléssel kiegészített környezettanulmány alapján dönt a megelőző pártfogás elrendeléséről.

A gyámhatóság a pártfogó felügyelői környezettanulmány és ebben foglalt kockázatértékelés alapján a védelembe vétellel egyidejűleg, vagy a már fennálló védelembe vétel mellett a bűnismétlés megelőzése érdekében a gyermek-és fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú veszélyeztetettségének magas foka esetén elrendeli a gyermekkorú vagy fiatalkorú megelőző pártfogását. A gyermek-és fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú veszélyeztetettségének közepes foka esetén mérlegeli, hogy szükséges-e a megelőző pártfogás, és dönt a kötelezésről vagy annak mellőzéséről. A megelőző pártfogás kötelezi a gyermek-és fiatalkorút és a szülőt vagy más törvényes képviselőt a megelőző pártfogó felügyelővel való együttműködésre, a megelőző pártfogó felügyelővel az általa meghatározott időközönként történő személyes találkozásra, és a megállapított magatartási szabályok betartására.

A gyámhatóság - kérelemre és a megelőző pártfogó felügyelő vagy a gyermekjóléti szolgálat javaslatára bármikor, hivatalból legalább évente - felülvizsgálja a megelőző pártfogás alatt álló gyermek-és fiatalkorú védelembe vétele és megelőző pártfogása fenntartásának indokoltságát. A megelőző pártfogó felügyelő akkor javasolhatja a megelőző pártfogás megszüntetését, ha a gyermek-és fiatalkorú legalább fél éve fennálló megelőző pártfogása eredményesen eltelt, célja megvalósult és a gyermek-és fiatalkorú magatartása kedvező irányba változott. A megelőző pártfogás megszüntetésére a gyermek-és fiatalkorú magatartásának kedvező irányú változása esetén a gyermekjóléti szolgálat is tehet javaslatot. A megelőző pártfogás és javítóintézeti nevelés egyidejűleg nem állhat fenn.

A szabálysértési eljárások során is a fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés, avagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom rendes tagjává váljon. Az eljáró hatóság és bíróság számára követendő elv, hogy a büntetést és az intézkedést úgy kell megállapítani, hogy igazodjék a szabálysértés súlyához, valamint az eljárás alá vont személy személyi körülményeit is

figyelembe kell venni. A kódex garanciális jellegű eljárási szabálya szerint amennyiben a fiatalkorú eljárás alá vont személlyel szemben előreláthatólag büntetés (tehát elzárás, közérdekű munka, avagy pénzbírság) kiszabására kerül sor, úgy meghallgatása nem mellőzhető. A fiatalkorúval szemben folyamatban lévő szabálysértési eljárásban – mind a meghallgatás, mind pedig a tárgyalás során – jelen van a törvényes képviselő, akit a szóban forgó eljárási cselekményről értesíteni kell. Ha a törvényes képviselő akadályozva van (valamint együttes elkövetés, illetőleg érdekellentét esetén) jogait a gyámhatság által kirendelt eseti gyám gyakorolja. A képviselőt a tárgyaláson nyilatkoztatni kell minden esetben a fiatalkorú életviszonyait illetően, aki a válaszadást ezen kérdések tekintetében nem tagadhatja meg.

A szabálysértési elzárás végrehajtása során a szabálysértési hatóság a bírósági határozat egy példányát a fiatalkorú elkövető törvényes képviselőjének és a fiatalkorú lakóhelye szerint illetékes gyámhatóságnak is kézbesíti. A fiatalkorú eljárás alá vont személyekkel szemben kiszabott szabálysértési elzárás végrehajtására, a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító intézetek kijelöléséről szóló 55/2014. (XII. 5.) BM rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott büntetés-végrehajtási intézetek valamelyikében kerülhet sor[78]. Amennyiben az elzárás végrehajtandó részéből – a szabálysértési őrizet beszámítását követően – kevesebb, mint tizenöt nap van hátra, a fiatalkorú lakóhelye szerint illetékes – egyébként a felnőtt korúak elhelyezésére szolgáló – büntetés-végrehajtási intézet is kijelölhető.

Meg nem fizetett pénzbírság, helyszíni bírság, nem teljesített közérdekű munka szabálysértési elzárásra átváltoztatásának eljárási szabályai fiatalkorúak esetében azzal irányadóak, hogy a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet [79] tárgyalás tartása esetén a bíróság a fiatalkorú törvényes képviselőjét is értesíti a tárgyalásról. 2013. szeptember 1-jétől helyszíni bírságot csak a törvényes képviselő jelenlétében szabhat ki a szabálysértési hatóság, ezt megelőzően ilyen kötelezettséget a jogszabály nem írt elő.

Közérdekű munkát csak a tizenhatodik életévét betöltött fiatalkorúval szemben lehet kiszabni a bekezdése alapján, azonban szabálysértési elzárás alkalmazására ilyen életkori határt nem ír elő a törvény.
A szabálysértési elzárás végrehajtása kizárólagosan büntetés-végrehajtási intézetben történhet (nem lehet végrehajtani javítóintézetben).

A fiatalkorúak esetében a szabálysértési cselekmények elkövetését követően, legsúlyosabb esetben kiszabható elzárás lehetősége a szakemberek, a jogalkotók és a jogalkalmazók körében a hatályba lépése óta (2013) vitákat váltott ki, vált ki, vagyis felmerül kérdés lehet-e, jó-e, hogy a fiatalkorúakkal szemben szabálysértési ügyekben a személyi szabadságtól való megfosztás is alkalmazható.

A büntető törvénykönyvi szabályozás szerint a fiatalkorúak elmarasztalhatók az általuk elkövezett bűncselekmények miatt, a legsúlyosabb esetekben már 12 éves kortól, általánosságban pedig 14 éves kortól. A bűncselekmények esetén alkalmazható szankciórendszer a magyar jogban is kellően differenciált, így a nemzetközi egyezmények ajánlásait is figyelembe véve alapvetően az elterelés (diverzió) lehetőségein alapul, vagyis az elkövetett cselekmény súlyára is figyelemmel, de lehetőség szerint szabadságelvonással járó szankciókat csak a legvégső esetben lehet alkalmazni, így az elzárás és a szabadságvesztés „ultima ratio" jellegű. A szabálysértési alakzatokban is értékelendő cselekmények (vagyon elleni cselekmények, garázdaság), amennyiben már súlyosabb esetként bűncselekményi kategóriába tartoznak a szankcionálási körben, arányosan kisebb súlyú következményeket vonnak maguk után (feltételes ügyészi felfüggesztés (korábban: vádemelés elhalasztása), próbára bocsátás, felfüggesztett szabadságvesztés, körérdekű munka büntetés, ezek a fiatalkorú esetében együtt járnak a pártfogó felügyelettel).

---

[78] http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=172806.285421, 55/ 2014. (XII.5.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, az előzetes letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól, Letöltés: 2018. május 15.
[79] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1400057.BM&searchUrl=/gyorskereso%3Fpagenum%3D24, 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályairól. Letöltés: 2018. május 15.

Az alapvető jogok biztosa indítványában[80] a 2013. évben kérte a fiatalkorúak szabálysértési őrizetbe vételét és elzárását lehetővé tevő előírások megsemmisítését, mert álláspontja szerint sérül a fiatalkorúak szabadsághoz és személyi biztonsághoz való joga, valamint a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga.

Az Alkotmánybíróság válaszában megállapította[81], hogy az elzárás 14. életévüket betöltött személyekkel szemben történő kiszabásának lehetővé tételét a jogalkotó részéről a fiatalkorúaknak a társadalmi együttélés legalapvetőbb szabályaival, a már gyermekkorban is követendő morális normákkal kapcsolatos hozzáállása az elmúlt évek tapasztalatai tették indokolttá. Az Alkotmánybíróság szerint az elmúlt időszak egyértelmű tapasztalatai azt tükrözik, hogy a fiatalkorúak törvényekkel szembeni tisztelete súlyosan romlott, ami a normakövető felnőtté válás evidens társadalmi célját veszélyezteti. Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy a fiatalkorúak elzárásának lehetővé tételét a jogalkotó részéről a tulajdon és közbiztonság védelme, valamint a fiatalkorúak helyes fejlődésének elősegítése érdekében álló, kényszerítő szükségesség indokolta. A büntetések speciális és generális preventív célja egyaránt szükségessé teszi a szabálysértési jogban is olyan joghátrányok kiszabásának lehetővé tételét, amelyek alkalmasak arra, hogy a társadalmi együttélés alapvető szabályait semmibe vevő, azokat rendre megsértő deviáns fiatalkorúakat is visszatartsa az ismételt szabálysértéstől. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint azok a szabálysértési tényállások, amelyek tekintetében a szóban forgó legszigorúbb szankció alkalmazását a törvény egyáltalán lehetővé teszi, a társadalmi együttélés legalapvetőbb szabályainak a betartására kötelez. Ezen alapvetőnek tekintendő előírások ismerete és betartása nem csupán a nagykorú személyektől, hanem a 14. életévüket betöltött fiatalkorúaktól is alappal elvárható. A mások tulajdonának tiszteletére (tulajdon elleni szabálysértés), mások személyének sérthetetlenségére (garázdaság) és általában a jogállamban mindenkitől elvárható alapvető magatartási normákra vonatkozó szabályok betartatása a személyi szabadság korlátozhatósága szempontjából alkotmányosan elfogadható államcélnak tekintendő.

Az Alkotmánybíróság határozatához fűzött különvélemények azonban más, ezzel szembe helyezkedő szempontokat is felvetettek.[82] A Szabs.tv. ezen szabályát összevetve a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezésekkel megállapítható, hogy a fiatalkorúak esetén a szabályozás nem biztosítja a valódi alternatívákat. Elegendő röviden áttekinteni a másik két büntetésre, a közérdekű munkára és a pénzbírságra vonatkozó speciális rendelkezéseket. A közérdekű munka fiatalkorúakkal szemben csak akkor alkalmazható, ha a fiatalkorú a 16. életévét betöltötte, tehát a 14 és 16 év közötti korosztálynál a közérdekű munka lehetősége, mint alternatíva szóba sem jöhet. A pénzbírság szintén csak feltételekkel alkalmazható a fiatalkorúakkal szemben, mégpedig akkor, ha vállalja annak megfizetését és van keresménye vagy vagyona van, amelyből meg tudja fizetni. Ezen feltételek mellett sem a közérdekű munka, sem a pénzbírság nem jelent gyakran reális alternatívát a fiatalkorúak számára.

A megfontolások részben változásokhoz vezettek a jogalkotásban, ha a fiatalkorúak esetében alkalmazható szabálysértési elzárás büntetés nem is került ki a szankciók közül, de már a szabálysértési elzárás itt is végső eszközként alkalmazható, mint a büntetőjogban. Ezért is került 2016. január 1-jével a Szabs.tv.-be új jogintézményként a fiatalkorúval szemben kiszabott szabálysértési elzárás büntetés végrehajtásának próbaidőre történő felfüggesztésének lehetősége.

---

[80] http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/f34a40e998ddd4a4c1257ada00524cd9/$FILE/ATTOPHNY.pdf/2012_2806-0.pdf, Alapvető Jogok Biztosa indítványa , Letöltés: 2018. május 15.

[81] http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/F34A40E998DDD4A4C1257ADA00524CD9?OpenDocument, a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 14. § (2) bekezdése, valamint a szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény 27. § (2) bekezdése és 134. § (1) bekezdése tárgyában kezdeményezett utólagos normakontroll eljárás, Letöltés: 2018. május 15.

[82] http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/F34A40E998DDD4A4C1257ADA00524CD9?OpenDocument, a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 14. § (2) bekezdése, valamint a szabálysértésekről szóló 2012. évi II. törvény 27. § (2) bekezdése és 134. § (1) bekezdése tárgyában kezdeményezett utólagos normakontroll eljárás, Letöltés: 2018. május 15.

1.2.3.3. Az emberkereskedelem szabályozása

Az emberkereskedelem minden államban súlyos bűncselekménynek számít, a Btk. az emberi szabadság elleni bűncselekmények között rendeli büntetni. Az emberkereskedelem a hazai hatályos jogi szabályozás szerint is a társadalomra az egyik legveszélyesebb kategóriába sorolt bűncselekmény, a közelmúltban globális méretű problémákat keletkeztetett, így szükségszerű volt, hogy az ellene való fellépés is nemzetközi méreteket öltsön. A bűncselekmény elkövetője jogellenes magatartásával nemcsak az emberi jogokat, és az emberi méltóságot sérti meg, hanem többek között olyan deklarált, elismert alapjogokat is veszélyeztet, amelyek az emberi szabadsághoz, a befolyástól mentes akaratnyilvánításhoz, a helyváltoztatáshoz fűződő alapvető jogokhoz kapcsolódnak. Köztudott, hogy nemzetközi viszonylatban az emberkereskedelemből származó bevételek többek között az országhatárokon átnyúló szervezett bűnözői körök profitjának a gyarapodásához járul hozzá, amely illegálisan szerzett vagyont további súlyos bűncselekmények támogatására használnak fel – terrorizmus, fegyverkereskedelem, kábítószer kereskedelem -, amely több százezer ember életét, testi épséget sértheti vagy veszélyeztetheti. A szervezett bűnözés definiálására számos meghatározás született, azonban szinte mindegyikben közös azon bűncselekmények körének megnevezése, amelyek a fent tartásukhoz szükséges bevételi forrást jelentik. Dr. Czine Ágnes - Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája - PhD értekezésében az emberkereskedelmet, és a prostitúciót a szervezett bűnözés egyik legfőbb pénzbevételi forrásának tekinti. „...Közismert fogalom a szervezett bűnözés, amely szűkebb és tágabb értelemben foglal magában számos bűncselekményt. Ezek a következő bűncselekmények: a védelmi pénzek zsarolása, prostitúció, adócsalás, emberkereskedelem, embercsempészés...”.[83]

A magyar jogban is évtizedek óta szabályozzák az emberkereskedelem bűncselekményét, az 1978. évi IV. törvényt („régi” Btk.) módosító 1998. évi LXXXVII. törvény iktatta be elsőként. Korábban az ilyen jellegű cselekmények főként a személyi szabadság megsértése és további hozzá kapcsolódó büntető tényállások keretében voltak szankcionálhatók csak akkor, ha azt más ember feletti hatalom gyakorlásával követték el a bűncselekményt.

Magyarország 2000-ben írta alá az ENSZ keretében létrejött, a **Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Egyezményt**[84], továbbá az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekekkel való kereskedelem megelőzéséről, büntetéséről és visszaszorításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyvet. Az Egyezménynek megfelelően módosították a Büntető Törvénykönyvben az emberkereskedelem tényállását 2002-ben, amellyel már megfelelt az emberkereskedelemre vonatkozó hatályos magyar szabályozás az Európai Unió Tanácsának, az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló Kerethatározatának is (2002/629/IB).[85] Magyarországon megfelel az emberkereskedelem büntetőjogi szabályozása a nemzetközi egyezményekben és az Uniós előírásokban meghatározottaknak, valamennyi szankcionálni kívánt elkövetési magatartást és körülményt tartalmaz, a tényállási elemei, azok fogalmi meghatározásai azonosnak mondhatók az uniós és nemzetközi normák által használt fogalmakkal és meghatározásokkal.[86]

Az emberkereskedelem szabályozása a 2012. évi C. tv. (Btk.) alapján

Bűncselekményt követ el, aki mást elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, illetve ezen cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt vagy másnak megszerez.

---

[83] Kovács 2004 Kovács István r. százados, A prostitúció jelensége és társadalmi kontrolljának vizsgálata empirikus módszerekkel, Doktori Értekezés, Budapest, 2016, http://archiv.uni-nke.hu/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2017/kovacs_istvan_2017.pdf

[84] http://20102014.kormany.hu/download/8/74/10000/Palerm%C3%B3i%20normasz%C3%B6veg%20%2B%20indokol%C3%A1s.pdf, aláírt, de nem ratifikált egyezmény, törvény előterjesztés az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek a lőfegyverek, azok részei és alkatrészei, valamint a lőszerek tiltott előállítása és kereskedelme elleni fellépésről szóló, 2001.május 31-én elfogadott Jegyzőkönyve kihirdetéséről, Letöltés: 2018. május 15.

[85] Kovács 2016

[86] Kovács 2016

Bűncselekményt követ el, aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására megtévesztéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva rábír, vagy erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít.

Bűncselekményt követ el, aki a fenti cselekmények megvalósítása érdekében toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt. Aki ezen bűncselekményeket szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása érdekében követi el súlyosabban büntetendő. Súlyosabban büntetendőnek minősül többek között, ha a cselekményt 18 év alatti személy sérelmére követik el, az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére követik el, illetve a sértett sanyargatásával követik el, hivatalos személyként, e minőséget felhasználva követik el, továbbá, ha több ember sérelmére követik el.

Különösen nagy tárgyi súlyú cselekménynek számít és a büntetési tételek tovább emelkednek, ha a cselekményt 12. életévét be nem töltött személy sérelmére követik, el, illetve, ha életveszélyt vagy különösen súlyos hátrányt okozva követik el. Aki emberkereskedelemre irányuló előkészületet követ el az is büntetendő. Az is büntethető, aki az emberkereskedelem és a kényszermunka sértettjének munkáját, munka jellegű tevékenységét, egyéb szolgáltatását igénybe veszi vagy felhasználja.

2020-ben jelentős változások következtek be és a jogszabályi változások az emberkereskedelemre vonatkozó, az áldozatok kizsákmányolása elleni szabályokat szigorították, illetve főként a 18 év alattiak érdekében megtették a szükséges módosításokat.

Az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény indokolása szerint összefoglalásként elmondható, hogy a hazai hatályos jog szerint maga a – szabályozásnak megfelelő keretek között folytatott – prostitúció sem bűncselekményt, sem szabálysértést nem valósít meg, így a 18. életévüket betöltött és be nem betöltött személyeket sem kezelik hazánkban bűncselekmények elkövetőiként vagy kifejezetten önmagában prostitúció megvalósítása miatt szabálysértőként.

Ezzel szemben a prostitúciós ipar főszereplői – a kerítők, szervezők, kitartottak, szobáztatók, bordélytartók, és ezek segítői, alkalmazottai, továbbá az emberkereskedők bármely fajtája – bűnelkövető, az ő tevékenységüket rendeli büntetni a Btk., közöttük kell számításba venni a prostitúció vásárlóját is abban az esetben, ha kiskorúval folytat ilyen tevékenységet, illetve a pornográfia készítőjét, birtoklóját, ha az áldozatok kiskorúak.[87]

Kihangsúlyozandó, hogy az emberkereskedelem, mint bárhol a világon, úgy hazánkban is súlyos bűncselekménynek minősül.

Kiemelten fontos változás volt a kiskorúak ellen prostitúcióval kapcsolatban megvalósított bűncselekmények elbírálása esetében, hogy 2018 októberében a Legfőbb Ügyészség kiadta a KSB 3771/2018/5-I. – NF. 3889/2014/11-es számú iránymutatását, amelyben az emberkereskedelem esetében a kizsákmányolás és a kiszolgáltatott helyzet értelmezése, a kerítés bűncselekményétől való elhatárolása olvasható.

Ezt követően 2019. májusban egy kiegészítő iránymutatás (KSB 3771/2018/45-II. – NF. 3889/2014/17-II.) készült az emberkereskedelem bűntette sértettjeinek azonosításával, valamint annak kiemelésével kapcsolatban, hogy ezen sértettek különleges bánásmódot igénylő személyként kezelése nagy valószínűséggel a legtöbb esetben fennáll. Az iránymutatás megjelenését követően a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálatot rendelt el minden kerítéses ügy esetében, amelynek eredménye a statisztikai mutatókban

[87] Bethlen, 2013

is látható lesz. Az amerikaiak által készített, ún. TIP-jelentés és a 2019. szeptember végén megjelent GRETA-jelentés is az emberkereskedelmes ügyek alacsony számát: a nyomozások és a súlyos, elmarasztaló ítéletek nagyságát fogalmazták meg kritikaként.[88]

A Legfőbb Ügyészség tájékoztatása szerint az iránymutatás felülvizsgálatát követően számos ügyet minősítettek át kerítésből emberkereskedelemmé, olyanokat is, amelyek már bírósági szakban voltak; ez egyes esetekben az eljárások további elhúzódásához vezet(hetett). Utólag ugyanis a kiszolgáltatott helyzet bizonyítása, a sértett felkutatása már nehézségekbe ütközik.[89]

Az új iránymutatás I. pontja alapján országszerte minősítik át a kerítés kiskorú sérelmére elkövetett minősített esetének bűntettét emberkereskedelem bűntettének minősített eseteire, amelyek lényegesen súlyosabb megítélésű bűncselekmények.

Az ügyészségi irányelv alapvetően három nemzetközi jogforrásra hivatkozik:
- Palermói Egyezményre
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelvére az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről
- Az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezményére

Az említett iránymutatás rendkívül előremutatóan fogalmazta, világította meg a kizsákmányolás fogalmát. A kiszolgáltatott helyzet, a kizsákmányolás bizonyítása többletfeladatot ró a nyomozó hatóságra, és az átminősítések kapcsán pedig a bíróságra, hiszen szükséges az, hogy az ügynek az erre vonatkozó részét „jól körüljárják" annak érdekében, hogy az emberkereskedelem bizonyítható legyen.

A sértetti vallomás kérdése, annak visszavonása és az ügyre való kihatása kritikus pontja a legtöbb emberkereskedelmes ügynek, amelynek nyomozása egyébként is nagy türelmet, aprólékos, hozzáértő rendőri munkát igényel: a kihallgató nyomozó / ügyész neme, a megfelelő hangnem, stílus, az eljáró felkészültsége, érzékenysége, mind-mind fontos lehet az eljárás további kimenetele szempontjából. Így mindenképpen szükséges a nyomozók-ügyészek-bírák esetében a sértettekkel szembeni érzékenyítés. A Legfőbb Ügyészség iránymutatása alapján ebben a kérdésben arra irányulnak a kérdéseik, hogy milyen választási lehetősége volt a sértettnek. A választási lehetőség megítélésével kapcsolatban az adott sértett személyes viszonyaihoz mért lehetőségek mérlegelését kell szem előtt tartani. Az önkéntesség a 18 év alattiak esetében a nemzetközi elvárások, a 2011/36/EU Irányelv alapján sem merülhet fel ezen esetekben.[90] Az emberkereskedelem vonatkozásában a gyermekek védelme érdekében a sértetti oldalon érthető jogpolitikai cél az, hogy a 18. életévüket betöltött sértettek esetében vélelmezi a jogalkotó a kiszolgáltatottságot.

E körben kell kiemelni még, hogy ha az ügyészségi iránymutatás teljes mértékben a nemzetközi jogforrások logikáját követné, minden 18. életévét betöltött sértett sérelmére megvalósított kerítést emberkereskedelemként kellene alapvetően definiálnia. Tekintettel arra, hogy a gyermek sértettek sérelmére elkövetett prostitúciós cselekmények mindegyike esetében a kiszolgáltatott helyzetet vélelmezi mind az Egyezmény, mind a Palermói Egyezmény, mind az európai parlamenti és tanácsi irányelv, méghozzá megdönthetetlen vélelemként. Jelen szabályozás az ügyek vizsgálatát írja elő.[91]

---

[88]Deres Petronella, Windt Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek jellemzői a jogalkalmazók szemszögéből, http://ugyeszeklapja.hu/?p=2633, letöltés: 2019. december 10.
[89]Deres Petronella, Windt Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek jellemzői a jogalkalmazók szemszögéből, http://ugyeszeklapja.hu/?p=2633, letöltés: 2019. december 10.
[90]Deres Petronella, Windt Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek jellemzői a jogalkalmazók szemszögéből, http://ugyeszeklapja.hu/?p=2633, letöltés: 2019. december 10.
[91] Dr. habil. Bárándy Gergely: Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? – Egy legfőbb ügyészségi iránymutatás értelmezéséről, https://ujbtk.hu/dr-habil-barandy-gergely-emberkereskedelem-vagy-gyermek-serelmere-elkovetett-kerites-egy-legfobb-ugyeszsegi-iranymutatas-ertelmezeserol/, letöltés 2020. december 10.

Fontos kiemelni azt is, hogy a kerítés, vagy a fent leírt jogelvek alapján már emberkereskedelemnek minősülő vagy emberkereskedelem bűncselekményévé minősített büntetőügyekben nemcsak a sértettek körében találkozhatunk fiatalkorúakkal. Számos olyan esettel találkozhatunk, ahol a fiatalkorúak a bűncselekmény elkövetői. Az elkövetők között, tovább szűkítve azok körét, nemegyszer találkozhatunk olyan gyanúsítottakkal, akik ezen cselekmények elkövetése előtt még sértettként voltak érintettek más cselekményekben, vagy akár a kétoldalú részvétel párhuzamosan is előfordul. Nem egy olyan helyzettel találkozhatunk a szakellátásban, ahol párhuzamosan folyik eljárás, egyrészt ahol a kiskorú még sértetti tanú az eljárásban, egy másik ügyben pedig már vádlott kerítés vagy már akár emberkereskedelem bűncselekményében. Ennek okáról és hátteréről még a következő fejezetekben szó lesz.

2. A gyermekprostitúció, gyermekkereskedelem jellemzői a gyermekek bevonhatóságának, bevonódásának szempontjából

Összefoglalás: A prostitúcióval kapcsolatban élénk vita zajlik a kutatók és egyéb szakemberek között azzal kapcsolatban, hogy a tevékenység vajon szabad választásnak, választott munkának tekinthető-e. Abban azonban mindenki egyetért, hogy gyermekek (kiskorúak) esetében ez a vita nem állja meg a helyét: a prostitúciós tevékenységben érintett gyerekek minden esetben kizsákmányolt áldozatoknak tekintetndők és akként is kezelendők. Így van ez akkor is, ha az érintett fiatal a szavak szintjén bele is egyezett a tevékenység végzésébe.

A prostitúcióban érintett kiskorúak mögött majdnem minden esetben áll kényszerítő partner (futtató, „lover-boy"), de előfordul, hogy a szülők, rokonok járulnak hozzá a kizsákmányoláshoz. A kényszerítő személyek mellett számos más „külső" (szegénység, elhanyagoltság, kirekesztettség, iskolai lemorzsolódás) és „belső" (traumatikus élmények, veszteségek) okok hatnak kényszerítő erővel és terelik a fiatalokat az áldozattá válás felé.

A prostitúciós tevékenységet kísérő, annak következtében megjelenő ártalmak, mint a PTSD, depresszió, önértékelés zavara, szerhasználat nehezíti a prostitúció világából való kilépést – egy nagyon nehezen megakasztható ördögi körben találják magukat a gyerekek, illetve az őket támogató szakemberek.

Cél: Annak megértése, hogy milyen élmények és tapasztalatok vezetnek ahhoz, hogy a gyerekek prostitúció áldozatává váljanak, valamint az áldozattá válás következményeinek megismerése. Kizárólag ezeket szem előtt tartva képzelhető el az, hogy az érintett szakemberek hatékony segítséget tudjanak nyújtani az áldozattá vált, vagy veszélyeztetett fiatalok számára.

Kulcsszavak: kényszerítés, kényszerítő körülmény, áldozat, áldozattá válás, futtató, lover-boy, elhanyagolás, bántalmazás, trauma, PTSD, szerhasználat, egészségkárosodás, nemi betegség

Tanulást segítő kérdések: Milyen veszélyeztetettségek vezethetnek a prostitúcióban való áldozattá váláshoz? Lehet-e szabad választás a prostitúció?

Ajánlott magyar nyelvű irodalom

- Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. Budapest, 2015.
- Betlen Anna: Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon, 2013. Kutatási beszámoló
- Kránitz Mariann: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak. Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok, (2013) 50.
- Popper Péter: A kriminális személyiségzavar kialakulása. Budapest, 1970.

2.1. A gyermekprostitúció jellemzői - társadalmi háttér

A tinédzserek prostitúcióban való érintettsége nem új keletű jelenség, annak mértéke azonban hirtelen indult növekedésnek: az 1960-as években Észak-Amerikában és Japánban, az 1970-es évektől pedig Nyugat-Európában is megnőtt az áldozattá vált tizenévesek száma.[92] Azonban a szexuális kizsákmányolás

[92] KRÁNITZ Mariann: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak. *Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok,* (2013) 50. 65–104.

áldozatává vált gyermekek pontos számára vonatkozó adatokkal az egyes országok nem rendelkeznek.[93] Például az amerikai hatóságok becslése szerint 100 000 és 3 millió fő közé tehető az érintett gyerekek száma.[94] A megbízható adatok hiányának legfőbb oka az, hogy nincs társadalmi „odafordulás" a hátrányos helyzetű, megbélyegzett (stigmatizált), kirekesztett, otthonról elszökött, alacsony érdekérvényesítő képességgel rendelkező, a hatóságokat ellenségként megélő, sérülékeny csoport felé.[95] Ennek megfelelően hiányzik a speciális ellátási rendszer is. Azonban az ismertté vált áldozatok alacsony száma és az ellátórendszer hiányosságai egymást erősítő folyamatok, hiszen éppen az áldozatok alacsony száma indokolja azt, hogy nincs szükség speciális szolgáltatásokra, protokollokra.[96] Sajnos úgy tűnik, hogy sokszor még az áldozatokkal leggyakrabban kapcsolatba kerülő, gyermekvédelemben dolgozó szakemberek is hajlamosak úgy tekinteni az érintett gyerekekre, kamaszokra, mint akik minden befolyástól mentesen meghoztak egy döntést a „könnyű pénz reményében", „szexuális túlfűtöttségüktől vezérelve".[97]

Ebben a téves olvasatban a gyerekek nem áldozatok, hanem rossz döntést hozó, „deviáns" személyek, akik maguk választották tevékenységüket, ha úgy tetszik: „saját sorsuk kovácsai". A következő részben azt tekintjük át, hogy milyen társadalmi és pszichológiai tényezők vezetnek az áldozattá váláshoz. Egyik legfontosabb felmerülő kérdés, hogy: A cselekménynek nincs áldozata? A kérdésfelvetésnek – sajnos – van létjogosultsága, ahogy korábban rámutattunk: a hatóságok (és sokszor az érintett szakemberek is) megfeledkeznek arról, hogy áldozatok nélküli gyermekprostitúcióról semmilyen esetben sem beszélhetünk.

2.1.1. Áldozattá válás a prostitúciós érintettséget megelőzően

A fiatalkorúak a prostitúcióban való érintettséget megelőzően is számtalanszor válnak áldozattá. A családon belüli devianciák (alkohol- és szerhasználat, kriminalitás), a szülők mentális problémái[98] maguk után vonják az elhanyagolást, a családi funkciók szétesését, valamint a szülőktől és a családtól való elidegenedést. Kiemelendő a családon belüli verbális, fizikai és szexuális abúzusok jelentősége, amely akkor is komoly traumát okoz a gyerekeknek, ha csak szemtanúi az eseményeknek.[99] Az abúzus közvetlen megtapasztalása – amelynek következtében a gyermek azt éli meg, hogy nem „ura a testének"[100] –, illetve annak következményei (a diszfunkcionális interperszonális kapcsolatok és szexualitás, a stigmatizáció, az elárultság, a tehetetlenség[101]) meghatározó tényezőknek bizonyulnak a későbbi prostitúció szempontjából.[102]

A trauma hatása annál erősebb, minél közelebbi hozzátartozó az erőszak elkövetője. A kutatási eredmények pedig azt mutatják, hogy a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális abúzust jellemzően

---

[93] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…;* WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…;* AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése.
[94] FRIEDMAN, Sara A: *Who is there to help us: How the system fails sexually exploited girls in the United States.* New York, 2005.
[95] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[96] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[97] Vidra et al
[98] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[99] Uo.
[100] COY, Maddy: This body which is not mine: The notion of the habit body, prostitution and (dis)embodiment. *Feminist Theory,* (2009) 1. 61–75.
[101] Ezek áttekintését lásd THORNBURN, Natalie J.: *„I look in the mirror and that's all I see": perceptions, challenges, and service needs of underage sex workers in Aotearoa New Zealand*. Auckland, 2014.
[102] SEBHELYI Viktória: A prostitúcióban élő magyar nők keresztmetszeti vizsgálata Magyarországon és Svájcban. In *IRIS 2012 – Szociális szolgáltatások fejlesztése prostitúcióban élő magyar nők részére Magyarországon és Svájcban.* Budapest, 2012. 56–79.; COBBINA, Jennifer E. – OSELIN, Sharon S: It's not only for the money: An analysis of adolesent versus adult entry into street prostitution. *Sociological Inquiry,* (2011) 3. 310–332; VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…;* KRÁNITZ: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak.; CHAPKIS, Wendy: Live Sex Acts: Women Performing Erotic Labor. In WEITZER, Ronald (szerk.): *Sex for Sale.* New York, 2009. 181–201; SAPHIRA, Miriam – OLIVER, Pam: A review of literature on child prostitution. *Social Policy Journal of New Zealand,* (2002) 19. 141–163.

ismerős vagy olyan személy követi el, akivel közeli kapcsolatban van az áldozat.[103] A bántalmazás és a trauma következményeit részletesebben a következő fejezet fejti ki.
Az otthon falai között elhanyagolt, kielégítetlen érzelmi igényeket megélő, erőszakot látó és/vagy közvetlenül megtapasztaló gyerek, hogy önmagát védje, elszökik otthonról – a gyermekprostitúció által legveszélyeztetettebbek pedig az otthonról elszökött (akik elhagyják otthonukat, és akiket nem keresnek szüleik, vagy újból elmennek, ahányszor a hatóságok megtalálják és hazaviszik őket), illetve az elcsavargó gyerekek (akik alapjában véve otthon élnek, de bizonyos időszakokat távol töltenek, például kimaradnak több éjszakára).[104] A szökésekkel kapcsolatos gyermekvédelmi kihívásokat, problémákat részletesebben külön fejezet fejti ki.

Ismételten ki kell emelnünk azt az álláspontot, amely az áldozattá válás kérdését tisztázza a prostitúciós tevékenységgel kapcsolatban

Ezen a ponton fontos ismét hangsúlyozni azt, hogy a hazai és a nemzetközi jogszabályok szerint a prostitúcióban érintett 18 éven aluli személyek mindenképp áldozatnak minősülnek. Külön kiemelendő ez a – belföldi és külföldi – szervezett bűnözéssel, illetve az emberkereskedelemmel kapcsolatban, amelyektől a gyermekprostitúció sok esetben elválaszthatatlan![105]

A gyermekprostitúcióban érintett fiatalok a szexuális kizsákmányoláson kívül más bűncselekményekben is gyakran válnak áldozattá (például fizikai bántalmazás, zsarolás, kényszerítés).[106] Minél több ideig van jelen valaki a prostitúció világában, annál valószínűbben válik erőszak áldozatává, annál fokozottabban jelennek meg a viktimizáció és a prostitúciós tevékenység fizikai, pszichikai és interperszonális következményei, illetve annál nagyobb az esélye arra, hogy – elkövetőként – kapcsolatba kerüljön a büntető-igazságszolgáltatási rendszerrel. Ugyanakkor minél fiatalabb korra tehető a bekerülés ideje, várhatóan annál hosszabb távú lesz az érintettség.[107]

2.1.2. A gyermekprostitúció következményei

A szexuális kizsákmányolás áldozataivá vált gyerekek gyakrabban diagnosztizálhatóak depresszióval, gyakrabban kísérelnek meg öngyilkosságot.[108] A prostitúciós érintettség következményei a különböző szexuális megbetegedések,[109] magas fokú szorongás, pánik, PTSD és más mentális megbetegedések,[110] a test és a lélek disszociációja,[111] valamint a szerhasználat.[112]

Az áldozattá vált gyerekek énképe negatív színezetű, önértékelésük alacsony szintű – az énkép szempontjából döntő jelentőségű, hogy valaki milyen mértékben azonosítja magát a tevékenységgel, ami pedig nagyban függ a korai élményektől.[113] Ezeken túlmenően a kizsákmányolt gyerekekben olyan téves, önmagukra nézve káros kép alakul ki a *gender* szerepekről, a férfi és nő közötti erőviszonyokról, a párkapcsolatokról és a szexualitásról, amely szerint e kapcsolatok nélkülözik a kölcsönösséget, a

---

[103] VIRÁG György – KULCSÁR Gabriella – ROSTA Andrea: Erőszakos bűnözés. In BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Budapest, 2016. 553–603.
[104] FÓRIZS Éva: Gondolatébresztő a TÁMOP ERGO Bűnmegelőzési pályázathoz. In ÉKES Ilona (szerk.): *Nyitott szemmel az ifjúság védelmében. A gyermekbántalmazás és gyermekprostitúció ellen.* Budapest, 2014. 89–115.
[105] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…;* KRÁNITZ: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak.
[106] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[107] COBBINA–OSELIN: It's not only for the money…
[108] SAPHIRA–OLIVER: A review of literature on child prostitution.
[109] DA SILVA, Antonio M.: Little Adults: Child and Teenage commercial sexual exploitation in contemporary Brazilian cinema. *Hispania,* (2016) 2. 212–222.
[110] THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[111] STEBBINS, Jessica P.: Implications of sexuality counselling with Women who have a history of prostitution. *The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families,* (2010) 1. 79–83.
[112] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…;* COBBINA–OSELIN: It's not only for the money…
[113] DODSWORTH, Jane: Pathways through Sex Work: Childhood Experiences and Adult Identities. *British Journal of Social Work,* (2012) 42. 519–526.

beleegyezést, amelyekben nem kérdőjeleződik meg a partner dominanciája és elfogadható az erőszak és a kényszer.[114]

Az áldozattá vált gyerekek a legtöbb esetben ki akarnak lépni helyzetükből,[115] ugyanakkor nem képesek megtenni a szükséges lépéseket: nem tesznek feljelentést és/vagy nem kérnek segítséget, mert félnek a következményektől, védik az elkövetőket (különösen, ha azok hozzátartozók), nem bíznak az érintett hatóságokban[116] vagy a szociális ellátórendszerben, szervezetekben.[117]

Fontos szempont a vizsgálatok, elemzések szempontjából, hogy hogyan gondolkodunk a „Szabad választás?" kérdéséről. Vidra és társai 2014-ben megvalósított kutatásának eredményei szerint a gyermekek védelméért felelős, hazai intézményekben is megjelenik az a nézet, hogy a gyermekprostitúció szabad választáson alapszik.[118] Pszichológiai tényezők, a kényszerítés és a kényszerítő körülmények okán azonban nem beszélhetünk soha szabad döntésről. A statisztikák szerint a gyermekprostitúció világába való „bekerülés" átlagosan 13 éves korra tehető.[119] Ebben az életszakaszban a kognitív struktúrák éretlenségéből fakadóan az emberek nem tudnak valódi döntést hozni.[120] A problémát tovább árnyalja az, hogy az áldozattá vált fiatalkorúak között magas számban vannak enyhe fokban értelmileg akadályoztatott áldozatok. Lélektani szempontból tehát a gyermekprostitúcióval kapcsolatban általában nem beszélhetünk „döntésről".[121]

2.1.3. Gyermekprostitúció és kényszerítés, kényszerítő körülmények

Nem beszélhetünk szabad választásról azért sem, mert az áldozatok az esetek jelentős részében kényszerítés hatására cselekednek. Bizonyos esetekben a kényszer a származási család oldaláról érkezik, ami nagyban megnehezíti a kiszolgáltatott gyermekek kilépési lehetőségeit a pszichikai nyomás mellett azért is, mert – a hozzátartozók védelme miatt – még alacsonyabb annak a valószínűsége, hogy az áldozat segítséget kérve a hatóságokhoz, vagy a gyermekvédelmi rendszerhez forduljon.[122] Előfordulnak olyan esetek is – különösen hátrányos helyzetű térségekben és szegregátumokban – ahol az uzsora által eladósodott családok gyermekei válnak a gyermekkereskedelem, a prostitúciós célú kizsákmányolás áldozataivá. Ezekben az esetekben az uzsorások a futtatók, akik megzsarolják a családokat, hogy a tartozás fejében elviszik lányaikat prostituáltként dolgozni.[123]

Más esetekben a kényszer a futtató, vagy „partner" részéről jelenik meg. Az utcai prostitúció világában a prostitúció más színtereihez képest jellemzőbb a futtatók jelenléte,[124] ami hatványozottan igaz a gyermekáldozatokkal kapcsolatban.[125] A vonatkozó kutatások szerint elenyésző az olyan gyerekek száma, akik „mögött" nem áll kizsákmányoló, élősködő személy. A „klasszikus futtatók" helyét és szerepét az utóbbi időkben átvették az ún. „loverboyok"[126], akik általában az otthonról elszökött, hátrányos helyzetű, sok

---

[114] THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[115] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[116] Uo.
[117] THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[118] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[119] SHARED HOPE INTERNATIONAL: *The National Report on Domestic Minor Sex Trafficking: America's Prostituted Children.* Virginia, 2011. Forrás: http://sharedhope.org/wp-content/uploads/2012/09/VirginiaRA.pdf (letöltés ideje: 2017.06.20.).
[120] EYSENCK, Michael W. – KEANE, Mark, T: *Kognitív pszichológia – Hallgatói kézikönyv*. Budapest, 2003.
[121] CHARNIGO, Richard – NOAR, S. M. – GARNETT, C. – CROSBY, R. – PALMGREEN, P. – ZIMMERMAN, R. S: Sensation Seeking and Impulsivity: Combined Associations and Risky Sexual Behaviour in a large sample of young adults. *Journal of Sex Research,* (2013) 5. 480–488.
[122] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[123] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[124] BENSON, Catherine – MATTHEWS, Roger: Street prostitution: ten facts in search of a policy. *International Journal of the Sociology of Law,* (1995) 23. 395–415.
[125] BETLEN: *Prostitúció és emberkereskedelem…;* SEBHELYI: A prostitúcióban élő magyar nők keresztmetszeti vizsgálata…; VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[126] BOVENKERK, Frank – VAN SAN, Marion: Loverboys in the Amsterdam Red Light District: A realist approach to the study of a moral panic. *Crime Media Culture,* (2011) 2. 185–199.

esetben gyermekvédelmi intézményben élő, érzelmileg és fizikailag kiszolgáltatott gyerekeket hálózzák be.[127] A kezdetben „szerelmet" és odafigyelést ígérő partnerek viselkedése idővel megváltozik, fokozatosan vezeti be „társát" a prostitúció világába, a kényszerítés egyre közvetlenebb és durvább eszközeit alkalmazva.[128] Ennek formái az érzelmi zsarolás, a fenyegetés, a fizikai és szexuális bántalmazás (amelynek célja a megszégyenítés, az „én" leépítése), a teljes izoláció (családtól és más, a prostitúción kívüli kapcsolatoktól) és a kontroll (pénz és iratok elvétele, kommunikációs csatornák elzárása). A bántalmazások, megalázó bánásmód és a totális kontroll kialakításának célja a kiskorú önértékelésének és önbizalmának teljes leépítése, ezen keresztül pedig a totális függőség kialakítása.[129]
Szabad választásról azért sem beszélhetünk, mert a közvetlen (büntetőjogi) kényszerítésen túl, a körülményeknek, az élettörténetben megjelenő élményeknek is kényszerítő erejük van. A gyermekprostitúció áldozatainak körülményeit, az élettörténetekben megjelenő visszatérő elemeket áttekintve azt látjuk, hogy a prostitúció mögött meghúzódó makro- és mikroszociális okok behatárolják a „választások szabadságát".

Makroszinten két tényező érdemel külön figyelmet. A gyermekek felnőttes – elsősorban a médiában – tapasztalható megjelenítése, pszichikai és fizikai érettségüket meghaladó attribútumok asszociálásával együtt, hozzájárul a gyermekek szexuális kizsákmányolásához.[130] Más szavakkal: a gyermekek korukat meghaladó, nőies, sokszor kihívó ábrázolása hozzájárul a fiatalokat óvó – szexuális és más jellegű – tabuk és szabályok áthágásához. Ezen túlmenően, a patriarchális berendezkedés és értékrend legitimálja a férfiak dominanciáját, a nőkkel (és lányokkal) szembeni elnyomó, agresszív magatartást, ezáltal aláásva a prostitúció iránti társadalmi figyelmet és a kezelés igényét. A magyar társadalom „férfijogúságára", „férfiközpontúságára" jó példa a nemek közötti kereseti egyenlőtlenségek,[131] vagy a gyermeknevelés központi értékei közötti különbségek. Míg kislányok esetében a jutalmazott értékek a kedvesség, gondoskodás, csendesség, addig fiúk esetén az agresszió, önérvényesítés kerül megerősítésre[132], amely különbségek megmutatkoznak idősebb korban a kapcsolatok mintázatán, vagy akár a prostitúció világában tapasztalható nemi egyenlőtlenségekben is.

Mikroszinten az elhanyagolás, a családi funkciók szétesése, a bántalmazás, az érzelmi elmagányosodás szintén meghatározó a későbbi áldozattá válás szempontjából.[133] A család a szocializáció legfontosabb színtere, egyúttal a társadalmi hatások elsődleges közvetítője is. A családi nevelés sikerességét számos tényező befolyásolja, így például a szülők iskolázottsága, foglalkozása, életkörülményei, valamint – az ezekkel gyakran összefüggő – esetleges deviáns magatartásai, nem megfelelő életmódja.[134]
Ez utóbbiak közül kiemelendő az egyik vagy mindkét szülő alkoholizmusa, kábítószer, illetve gyógyszerfüggősége, bűnelkövetése, pszichiátriai megbetegedése, valamint a családon belüli erőszak jelensége.[135] E jellemzők mintegy maguk után vonják a nevelés elhanyagolását, ami alatt mindazokat a többé-kevésbé tartós helyzeteket értjük, „amelyekben hiányzik a gyermek felé irányuló szeretet, elmarad a gondozás, táplálás, vagy éppen a gyermek életéhez, fejlődéséhez alapvetően szükséges tárgyi feltételek hiányoznak."[136]

A csavargás és a szökések hátterében elsősorban az elhanyagolás, az otthoni konfliktusok és a bántalmazás áll. Az otthonról huzamosabb ideig távol lévő gyerekek fokozottan ki vannak téve az áldozattá

---

[127] SEBHELYI: A prostitúcióban élő magyar nők keresztmetszeti vizsgálata…
[128] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…;* AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése.; THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[129] THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[130] THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[131] TÓTH OLGA: Nőnek lenni – társadalmi nem (gender) az egyenlőtlenségek rendszerében. *Magyar tudomány*. 2007 (12). 1290.
[132] THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[133] COBBINA–OSELIN: It's not only for the money…; KRÁNITZ: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak.; WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[134] Gönczöl, 1991
[135] Hegedűs, 2010
[136] Herczog, 2007. 127.o

válás veszélyének, hiszen egyrészt kiszolgáltatott célpontjai a futtatóknak,[137] másrészt pedig a túlélésük, az étel, a pénz és a lakhatás biztosításának szempontjából kényszerhelyzetben vannak.[138] A gyermekprostitúcióval összekapcsolódó szerhasználat szintén elválaszthatatlan a korai traumatikus élményektől, a szökésektől és ezzel kapcsolatban a deviancia felé sodró kortárs kapcsolati hálótól.[139]

Az elhanyagolás, bántalmazás eredménye jellemzően az, hogy a gyerek nem internalizálja a szülők által közvetített normákat elvárásokat. Azonban a neveléssel, családi környezettel kapcsolatos kérdés az is, hogy ha azok mégis belsővé válnak, akkor milyen értékeket közvetít a család.

Egyrészt a férfi-nő, gyermek-felnőtt relációban megélt és internalizált hatalmi különbségek, a test és a szexualitás fölött megélt kontrollvesztés, összefonódva a kielégítetlen érzelmi igényekkel, mintegy „nyomják" a gyerekeket a kizsákmányoláson alapuló kapcsolatok felé.[140] Másrészt pedig a „választás" szempontjából fontos tényező az is, hogy a prostitúció a később áldozattá vált gyerekek számára jelenlévő, elérhető lehetőség, mindennapjaiknak része,[141] ezért a megélhetés (túlélés) „normális", „elfogadható" eszközeként jelenik meg előttük.[142] (Sőt, gyermekvédelmi szakemberként találkozunk olyan esetekkel is, amikor egy gyermek éppen a származási családja által válik áldozattá...).

A család mellett a szocializáció szempontjából kiemelt jelentőségűek a kortárs kapcsolatok. A környezetére fokozottan érzékeny, kiszolgáltatott fiatal életében a kamaszkor kezdetével egyre fontosabbá válnak kortársai, családon kívüli kapcsolatai. Különösen igaz ez a nem megfelelő érzelmi telítettségű háttérrel rendelkező, sokszoros tárgyvesztést átélő fiatalokra, akik esetében a nem megfelelő családi miliőben kialakult a permanens érzelmi kielégítetlenség állapota, amelynek következtében védekezésképpen egy olyan koravén felnőttes attitűd jelenik meg, amely nincsen arányban az emocionális élet fejlettségi szintjével. [143] Vagyis a kortárs kapcsolatok két irányból „nyomják" a gyerekeket az áldozattá válás felé. Egyrészt az érzelmi kielégítetlenségre „gyógyírt" keresve sodródnak a korábban említett futtatókhoz, „lover-boyokhoz", akik éppen a gyerekek „affektív éhségét" használják ki: szerelmet, védelmet, biztonságot és kötődést ígérnek, amely ígéretek mögé könnyen rejtik el valós szándékukat az érzelmileg éretlen, naiv gyerekek elől. Másrészt pedig az elhanyagolt, otthonról elszökött fiatalok közösségeiben az önellátás, a javak megszerzése, mint felnőttes célkitűzés jelenik meg és válik domináns értékrenddé [144]– az ehhez szükséges legális feltételek megléte nélkül. Vagyis ezekben a csoportosulásokban a domináns norma, az értékek és a lehetőségek összeütközése is a prostitúció felé „nyomja" a fiatalokat.

A megfelelő családi háttér hiányának fontossága ismét kiemelendő, hiszen előállhat az a helyzet, hogy kritikus szituációkban a fiatalkorú kénytelen együtt sodródni társaival, mert nem áll mögötte a család érzelmi biztonságának, a szülőkkel való őszinte kapcsolatnak az a tartaléka, amelyre alapozhatna és ahová visszavonulhatna.[145]

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a korábban bemutatott hátrányokat és az áldozattá válás szempontjából veszélyes folyamatokat a harmadik fontos szocializációs ágens, az iskolarendszer sem tudja kompenzálni, vagy megakasztani.[146] Az iskola ugyanis középosztálybeli értékrendet és életmódot követel meg, ugyanakkor a hátrányos helyzetű gyerekek jellemzően szerény kommunikációs képességekkel

---

[137] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[138] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*
[139] COBBINA–OSELIN: It's not only for the money…; THORNBURN: *„I look in the mirror and that's all I see"…*
[140] BETLEN: *Prostitúció és emberkereskedelem…;* SEBHELYI: A prostitúcióban élő magyar nők keresztmetszeti vizsgálata…
[141] Egy 2004-ben publikált kutatás szerint az utcán dolgozó prostituált 32,5 százalékának rokonai között volt korábban prostitúcióban érintett személy, 71 százalékukat pedig a családtagok és/vagy a kortársak biztatták a tevékenység „választására". Lásd RAPHAEL, Jody – SHAPIRO, Deborah L: Violence in indoor and outdoor prostitution venues. *Violence Against Women,* (2004) 2. 126–139.
[142] COBBINA–OSELIN: It's not only for the money…
[143] Popper, 1970. 92. o
[144] Kökönyei, 2007
[145] Popper, 1970.
[146] Csemáné Váradi, 2006

rendelkeznek, nem éreznek elkötelezettséget a tanulás iránt, teljesítményüket azonban középosztálybeli tanárok értékelik a középosztály mércéje szerint.[147]

Az iskolai előmenetel tehát kevés sikerélménnyel kecsegtet a hátrányos helyzetű, elhanyagolt gyerekek számára. A sorozatosan átélt kudarcélmények és az iskolának, illetve – ennek következményeként – a formális tekintélynek az elutasítása számos negatív következménnyel jár. Maga után vonja a gyenge önértékelést, az önértékelés redukcióját. „A kudarchelyzet olyan szorongásos feszültséget eredményez, amitől az egyén szabadulni igyekszik. Mivel pedig valamilyen szinten generalizált kudarcok érték, nem az önmagával szemben támasztott követelményeket emeli, hanem azokat redukálja."[148] Az iskolai sikertelenség ördögi körként visszahat az egyébként is problémákkal és konfliktusokkal terhelt otthoni életre, ahol is az iskolai rossz megítélést, az otthon falai között is szidalmak követik, „aminek következtében fokozódik nyugtalansága, agresszivitása, amit többek között az iskolában is manifesztál."[149] Az iskola, amely a többségi, középosztálybeli világ ítéleteit hordozza, a rosszul teljesítő, problémás gyerekre kedvezőtlen stigmát aggat. E stigma, illetve a negatív értékelésből fakadó feszültség az önértékelés redukcióján túl, az ellenérzésen keresztül az iskola kerülését eredményezi.[150] Az időtöltés és – ahogy azt korábban bemutattuk – a sikeresség alternatíváját a „sorstársak" csoportja jelenti.

A „szabad választás" tehát:

- az esetek nagy részében fizikai/érzelmi kényszerítés hatására történik,
- a múlt traumatikus élményeinek, illetve azok következményeinek hatására születik,
- különböző szociális, társadalmi és egyéb körülmények kényszerei között születik,
- a gyermekprostitúció tehát mélyen a társadalomba ágyazódott egyenlőtlenségek keretei között reprodukálódik.

[147] Adler et al, 2005.
[148] Popper, 1970, 106.
[149] Popper, 1970. 107.
[150] Kökönyei, 2007.

2.2. Pszichológiai háttér

Magyarországon számos kutatás született azt vizsgálva, hogy melyek a prostitúcióba való bekerülés, áldozattá válás rizikófaktorai gyermekkorban. Kutatási eredmények szerint ezek leggyakrabban a szegénység, és ezen belül a mélyszegénység, a szegregált környezetben és diszfunkcionális/deprivált családban való nevelkedés, a nemi egyenlőtlenségek és a nők társadalmi helyzete, a gyermekkori bántalmazás, a szerhasználat, az állami gondoskodás.[151]

Újra megerősítjük, hogy amikor a prostitúcióban érintett gyermekekről beszélünk, őket mindig kizsákmányolás áldozatainak tekintjük, függetlenül attól, hogy beleegyeztek-e a prostitúciós tevékenység végzésébe, vagy sem.[152] Bár a prostitúcióban való érintettség felnőttek esetén egyes ideológiák szerint lehet választás kérdése, gyermekek esetén sosem valós választás a prostitúció használói (kliensek, „john-ok") és a prostitúció elősegítői (kerítők, futtatók, „lover boy-ok"), valamint a gyermek eltérő társadalmi és hatalmi viszonyainak következtében. Az áldozattá válás tényezői több rizikófaktor együttes megjelenéséből származnak. Ebben a fejezetben elsősorban az áldozatok életében szinte mindig megjelenő tényezőről, a gyermekkori bántalmazásról és annak következményeiről lesz szó.

A gyermekbántalmazás tényei

A WHO 2016-os összeállítása[153] szerint:

- A világon minden negyedik felnőtt gyermekkorában fizikai bántalmazást szenvedett el.
- Minden ötödik nőt és minden 13. férfit szexuálisan bántalmaztak gyermekkorában.
- A gyermekkori bántalmazás egész életen át tartó fizikai és mentális egészségbeli következményekkel jár, melynek társadalmi és foglalkoztatási mutatói lassítják az országok gazdasági és társadalmi fejlődését.
- A gyermekbántalmazás megelőzhető.
- A megelőzés multiszektorális megközelítést igényel.
- A hatékony prevenciós programok a szülőket támogatják és pozítiv szülői kézségeket tanítanak.
- A gyermekek és családok támogatása csökkenti a bántalmazás megismétlődésének kockázatát és csökkenti annak következményeit.

Mit is jelent maga a bántalmazás fogalma?

A kifejezést és ahhoz táruló negatív tartalmat csak az 1950-es évektől használják szerte a világon[154], addig a szülők által alkalmazható korlátlan fegyelmezés koncepciója megkérdőjelezhetetlen volt, így a testi büntetés is a szülői nevelés eszköztárának egyik – legális - kelléke volt csupán. A gyermekkor jelentőségének felismerésével és a gyermekjogok elismerésével, illetve terjedésével kezdődött el a gyermekekről, mint emberi jogok alanyairól való gondolkodás. A Gyermekjogi Egyezményt[155] azonban csak 1989-ben alkották meg.

---

[151] Vidra et al.2015; Czine 2011; Betlen 2013; Vaskuti

[152] Ld. Gyermekjogi egyezmény, 2011/36 EU emberkereskedelem elleni irányelv, Lanzarote Egyezmény, GRETA Egyezmény

[153]Child maltreatment Key facts 20 September 2016. http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment (letöltés ideje: 2018.04.26.)

[154] 1946-ban John Caffey röntgenorvos az addig megmagyarázhatatlan csonttörések kapcsán állította fel a gyermekek csonttöréseinek a szülők által okozott bántalmazását, egy vtizeddel később pedig a „battered child syndrome" vagy bántalmazott gyermek szindróma kifejezést egy amerikai nőgyógyász, Henry Kempe használta először, 1962-ben

[155] Egyezmény a gyermek jogairól. Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án.Magyarországon kihirdette az 1991. évi LXIV. Törvény. Az egyezmény szövegét lásd: https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%c3%a9ny-a-gyermekek-jogair%c3%b3l.pdf (letöltés időpontja: 2018.04.26.)

A gyermekbántalmazás fogalmát az Egészségügyi Világszervezet (WHO) alkotta meg 1999-ben, és azóta a gyermekvédelem ezen meghatározást használja, mely szerint:
„*A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul*."[156]

Az első nemzetközi, 27 országra kiterjedő gyermekbántalmazásra vonatkozó kutatás eredményeit 2003-ban ismertette az UNICEF[157], ezek szerint Magyarország 4-6-szor több haláleset történik gyermekbántalmazás miatt, mint a vizsgált fejlettebb országokban, a bántalmazók 80%-a pedig maga a gyermek szülője.[158]

A fizikai bántalmazás a gyermekbántalmazás leginkább látható formája, formái a verés, a rugdosás, a leforrázás, a fojtogatás, mérgezés, a gyermek (csecsemő) megrázása. Az egy éves kor alatti csonttörések majdnem mindig bántalmazások következményei.[159] A bántalmazás következtében a gyermekek szüleikkel való kapcsolata alapjaiban sérül.

A bántalmazás legkevésbé látható formái a szexuális és az érzelmi bántalmazás. Az érzelmi bántalmazást nehéz észrevenni, általában titokban történik és bár a bántalmazás gyakran egyre fokozódik, a gyermekek alkalmazkodnak hozzá és szocializációjuk részévé válik. Az érzelmi bántalmazás fajtái a megszégyenítés, a kritizálás, a gyermek értéktelennek nevezése és ennek sugalmazása, a félelemben tartás, a büntetés vagy az azzal való fenyegetés és az elhanyagolás. Meg kell említeni a bántalmazás azon formáit is, amikor a gyermek nem közvetlen elszenvedője a bántalmazásnak, hanem annak szem-, vagy fültanúja – ezekben az esetekben a bántalmazás passzív alanya jellemzően az édesanya.

Az elhanyagolás minden olyan magatartás, mellyel a szülő a gyermeke egészségét veszélyezteti. Az elhanyagolás lehet fizikai, érzelmi és oktatás-nevelésbeli. Az érzelmi elhanyagolás adódhat a szülők időhiányából és leterheltségéből, ekkor a gyermek érzelmi kötődése, biztonságérzete nem kielégített. A fizikai elhanyagolás már látható, ekkor a gyermek nem tiszta, ruházkodása hiányos, táplálkozása nem megfelelő.[160]

A gyermekkori bántalmazások a testi, lelki épséget, egészségkárosodást és gyakran a gyermek életét is veszélyeztetik, melyek hosszú távú személyiség fejlődési zavarokkal járnak. A gyermekkorban átélt folyamatos bántalmazás és annak következtében kialakuló trauma pedig alakítja és torzítja is a gyermek személyiségét, akinek a későbbiekben önértékelési zavarokkal, gyenge probléma és konfliktusmegoldó képességgel, személyiségzavarokkal és poszttraumás stressz szindromával (PTSD) kell megküzdenie.

Mivel a bántalmazások többnyire kiszámíthatatlanok, a szülői hatalomgyakorlás önkényen alapuló, a szabályok folyamatosan változnak, a gyermekek azt tanulják meg, hogy nem tudják kivédeni az ellenük alkalmazott bántalmazást, így a teljes önmegadás stratégiáját alkalmazzák a bántalmazó elkerülésével vagy lecsillapításával.

---

[156] Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29–31 March 1999, WHO, Geneva. Geneva, World Health Organization, 1999
[157] A league table of child maltreatment deaths in rich nations Innocenti report card Issue no. 5.September 2003 UNICEF In: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/repcard5e.pdf (letöltés ideje: 2018.04.21.)
[158] Pehr Erika, 2011. A gyermekbántalmazás nemzetközi megítélése. http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/012_pehr.pdf (letöltés ideje: 2018.04.12.)
[159] Árki és tsai, (2013) Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. Medical Online. 2013. június 21. Hálózati forrás: http://medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/gyermekbantalmazas_es_elhanyagolas Letöltés ideje: 2018.04.14.
[160] Árki és tsai, 2013.

A gyermekek egy idő után megtanulják a támadás figyelmeztető jeleinek felismerését és képesek lesznek azonnal ráhangolódni a bántalmazóik lelkiállapotára.[161] A gyermekek tudata folyamatos készenlétben áll a veszélyre, azzal együtt, hogy ez a folyamat teljesen tudattalanul zajlik. Ez a folyamat angolul hyperarousal, azaz fokozott éberség, az idegrendszer folyamatos készenléti állapota, melyet magyarul a „résen levés" állapotának és vészreakciónak is szoktak nevezni. Ez a fokozott éberség a veszélyt követően is fennmarad, a gyermek könnyen megriad és rosszul alszik, és fiziológiai tünetek is megjelennek magasabb pulzus és emelkedett vérnyomás képében. Ezek a változások hosszantartóak, és azt eredményezik, hogy az ezt átélő egyének állandóan készen állnak a veszélyre, megemelkedik a figyelmük normális szintje és mindenre új veszélyként reagálnak. Ez hatással van az idegrendszerre, átalakítja azt. A traumatikus élmény ébren és álomban is megjelenik. Éber formában ún. bevillanásként („flasback"), álomban pedig rémálmokként. A traumatikus élményeket bármi életre hívhatja, egy szag, egy kézfogás, egy szín, ezeket a visszatérő emlékeket emlékbetörésnek nevezik.

A bántalmazott családok és gyermekek is fokozatosan elszigetelődnek a társadalomban másoktól, és a családon belül is. A bántalmazott gyermekek azt tanulják meg, hogy a számukra legnagyobb hatalmat jelentő felnőttek számára veszélyesek, kiszámíthatatlanok és sem tőlük, sem a környezetében lévő többi felnőttől nem számíthatnak védelemre. Legfőképpen nem a bántalmazás miatt, hanem az elhanyagoltság, a magára hagyás miatt éreznek fájdalmat, dühöt.

A gyerekek pszichés védekező mechanizmusokat állítanak fel annak érdekében, hogy a szülőkkel való kötődésüket megőrizzék, kizárják a gondolataikból (emlékezetükből és tudatukból) a bántalmazást és megpróbálják annak hatásait, következményeit minimalizálni. Mivel elmenekülni nem tudnak a valóság elől és változtatni sem képesek rajta, ezért a lelkükben változtatják meg a valóságukat.[162] A bántalmazást eltitkolják még saját maguk elől is, folyamatosan disszociációba[163] menekülnek. A súlyos és hosszantartó bántalmazás következménye az, hogy a disszociáció személyiségszervező elvvé válik.

A disszociáció mellett másik gyakori – szintén negatív következményekkel járó, vagyis maladaptív – megküzdési stratégia során a gyermek magyarázatot próbál találni a vele történtekre, és arra jut, hogy az ő saját viselkedésének következménye, az ő hibája. A traumatizált gyermekek később, felnőttkorukban sem képesek elszakadni az önvád alól, minden hibát az életükben a saját viselkedésük következményeként magyaráznak. Az önvádhoz társul gyermekkorban a bántalmazó felnőttek bűnbakképzése, melyben minden hibáért a gyermeket okolják.

A bántalmazásra adott válasz gyermek (és felnőtt) korban is a düh szabályozásának kudarcával párosul, mely csak erősíti a gyermek azon tudatát, hogy ő minden rossz okozója. A tiltott szexuális tevékenység, így a gyermekek ellen elkövetett erőszak is a gyermek bűntudatát erősíti, és azt az érzést, hogy erről ő tehet.Az abuzált gyermekek általában a bántalmazót védik és dühüket a nem bántlmazó környezet (szülő, iskola, gyermekotthon) ellen fordítják.

A bántalmazó környezet csapdájába került gyereknek óriási alkalmazkodási feladattal kell megbirkóznia. Meg kell találnia a módját, hogy megőrizze a megbízhatatlan emberekbe vetett bizalmát, egy nem biztonságos környezetben megőrizze biztonságát, egy ijesztően bejósolhatatlan közegben megőrizze kontrollját, és egy kiszolgáltatott helyzetben megőrizze hatalmát. Mivel sem ellátni, sem megvédeni nem tudja magát, a felnőttek nyújtotta gondoskodás és védelem hiányosságait kénytelen az egyetlen rendelkezésére álló eszközzel, fejletlen pszichológiai védekező mechanizmusaival kompenzálni.[164]
A gyermekek szerhasználata, iskolakerülése és prostitúciója a szexuális bántalmazás gyanúját hordozza magában. A szexuális bántalmazások tevékenységei a gyermeken elkövetett szexuális aktusok és az

[161] HERMAN L. Judith: Trauma és gyógyulás. Az erőszak hatása a családon belüli bántalmazástól a politikai terrorig. Háttér Kiadó – NANE Egyesület, Budapest, 2011.
[162] Herman, 2011.
[163] Lehasítás, leválasztás, a tudat leválasztása az emlékektől
[164] Herman, 2011, 121 p.

aktusra kényszerítés, az aktusra csábítás, a gyermek előtt végzett szexuális tevékenység és magamutogatás, a gyermek előtt történő pornófilmnézés.

A gyermekek prostitúciója esetén a gyermek azt éli meg, hogy a rá vigyázó felnőttek cserbenhagyják, még a saját testével sem ő rendelkezik, biológiai órája felborul. Az este, a pihenés ideje megváltozik, és a nap rettegett időszakává válhat, melyben nem az ő (a gyermek) alvásigénye, vagy megnyugvása érvényesül, hanem mások, rendszerint felnőttek szexuális izgalmának felkeltése, fenntartása. Mivel a gyermekek biológiai funkciói korlátozva vannak, a prostitúció gyakran vezet krónikus alvázzavarokhoz, evészavarokhoz, emésztőszervi problémákhoz.

A szexuális erőszakot megélt gyermekek és későbbi fenőtteknek megváltozik a szexualitáshoz való viszonya, a szex a későbbiekben fájdalmassá és lelkileg elviselhetetlenné válik és az áldozatok gyakran azt gondolják, hogy csak a szexre alkalmasak/valók. Ezen túlmenően az abúzus azt az alapélményt okozza az áldozattá vált gyermek számára, hogy ő nem ura a testének és szexualitásának, hanem afölött mások rendelkeznek. Egyes kutatási eredmények szerint a prostitúciós tevékenység a test feletti kontroll illúzióját kelti a gyermekek számára: „az én döntésem az, hogy áruba bocsátom-e a testemet”.

Az áldozattá vált gyerekek ebben az esetben sajátos ellentmondásba, ördögi körbe kerülnek: a korábbi áldozattá váláson (kontrollvesztésen) úgy próbálnak úrrá lenni, hogy közben ismét áldozattá, kiszolgáltatottá válnak (ismételt kontrollvesztés).[165]

Az elszenvedett traumák miatti problémákat az áldozatok többsége – gyakran előzetes, nem megfelelő (a traumafeldolgozásban nem jártas) szakembernél és intézményeknél szerzett negatív (gyakran retraumatizáló) tapasztalatai miatt – nem viszi terápiába, és nem kér vagy fogad el segítséget. A haragot és a fájdalmat elfojtja, és maga ellen fordítja: a depresszió, a pszichoszomatikus betegségek, az öngyilkossági késztetések, a szerfüggőség vagy a prostitúció vállalása mind az önbüntetés egy-egy formája. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a traumatizált áldozatok ritkán férnek hozzá saját traumáik emlékeihez, és állandó önváddal, szégyen- és bűntudatérzéssel küzdenek: „minden olyan felnőtt, akit gyerekkorában molesztáltak, a reménytelen alkalmatlanság, értéktelenség és az eredendő romlottság átható érzését hurcolja magával a gyermekkorból[166]. Azok a pszichés mechanizmusok és megküzdési módok, amelyek adaptívak voltak a bántalmazó gyermekkori környezetben, maladaptívvá válnak, és komoly gondokat okoznak felnőttkorban. A túlélők nem tudnak megküzdeni az újabb bántalmazó, kizsákmányoló helyzetekkel életük során. A hozzá nem értők számára ezért úgy tűnik, hogy aktívan vagy passzívan keresik, előidézik az ilyen helyzeteket.

A prostitúciót megelőző trauma (bántalmazás, elhanyagolás), vagy a prostitúcióval összefüggésben megtapasztalt élmények két szempontból is a segítség kérésének, vagy annak elfogadásának útjába állnak. Egyrészt ugyanis – ahogy arra korábban rámutattunk – a bántalmazással sok esetben együtt jár a szégyen érzése: „szégyellem, ami a testemmel történt, szégyellem ami velem történt, ugyanakkor saját magamat hibáztatom az elszenvedett élményekért”. Másrészt pedig – ahogy arról szintén volt korábban szó – a bántalmazott gyermek alapélménye a bizalmatlanság: „nem számíthatok a felnőttek, vagy a nálam erősebbek megértésére, védelmére”. Ezt az érzést tovább erősítik a prostitúcióval sok esetben együttjáró deviáns, prekriminális, kriminális aktusok során szerzett tapasztalatok. Gyakori például, hogy a prostitúció áldozatává vált gyerekek szerhasználatból, kisebb súlyú bűncselekmények elkövetéséből fakadóan korábban már kapcsolatba került a rendőrséggel, vagy más hatóságokkal. Ezekben az esetekben pedig azt éli meg a gyermek, hogy a hatóságok (vagy más szakemberek) szemében ő bűnös, akinek a segítségkérés helyett éppen kerülnie kell a hatóságokkal, szakemberekkel az interakciót.

A prostitúcióba való bevezetést „betörésnek” is szokták nevezni, ez az, amikor a futtatók vagy loverboyok különböző módszerekkel bírják rá a gyermeket a prostitúcióra. A gyermek prostitúciós tevékenységéből

[165] WALKER, Lenore (1979): The battered women, New York, Harper and Row
[166]Susan Forward. „Mérgező szülők” (Háttér Kiadó, Bp., 2000), 169. o.

hasznot húzó személyek eleinte a szerelem, a biztonság és a valahová tartozás hamis illúzióját keltik a gyerekekben. Másként fogalmazva: „rácsatlakoznak" az elhanyagolt, bántalmazott gyerekek kielégítetlen érzelmi igényeire. Ezután a kényszerítés egyre kifejezettebb módszereit alkalmazzák.[167] A betörés szisztematikus kényszerítő technika, a pszichés trauma ismételt okozásán alapul, mely az autonómiától való megfosztás és elszigetelés, a totális kontroll gyakorlata köré épül.[168] Ezek rettegést és tehetetlenséget keltenek az alanyokban és énérzet és az önbizalom megtörését. Nem feltétlenül erőszakkal (pl. megerőszakolás), vagy nem „csak'" azzal történik a prostitúcióba való betörés, sokkal inkább lelki, pszichológia betöréssel, vagy erőszakkal, melyben a fenyegetés (halállal, közeli családtag bántalmazásával, erőszakkal) folyamatos.

A prostitúció, kifejezetten gyermekkorban romboló hatással van a gyermek személyiségfejlődésére és társas kapcsolataira is. Bár a traumatikus élményekre mindenki másként reagál, a traumatizáció jelei a kommunikációban is tetten érhetők. A gyermek nem úgy reagál, ahogy normálisan szokott, mintha nem lenne jelen a beszélgetésnél. Szorong, pánikrohamai vannak, mérges, szomorú, dühkitörései vannak, vagy magába fordul. Letargikus, fáradt, a koncentrációja gyengül, bizonyos helyzetekkel nem bír megbírkózni. A tünetek sokszínűsége miatt a traumatizációt nehéz akár a családtagoknak, vagy a gyermek közvetlen környezetének is felismernie. Annál nagyobb az esély arra, hogy az áldozat mentális egészsége helyreálljon, minél gyorsabban felismerik és kezelik a traumatizációt.

A prostitúcióban való érintettség és az erőszak folyamatossága és ismétlődése miatt az ún. poszttraumás stressz szindróma (PTSD) kialakulásának nagy az esélye. A szorongásos zvaraok között helyezték el az „Akut stressz-zavart" (ATSD) és a „Poszttraumás stressz-zavart" (PTSD). Ezek közös sajátossága, hogy egy kivételes stresszt okozó életesemény (így például egy szenvedő félként vagy tanúként átélt bűncselekmény) átmenetileg vagy tartósan fennmaradó stresszreakciót vált ki, alkalmazkodási zavart eredményez. Az akut stresszreakcióról a negatív stresszhelyzetet közvetlenül követő átmeneti zavar esetében, míg a poszttraumás stresszzavarról a megrázó eseményre (katasztrófa, szexuális erőszak stb.) adott elhalasztott, késői, tartósan fennmaradó stresszválasz esetén beszélünk.[169]

Az Amerikai Pszichiátriai Társaság (APA) mentális zavarokat tartalmazó diagnosztikai és statisztikai kézikönyve[170] (DSM) tartalmazza azokat a mentális rendellenességeket, melyeket világszerte szabványként, vagyis betegségekként fogadnak el. Az első DSM-et 1951-ben adták ki, most jelenleg 2018-ban DSM V-nél tartunk, mely 2013-ban jelent meg. A kézikönyvekben zavarok és betegségek tűnnek el, tünetek alapján új szindromák keletkeznek, és ugyanígy iktatnak ki addig betegségnek tartott kórképeket. A DSM V. szerint a szexuális erőszak megtapasztalása kiválthat PTSD-t.

A PTSD feltételei a DSM 5 szerint

A PTSD diagnóziásnak[171] felállításához az Az Amerikai Pszichiátriai Társaság (APA) állította össze a feltételeket. A következő lista bemutatja azt, hogy mely tényezők szükségesek a diagnózishoz:

'A' feltétel (egynek kell teljesülnie):
A személy ki volt téve: halálnak, halállal fenyegetésnek, fenyegető vagy megtörtént súlyos sérülés a következő módokon:
- Közvetlen kitettség
- A trauma tanúja
- Arról értesül, hogy egy rokon vagy közeli barát volt közvetlenül traumának kitéve

[167] Caplan, 1984; Walker, 2002.
[168] Herman,2011.
[169] VIRÁGH György, NÉMETH Margit (2013) Kézikönyv a „Személyes gondoskodást végzők kompetenciafejlesztése az erőszakcselekmények következtében traumatizált személyek és környezetük ellátásához" elnevezésű továbbképzéséhez, ESZTER Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2013 p.7.
[170] Nussbaum, 2013.
[171] Készült a National Center for PTSD összeállítása alapján In: https://www.ptsd.va.gov/professional/PTSD-overview/dsm5_criteria_ptsd.asp (letöltés ideje: 2018. április 12.)

- A trauma averzív részleteiben közvetve van kitéve, gyakran a szakmai kötelezettségek miatt (pl. első válaszadók, egészségügyi dolgozók)

'B' feltétel (egynek kell teljesülnie):
A traumatikus élményt a következő módokon kitartóan újra átéli:
- Nem kívánt felzaklató emlékek
- Rémálmok
- Emlékbetörések
- A traumás emlék érzelmi megrázkódtatással jár
- A traumás emléket fizikai válasz követi

'C' feltétel (egynek kell teljesülnie):
A traumát követő ingerek elkerülése a következő módokon:
- Traumával kapcsolatos gondolatok vagy érzések
- Traumával kapcsolatos emlékek

'D' feltétel (kettőnek kell teljesülnie): Negatív gondolatok vagy érzések, melyek a trauma után kezdődtek vagy rosszabbodtak a következő módokon:
- A trauma kulcsjellemzőit nem tudja felidézni
- Túlzottan negatív gondolatok és feltételezések magáról vagy a világról
- Túlzott önvád vagy mások vádja a trauma okozásáért
- Negatív hatás
- A tevékenység iránt csökkent érdeklődés
- Izoláció érzése
- Pozitív érzelmek átélésének nehézsége

'E' feltétel (kettőnek kell teljesülnie):
Traumával kapcsolatos izgalmi szint és válaszadás, mely a trauma után kezdődött vagy rosszabbodott a következő módokon:
- Ingerlékenység vagy agresszió
- Kockázatos vagy destruktív viselkedés
- Fokozott éberség
- Fokozott megriadási reakciók
- Koncentrációzavar
- Alvászavar

'F' feltétel (szükséges):
A tünetek több mint egy hónapja fennállnak.

'G' feltétel (szükséges):
A tünetek funkcionális meggyengüléssel (társas, foglalkozási) vagy megrázkódtatással járnak

'H' feltétel (szükséges):
A tünetek nem orvosi kezelés, szerhasználat vagy más betegség következményei

Traumatizáció esetén a külvilág és a szakemberek ítélete sokszor szigorúbb a traumát átélt áldozatokkal szemben, mint az elkövetőkkel. Az áldozatok gyakran hallják azt szakemberektől is, tüneteik és azok okainak megértése nélkül, hogy a bántalmazást ők maguk akarták és provokálták ki.[172] A bántalmazás hosszú távú következményeivel foglalkozó ismeretek (megfelelő szakképzés hiányában) ritkán jelennek meg a hétköznapi gyakorlatban, vagyis akkor amikor egy gyermekvédelmi szakember a prostitúció által érintett gyermekkel találkozik.

A fenyegetettségben, éveken át tartó rendszeres testi erőszakot átélők esetében a traumatizáltság mértéke rendkívül jelentős lehet, emiatt az aktív segítség kérése is gátolt (a megtorlástól való félelem miatt a prostituált maga zavarhatja el a rendőrt egy őt ért bántalmazó epizód után). A traumatizáltság egyes esetekben megnyilvánulhat traumás kötődésben (Stockholm-szindróma), amely lényege, hogy az áldozat

[172] Herman, 2011.

erőteljes elszigeteltsége és függő helyzete miatt paradox módon hálát, akár szeretetet, szerelmet is érezhet az életét fenyegető – de őt aktuálisan életben hagyó – elkövető iránt, sőt világnézetével, értékrendjével is azonosulhat. Talán ez is szerepet játszhat abban, hogy néhány prostituált az emberkereskedelem során, nem csak passzív átélője, hanem aktívan együttműködő, sőt az elkövető bűnsegédje is lesz.[173]

A Stockholm-tünetegyüttes nemcsak túszokban alakulhat ki, hanem például szekta tagokban, rendszeresen megvert áldozatokban (pl.:feleségekben) és testileg vagy lelkileg bántalmazott gyermekekben is. A vonzalom akkor alakul ki, ha az áldozat komolyan fenyegetve érzi magát, ha nem tud elmenekülni, ha valójában senki mással, hanem csak a bántalmazójával van kapcsolata… A lélektani magyarázat szerint a Stockholm-szindróma a védekezés egyik formája. Az áldozat jól tudja, hogy a sorsa a fogvatartójának a kezében van, ezért megpróbálja elérni, hogy az illető elégedett legyen vele, mert így talán több esélye van a túlélésre. Ehhez azonban bele kell élnie magát a rajta uralkodó személy helyzetébe. Ha a terror sokáig tart, akkor az áldozat annyira átveheti támadójának a nézőpontját, hogy már nehezére esik elszakadnia tőle. Így az áldozatok hajlamosak rá, hogy kisebbítsék támadójuk erőszakosságát, egyszersmind eltúlozzák annak kedves voltát, megpróbálják a szerencsétlen embert, az „áldozatot" látni benne, sőt arra is képesek, hogy önmagukat hibáztassák az elszenvedett bántalmazásért.[174]

Az áldozatok hibáztatása általános, és ebben a médiának is nagy szerepe van, erről a későbbi fejezetben írunk.

[173] Herman 2011: 45-47.
[174] Mannhardt, 2001: 63.

3. A gyermekprostitúció és a gyermekvédelmi ellátórendszer kapcsolódásai, speciális jelenségek

Összefoglalás: Annak ellenére, hogy hazánkban kevés kutatás foglalkozik a gyermekprostitúció problémájával, illetve a gyermekprostitúció és a gyermekvédelem közötti kapcsolattal, a tapasztalatok és a kisszámú kutatási eredmény alapján biztosan állítható: elsősorban a gyermekvédelmi alap- és szakellátás látókörébe került fiatalok válnak gyermekprostitúció áldozatává, egyrészt mert ez lehet a veszélyeztetettség megnevezett vagy a háttérben megjelenő indoka, másrészt mert az intézményrendszer nem tud megbírkózni a problémával, harmadrészt mert a hiányosságok bevonódást is eredményezhetnek. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy nem a hazai gyermekvédelmi rendszer, illetve a gyermekvédelmi szakemberek felelősek a gyermekek áldozattá válásáért, valamint a gyermekprostitúció újratermelődéséért! Ezzel szemben arról van szó, hogy azok a fiatalok, akik az áldozattá válás szempontjából fokozottan veszélyeztetettek, vagyis a hátrányos helyzetű, elhanyagolt, bántalmazott, számos traumát átélt gyerekek azok, akik megjelennek a gyermekvédelmi rendszer ellátottjai között. Fontos azt is hangsúlyozni, hogy nemcsak Magyarországon, hanem a világ összes fejlett országában kimutatható kapcsolat gyermekvédelem és gyermekprostitúció között. Ugyanakkor a gyermekvédelmi rendszer több olyan működésbeli hiányossága vagy problémája azonosítható, amely megnehezíti a prostitúció által veszélyeztetett, vagy már áldozattá vált gyerekek felismerését, illetve a hatékony segítségnyújtást. Ez pedig hozzájárul egyrészt ahhoz, hogy a gyerekek nehezebben lépnek ki a gyermekprostitúció ördögi köréből, másrészt pedig kudarcélményt, frusztrációt okoz a szakemberek számára.

Cél: A hazai gyermekvédelmi rendszer vázlatos bemutatása. Azoknak a belépési pontoknak az azonosítása, amelyeken keresztül a gyermekvédelmi szakemberek hatékony segítséget nyújthatnak a gyermekprostitúció által veszélyeztetett, vagy annak áldozatává vált gyerekek számára. A gyermekprostitúció megelőzését, felismerését és kezelését segítő lehetőségek és fejlesztendő területek a gyermekvédelmi rendszerben. Hazai és nemzetközi tapasztalatok összegzése.

Kulcsszavak: gyermekvédelmi rendszer, gyermekvédelmi alapellátás, gyermekvédelmi szakellátás, gyermekvédelmi jelzőrendszer, veszélyeztetettség, korai felismerés, együttműködés, protokoll, szökés, fluktuáció

Tanulást segítő kérdések: Melyek az erősségei és melyek a gyengeségei a magyarországi a gyermekprostitúció és gyermekkereskedelem megelőzésére és kezelésére irányuló intézményrendszernek? Milyen kísérő ártalmai vannak a prostitúciónak?

Ajánlott magyar nyelvű irodalom

- Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. Budapest, 2015.
- Betlen Anna: Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon, 2013. Kutatási beszámoló
- Herczog Mária: A gyerekek családból való kiemelésének – intézményi elhelyezésének – megelőzése, elkerülése. Budapest, 2007.
- Virág György – Gyurkó Szilvia (szerk.): „Adás – Vétel" Konferencia a prostitúcióról. Budapest, 2011.
- Rácz Andrea: Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben. Esély, (2014) 3.
- AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése.
- AJB 1485/2018. sz. ügyben készült jelentése

3.1. Gyermekprostitúció jelensége a gyermekvédelmi alap- és szakellátási rendszerben

3.1.1. Gyermekprostitúció és gyermekvédelem Magyarországon, a fokozott érintettség kérdései

Magyarországon és külföldön egyaránt összekapcsolódik a gyermekprostitúció problémaköre a gyermekvédelmi ellátással.[175] Ez annak ellenére jelenthető ki biztosan, hogy itthon kevés kutatás vizsgálta célzottan a gyermekvédelem és a gyermekprostitúció közötti kapcsolatot.[176] Nem arról van szó, hogy a gyermekvédelmi rendszer „felelős" a gyermekprostitúció reprodukciójáért.[177] A gyermekvédelmi ellátás érintettségének oka az, hogy az ellátottak körében felülreprezentáltak azok a – bántalmazott, elhanyagolt, hátrányos helyzetű, devianciákban és kriminalitásban érintett, vagy annak veszélyzónájában lévő – gyerekek, akik a gyermekprostitúció áldozatává válásának szempontjából különösen veszélyeztetettek. Ezen túlmenően a prostitúciót kihasználó bűnelkövetői körök célkeresztjében jellemzően e sérülékeny csoport áll, gyakori, hogy a gyermekvédelmi intézmények környékén „szedik áldozataikat". Tisztában vannak ugyanis azzal, hogy ezekben az intézményekben jellemzően olyan fiatalok laknak, akik életük során számtalan veszteséget, tárgyvesztést, csalódást és traumát éltek át, meghatározó élmény számukra a kirekesztettség, elhanyagoltság, magányosság, az ebből fakadó érzelmi „éhséget" pedig könnyen ki tudják használni az elkövetők. A gyermekvédelmi rendszerben dolgozók ugyanakkor sok esetben tehetetlenek a jelenséggel szemben, előfordul, hogy félelemből nem teszik meg a megfelelő lépéseket[178], ha pedig mégis, jellemzően akkor sem eredményes a hatósági munka – a prostitútor és az áldozat „egységét" megbontani ugyanis nem képes.[179]

Tehát nem azt állítjuk, hogy a gyermekvédelmi rendszer tehető felelőssé a gyermekprostitúció létezéséért, ugyanakkor azonban vannak olyan hiátusai a jelenlegi ellátórendszernek, amelyek hozzájárulnak a veszélyeztetettség és/vagy az áldozattá válás fennmaradásához. Bár az áldozatok köre viszonylag pontosan „behatárolható", az ellátórendszer mégsem tudja „megtörni" a reprodukcióra ható folyamatokat. A következőkben tárgyalt diszfunkciók jelentős része nemcsak a gyermekprostitúciónál, hanem a devianciákhoz és/vagy áldozattá váláshoz kapcsolódó más jelenségek és folyamatok kezelésében is gondot okoznak (például kriminalitás, szerhasználat).

A gyermekvédelmi – elsősorban prevenciós – munka komoly problémája a jelzőrendszer informálatlanságából fakadó nem megfelelő működése. A gyermekvédelmi jelzőrendszer intézményeihez sokszor nem érkezik el a kellő információ (nem kerül a veszélyeztetett gyerek az intézményrendszer látókörébe), vagy ha ez meg is történik, a szakemberek nem ismerik fel a veszélyeztetettséget.[180] A nemzetközi tapasztalok szerint a veszélyeztetettség, illetve az áldozattá válás korai felismerésének szempontjából az egészségügyi ellátás hatékony jelzőrendszeri működése lehet a legfontosabb tényező.[181]

A gyermekvédelmi alapellátással kapcsolatos 2011-es vizsgálatában az állampolgári jogok országgyűlési biztosa megállapította, hogy *„gyakorlatilag majdnem mindegyik gyermekjóléti szolgálat találkozott már, vagy jelenleg is „szembesül" a gyermekprostitúció jelenségével, vagy legalábbis annak gyanújával. Mivel azonban a cselekmény alapvetően látens jellegű és többnyire rejtve marad a szolgálat munkatársai előtt,*

---

[175] FÓRIZS: Gondolatébresztő a TÁMOP ERGO Bűnmegelőzési pályázathoz.; SEBHELYI: A prostitúcióban élő magyar nők keresztmetszeti vizsgálata…; AJB 1485/2018; WILLIAMS–FREDERICK: Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…

[176] Lásd BETLEN: Prostitúció és emberkereskedelem…; VIDRA (et al.): Gyermekkereskedelem Magyarországon…

[177] Több olyan híradást lehet látni a különböző médiumokban, amely ezt a képet erősíti. Az ilyen információk, valamint a nagy nyilvánosságot kapó, súlyos esetek nagyban járulnak hozzá a gyermekvédelmi szakma és munka alacsony presztízséhez. Erről bővebben lásd RÁCZ Andrea: Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben. Esély, (2014) 3. 24–47.

[178] VIDRA (et al.): Gyermekkereskedelem Magyarországon…

[179] Borai 2005

[180] NCSSZI: Gyermekjóléti alapellátások és szociális szolgáltatások – helyzetértékelés. Budapest, 2011.; AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése.

[181] WILLIAMS–FREDERICK: *Pathways into and out of commercial sexual victimization of children…*

ezért az gyakran csak a gyanú szintjén marad, így az ilyen esetek száma, a probléma valódi súlya fel sem becsülhető. Sajnos a gyermekjóléti szolgálatok – és a jelzőrendszer többi tagja is – mindaddig, amíg „csak" a gyanú áll fenn, nem intézkednek, nem teszik meg a gyermek védelme érdekében szükséges lépéseket. Nem „merik felvállalni" annak következményeit, hogy mi történik akkor, ha „alaptalanul gyanúsítják meg" a gyermeket. Arra várnak, hogy a prostitúciós cselekmény egyértelműen bizonyítást nyerjen, vagy „legalább" az egyik jelzőrendszeri tag jelezzen. Pedig – talán – éppen ez az az időszak, amikor a gyermek még kimenthető lenne, amikor még meg lehetne akadályozni, hogy véglegesen prostituálódjon. (…) Ahhoz ugyanis, hogy az alapellátásban dolgozó szakemberek egyáltalán felismerjék a prostitúcióra utaló jeleket és megfelelő intézkedéseket tudjanak hozni a gyermek védelme érdekében, szükség lenne egyrészt külső szakmai segítség biztosítására – hiszen valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy gyermekprostitúció témájú konferencián, tréningen, továbbképzésen nem vettek részt és nincs olyan munkatársuk, aki rendelkezik ilyen speciális ismeretekkel –, másrészt olyan szakmai protokollokra, amelyek megfelelő szakmai útmutatót, formalizált eljárásrendet nyújtanak számukra a gyermek gondozása során".[182]

A gyermekvédelmi alapellátás gyakorlata azt mutatja, hogy a magas ügyszám, a szakemberek alacsony száma, illetve a protokollok és sok esetben a speciális szakértelem hiánya miatt a szakemberek munkája elsősorban az alapvető gondozási feladatokra koncentrálódik, eszköztelenségükből fakadóan pedig – a hatékony prevenciós munka helyett – nagyon gyakran folyamodnak hatósági intézkedésekhez.[183] A gyermekvédelmi szakellátásba történő beutalás azonban csak hosszú „veszélyeztetett" korszak után történik meg, ráadásul az alap- és szakellátás közötti nem megfelelő együttműködés, az ebből fakadó információhiány nagyban megnehezíti a további hatékony segítségnyújtást.[184]

A gyermekvédelemi szakellátással foglalkozó kutatások és beszámolók hosszú évek óta hívják fel a figyelmet arra, hogy a szakmán belül nincsenek egységes irányelvek, protokollok, nevelési célok és sztenderdek, hiányzik az – elsősorban tapasztalatilag is igazolt – jó gyakorlatok gyűjtése prostitúcióban való veszélyeztetettség témájában.[185] A gyermekotthonok a bizalmi kapcsolat és kötődés kialakításán, valamint a személyes beszélgetéseken kívül nem rendelkeznek olyan eszközökkel, amelyek a gyermekek hatékony és biztonságos – például prostitúciós tevékenységre kényszerítő személyektől való – védelmét biztosítja.[186]

Megállapítást nyert továbbá, hogy a – gyermekjóléti szolgálatokhoz hasonlóan – a gyermekotthonok munkatársai részére sem állnak rendelkezésre olyan szakmai protokollok, módszertani útmutatók, amelyek segítenék a munkájukat a gyermekprostitúció feltárásában és a gyermekek védelme érdekében kötelezően megteendő intézkedések meghozatalában.[187] A gyermekprostitúció szempontjából fokozottan veszélyeztetett, különleges és speciális szükségletű gyerekek ellátása területén jelentkező szakellátásbeli hiányosságok még hangsúlyosabbak. Egyrészt nincs elegendő férőhely, másrészt pedig még erősebben érezhető a protokollok, a professzionizmus és a valódi szakértelem hiánya.[188] Külön kiemelendő a gyermekvédelmi szakellátással kapcsolatban a szökések, illetve azok kezelhetetlenségének problémája.[189] Egységes a szakmai álláspont arra vonatkozóan, hogy a szigorított házirend kifejezetten a gyermek érdekét szolgálná. Javasolt lehet a fiatalok védelme érdekében egy átmeneti izolációs időszakot biztosítani, hogy

---

[182] AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése. 34–35.
[183] RÁCZ: Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben.; Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése az AJB 1384/2014. számú ügyben.
[184] AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése; VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[185] DOMSZKY András: A gyermekvédelmi rendszer alakulása és a képzés összefüggései. *Kapocs,* (2013) 3. 10–19; HERCZOG Mária: *A gyerekek családból való kiemelésének – intézményi elhelyezésének – megelőzése, elkerülése.* Budapest, 2007.; RÁCZ: Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben; AJB 130/2016; BETLEN: *Prostitúció és emberkereskedelem…;* VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[186] AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése.
[187] AJB 1485/2018. 3.
[188] RÁCZ Andrea: A hazai gyermekvédelem fejlődése a nemzetközi tendenciák tükrében. *Esély,* (2010) 6. 4–21; Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése az AJB 2648/2015. számú ügyben; Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának jelentése az AJB 130/2016. számú ügyben.
[189] KRÁNITZ: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak.; BETLEN: *Prostitúció és emberkereskedelem…;* VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*

„hozzáférhetővé" váljanak az intézmény dolgozói számára, kikerüljenek futtatóik, a veszélyeztető kortárs kapcsolati háló, illetve a gyakori szerhasználat fogságából. A Legfőbb Ügyészség képviselője – az AJB jelentés szerint - hangsúlyozta, hogy még ha gyakorlati szempontok alapján indokolt is a gyermek szabadságának ilyen jellegű korlátozása, az intézmény házirendje és működése nem lehet ellentétes a jogszabályokkal, a korlátozásnak jogszabályon kell alapulnia. Kiemelte, hogy nem önmagában a szabadság korlátozása jelenti a problémát, hanem az, ha arra nem törvényi felhatalmazás alapján kerül sor, ahogyan azt az Alaptörvény, nemzetközi egyezmények megkövetelik. A gyermek legfőbb érdeke valóban indoka lehet a szabadság korlátozásának, azonban ennek törvényen kell alapulnia, egységes gyakorlat alapján pedig az egyedi, konkrét ügyben hozott, ilyen módon a törvényes képviselőnek jogorvoslati lehetőséget biztosító egyedi határozatnak kell elrendelnie. Minden ilyen esetben a helyzethez, körülményekhez képest ki kell kérni a gyermek véleményét, tájékoztatni kell az intézkedésről. A szülői felügyeleti jog gyakorlatával szemben ugyanis az állam, a közhatalom nyilvánul meg, hozzátéve, hogy a tartós izoláció még a szülő nevelési jogával sem fér össze, annak jogkövetkezményei vannak.[190] A gyermek ún. izolációja a szakellátásban a speciális gyermekotthoni, központi speciális gyermekotthoni ellátás során, kizárólag határozat alapján történhet (pl.:nevelési felügyelet, kapcsolattartási jog korlátozása gyámhatósági döntés alapján).

Önmagában prostitúciós veszélyeztetettség esetén a korlátozásra általában nincsen lehetőség, a különböző, krízishelyzetben segítséget nyújtható védett házak nem általában érhetőek el a kiskorúak számára, csak akkor, ha a törvényes képviselőjükkel együtt helyezik el őket, ez azonban a nem szakellátott gyermekek esetében való együttes elhelyezést támogatja, ez nyilván nem életszerű és nem gyakorlat, a szakellátott gyermekek és gyermekvédelmi gyámjaik esetében.

Az OBH már az 550/1998. számú vizsgálatában is kifogásolta a szökések elleni tehetetlenséget: "... bizonyos esetekben a személyi biztonsághoz való jog sérelmével, vagy ennek közvetlen veszélyével is együtt jár. Egyértelmű, hogy az életkörülmények javítása és személyes gondoskodás nélkül a gyermekeket nem lehet benntartani." A szökések oka gyakran a szórakozás, a partnerkapcsolatok, alkalmi kapcsolatokban keresendők, ugyanakkor minden szökés alkalmával megnő a gyermekek kriminális veszélyeztetettsége, illetve az áldozattá válás lehetősége. A szökéseknek három típusa jellemző. Az első csoportba a hétvégi, szórakozás céljából történő távolmaradásokat sorolják. Ilyenkor a fiatalok vasárnap este, hétfőn hajnalban kiszámíthatóan visszatérnek gondozási helyükre. Ebben az esetben általában többen szöknek egy szórakozóhelyre, céljuk egyértelműen az élménykeresés. (...) A szökések második csoportjába azok az esetek tartoznak, amikor a fiatal több napra marad távol, és csak néhány napig képes megmaradni a gyermekotthonban. A gyámok tapasztalatai szerint, ezekhez a szökésekhez minden esetben pszichoaktív szerhasználat társul, gyakran ez a szökések primer motivációja. (...)

A harmadik kategóriát, a magányos, tartós távolmaradások alkotják. Ilyenkor a gyermekotthon semmilyen információval nem rendelkezik a gyermekről. A szakemberek ezt tartják a legveszélyesebbnek. Olyan rétegekhez, csoportokhoz vagy akár magánszemélyekhez sodródnak, akik kriminális kapcsolatrendszerrel rendelkeznek. Ekkor a gyermek idegen emberrel él, akár szexuális vagy homoszexuális kapcsolatba is keveredhet. Kihasználják, előbb-utóbb bűncselekményeket követtetnek el vele, vagy őt felhasználva.[191]

A szökés, csavargás jelenségét a szociológiai szakirodalom nem tekinti devianciának. Mégis azt tapasztaljuk, hogy a gyermekotthonokból történő engedély nélküli távolmaradást a legtöbben a klasszikus deviancia fogalmába sorolják. Tehetik ezt, hiszen a jelenség egyaránt kimeríti az ön és/vagy közveszélyesség, a normáktól való eltérés, vagy az intézményes reakció fogalmát. Lényeges sajátossága ugyanakkor a jelenségnek, hogy kiskorú gyermekről, fiatalról van szó, akinek a viselkedése csak

[190] AJB 1485/2018 66.
[191] Dr BEDE Nóra, RAKOS Eszter, MIKLÓSI Balázs (2010): A lemez két oldala szökési mintázatok elemző vizsgálata, Fővárosi TEGYESZ, 21-24

másodsorban minősül deviánsnak, a hangsúly az elsődleges körülményen, a fiatal veszélyeztetettségén van.[192]

A szökések fő jellemzői lehetnek:[193]

- bekerülés előtt csavargás már létezett, így korábbi probléma ez a magatartás,
- késői bekerülés,
- kirekesztettség érzés,
- a normaszegő életforma a hétköznapi rend,
- az intézményi rend értelmezhetetlen, a szökés korábbi értékrendhez történő visszatérés,
- új kamaszkori, életkori igényekre, szükségletekre nem ad releváns választ a szakellátás,
- a csavargás önállósodási törekvés,
- gyermekvédelmi gondoskodásban a szökés gyakran disszociális tűnet,
- traumák, reaktív depressziós állapot okozhat rendszeres kényszere szökést is.

A nyitott rendszerű intézmények egyetlen lehetősége, hogy a személyes kapcsolaton keresztül próbálja „maradásra bírni" a növendékeket, akik azonban gyakran bizalmatlanok, ellenségesek, vagy nem tudnak ellenállni a kintről érkező csábításnak, vagy fenyegetésnek. Ebben a helyzetben azonban az otthonok munkatársainak egyrészt alig nyílik lehetősége a beszélgetésekre, a kötődés kialakítására, másrészt pedig a gyerekek fokozottan ki vannak téve az áldozattá válás veszélyének.[194]

A szökés függ[195]:

- a fiatal pszichés állapotától,
- a mögötte lévő szociokulturális háttértől,
- addigi életútjától,
- szökési mintát gyakorló korábbi magatartásától,
- a baráti kapcsolatoktól,
- a fiatal jelenlegi csoportban elfoglalt helyétől és szerepétől,
- a kötődési mechanizmusoktól,
- a külső kapcsolatok szuggesztiójától,
- a napi gyakorlatban megélt sikerélmények és kudarcok egymásra gyakorolt
- hatásától,
- valamint még számtalan olyan lelki és történésbeli ok-okozati aspektustól, mely rövidebb-hosszabb időre a jelenlegi ellátó hely elutasításaként, vagy azt felváltó kitörési lehetőségként a szökést eredményezi.

Ahogyan már kifejtésre került a szakemberek körében olykor előforduló téves attitűd, amely szerint a prostitúciós tevékenységet „szabad döntésnek", „magánügynek" tekintik, a gyermekeket pedig „deviánsként", „elkövetőként" címkézik, nem pedig áldozatként kezelik, szintén megnehezíti a kilépés lehetőségét.[196] A „bűnösség" stigmája ugyanis épp azoktól a személyektől érkezik, akik feladata a kötődés kialakítása lenne, valamint az énkép, önértékelés emelése, a személyiség pozitív irányú változásának segítése. Ha éppen onnan jön a negatív címke (stigma), ahol kapaszkodót keres egy fiatal, akkor annak negatív hatása fokozottan érvényesül.

Azon túlmenően, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyerekek a futtatók „célkeresztjében" vannak, a későbbi áldozattá válása szempontjából a kortársak szerepe is fontos. Egyrészt azért, mert a prostitúció

---

[192] Dr BEDE Nóra, RAKOS Eszter, MIKLÓSI Balázs (2010): A lemez két oldala szökési mintázatok elemző vizsgálata, Fővárosi TEGYESZ
[193] Dr. BEDE (2010)
[194] AJB 1472/2011. sz. ügyben készült jelentése.
[195] Dr. BEDE (2010), 10.o
[196] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…;* BETLEN: *Prostitúció és emberkereskedelem…*

„elérhető", „jelenlévő", esetleg „normális" a fiatalok számára: a társak ismeretségi körén keresztül megismernek olyan személyeket, akik – elkövetőként vagy áldozatként – érintettek, rajtuk keresztül pedig megismerik a *modus operandi*t. Másrészt pedig előforduló jelenség az intézményen belüli toborzás: ilyenkor gyermekotthonokban élő gyermekek egymást vonják be a prostitúcióba.[197]

A szexuális kizsákmányolás áldozatává vált gyerekek alapélménye a bizonytalanság (szülők viselkedésének kiszámíthatatlansága, érzelmi elmagányosodás, elhanyagolás), illetve az örökös változások (összeveszések és kibékülések, költözések).[198] Mire egy gyermek a későbbi gondozási helyére kerül, számtalan változást, tárgyvesztést él meg: a családi élet kiszámíthatatlanságai után kiemelik a családjából, befogadó otthonba kerül, majd állandó gondozási helyére.

A változások sora azonban ezután sem ér véget. Egyrészt a nehézségeit és fájdalmait aszociális jelleggel kommunikáló (szerhasználat és más devianciák, szökések) fiatal sok esetben kényszerül új gondozási helyre költözni,[199] másrészt pedig a gyermekvédelmi szakemberek körében tapasztalható fluktuáció magas aránya[200] állítja örökös változások elé a biztonságot kereső gyerekeket.
A gyermekvédelmi szakemberek a problémák között említik még, hogy óriási szakadék van a gondozott gyerekek anyagi igényei és az intézmények által biztosított szolgáltatások között, ami szintén a prostitúció felé sodorhatja a veszélyeztetett gyerekeket.[201]

Gyakran tapasztalható az is, hogy a szakellátási rendszerbe a gyermek éppen gyermekprostitúcióban, emberkereskedelemben való érintettség miatt kerül, a családból való kiemelésnek ez az oka, ami tükrözheti, azt, hogy a prevenciós rendszer felismerte a problémát, kérdés, hogy kellő időben-e. Vannak esetek, amikor az ideiglenes hatályú elhelyezés vagy a nevelésbe vétel oka más, de háttér problémaként megtaláljuk az emberkereskedelmi szálat.

3.1.2. Jelzőrendszer

Szociális és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók szerepe az emberkereskedelem elleni küzdelemben
A szociális és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szervezetek rendkívül fontos szereplői az emberkereskedelem elleni küzdelemnek, a felnőtt és gyermek áldozatok vonatkozásában egyaránt. A prevenció, az áldozatazonosítás és az áldozatsegítés területén elengedhetetlen a gyermekvédelem alap- és szakellátásában dolgozó szakemberek együttműködése egymással és az emberkereskedelem elleni területen dolgozó szervezetekkel. A szociális alapszolgáltatások és a gyermekjóléti alapellátások keretében feladatot ellátó szakemberek munkájuk során közvetlenül kerülnek kapcsolatba az emberkereskedelem felnőtt és gyermek áldozataival egyaránt. Az emberkereskedelem szempontjából potenciálisan veszélyeztetett csoportok jelentős része kliense vagy gondozottja az ezen a területen dolgozó szakembereknek.

Ugyanakkor elmondható az is, hogy a Gyvt. 17. § (1) bekezdésében felsorolt gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként nevesített szakemberek nem azonos gyakorisággal és intenzitással jelennek meg a családok és a gyermekek életében. A köznevelési intézményekben, a bölcsődékben, óvodákban, iskolákban a mindennapi közvetlen kapcsolatok egyértelműsítik, hogy az ezekben az intézményekben dolgozó szakemberek sokkal nagyobb valószínűséggel találkozhatnak akár a gyermekeket, akár a gyermekek szüleit, gondviselőit érintő emberkereskedelem, kizsákmányolás jelenségével és jelzéseik kiemelten fontosak a jelzőrendszert működtető család-és gyermekjóléti szolgálatok irányába. A

---

[197] KRÁNITZ: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak.; VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[198] KRÁNITZ: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak.
[199] POPPER Péter: *A kriminális személyiségzavar kialakulása.* Budapest, 1970.; VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*
[200] DOMSZKY: A gyermekvédelmi rendszer alakulása és a képzés összefüggései.; RÁCZ: Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben.
[201] VIDRA (et al.): *Gyermekkereskedelem Magyarországon…*

gyermekekkel kapcsolatba kerülő szakemberek jelzése és azok megvizsgálása segíthetnek az emberkereskedelem jelenségének visszaszorításában, az áldozattá válás megelőzésében, a hatékony áldozat azonosításban és áldozatsegítés megvalósításában. A jelzőrendszer tagjaiként a család- és gyermekjóléti szolgálatok, a család- és gyermekjóléti központok, a családok átmeneti otthonainak, a gyermekek átmeneti otthonainak szakemberei csakúgy, mint az utcai szociális munka, az intézményi szociális munka keretén belül dolgozó munkatársak is találkozhatnak az emberkereskedelem jelenségével. Többek között pl.: a Baptista Szeretetszolgálat 2006-ban Budapesten utcai szociális munka keretén belül kezdte el az emberkereskedelem elleni küzdelmet, akkor, amikor felismerte, hogy a prostitúciós tevékenységet végző nők körében nagy számban vannak jelen olyanok, akik valamilyen ún. toló tényező (mélyszegénység, lakhatási, megélhetési problémák, alacsony iskolai végzettség, anyagi nehézségek, bántalmazó családi háttér, stb.) vagy kényszerítés (futtató) hatására végzik ezt a tevékenységet. Mindemellett az is egyértelművé vált, hogy a prostituáltként dolgozó nők jelentős része már 15-16 éves korában áldozattá vált.

Ez ma sincs másképp. Az emberkereskedelem területén naponta találkozhatnak a segítő szakemberek olyan nőkkel is, akik családban nevelkedve váltak áldozattá. A gyermekek érzelmi, fizikai elhanyagolása, bántalmazása, abuzálása egyértelműen toló tényezőként jelenik meg az emberkereskedelem áldozatainak körében. Ez elmondható egyértelműen a női és a férfi áldozatok esetében egyaránt. Éppen ezért van óriási szerepe a jelzőrendszernek a prevenció, az áldozatazonosítás és az áldozatsegítés területén egyaránt. Az óvodai – és iskolai szociális segítők, az utcai szociális munkások, a család – és gyermekjóléti szolgálat munkatársai, a gyermekek, a családok átmeneti otthonában dolgozó szakemberek időben érkező jelzései megakadályozhatják az áldozattá válást, a családi mintakövetést, széles körben ismertethetik az emberkereskedelem jelenségét a gyermekek, a fiatalok, a felnőttek körében egyaránt és hozzájárulhatnak a hatékony áldozatsegítés folyamatához.

Ahogyan az a korábbi fejezetekben kifejtésre került, az emberkereskedelem áldozatai minden esetben traumatizált emberek. Traumát szenvednek el a kizsákmányolás folyamatában és szinte minden esetben elmondható, hogy valamilyen traumát szenvedtek el gyermekkorukban is. Ezek az életutak egyértelműen vezethetnek az áldozattá válás irányába, hiszen a családon belül elszenvedett bántalmazások vagy a gyermek jelenlétében megvalósuló fenyegető, erőszakos bántalmazó magatartás traumát okoz. Ez a trauma az egyik legsúlyosabb, hiszen egyéni, interperszonális (személy követi el) és ismétlődő, valamint még súlyosabb, hogy a bántalmazások 75 százalékát a közvetlen családtagok, 20 százalékát pedig közeli hozzátartozók vagy ismerősök követik el a gyermekek sérelmére. Emiatt a szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat nyújtó szervezeteknek kiemelten fontos szerepe van az emberkereskedelem elleni küzdelem területén az áldozatok azonosításában, hiszen a családok mindennapjaiban vannak jelen és találkoznak azokkal a tünetekkel, jelekkel, melyek az áldozattá válásra utalhatnak.

Szociális alapszolgáltatások és a gyermekjóléti alapellátások keretébe tartozó szolgáltatások
Szociális alapszolgáltatások

- falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás,
- étkeztetés,
- házi segítségnyújtás,
- a családsegítés,
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,
- közösségi ellátások,
- támogató szolgáltatás,
- utcai szociális munka,
- nappali ellátás.

A veszélyeztetett gyermekek védelmében Magyarországon kiépített gyermekvédelmi rendszer fő pillérei:

- ***a természetbeni és pénzbeli támogatások,***

- ***a gyermekvédelem alapellátási tevékenysége, személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások:***
  - gyermekjóléti szolgáltatás,
  - gyermekek napközbeni ellátása,
  - gyermekek átmeneti gondozása,
  - gyermekek esélynövelő szolgáltatásai.

- ***a szakellátás intézményrendszere, a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekvédelmi szakellátások:***
  - az otthont nyújtó ellátás,
  - az utógondozói ellátás,
  - a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás.

- ***A gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések:***
  - a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítása,
  - a védelembe vétel,
  - a családbafogadás,
  - az ideiglenes hatályú elhelyezés,
  - a nevelésbe vétel,
  - a nevelési felügyelet elrendelése,
  - az utógondozás elrendelése,
  - az utógondozói ellátás elrendelése,
  - a megelőző pártfogás elrendelése.

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A prostitúcióval, emberkereskedelemmel kapcsolatba került gyermekek esetében is meg kell találni azokat az intézményesült lehetőségeket, amelyek a veszélyeztetettség megelőzését vagy kezelését szolgálják.

A gyermekjóléti alapellátások részei: a gyermekjóléti szolgáltatás, a gyermekek napközbeni ellátása, a gyermekek átmeneti gondozása és a gyermekek esélynövelő szolgáltatásai (Biztos Kezdet Gyerekház, Tanoda).

Gyermekjóléti szolgáltatás

A gyermekek és családok kiemelt támogatása érdekében a 2016. évtől átstrukturálódott az eddigi alapszolgáltatási rendszer és integrált szervezeti egységek gondoskodnak a családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatások együttes biztosításáról. Két új intézményi forma jött létre: a család- és gyermekjóléti szolgálat, valamint a család- és gyermekjóléti központ. A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a veszélyeztetettséget észlelő és jelző rendszer működtetése.

Család- és gyermekjóléti szolgálat

A család- és gyermekjóléti szolgálatot minden települési önkormányzatnak kötelezően biztosítania kell a szociális, mentálhigiénés problémákkal küzdő vagy egyéb krízishelyzet megoldásához segítséget igénylő gyermekek, egyének, családok számára. Családsegítés keretében biztosítani kell: szociális, életvezetési, mentálhigiénés tanácsadást, családgondozást, a veszélyeztetettséget észlelő jelzőrendszer működtetését, közösségfejlesztő, egyéni, csoportos terápiás programokat és szolgáltatásokat. A gyermekjóléti szolgáltatás a gyermek érdekeit védő speciális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi és lelki egészségének, családban történő

nevelkedésének elősegítését, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzését, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetését, illetve a családjából kiemelt gyermek visszahelyezését.

Család- és gyermekjóléti központ
A család- és gyermekjóléti központ egy adott járás területén működik és a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések tartoznak a feladatkörébe. Továbbá a járás család- és gyermekjóléti szolgálatainak szakmai munkáját támogatja és a gyermekek védelmére irányuló tevékenységek ellátására egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat szervez. A speciális szolgáltatások az utcai és lakótelepi szociális munka, kapcsolattartási ügyelet, kórházi szociális munka, készenléti szolgálat. A gyermek veszélyeztetettségét, illetve a család, a személy krízishelyzetét észlelő rendszer működik települési és járási szinten is, melynek része a +36-80-630-155-es 0-24 órában, ingyenesen hívható gyermekvédő hívószám.

Gyermekek átmeneti gondozása

Helyettes szülő
A helyettes szülő a gyermeknek az ő vagy szülője kérelmére, illetve beleegyezésével teljes körű ellátást biztosít saját háztartásában, határozott időtartamra. A helyettes szülővel a települési önkormányzat alapellátás biztosító intézménye, mint működtető vagy a gyermekvédelmi szakellátás intézményei kötnek megállapodást ennek a feladatnak az ellátására.

Gyermekek átmeneti otthona
A gyermekek átmeneti otthonának működtetése minden húszezer főnél több lakost számláló települési önkormányzat kötelező feladata. Gyermekek átmeneti otthonába olyan gyermek kerülhet, aki átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül maradt, valamint akinek ellátása a család életvezetési nehézségei miatt veszélyeztetett. Az otthonban a szülő kérelmére, illetve beleegyezésével a tizenkettedik életévét betöltött gyermek helyezhető el legfeljebb tizenkét hónapra, ami hat hónappal, szükség esetén a tanítási idő végéig meghosszabbítható. A teljes körű ellátást nyújtó intézményben legalább 12 legfeljebb 40 gyermek együttes gondozása látható el.

Családok átmeneti otthona
A családok átmeneti otthonának működtetése minden harmincezer főnél több lakost számláló települési önkormányzat kötelező feladata. Családok átmeneti otthonába az otthontalanná vált szülő kérelmére az egész család, egyes családtagok és gyermekeik, valamint a válsághelyzetbe került várandós anya és születendő gyermeke nyerhet elhelyezést legfeljebb tizenkét hónapig, ami hat hónappal, szükség esetén a tanítási idő végéig meghosszabbítható. A szükség szerinti ellátást biztosító intézményben legalább 12 legfeljebb 40 fő együttes elhelyezésére van lehetőség.

Gyermekek esélynövelő szolgáltatásai

Biztos Kezdet Gyerekház
Ez az új gyermekjóléti alapellátási forma 2013-tól került be a jogi szabályozásba. A Biztos Kezdet Gyerekház célja a hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési lemaradását kompenzáló, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és különösen az óvodáskort még el nem ért gyermek számára együttesen biztosított társadalmi felzárkózást segítő, prevenciós szolgáltatás biztosítása.

Tanoda
A tanoda olyan önkéntesen igénybe vehető társadalmi felzárkózást segítő, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó, prevenciós szolgáltatás, amely az Nemzeti Köznevelési törvény szerinti kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel idején kívül, valamint a tanítási szünetekben segíti elő a szociokulturális hátrányok kompenzálását, a tanulmányok folytatását, a társadalomba való sikeres beilleszkedést, az életpálya-tervezést és a szabadidő hasznos eltöltését.

Az emberkereskedelem kapcsán potenciálisan veszélyezetetett csoportok:
(Az alapellátásban dolgozó szakemberek a gyermekkel és az őt körülvevő családdal együtt dolgoznak minden esetben, így az emberkereskedelemben való veszélyeztetettség felismerése mindenkire fókuszált kell, hogy legyen.)

- Nők
- Gyermekek
- Gyermekvédelmi szakellátásból kikerülő fiatalok
- LMBT emberek
- Pszichiátriai betegséggel élők
- Különböző függőségekben szenvedő emberek (alkohol, drog, szerencsejáték)
- Romák
- Hajléktalanok
- Fogyatékkal élő emberek
- Alacsony nyugdíjú idős, egyedül élő emberek
- Mélyszegénységben élők
- Tartós munkanélküliek

Nők
A nők és a fiatal lányok az emberkereskedelem összes formáját tekintve 10-15 százalékkal nagyobb arányban esnek áldozatul az emberkereskedelemnek, mint a fiúk és férfiak. Az emberkereskedelem prostitúciós és szexuális célú kizsákmányolási formáiban és a háztartási rabszolgaságban az áldozatok jellemzően nők.

Gyermekek
Az Eurostat adatai szerint a rabszolgaság áldozatainak mintegy 15%-a gyermek az EU-ban. A diszfunkcionális családokban felnövő gyerekek potenciálisan veszélyeztetettebbek az emberkereskedelem kapcsán, mint a támogató, megtartó, biztonságos családban felnövő gyermekek. A bántalmazást, elhanyagolást elszenvedő gyermekek akár a családjukban maradnak, akár gyermekvédelmi szakellátásba kerülnek, a családban elszenvedett traumák következtében az áldozattá válás esélye lényegesen nagyobb. Az elkövetők, legtöbbször az anyagi javakon túl szeretetet és biztos családi hátteret ígérnek a gyerekeknek, sokszor akár több fiatal lányt is függőségi viszonyba tartva magukkal (loverboy jelensége).

Az ECPAT és a Hintalovon Alapítvány közös, a gyermekek szexuális kizsákmányolásáról szóló országjelentése szerint az EU területén azonosított magyar nemzetiségű, szexuális célú emberkereskedelem-áldozatok több mint fele, 64%-a gyermek, a gyermek áldozatok 7,4%-a 11 éven aluli. Az összes regisztrált emberkereskedelem-áldozat közül pedig magyar nemzetiségű a legtöbb, 1310-ből 647. A szexuális kizsákmányolás legtöbb áldozata az ország legelmaradottabb régióiból származik. Hazánkban csakúgy, mint számos más országban, az állami gondozásban élő gyermekek fokozottan veszélyeztetettek az áldozattá válás szempontjából – a magyar gyerekek kb. 8 %-a él gyermekvédelmi szakellátásban. A vizsgálat során 11 évesen áldozattá vált gyerekeket is azonosítottak. Egy 2018-ban publikált EU-s jelentés szerint az kutatásban vizsgált időszakban az EU területén azonosított prostitúciós célú kizsákmányolás áldozatává vált gyermekek több mint fele volt magyar származású.[202]

Romák
A fokozottan veszélyeztetett társadalmi csoportok közé tartoznak Európa-szerte a romák. Ahogy más marginalizált csoportok is a világban, a romák sérülékenysége az emberkereskedelem szempontjából összefüggésben van a szegénységgel, a többgenerációs szociális kirekesztődéssel és diszkriminációval, beleértve a szociális szolgáltatásokból való kiszorulást is, például az oktatás és a foglalkoztatás területein.

Mélyszegénységben élők

[202] ECPAT International és Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). Ecpat Országjelentés: Magyarország. Bangkok: ECPAT International. © ECPAT International és Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, 2021

A mélyszegénység kiszolgáltatott élethelyzetet teremt. A szegénység újratermelődése a mélyszegényben élők csoportjában könnyen átlátható folyamatok eredménye. A mélyszegénységben élők a munkaerőpiac perifériáján vagy a feketegazdaságban helyezkednek el, alacsony fizetésért és ezért gyakran esnek áldozatul az uzsorásoknak, amely már rövidtávon is az eladósodásukhoz vezethet, ez pedig fokozott veszélyeztetettséget jelent az emberkereskedelem szempontjából. A kizsákmányolók gyakran a különféle szociális juttatásokként kapott pénzt veszik el az áldozattá váló emberektől.

LMBT emberek
A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű emberek szerte a világban megtapasztalják a diszkriminációt és a feléjük irányuló agressziót, szexuális orientációjuk vagy nemi identitásuk miatt. Az emberkereskedők ezt kihasználva gyakran munkát ígérnek, akár távoli országokban, majd a munka reményében a helyszínre érkezőket prostitúcióra kényszerítik. A fenyegetést gyakran zsarolás formájában alkalmazzák, amikor azt mondják az LMBT fiataloknak, hogy felfedik családjuk előtt az eddig titokban tartott nemi identitásukat vagy szexuális orientációjukat. A kényszerű rejtőzködés (closet) - azaz a nemi orientáció vagy szexuális identitás titokban tartása mások előtt - egy olyan tényező, amely megnehezíti a segítségnyújtást is.

Fogyatékossággal élő emberek
Az értelmi sérült emberek kevésbé lehetnek képesek a veszély észlelésére és elkerülésére, illetve könnyebben befolyásolhatóak más emberek által, azaz szociálisan kiszolgáltatottabbak lehetnek. A testi fogyatékossággal élő emberek kevésbé lehetnek képesek megvédeni magukat és elmenekülni a veszélyes helyzetekből, azaz fizikailag kiszolgáltatottabbak lehetnek. A fogyatékosság azonban nem csupán önmagából fakadóan veszélyeztető faktora az áldozattá válásnak, hanem a kiszolgáltatottság miatt is, amely abból fakad, hogy a fogyatékossággal élő emberek megítélésük és marginalizációjuk okán hatalomnélküli pozícióban vannak a társadalomban.

Alkohol-, gyógyszer-, kábítószer-, társ- és játékfüggők
Fokozottan kiszolgáltatott helyzetben vannak az alkohol-, gyógyszer-, és kábítószerfüggők is. Az alkohol- és szerhasználat előzménye, eszköze és következménye is lehet az áldozattá válásnak. Akkor jelenthet előzményt, ha az áldozat már az áldozattá válása előtt is valamilyen függőségben szenvedett és a mindennapi adag megszerzése érdekében olyan „feladatokat" is elvégez, amely komoly veszélyt rejt magában. Mentális és/vagy fizikai állapotuk sokszor nem teszi lehetővé, hogy tiszta fejjel mérlegeljenek és/vagy ellenálljanak, így kizsákmányolóik kíméletlenül visszaélnek a kínálkozó lehetőséggel és rájuk kényszerítik akaratukat. A függőséget eszközként is használják a fogvatartók arra, hogy az áldozatok ellenállását megtörjék, és hosszú távra biztosítsák a teljes dependenciát. A szerfüggőség a fogvatartás és kényszerítés következménye is lehet. Az áldozatok a különböző szerek segítségével a trauma újbóli átélését próbálják elkerülni.

Hajléktalan emberek
A házi rabszolgatartás a jelenkori Magyarország társadalmi jelensége, tulajdonképpen úr-szolgai, sőt rabszolgai viszonyt jelez. Tipikusan peremhelyzetre szorult (hajléktalan, fogyatékkal élő, egyedülálló) embereket vezetnek félre és zsákmányolnak ki. Jellemzően lakhatásra alkalmatlan és sokszor veszélyes melléképületekbe szállásolják el őket, a mezőgazdaságban, az állattartásban dolgoztatják őket, akár kisebb bűncselekményre is kényszerítik az áldozatokat. Nevükben kölcsönöket vesznek fel, szociális juttatásaikat, jövedelmüket elveszik tőlük és bántalmazzák, fenyegetik őket. Könnyen kerül ebbe a kizsákmányoló helyzetbe az uzsorázás során kilátástalan helyzetbe került adós, aki az ingyen munka által törleszti tartozását. Korábban az alföldi tanyavilágban volt jellemző a kizsákmányolás ezen formája, de mára már urbanizációs környezetben is megfigyelhető ez a jelenség. A hatóságok sokszor tehetetlenek az ügyben, mert a rabszolgaként élő áldozatoknak jellemzően nincs áldozattudatuk, lojálisak az elkövetőkkel szemben, a családhoz való tartozás élményének alkalmankénti megélése érzelmileg is függőségi helyzetben tartja az áldozatokat.

Az emberkereskedelem területén belül az adás-vétel mellett hangsúlyosan van jelen a kizsákmányolási célzattal történő elkövetés is. Nem kell, hogy megvalósuljon egy tényleges adás-vétel vagy hogy az

elkövető ténylegesen vételárat szerezzen a sértett eladásából, az is „elegendő” ha az elkövető a sértett keresményét, bevételét elveszi az áldozatától és folyamatosan visszaél az áldozat helyzetével és annak fenntartásával állandósítja a kiszolgáltatott helyzetét. Nagyon gyakori, hogy az áldozatok nevére hitelt vesznek fel, cégeket alapítanak, majd az adóságok mind az áldozatra terhelődnek.

Magyarország egyes területei bűnügyileg nem egyformán érintettek az emberkereskedelem valamennyi formája és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények tekintetében. Az alacsony gazdasági aktivitást mutató megyékben sokkal nagyobb az áldozattá válás aránya és esélye, függetlenül attól, Magyarországon belüli vagy nemzetközi emberkereskedelemről van szó. Az Országos Rendőr-főkapitányság 2017-ben „Területi szintű koordinációs mechanizmus létrehozása az emberkereskedelem elleni fellépés érdekében” című projektjének keretén belül az emberkereskedelem kapcsán leginkább érintett négy megyében (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Győr-Moson-Sopron, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben) alakított ki állami és civil szereplőkkel együttműködve megyei szintű koordinációs mechanizmust az emberkereskedelem áldozatainak hatékony azonosítása, az estetek felderítése, az áldozatok hatékony védelmének érdekében. Az azonosított áldozatok, illetve az elkövetők elleni eljárások száma az elmúlt időszakban jelentősen megnövekedett de még így is alacsonynak mondható, amelynek oka az áldozatok áldozattudatának hiánya, az emberkereskedők általi megfélemlítettségük, kilátástalan helyzetük lehet. Az áldozatok nincsenek tisztában jogaikkal, a számukra nyitva álló lehetőségekkel és azok korlátaival. Nem bíznak az áldozatsegítési és védelmi rendszerünkben, így érdekérvényesítési és önmenedzselési képességük nem megfelelő

4P

A rabszolgaság és emberkereskedelem elleni tevékenységeknek világszerte négy pillére van. Az angolszász szakirodalomban ezt 4P-nek nevezik a prevention, protection, prosecution, partnership (vagy participation) fogalmak után. Magyarul prevenciónak (megelőzésnek), védelemnek, bűnüldözésnek és együttműködésnek (vagy részvételnek) fordítjuk a négy komponenst. A négy komponens párhuzamos fejlesztése tud csak eredményt hozni az emberkereskedelem csökkentésében, de a prevenció alkalmas leginkább arra, hogy a potenciális áldozatok tájékozódjanak a veszélyekről és elkerüljék azt. Ennek formája lehet különböző prevenciós foglalkozások megtartása a hátrányos helyzetű településeken, iskolai színtereken (filmvetítés – Viktória, Zürich Expresz majd beszélgetés a filmről).

A nemzetközi szakemberek évtizedekkel ezelőtt elsősorban a származási és célországokban megrendezett kampányoktól vártak eredményt a sérülékeny, veszélyeztetett csoportok szemléletformálása terén. Mára a megelőzéshez sorolt tevékenységek spektruma jóval szélesebb, az erőfeszítések egyszerre több tudományterületről érkeznek. A prevencióhoz tartozik például a munkavállalók jogainak érdekében dolgozó szervezetek megerősítése (különös tekintettel azokban a szektorokban, amelyekre fokozottan jellemző a munkavállalók kizsákmányolása) és a munkajog tökéletesítése, a születések pontos nyilvántartása, a jelzőrendszeri tagok rendszeres kommunikációja vagy a prostitúcióra irányuló igény visszaszorítása. A prevenciós tevékenységek megszólíthatják a veszélyeztetett, sérülékeny csoportokat, ugyanakkor szólhatnak a többségi társadalomhoz is, hogy a jelenség felismerésében, az esetek hivatalok felé történő jelentésében jobb eredmények szülessenek.

Gyermekjóléti szolgálat kiemelt szerepe, az észlelő és jelzőrendszer tagjainak szerepe az emberkereskedelem elleni küzdelemben

Az emberkereskedelem áldozatai kiszolgáltatott emberek, különösen igaz ez a gyermekáldozatok esetében. Sok esetben nincs áldozattudatuk és ennek megfelelően segítséget sem kérnek. A szégyen, a bántalmazásoktól való félelem és az információ hiány is komoly gátja a segítségkérésnek, éppen ezért van rendkívül fontos szerepe a gyermekek veszélyeztetettségét, illetve a család, a személy krízishelyzetét észlelő rendszer (a továbbiakban: jelzőrendszer) hatékony működtetésének.

A jelzőrendszer állami és önkormányzati feladat, melynek keretében a család- és gyermekjóléti szolgálat

a) figyelemmel kíséri a településen élő családok, gyermekek, személyek életkörülményeit, szociális helyzetét, gyermekjóléti és szociális ellátások, szolgáltatások iránti szükségletét, gyermekvédelmi vagy egyéb hatósági beavatkozást igénylő helyzetét,
b) a jelzésre köteles szervezeteket felhívja jelzési kötelezettségük írásban - krízishelyzet esetén utólagosan - történő teljesítésére, veszélyeztetettség, illetve krízishelyzet észlelése esetén az arról való tájékoztatásra,
c) tájékoztatja a jelzőrendszerben részt vevő további szervezeteket és az ellátási területén élő személyeket a veszélyeztetettség jelzésének lehetőségéről,
d) fogadja a beérkezett jelzéseket, felkeresi az érintett személyt, illetve családot, és a szolgáltatásairól tájékoztatást ad,
e) a probléma jellegéhez, a veszélyeztetettség mértékéhez, a gyermek, az egyén, a család szükségleteihez igazodó intézkedést tesz a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, illetve a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében,
f) veszélyeztetettség esetén kitölti a gyermekvédelmi nyilvántartás vonatkozó adatlapjait,
g) az intézkedések tényéről tájékoztatja a jelzést tevőt, feltéve, hogy annak személye ismert, és ezzel nem sérti meg a Gyvt. 17. § (2a) bekezdése szerinti zárt adatkezelés kötelezettségét,
h) a beérkezett jelzésekről és az azok alapján megtett intézkedésekről heti rendszerességgel jelentést készít a család- és gyermekjóléti központnak,
i) a jelzőrendszeri szereplők együttműködésének koordinálása érdekében esetmegbeszélést szervez, az elhangzottakról feljegyzést készít,
j) egy gyermek, egyén vagy család ügyében, az esetmenedzser, esettől függően a kijelölt járási jelzőrendszeri tanácsadó részvételével, lehetőség szerint az érintetteteket - beleértve az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket - és a velük foglalkozó szakembereket is bevonva esetkonferenciát szervez,
k) éves szakmai tanácskozást tart és éves jelzőrendszeri intézkedési tervet készít, és
l) **a kapcsolati erőszak és emberkereskedelem áldozatainak segítése érdekében folyamatos kapcsolatot tart az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálattal** (OKIT).

A jelzőrendszer megfelelő működtetése nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy az emberkereskedelem áldozatai egyre nagyobb számba legyenek azonosítva és ezáltal a megfelelő segítő szervezetekhez irányítva. (Az emberkereskedelem áldozatainak azonosításának rendjéről 354/2012. (XII. 13.) Kormányrendelet/, EKAT rendszer más fejezetben bemutatásra kerül /6.8./).

A gyermekjóléti szolgálat teljes egészében felfogható a hazai gyermekvédelmi rendszer preventív részének, amely működésével, tevékenységével megelőzi a kiskorúak veszélyeztetettségének kialakulását. A már kialakult veszélyeztetettség esetén hozzájárul ahhoz, hogy a veszélyeztetettségből adódó negatív hatások csökkenjenek, teljesen megszűnjenek, valamint ahhoz, hogy végszükség esetén megtörténjen a gyermek családból való kiemelése.
Ahogyan már a tananyagban említésre került, a gyermekvédelemben a prevenciós munka egyik problémája, ha az egyébként a védelmi rendszer egyik pillérének tartott jelzőrendszer nem működik hatékonyan. A hatékonyság hiánya fakadhat az informálatlanságából, a nem kellő együttműködésből, a veszélyeztetettség fel nem ismeréséből, a veszélyeztetettség jeleinek nem kellően jó értékeléséből, vagy egyfajta tehetetlenségből, eszköztelenségből, amelyet az rendszer egyes szereplői érezhetnek, amely lebéníthatja a valós cselekvést vagy késői döntésekhez vezethet.

Az észlelő-és jelzőrendszer működésének akadályozója lehet a jelzőrendszeri tagok félelme is. A szakemberek félelme attól, hogy nem megfelelően ítélik meg a helyzet súlyosságát és emiatt a családokkal kialakított bizalmi kapcsolat elvész, illetve félelem lehet a feltételezett elkövetőktől is. Ez a probléma különösen a kisebb településeken figyelhető meg, ahol a jelzést tevő személye, az adatai zárt kezelése mellett is könnyedén kideríthetővé válik. Az áldozatazonosítás és az ebből következő áldozatsegítés akadályozója lehet az is, hogy a szakemberek kompetencia határiak kapcsán bizonytalanságot élhetnek meg, illetve nem rendelkeznek kellő információval az emberkereskedelem jelensége és a segítő szervezetek vonatkozásában.

Noha a gyermekek prostitúciós tevékenységben való részvétele többségében együtt jár más típusú veszélyeztetettséggel vagy hátrányos helyzettel, mégis a jelenségben rejlő nagyfokú látencia a jelzőrendszeri feladatokat nehezíti, az egyes jelzőrendszeri tagok „tehetetlensége" más típusú veszélyeztetettségekhez képest erősebb. A jelzőrendszeri működés hatékonyságának növelése általában kiemelt feladata a család- és gyermekvédelmi rendszernek, melyhez a kellően differenciált intézményrendszer kiépítése mellett legalább annyira fontos a megfelelő tudással és szakmai kompetenciákkal felvértezett szakemberi hálózat létrehozása, továbbá a szakemberek kellő módszertani ismerete. Az általános módszertani tudás a jelzőrendszer működtetésében alapja lehet annak, hogy az egyes speciális problémák – akár a gyermekprostitúciós veszélyeztetettség kezelése – célzott és hatékonyabb legyen.

A jelzőrendszer működtetésének alapfeladatait és elveit a jogszabályok határozzák meg a megfelelő módszertani szakértelem kialakítását pedig az egyes útmutatók, ajánlások segítik. Ilyen többek között az EMMI által 2016. évben kiadott Szakmai ajánlás a család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő- és jelzőrendszer működésének és működtetésének szabályairól[203], az NCsSzI által kiadott a Gyermekjóléti szolgáltatás – A jelzőrendszer működtetése című módszertani ajánlás[204].

Az egyének, családok, gyermekek problémáinak időben történő felismerése és azok mihamarabbi enyhítése, megoldása érdekében működteti az állam a szociális és gyermekjóléti ellátórendszerének keretében észlelő- és jelzőrendszert. Ez az észlelő- és jelzőrendszer ágazatok, intézmények, szakemberek és magánszemélyek közötti együttműködés, amelynek célja a problémák, veszélyeztető tényezők, krízishelyzetek észlelése és felismerése és jelzése az erre a célra kijelölt professzionális szolgáltató felé, folyamatos együttműködés és információáramlás biztosítása az egyének és családok problémáinak mielőbbi megoldása, a krízishelyzet következményeinek enyhítése, állapotromlásának megelőzése érdekében.

A gyermekek az állami és civil védelmi rendszer keretében is különös figyelmet kell, hogy kapjanak, mivel helyzetüknél fogva, problémáikat önállóan jelezni csak részben, vagy egyáltalán nem képesek. A gyermeki jogok érvényre jutása, a gyermekek biztonságos családban történő nevelkedése vagy a megfelelő helyettesítő védelem kialakítása érdekében a Gyvt. kimondja többek között, hogy a gyermeknek joga van a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a gyermeki jogok érvényre juttatása különös védelme érdekében a Gyvt. pedig külön is rendelkezik az észlelő- és jelzőrendszer gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatairól.

Az észlelő- és jelzőrendszer tagjai:

a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a háziorvos, a házi gyermekorvos,
b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók,
c) a köznevelési intézményekés a szakképző intézmények,
d) a rendőrség,
e) az ügyészség,
f) a bíróság,
g) a pártfogó felügyelői szolgálat,
h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,
j) az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek,
k) a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság,
l) a javítóintézet,
m) a gyermekjogi képviselő,
n) a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal,

[203] http://www.kormany.hu/download/f/72/b0000/csgyjsz_m%C5%B1k%C3%B6dtetett_jelz%C5%91rendszer_szakmai_aj%C3%A1nl%C3%A1s_1kiad%C3%A1s.pdf, letöltés 2018. 05.12.
[204] http://modernizacio.hu/old/data/9/02%20Gyermekj%F3l%E9ti%20szolg%E1ltat%E1s%20-%20a%20jelzorendszer%20muk%F6dtet%E9se%2045o.pdf letöltés: 2018. 05.12.

o) az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv,
p) a települési önkormányzat jegyzője,
q) a büntetés-végrehajtási intézet,
r) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők.

Ezen intézmények és személyek kötelesek

a) jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál,
b) hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

Ilyen jelzéssel és kezdeményezéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet.

A gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltató és a gyámhatóság a gyermek bántalmazása, elhanyagolása miatt jelzést vagy kezdeményezést tevő intézmény, személy adatait erre irányuló külön kérelem hiányában is zártan kezeli.

A Gyvt. egyértelmű kötelezettséget ró a jelzőrendszeri tagként nevesített hatóságokra, intézményekre, szolgáltatókra, személyekre. Egyértelműsíti, hogy amennyiben tevékenysége során gyermek(ek) veszélyeztetettségére utaló információ birtokába jut, azt mérlegelés nélkül, jelezni köteles a területileg illetékes család- és gyermekjóléti szolgáltató felé, illetve a gyermek(ek) életét, testi épségét súlyosan veszélyeztető helyzetben – a család és gyermekjóléti szolgáltatásnak tett jelzés mellett - haladéktalanul hatósági intézkedést kell kezdeményeznie a gyermek(ek) védelme érdekében.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer hatékony működésének folyamata

- **prevenció**
  Széleskörű tájékoztatás és segítségnyújtás a potenciálisan veszélyeztetett gyermekek csoportjai számára (olyan települési környezetben, ahol a halmozottan hátrányos helyzet mérhető, devianciákkal érintett családokban szocializálódó gyermekek, gyermekotthonokban, lakásotthonokban élő gyerekek, fogyatékkal élő gyerekek, helyettes szülőknél, nevelőszülőknél élő gyermekek).
  A prevenció része az áldozatközpontú társadalmi szemléletformálás mind a szakmai területen dolgozók körében, mind a társadalom tagjai számára.
  A viktimizációval (áldozattá válással) kapcsolatban az általános információk bővítése, a bűncselekmény elkerülési technikák ismertetése és a tanácsadás az elsődleges prioritás. Különböző rendezvények, általános és középiskolai prevenciós előadások hozzájárulhatnak az információközléssel, a felvilágosítással az áldozattá válás megelőzéséhez.
  Ismertető és figyelemfelhívó anyagok, kampányok bemutatása és ismertetése a potenciálisan veszélyeztetett csoportok körében, és a jelzőrendszeri tagoknak.
  Információs kiadványok készítése és terjesztése a potenciális áldozatok körében. Nyilvános információs pontok kialakítása az áldozatok és jelzőrendszeri tagok számára.
  Kifejezetten fontos lehet az évente hat alkalommal megrendezésre kerülő szakmaközi megbeszéléseken és az éves jelzőrendszeri tanácskozásokon az emberkereskedelem elleni küzdelem területén feladatot ellátó szervezetek képviselőinek meghívása és előadások, workshopok tartása a témában.

- **gyanú esetén jelzés**
  Az emberkereskedelem célja a kizsákmányolás, legyen szó gyermekről vagy felnőttről, így abban az esetben, ha emberkereskedelem (munka célú kizsákmányolás, prostitúciós célú kizsákmányolás, házi rabszolgatartás) gyanúja merül fel, a jelzést tevőnek nem kell mérlegelnie a veszélyeztetettség súlyosságát, hanem gyanú esetén jelzést kell tennie a család-és gyermekjóléti szolgálat felé. Kiemelten fontos a jelzőrendszer működtetése és a figyelmeztető jelekre történő azonnali reagálás.

- **cselekvés**
  Abban az esetben, ha felmerül az emberkereskedelem általi veszélyeztetettség vagy érintettség, akkor a család -és gyermekjóléti szolgálat feltárja a problémát, hatósági intézkedéseket kezdeményez, megoldási javaslatait gondozási tervben rögzíti határidők megadásával, ebbe bevonja a jelzőrendszer azon tagjait, akik az érintettek az adott gyermek ügyében.

- **visszajelzés**
  A család -és gyermekjóléti szolgálat az intézkedésekről visszajelzést ad a jelzőrendszer aktivált tagjainak, szükség szerint további feladatokat határoz meg.

- **utánkövetés**
  Szükség esetén a gyermekvédelmi intézkedés fenntartása, meghosszabbítása vagy éppen megszüntetése, a lehetőségek figyelembevételével (védelembevétel, nevelésbevétel). A nevelésbe vett gyermek esetében lehetőség szerint a család való munka, a gyermek családba való visszajuttatása.

A jogszabályban nevesített jelzőrendszeri tagok számára folyamatos és rendszerszintű együttműködési kötelezettséget írnak elő a törvények és a végrehajtási rendeletek. Ennek a rendszernek a működtetését, koordinálását a törvény a családsegítést és gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltató, intézmény feladatkörébe rendeli. A gyermekjóléti szolgáltatás megerősítése irányába tett lépés annak előírása volt, hogy a családsegítés csak a gyermekjóléti szolgáltatással integráltan működhet: család- és gyermekjóléti szolgálat, vagy család- és gyermekjóléti központ keretében. Az új feladatmegosztás szerint a települési önkormányzatok, illetve a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti települések feladatkörébe került ezeknek a lakóhely szintű minimumszolgáltatásoknak a biztosítása. A hatósági feladatokhoz kapcsolódó, gyermekek védelmére irányuló tevékenységek, valamint a speciális szolgáltatások biztosítása kötelezően a járásszékhelyek települési önkormányzatai feladatkörébe kerültek. A járásszékhely településen működő szolgáltató illetékességi területe a hatósági feladatokhoz kapcsolódó szolgáltatások, valamint a speciális szolgáltatások vonatkozásában kiterjed a járást alkotó települések lakosságára.

A jogszabály kimondja, hogy a feltételek megléte esetén minden szolgáltatónak jelzőrendszeri felelőst kell kijelölnie, a helyi együttműködések elősegítése és koordináltabb működése érdekében. A család- és gyermekjóléti központok járási szintű feladatrendszerében kapott helyet a jelzőrendszeri tanácsadói feladatkör meghatározása, amelynek célja a járás településein folyó észlelő- és jelzőrendszeri munka hatékony koordinálása és számukra szakmai támogatás nyújtása.

Az észlelő- és jelzőrendszer működtetésének célja, hogy a problémák időben felismerhetőek legyenek, majd mihamarabb enyhítésre, megoldásra kerüljenek. Ennek érdekében közösen kell kidolgozni az együttműködési szabályokat, meghatározni a kompetencia határokat, kialakítani a közös munkafolyamatokat.

A tevékenységek összehangolására, folyamatos működtetésre, együttműködésre alkalmat adó lehetőségek:
- szakmaközi megbeszélések,
- szakmai rendezvények és fórumok,
- közös képzések,
- esetmegbeszélések és esetkonferenciák,
- munkaértekezletek,
- éves szakmai tanácskozás,
- helyi média, lakossági fórumok, közmeghallgatások.
- összegyűjteni azokat a szervezeteket, aki az emberkereskedelem elleni területen végeznek feladatot és kapcsolatfelvétel az érintett szolgáltatókkal
  - (OKIT, Nemzetközi Migrációs Szervezet, Gyermekvédő hívószám, Baptista Szeretetszolgálat, Lehetőség Családoknak 2005, Névtelen Utak Alapítvány, Üdvhadsereg, stb.)

Ezen találkozások lehetőséget biztosítanak arra is, hogy az észlelő- és jelzőrendszer tagjai feltérképezhessék a veszélyeztetett területeket, aktuális problémaköröket, hozzájárulva egy koncepciózus szociális és gyermekvédelem megteremtéséhez.

A szakmai együttműködés, a jelzőrendszer eredményes együttműködésének elengedhetetlen feltétele, hogy az abban résztvevők tisztában legyenek saját feladataikkal, felelősségükkel és egymás szakmaiságában bízva, egymásra támaszkodva közösen meghatározott feladatelosztásban végezzék el vállalt feladataikat a gyermekek, egyének, családok érdekében.

A különböző fórumok meghatározó elemei:

- *rendszeresség*
- *téma specifikum*
- *kompetencia határok*
- *együttműködés elemeinek részletezése*
- *adekvát segítségnyújtás*

Rendszeresség:
A szakmaiközi megbeszélések a jelzőrendszeri tagok között, azon felül, hogy azt jogszabályi kötelezettség írja elő, a mindennapi munka alapját képezi. Az egy szakmai nyelven való beszéléshez elengedhetetlen feltétel a rendszeres találkozás. Azon kívül, hogy átbeszélésre kerülnek a szakmai kérdések a személyes találkozások egyben teret biztosítanak egymás megismerésére, a személyes ismeretek nagymértékben megkönnyítik a további munkavégzést.

Téma specifikum:
A rendszeresség mellett a másik fontos szempont a jelzőrendszeri tagok számára a különböző problémakörök differenciálása, leszűkítése egy adott területre. Ma már eljutottunk addig, hogy a segítő tevékenység annyira szerteágazó, hogy nem tudjuk egyértelműen kijelenteni, hogy az adott szakember mindenben naprakész és kompetens. Az esetek komplexitása, több tényezős lebontása, az adott probléma körön belüli professzionális tudás megléte a mai munkában már megkerülhetetlen.
Amig más ágazatokban minden tevékenységre, folyamatra külön szakemberek vannak, addig a szociális és gyermekjóléti terület sok esetben továbbra is egy ember kezében összpontosul. Ráadásul az adott problémaforrás több tényezős, ezért megkerülhetetlen a specifikumban való gondolkodás.

Kompetencia határok tisztázása:
Az egyik legnehezebb és „legkényesebb” része a közös munkának. Nem vitatható, hogy minden jelzőrendszeri tagot a segítés kötelezettsége és az ebben való elköteleződés vezérel, de a segítés és annak határai mindegyik területnek más és más. Ezek összehangolása, tisztán látása, átbeszélése, kinek meddig nyúlik a „jogosítványa” nagymértékben tudja segíteni a közös munkát az esettel kapcsolatban.

Együttműködés elemeinek megbeszélése:
A kompetencia határok tisztázása utáni érdemi munka, melynek állomásai:

- mikor és milyen szakmai szabályok, keretek mellett, ki mit tud hozzá adni a tevékenységhez,
- a különböző lépcsőfokokhoz ki milyen erőforrást tud hozzárendelni,
- a célhoz vezető út állomásai, azok részfeladatainak értékelése, a bekövetkezett változásokhoz való újabb erőforrások rendelése amennyiben szükséges és a végső cél elérése.

Adekvát segítségnyújtás:
Probléma fókuszú legyen, igyekezzen specifikusan olyan lehetőségeket, segítségnyújtási elemeket megjeleníteni, ami a segítséget kérőnek valódi segítség és úgy is éli meg.

A „gyermekjóléti rendszer kétszintűvé válása” okán a család- és gyermekjóléti szolgálatok mellett a hatósági intézkedésekkel érintett esetekben a központnál is szükséges a konkrét esetre összpontosított feladat meghatározás, melynél a tanácsadó szerepét külön kell jelölni. A tanácsadó jogszabályban meghatározott feladatai között kiemelt, hogy a veszélyeztetettséget, krízishelyzetet észlelő rendszer működtetése körében a kapcsolati erőszak és emberkereskedelem áldozatainak segítése érdekében folyamatos kapcsolatot tart az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálattal. A tanácsadónak feladata, hogy jól ismerje a központ által működtetett speciális szolgáltatások tartalmi elemeit, nyújtásának időkorlátait, az elérhetőséget, helyi biztosítási módját, működési feltételeit.

Az észlelő és jelzőrendszeri tagok működtetésének széles körű, kiterjesztett formái és feladatellátási kötelezettségei között lehet specialitásként kezelni a gyermekprostitúcióval, emberkereskedelemmel való érintettséget. Az együttműködésre alkalmat adó, a fentiekben felsorolt lehetőségek bármelyike kitűnő alkalmat adhat ezen nehezen kezelhető problémakör, együttes munkával történő megoldására, de ezek közül is a szakmaközi megbeszélések kiemelten is lehetőséget nyújthatnak a hatékonyabb helyzetfelmérésre, helyzetelemzésre és a módszertan kidolgozására. A szakmaközi megbeszélés az adott településen, vagy térségben az észlelő- és jelzőrendszer tagjai egy részének vagy egészének részvételével szervezett szakmai megbeszélés, amelynek célja nem egy konkrét ügy kezelése, hanem előre meghatározott témakörben, egy, vagy több szakma képviselőjét érintő aktuális kérdés, vagy a települést, térséget érintő probléma- vagy kérdéskör több szempontú feldolgozása.

A szakmaközi megbeszélés elősegíti a válaszadást a felmerülő speciális problémákra. A szakmaközi megbeszélések azon kérdések megfogalmazására is kiválóan alkalmasak, melyekre a helyi szakemberek külső szakértőktől várják a választ.

Azokon a településeken, járásokban vagy akár régiókban, ahol a gyermekprostitúciót a szakemberek gyakorlati tapasztalatuk alapján kiemelt vagy jelentős problémának észlelik a meglévő jogszabályi környezet is alkalmas lehet vagy kiindulópontja lehet egy olyan kezdeményezésnek, „fórum” kialakításának, amely segít a szakembereknek a probléma egyedi vagy általános szintű kezelésében.
Fontos a jelenség kezelésének speciális megítélése több ok miatt:

- A gyermekprostitúció mögöttes okai között társadalmi problémákat találhatunk, így a hatékony fellépés szakmapolitikai akaratot, összehangolt állami és ehhez kapcsolódó civil cselekvést kíván, megfelelő források biztosításával.
- A gyermekprostitúció, emberkereskedelem elleni küzdelem a különböző, a problémakörben érintett intézmények szervezett és folyamatos együttműködését igényli.
- A probléma körében nagyfokú a látencia, nehezebb a felismerhetőség.
- A szakemberek kezelési stratégiái a más jellegű veszélyeztetettségi jelenségekhez képest kevésbé sztenderdizáltak.
- A gyermekprostitúció, mint veszélyeztetettség bizonyosan több mögöttes hátrányt és veszélyforrást takar.

A speciális együttműködésekre az elmúlt években kitűnő példát mutatott Pécsett az INDIT Közalapítvány által kezdeményezett és ajánlott, illetve pilot projektként működtetett együttműködési munkacsoport az úgynevezett „prostitúcióügyi egyeztető munkacsoport” /PEM/. [205]

A PEM mintájára az EMMI által létrehívott, illetve az SZGYF által működtetett „Szexuális és kizsákmányolás felmérése és kezelése a gyermekvédelmi szakellátásban” munkacsoport is ajánlást tett arra, hogy helyi szintű és regionális munkacsoportok működő szervezetei, intézményesült együttműködési rendszere lehetőséget nyújthat a különböző területeken (prevenció, ártalomcsökkentés, áldozatsegítés, reintegráció) tevékenykedő szervezetek munkájának összehangolására, a jelenség befolyásolására vonatkozó stratégiatervezésre, attitűdformálásra, valamint a közös szakpolitikai fellépésre.

[205] Máté Zsolt–Fehér Katalin–Tóth Judit: Indít Közalapítvány, Utcai Szociális Munka Prostituáltakkal Pécsett, In: Utcai Szociális Munka Prostitúcióban élő magyar nőkkel Magyarországon és Zürichben, Sex Educatio Alapítvány 2012, IRIS

A fórumoknak interszektorális és multidiszciplináris jellegüknél fogva a gyermekprostitúció és az emberkereskedelem témaköréhez kapcsolódóan olyan intézményeket (állami, önkormányzati, civil, egyházi) kellene tömöríteni, amelyek a működési területükön a legtöbb tapasztalattal rendelkeznek a jelenségről. Tudásuk, tapasztalatuk, a témában megmutatkozó felelősségük, elkötelezettségük teszi alkalmassá a tagokat egy olyan párbeszéd kialakítására, amely a gyermekprostitúció és az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében a legeredményesebb fellépést segítheti.

3.1.3. A gyermekprostitúcióra / emberkereskedelemre irányuló hazai megelőzési rendszer értékelése[206]

A problémakörben érintett kormányzati, állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek gyakorlati szakemberei között folyamatos egyeztetésre és együttműködésre, ajánlások kidolgozására irányuló munkacsoport alakult az EMMI kezdeményezésére a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság szervezésében, mely 2016/2017. évben működött és a prevenciós lehetőségei tekintetében az alábbi megállapításokat tette.

A gyermekprostitúcióra / emberkereskedelemre irányuló magyarországi megelőzési rendszer erősségei

Jogszabályi alapok:
- a hatályos jogszabályok a nemzetközi egyezményekben megtalálható szakmai alapvetések mentén alakultak,
- a hatályos jogszabályokban a vonatkozó rendelkezések az elmúlt években differenciálódtak,
- a hatályos jogszabályokban a cselekmények különös súlyát értékelik,
- jogszabályban rögzítettek a jelzőrendszeri feladatok, felelősségek.

Intézményi alapok:
- a kiépült család-és gyermekjóléti intézményi hálózat, a differenciált gyermekvédelmi rendszer,
- a kiépült igazságszolgáltatási rendszer
- (ügyészség, bíróság),
- a kiépült rendvédelem (BM, rendőrség),
- a kiépült pártfogói rendszer,
- a kiépült áldozatsegítési rendszer,
- a bűnmegelőzési rendszer (Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia).

Szakmai alapok:
- készültek kutatások, vizsgálatok, tanulmányok,
- léteznek olyan projektek, modell kísérletek, amelyek a prevenciós munkában jó gyakorlatként értékelhetők,
- működnek olyan állami, civil és egyházi szervezetek, amelyek tevékenysége célzottan a gyermekprostitúcióra és az emberkereskedelemre irányuló prevenciót tartja elsődleges tevékenységének, illetve a tevékenységi köre kiemelt részét ez képezi.

[206] A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által 2016/2017-ben létrehívott, a gyermekprostitúció visszaszorításával foglalkozó munkacsoport által kidolgozott munkaanyag elemei, az anyag nem publikált.

A gyermekprostitúcióra/ emberkereskedelemre irányuló megelőzési rendszer gyengeségei

- hiányos ismeretek (kutatások, felmérések, tanulmányok) a probléma magyarországi megnyilvánulásáról, a magyar áldozatok külföldi megjelenéséről, az érintettek számáról,
- kevés átfogó ismeret a látenciáról, az áldozattá válás gyakoriságáról, jellegéről,
- alacsony a vonatkozó bűncselekmények felderítési hatékonysága,
- kevés az ismeret a kisebbségek áldozattá válásának kockázatáról, figyelemmel a kisebbségi problémákra,
- a vonatkozó egyezmények, jogszabályok intézményrendszere(ke)n belüli ismeretének hiánya,
- a vonatkozó, elérhető hazai és külföldi szakirodalom intézményrendszere(ke)n belüli ismeretének hiánya,
- az intézményrendszere(ke)n belüli, illetve az intézményrendszerek közötti információáramlás nem elég hatékony, a probléma kezelésére nincs egységes szakmai protokoll,
- a problémára irányuló, célzott források hiányoznak,
- az áldozatok számára nem állnak rendelkezésre kellő számban speciális szolgáltatások, a meglévő szolgáltatási rendszer alacsony intenzitású és nem kellően differenciált,
- az áldozatok számára nem állnak rendelkezésre kellő számban és minőségben speciális programok, illetve a működő programok nem elérhetőek folyamatosan,
- az elkövetők (áldozatból elkövetővé váltak) számára nem állnak rendelkezésre kellő számban és minőségben speciális programok, illetve a működő programok nem elérhetőek folyamatosan,
- a büntetések végrehajtásában nem érvényesül megfelelően, célzottan a problémára fókuszált bűnismétlés megelőzési szempontjainak érvényesülése,
- a jelzőrendszeri tagok között nem alakult ki a problémakörre fókuszált folyamatos egyeztetés és együttműködés,
- a problémakörben érintett állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek nem kellően erős felelőssége a jelenség értékelésben, a megelőzésben és visszaszorításban, nem rendelkeznek szükséges mértékű eszközrendszerrel.

A jelzőrendszeri együttműködést speciális fórumok, munkacsoportok létrehozásával erősíteni lehetne.

Az együttműködés erősségei lehetnek:

- a problémakörben érintett kormányzati, állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek körében a hatékony, célzott együttműködés regionális/helyi szinten való megvalósulása,
- a közös szükségleteket felismerteti az érintettek körében, probléma tudatosítása,
- közös nyelv és közös vízió kialakítása és cselekvésbe fordítása az adott problémakörrel, kérdéssel kapcsolatban,
- kormányzati, állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek országos szintű együttműködésének erősítése,
- problémakörben érintett kormányzati, állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek által megfogalmazott ajánlások, cselekvési tervek a helyi szinten történő érvényesítése,
- ajánlások tétele jogszabályi változásokra,
- ajánlások tétele intézményi együttműködésekre,
- a vonatkozó probléma felszámolására irányuló célkitűzések monitorozásra, megvalósítása, visszacsatolás az eredményekről, a megtett erőfeszítések elégtelenségéről, sikertelenségéről, a reflektív kontroll működtetése,
- problémaleltár készítése, a közös szükségletek felismerése az érintettek körében,
- konkrét regionális/helyi szintű gyakorlatok kialakítása,
- ajánlások tétele ellátási formák létrehozására,
- a közvélemény aktivizálása, pozitív irányú befolyásolása a probléma prevenciós céljai érdekében.

Az együttműködésben kockázatot jelenthetnek:

- a szakmai szándékoktól és elvárásoktól eltér a gyakorlati megvalósítás,
- egyes szervezetek elégtelen elköteleződése diszfunkcionális hatást gyakorolhat,
- a szükséges források hiányoznak,
- az elvárások nem igazodnak a realitásokhoz,
- elmarad az együttműködési rendszer intézményesülése,
- a társágazatok eltérő szervezeti kultúrája és partikuláris érdekei felülírhatják a közös prevenciós célokat,
- nincsenek konkrétumok az együttműködésben, a működés adminisztrációs folyamattá válik,
- nem a megfelelő szereplők vannak jelen az együttműködésben vagy túl sok szereplő túl bonyolulttá teszi a folyamatot,
- az együttműködésben nem érvényesül szükség szerint az anonimitás, a titoktartási kötelezettség, az információk biztonságos kezelése,
- maga a munkacsoport megalakítása marad a cél, a tagok nem lépnek tovább az együttműködésben,
- csak elméleti munkát végez, de nem tudja átültetni a napi ügyek megvalósításába,
- csak egyedi ügyek megoldási fórumává válik, de nem épít módszertant és stratégiát,
- nem tudja generálni az ellátó hálózat működésében a specialitások megjelenését.

Javasolt résztvevők, állandó meghívottak:
(állandó tagok, melyek mellett megjelenhetnek eseti jelleggel meghívott tagok is)

- gyermekjóléti alapellátási intézmények, (család-és gyermekjóléti szolgálatok, központok)
- gyermekvédelmi szakellátási intézmények (kiemelten TEGYESZ, speciális gyermekotthonok, központi speciális gyermekotthonok, javítóintézetek),
- kormányhivatalok járási gyámhivatalai,
- a megyei (fővárosi) rendőrkapitányság bűnmegelőzéssel, áldozatvédelemmel, ifjúságvédelemmel foglalkozó szakembere, iskolarendőr
- a megyei (fővárosi) rendőrkapitányság közrendvédelemmel foglalkozó szakembere,
- a megyei (fővárosi) rendőrkapitányság bűnüldözéssel foglalkozó szakembere,
- emberkereskedelem, párkapcsolati erőszak prevenciójában dolgozó szervezetek, egyházak,
- emberi jogi, esélyegyenlőségi területen tevékenykedő szervezetek, egyházak,
- alacsonyküszöbű, ártalomcsökkentő programok, prostituáltak körében utcai szociális munkát végző szolgáltatások,
- védett házakat működtető szervezetek, egyházak,
- egészségügyi szervezet, kormányhivatalok népegészségügyi szolgálata,
- igazságszolgáltatási szervezetek,
- pártfogás szervezetei,
- áldozatsegítés szervezetei,
- felsőoktatási intézmények képviselői.

Feladatok:

- a szakterületi irányítás által kitűzött célokat közvetíti,
- kapcsolódik az országos programokhoz,
- országos hálózatként tapasztalatcserét biztosít,
- helyzetértékelést végez, segít a probléma nagyságrendjének felmérésében,
- feltérképezi a szükséges feladatokat,
- tájékoztatást ad a helyi problémákról, megoldásokról,
- helyi stratégiát dolgoz ki,
- javaslatokat fogalmaz meg a szakterületi irányítás számára,
- visszacsatolást végez a helyi és országos szintekhez,
- segít a helyi erőforrások mozgósításában,
- összehangolja a helyi szereplők tevékenységét,
- a közös szükségleteket felismerteti az érintettek körében,

- biztosítja az információáramlást, az információszolgáltatást,
- segít megismerni és használni máshol bevált hazai és külföldi módszereket,
- egységes szakmai és módszertani szemléletmódot alakít ki,
- konkrét regionális/helyi szintű gyakorlatokat alakít ki,
- jó gyakorlatokat, programokat gyűjt össze, publikál,
- konkrét ügyekben tanácsadási lehetőséget biztosít,
- konkrét ügyek megoldására erőforrást mozgósít, összefog,
- nemzetközi ügyekben összekötő szerepet tölt be,
- részt vesz a szakemberek képzésében,
- szupervízori jellegű segítséget nyújt a problémakörben dolgozó szakemberek számára,
- generálja helyi szinten az ellátó rendszer bővülését vagy a meglévő ellátó rendszerben a speciális feladatok kialakítását (pl.: pszichológia, jogi támogatás, ellátás, stb.)

3.2. A gyermekprostitúcióval összefüggést mutató „kísérő" ártalmak

3.2.1. Szerhasználat

A prostitúció által okozott különösen nagy pszichikai és fizikai megterhelés gyakran vezet a pszichoaktív szerek, a dohányzás és az alkohol használatához. A szerhasználat az alkohollal ellentétben jogi megítélése, hozzáférhetősége miatt rejtettebb formában jelenik meg. Ha látható, akkor már súlyosabb problémák vannak, és az érintettek az egészségügyi rendszer látókörében vannak[207].

Szerhasználat esetén nem egyféle drogról, kábítószerről beszélünk, és nem is egyféle hatóanyagról. Demetrovics Zsolt 2011-es tanulmánya[208] szerint a drog minden olyan kémiai anyag, mely a szervezetbe kerülve megváltoztatja annak működését. Ez a szó eredeti értelmében („drug"- angol) a gyógyszereket is jelöli, ám a magyar nyelvben csak azon kémiai anyagok gyűjtőneve, melyek a központi idegrendszeren (agy és gerincvelő) keresztül hatnak, az észlelés, az érzékelés, a gondolkodás, kognitív folyamatok befolyásolának céljából. A pszichoaktív szerek lehetnek stimulánsok, ezek serkentő hatásúak, nyugatótak vagy hallucinogének. Stimuláns szer a nikotin és koffein és a dizájnerdrogok (legálisan beszerezhető anyagok) és a kokain vagy amfetaminok (illegálisak). A központi idegrendszerre nyugtató hatást fejt ki az alkohol, a gyógyszerek és opiátok (kodein, heroin, morfium, metadon,stb.), melyek célja a feszültségek oldása, a megnyugtatás és az alvás, ennek megfelelően használatuk következtében romlik a koncentrációs képesség, figyelemzavar mutatkozik, a reakcióidő nő. A hallucinogén szerek csoportjába tartozik az LSD, a meszkalin, és „magic mushroom" is. A dizájnerdrogok kábítószerek kémiai szerkezetének módosításai, melyek hatásukban megegyeznek az eredeti szerrel, de hozzáférésük legális, nem szerepelnek a kábítószerek nyivántartásai között. Ilyenek az amfetamin és katoninféle szerek[209] (mefedronok: Kati, Zsuzsi, stb. néven), kristály, biofű. A dizájnerdrogokat jellemzően az alsóbb táradalmi csoportba tartozó szerhasználók, így a prostitúcióban érintett nők és gyermekek is fogyasztják.

A dizájnerdrogok nagyon veszélyesek, mert az összetételükből adódóan (pontosabban az összetétel ismeretének hiánya miatt) nem ismertek a hatásai vagy elvonási tünetei, ezért nehéz ellenük fellépni, vagy bármit adni az elvonási tünetek csökkentésére[210]. Megvehetők fürdősóként, növényi tápszerként, gyomirtóként.

---

[207] Dr. Demetrovics Zsolt (2011): Addiktológiai fogalmak In: Gyermekvállalás és droghasználat, Magyar Emberi Jogvédő Központ – Józan babák Klub, 2011

[208] Dr. Demetrovics Zsolt (2011): Addiktológiai fogalmak In: Gyermekvállalás és droghasználat, Magyar Emberi Jogvédő Központ – Józan babák Klub, 2011

[209] http://kekpont.hu/blog/2012-07-30-elkeszultek-a-designer-drogokrol-szolo-kepeslapjaink/

[210] Papp Éva Mária (2017): Meg tudod engedni magadnak a kokaint, tehát vagy valaki In: http://addictus.blog.hu/2017/09/06/meg_tudod_engedni_magadnak_a_kokaint_tehat_vagy_valaki (letöltés ideje: 2018.április 22.)

A különböző szerek használati gyakorisága leginkább ötféle szerhasználati mintázatot mutat. Itt fontos azonban hangsúlyozni, hogy a kábítószerek pszichoaktív hatásait befolyásolja az egyén életkora, fizikai és mentális állapota és a használat kontextusa (Zinberg, 1984 idézi Demetrovics, 2011) A legkevesebb szert használók a „*kísérletezők*", akik kevesebb, mint tíz alkalommal próbáltak ki valamilyen kábítószert, kíváncsiságból leginkább. A „*szociális-rekreációs használók*" azok, akik valamilyen társas aktivitás alkalmával használnak valamilyen szert, pl. kannabiszt, hallucinogéneket, stimulánsokat. A „*szituációs szerhasználó"* az a fogyasztó, aki valamilyen problémája miatt, stressz enyhítése végett használja az adott anyagot, elsősorban a problémáinak enyhítése végett.

Az „*intenzifikált használó*" hosszú ideje használ valamilyen szert azért, hogy a problémáit megoldja, de társadalmi életét éli, szociális szerepei nem változnak sokat, ez jellemző pl. a kokain vagy amfetamin használókra. A „*kényszeres használó*" az, aki hosszú ideje használja a szert, attól testi vagy lelki függőségben szenved. Az ópiátokat, nikotint használók leginkább kényszeres használók.

Prostituáltak esetében jelentősek a különféle addiktológiai problémák, viszonylag magas körükben a problémás szenvedély-szer használat, drogfüggőség és a viselkedési addikciók. A Farley-Barkan-féle kutatás szerint kábítószerrel való visszaélés problémát jelentett a válaszadók 75%-ának, míg az alkohollal való visszaélés problémájáról 27% számolt be. Ezen vizsgálat szerint a prostituáltak 67%-a fogalmazta meg jelenlegi szükségletei között az alkohol illetve kábítószer használatának gyógykezelését.[211]

Az, hogy a szerhasználat a prostitúció oka vagy következménye, esetfüggő. A prostitúcióban érintettek többsége egy, vagy több kábítószert használ, és a szer által okozott függés következtében a prostitúcióból való amúgy is nehéz kilépés lehetetlenné válik, főleg, ha gyermekekről beszélünk. „Sajnálatos fejlemény, hogy a mindennapi szörnyűségek elviseléséhez a legtöbb prostituált élvezeti szereket fogyaszt. (…) Minderre azért van szükség, hogy képesek legyenek arra, hogy a futtatók, a kliensek, és a hatóság által gyakorolt erőszakot eltűrjék, és egyáltalán, a napi munkavégzéssel járó borzalmakat elviselni tudják."[212]

A gyermek prostitúcióba való bevonásának egyik eszköze a szerhasználóvá tétel, de később felnőttkorban is, a szerhasználó nők szociális körülményeik okán gyakran kényszerülnek prostitúcióba. A prostitúcióban érintett nők szerhasználatát erősítik a futtatók és a kliensek is, „a futtató és a kliens is biztosítja, esetenként ráerőszakolja a prostituáltra a kábítószer-fogyasztását. Közvetve, és közvetlenül is hozzájárulnak ahhoz, hogy a függőség-, és a szenvedélybetegség kialakulhasson".[213]

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának 2018-as gyermekprostitúciós vizsgálata szerint a gyermekottohonokban élő gyermekek fokozottan veszélyeztetettek a prostitúció és a kábítószerhasználat által.[214] A gyermekvédelemben élő gyermekek droghasználatának kialkulásának hátterében meghatározóan valamilyen trauma áll, rendezetlen családi viszonyokból, érzelmi és szexuális abúzusból, elhanyagolásból adódóan.

A kémiai szerhasználat mellett úgy tűnik, hogy szintén meghatározó probléma a társfüggőség. A kezelő helyek gyakran találkoznak olyan esetekkel, amikor a prostituált társfüggőségben szenved. A társfüggőség lényegében egy drog nélküli addikcióként fogható fel, amelyben „az addikció tárgya egy „problémás" (addikcióban, személyiségzavarban, koodependenciában vagy impulzuskontroll-zavarban szenvedő) egyénnel kialakított és hosszabb távon is fenntartott kapcsolat, amely nem kielégítő, szenvedéssel teli az alany szempontjából".[215]

---

[211] Máté Zsolt:Prostituáltak segítése Józan Babák Könyv – Gyermekvállalás és droghasználat**,** http://www.indit.hu/2017/06/06/jozan-babak-konyv-gyermekvallalas-es-droghasznalat/
[212] Kovács, 2016.
[213] Kovács, 2016.
[214] Az alapvető jogok biztosának az AJB-1485/2018 sz. ügyben készült jelentése
[215] Máté Zsolt: Prostituáltak segítése Józan Babák Könyv – Gyermekvállalás és droghasználat**,** http://www.indit.hu/2017/06/06/jozan-babak-konyv-gyermekvallalas-es-droghasznalat/

A társfüggőség, illetve a prostitúció előtörténetében egyaránt fellelhető gyermek- és kamaszkori rideg bánásmód, elutasítás, elhanyagolás, ismétlődő bántalmazások, ezek következményeként negatív önértékelés és sérült intimitás, a saját testhez és a szexualitáshoz való patológiás viszony. A prostitúció és a társfüggőség esetében is többféle mentális zavarral való együtt járás mutatkozhat. Lehet a dependens zavar, de a borderline vagy narcisztikus személyiségzavar még gyakoribb. Segítő helyek, szervezetek szerint is a prostituáltak többsége személyiségzavarban küzd, emellett egy 1999-ben közzétett, budapesti prostituáltak körében végzett vizsgálat szerint a lányok jelentős részét fatalista attitűd jellemzi (válaszadók 53%-a) és úgy gondolják, hogy tehetetlenek az életük, sorsuk alakulásában.
Ez azért is figyelemre méltó, mivel a legismertebb magyarországi emberkereskedelem, szexuális erőszak megelőzését célzó „Ne dőlj be!" című program értékelését vizsgáló, középiskolai felmérés szerint „a megkérdezettek körében meglehetősen elterjedt a fatalista attitűd. Ez hiszékenységgel párosulva veszélybe sodorhatja a fiatalokat különösen azért, mert éppen a „hiszékeny-fatalisták" azok, akik legkedvezőtlenebbül ítélik meg a „Ne dőlj be" oktatási programot".[216]

3.2.2. Egészségkárosodás

A szerhasználat és a prostitúció következtében a nőgyógyászati[217] és nemi úton terjedő betegségek, valamint a tbc, hepatitis B és C, HIV és a mentális betegségek kockázata fokozott. Egy 2012-es vizsgálatban[218] 120 prostitúcióban élő magyar nőt kérdeztek meg, többek között a szerhasználati szokásaikról, és az derült ki, hogy a felnőtt nők nagy része (81,6%) dohányzik és különböző drogokat használ (nyugtatót, amfetamint, dizájner drogokat és kristály, valamint kokaint). A prostitúcióban érintett gyermekek intravénás szerhasználatát is említik a tanulmányban megszólaltatott szakemberek. A prostituáltak leggyakoribb betegségei a nemi úton terjedő betegségek (főként a krónikus szifilisz, gonorrhoea, herpesz), ezen kívül különféle nőgyógyászati betegségek (medence-, méh-, hüvelygyulladás) is jellemzőek továbbá – főként a harmadik világbeli országokban – TBC és a vérszegénység. A Farley–Barkan, San Franciscói kutatás szerint még gyakori az ízületi gyulladás, szív- és érrendszeri megbetegedések és májbetegekkel összefüggő panasz (válaszadók 12,9%-a).[219]

A prostituáltak meglehetősen felületes ismeretekkel rendelkeznek a nemi úton terjedő betegségekről. A budapesti felmérés szerint a prostituáltak 61%-a nem vagy csak tévesen ismeri az AIDS tüneteit, a fertőzés kockázatát is rosszul ítélték meg. Nincsenek tisztában testük, nemi szerveik működésével, tüneteik jelentkezésekor nehezen fordulnak orvoshoz. A fertőzéssel kapcsolatos attitűdjük ambivalens, egyrészt félnek tőle, ugyanakkor az óvszer nélküli szexuális szolgáltatással kereshető magasabb összeg miatt hajlandók egészségüket kockáztatni. A saját egészségükről való gondoskodás alacsony szintje (pl.: sokan egyáltalán nem járnak a nőgyógyászathoz) azzal is magyarázható, hogy a prostitúció folyamatában a prostituált „elszemélytelenedik" (bántalmazzák, elveszik az iratait, kényszerítik stb.), és ezzel együtt a test feletti kontrollját is elveszíti.[220]

A terhesség vonatkozásában is hasonló a helyzet, ami a 18 év alatti lányokkal különösen jelentős befolyásoló tényező lehet egész további életüket és anyaság kérdését meghatározva. A terhességet és a gyermek születését a távoli jövőben bekövetkező eseménynek fogják fel, részben a korábban vázolt pszichés károsodások miatt nem tudnak a születendő gyermekük felé fordulni, a gyermekvárásra koncentrálni. Ráadásul az esetek túlnyomó többségében ezek a terhességek nem tervezettek és súlyos

---

[216] Máté Zsolt: Prostituáltak segítése Józan Babák Könyv – Gyermekvállalás és droghasználat**,** http://www.indit.hu/2017/06/06/jozan-babak-konyv-gyermekvallalas-es-droghasznalat/

[217] medencegyulladás, méhgyulladás, fehérfolyás, hüvelygyulladás és irritáció, hüvelyi vérzés, méhnyakrák, fizikai sérülések, például vágások, zúzódások, horzsolások, mozgásszervi sérülések

[218] Sebhelyi, 2012.

[219] Máté Zsolt: Prostituáltak segítése Józan Babák Könyv – Gyermekvállalás és droghasználat**,** http://www.indit.hu/2017/06/06/jozan-babak-konyv-gyermekvallalas-es-droghasznalat/

[220]Máté Zsolt: Prostituáltak segítése Józan Babák Könyv – Gyermekvállalás és droghasználat**,** http://www.indit.hu/2017/06/06/jozan-babak-konyv-gyermekvallalas-es-droghasznalat/

konfliktushoz vezetnek a futtatóval, aki nem ritkán a prostituált élettársa vagy más családtagja. A várandós prostituált amúgy is nehéz élethelyzete tovább súlyosbodik, amely szinte krízis-szerűvé válhat.

Folyamatosan ambivalens érzéseket él át, egyrészt az anyává válás, a gyermekvárás örömét, másrészt pedig kilátástalan jövőt éli meg, ahol a környezetében szinte mindenkitől azt kapja, hogy az utcán fogant, az utcán összeszedett gyerekkel terhes. Ezzel a helyzettel sokan szinte képtelenek megbirkózni, igyekeznek eltitkolni a várandóságukat, illetve egyszerűen nem vesznek tudomást róla; vívódnak, hogy megszakíttassák-e a terhességet; nem járnak terhes gondozásra.

3.2.3. Ellátási problémák mentális problémák esetében

Ma Magyarország nagy részén nincs kellő számú, illetve a 14-18 éves korosztály speciális problémáira felkészült gyermekpszichiátriai, vagy gyermekaddiktológiai ellátás, így a mentális problémákkal küzdő kamaszt felnőtt pszichiátriára, a szerhasználó és ezzel is kapcsolatban álló pszichés problémákkal küzdő fiatal pedig a felnőtt addiktológiára kerül az ország jelentős részében. A KSH 2015-es Egészségjelentése alapján a mentális problémák jelentik a második legjelentősebb krónikus gyermekbetegséget Magyarországon. Budapesten három helyszínen (Semmelweis Egyetem I. Gyermekklinikáján, a Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézetben és a Vadaskert Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancián), ezenkívül Szegeden, Pécsett, Debrecenben és Gyulán tudnak akut mentális panaszokkal érkező gyermekeket ellátni, az ország nagy részéről így vagy ezekbe az intézményekbe kerülnek vagy ambuláns ellátásban részesülnek vagy ellátatlanul maradnak a gyermekkorúak.[221] Országszerte nincs megoldás az akut krízishelyzetben lévő, pszichotikus és drogbeteg gyermekek pszichiátriai ellátására, kevés a megfelelően képzett szakember és a gyermekpszichiátraiai ellátást működtető multidiszciplináris csoportok (gyermekpszichiáterek, klinikai gyermek-szakpszichológusok, pszichoterapeuták, gyógypedagógusok, fejlesztő pedagógusok, logopédusok, szociális munkások, családsegítők, mentálhigiéniai szakemberek).[222] 2015-ben nyílt meg Magyarországon az első gyermekeket ellátó drogrehabilitációs intézmény Szatymazon, ahol fiúgyermekek szerhasználatával foglalkoznak. A várólistás intézmény hetente 3-5 konkrét megkeresést kap új gyermekek felvételére.[223] 2017 végén Szatymaz mellett Budapesten és Ráckeresztúron is megnyílt egy-egy gyermek-addiktológiai rehabilitációs intézmény, összesen 50 férőhellyel.

A szerhasználat kérdésével és a kábítósszerhasználó kliensekkel nem tudnak mit kezdeni az egészségügyben dolgozók. Frusztrációból, neheztelésből, tehetetlenségből fakadó negatív érzésekkel közelítenek hozzájuk, a szerhasználók a legkevésbé „szívesen ellátott populáció az egészségügyben”.[224]

3.2.4. Kriminalizáció

A prostitúcióban érintett gyermekek veszélyeztetettségének vizsgálata rámutatott arra, hogy a környezet és a család kriminalizciója és szerhasználata hatással van a gyermek fokozott veszélyeztetettségére.[225] A gyermekek kriminális cselekményekben való részvétele közvetve vagy közvetlenül kíséri életüket kora gyermekkoruktól kezdve. A mélyszegénység és a szegregált lakókörnyezet szintén hozzájárul a kriminalizációhoz, a szegregátum szerkezetét az ott élő családok részleges vagy teljes munkanélkülisége jellemzi, az ott élők segélyből és szürkegazdaságban működő állásokból próbálnak megélni, a szolgáltatásokhoz nem férnek hozzá, az oktatás színvonala nagyon alacsony. A gyermekek veszélyeztetettsége óriási, a bandákhoz, vagy kriminalizálódott csoportokhoz való csapódás kockázatával együtt.[226]

---

[221] Kertész, 2016.
[222] Nagy, 2011.
[223] Kardos, 2015.
[224] Kaló, 2014.
[225] Vidra és tsai, 2015.
[226] Vidra és tsai, 2015.

Gyakran találkozhatunk azzal a helyzettel, hogy a prostitúcióba kényszerített gyermek akkor válik igazán szembetűnővé a hatóságok, az intézmények számára, amikor már kriminalizálódik és bűncselekményeket követ el. Jellemzően ekkor a büntetőeljárás már kevésbé foglalkozik az előzményekkel, a korábbi prostitúciós út, a gyermek korábbi vagy azonos idejű áldozati státusza nem kerül figyelembevételre.

Az elkövetett cselekmények gyakran kötődnek a kábítószerrel való visszaélés bűncselekményéhez, vagyoni jellegű bűncselekményekhez, de lehetnek akár erőszakos cselemények is.

A jogi szabályozás fejezetben már szó volt róla, hogy számos olyan esettel találkozhatunk, ahol a fiatalkorúak a prostitúcióval kapcsolatos bűncselekmény elkövetői. Az elkövetők között, tovább szűkítve azok körét, nemegyszer találkozhatunk olyan gyanúsítottakkal, akik ezen cselekmények elkövetése előtt még sértettként voltak érintettek más cselekményekben, vagy akár a kétoldalú részvétel párhuzamosan is előfordul. Nem egy olyan helyzettel találkozhatunk a szakellátásban, ahol párhuzamosan folyik eljárás, egyrészt ahol a kiskorú még sértetti tanú az eljárásban, egy másik ügyben pedig már vádlott kerítés vagy már akár emberkereskedelem bűncselekményében. Annak okairól, hogyan válhatnak a korábban áldozatként megjelenő gyermekek ugyanazon cselekmények elkövetőivé szó volt a korábbi fejezetekben.

Továbbá vannak olyan fiatalkorúak a prostitúcióval, emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények elkövetői között, akik korábban nem voltak ennek áldozatai, de egyébként a fiatalkorúak bűncselekmény elkövetéséhez vezető egyéb okok látható vagy láthatatlan következményeiként a vádlottak közé kerülnek és jelen vannak vagy megjelenhetnek a gyermekvédelem intézményeiben.

A gyermekvédelmi szakellátási intézményekben, különösen a speciális gyermekotthonokban, központi speciális gyermekotthonokban, továbbá a gyermekvédelem rendszeréhez tartozó javítóintézetekben találkozhatunk a bűncselekményeket elkövető fiatalkorúak között azokkal is, akik kerítéssel, emberkereskedelemmel, egyéb prostitúcióhoz, gyermekprostitúció kihasználásához köthető cselekményeket követtek el.

Amikor egy bűncselekmény elkövetése után megtörténik annak „megítélése”, az elkövető felelősségre vonása és a cselekmény súlyával arányos intézkedés elrendelése vagy büntetés kiszabása, fontos, hogy ezek végrehajtása lehetőséget teremtsen arra, hogy az elkövető „párbeszédet” kezdhessen önmagával a cselekményéért érzett felelősségérzet kialakításáért, a sértettel az általa okozott károk jóvátétele érdekében, és a reintegrációt segítő párbeszéd alakuljon ki a társadalommal, a közösséggel. Fontos, hogy a párbeszédre alkalmas társadalmi rendszerek a bűncselekményre adott válaszokhoz megfelelő intézmény és eszközrendszerrel rendelkezzenek.

Paradoxnak tűnhet, hogy ugyanaz a személy, aki ellen a büntetőeljárás folyik, maga is segítségre szorulhat, sőt, hogy védelmét a társadalom éppen az ellene folyó igazságszolgáltatási folyamatban kell, hogy biztosítsa.

Ez a sajátos helyzet kívánja meg, hogy a gyermek-, illetve fiatalkori bűnökre a büntető igazságszolgáltatás speciális választ adjon egy olyan eljárás keretében, amely lehetőség szerint nem stigmatizál, nem mélyíti el sem a fiatalkorúban, sem pedig a környezetében a bűnözői tudatot. A tett súlyával, a bűnösség mértékével arányos büntetést kell kiszabni, de el kell fogadni azt is, hogy ezzel az elvvel nem ellentétes az sem, mely szerint a bűnelkövetés nem mutatható be csak a cselekmény leírásával, hanem legalább ilyen fontos az elkövetők vizsgálata, az elkövető személyi adottságai, a bűncselekményt kiváltó motívumok, az azt lehetővé tévő körülmények, az a sajátos szocializációs út, amely az elkövetést megelőzte. Meghatározó és egyben a fiatalkorúak elleni eljárás sajátosságát is adja, hogy a fiatalkorú büntetőjogi felelősségre vonásának alapja, mely egyben az eltérést is jelenti, a fiatalkorú fejlődésben lévő személyisége.

A fiatalkorúakra vonatkozó büntető igazságszolgáltatásnak több szempontot kell figyelembe vennie, amely egyszerre érvényesíti a gyermekek védelme, a speciális prevenció, a jogbiztonság és a társadalom védelmének szempontjait. és eszközrendszerrel rendelkezzenek. A fiatalkorúak igazságszolgáltatásának

magyarországi történetében elmondható, hogy a két alapvető intézményi háttér a javítóintézeti rendszer, illetve a fiatalkorúak pártfogó felügyeletét biztosító intézmények jellemzően jelen voltak. A magyarországi szabályozás – a nem zárt intézményi elhelyezést hozó büntetések, intézkedések esetében – a fiatalkorúak ügyeiben a szankció mellé minden esetben kötelező módon, kvázi járulékos módon odahelyezi a pártfogó felügyelőt, aki a „próbaidőt" felügyeli, ezzel garanciális alapját adva a kiszabott büntetés, intézkedés hatékony megvalósulásának.

Magyarországon – a gyermek- és ifjúságvédelemért felelős miniszter irányítása alatt – a fiatalkorúak befogadására létesített javítóintézetek:

- az Aszódi Javítóintézet jogerősen javítóintézeti nevelésre utalt fiúknak,
- a Debreceni Javítóintézet letartóztatott és javítóintézeti nevelésre utalt fiúknak,
- a Nagykanizsai Javítóintézet letartóztatott és javítóintézeti nevelésre utalt fiúknak
- a Budapesti Javítóintézet letartóztatott fiúknak,
- és a Rákospalotai Javítóintézet javítóintézeti nevelésre utalt és letartóztatott lányoknak, anya-gyermek együttes elhelyezés.

Bűnügyi felügyelet:
A büntetőeljárásról szóló törvény szerinti kényszerintézkedések:
A letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása. A személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések legszigorúbb eszköze a letartóztatás. A kényszerintézkedések, így a letartóztatás is a gyanúsított büntetőjogi értelemben vett előéletétől, a bűncselekmény tárgyi súlyától, valamint jellegétől függ. A gyanúsított őrizetbe vételét követően a nyomozó hatóság előterjesztést tesz az alkalmazására és az ügyészség indítványára a nyomozási bíró dönt a letartóztatás elrendeléséről.

Bűnügyi felügyelet
A törvény a korábbi házi őrizetre és lakhelyelhagyási tilalomra vonatkozó szabályok összevonásával megteremtette a bűnügyi felügyelet jogintézményét. A bűnügyi felügyelet a terhelt szabad mozgáshoz és a lakóhely, illetve tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza.
Bűnügyi felügyelet elrendelése esetén a bíróság előírja, hogy a terhelt

a) a számára meghatározott területet, lakást, egyéb helyiséget, intézményt vagy ahhoz tartozó bekerített helyet engedély nélkül ne hagyja el,
b) meghatározott jellegű nyilvános helyeket, nyilvános rendezvényeket vagy meghatározott közterületeket ne látogasson, illetve
c) meghatározott időközönként és módon a rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervénél jelentkezzen.

A bíróság továbbá a bűnügyi felügyelettel elérni kívánt célt biztosító további magatartási szabályokat is előírhat. (pl.: nyomkövető eszköz alkalmazása).

Összefoglaló táblázat a fiatalkorúak ügyeiben alkalmazható eljárásokról, büntetésekről és intézkedésekről a felnőttektől való eltérésekkel
(A fiatalkorúak esetében mindig az elkövetéskori életkor számít az eljárásban, a végrehajtás már átnyúlhat a 18. életév utánra is.)

Eljárások, büntetések, intézkedések	Eltérések
Előállítás	akit elfogtak és személyazonossága nem megállapítható/körözték/ bcs.-t vagy szabs.-t követett el
Kényszerintézkedések	
Őrizet	72 óra, személyi szabadság átmeneti elvonása
Letartóztatás (javítóintézetben vagy Bv-intézetben)	12 – 14 év között csak javítóintézet, max. egy év az I. fokú döntésig 14-18 év elsősorban javítóintézet, de lehet Bv-intézet, max., 2 év az I. fokú döntésig
Bűnügyi felügyelet	A bűnügyi felügyelet a terhelt szabad mozgáshoz és a lakóhely, illetve tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza.
Ügyészség által alkalmazható intézkedések	
Megrovás	-
Feltételes ügyészi felfüggesztés	5 évnél nem súlyosabb bcs. esetén (1 v. 2 év)
Közvetítői eljárás	5 évnél nem súlyosabb bűncselekmény esetén, megállapodás és sikeres teljesítés esetén a büntetőeljárás megszüntethető (büntethetőséget megszüntető ok)
Bíróság által alkalmazható intézkedések és büntetések	
Szabadságvesztés	Alsó határ egy hónap, felső határ tekintetében az elkövetéskori életkor és a különös részben meghatározott büntetési mérték a meghatározó (16. életév alatt maximum 10 év, 16. életév felett magasabb, 15 év, legtöbb halmazat esetén 20 év), Végrehajtási fokozat fk. fogház vagy börtön, 21. életév után felnőtt Bv.-intézet, (előzetes, őrizet, házi őrizet beleszámít)
Elzárás	Min. 3 nap. Max.30. nap
Közérdekűmunka büntetés/Jóvátételi munka	Ítélethozatalkor 16. életév betöltése
Pénzbüntetés	Önálló kereset, jövedelem, vagyon esetén
Kiutasítás	3 együttes feltétel Min. 10 év szabadságvesztés, az országban tartózkodás a közbiztonságot jelentősen veszélyezteti, nem sérül a családi élet tiszteletben tartásának joga
Kitiltás	Megfelelő családi környezettel rendelkező fiatalkorú nem tiltható ki arról a településről, ahol a családja él
Közügyektől eltiltás	Egy évet meghaladó szabadságvesztés esetén
Próbára bocsátás	Bármely bűncselekmény esetén helye van, megszüntetése esetén javítóintézeti nevelés is elrendelhető
Javítóintézeti nevelés	A 20. életév betöltéséig lehet elrendelni 1-4. év (őrizet, letartóztatás, bűnügyi felügyelet beleszámít), 21. életévig tart maximum, ideiglenes elbocsáthatóság (időtartam fele, de minimum egy év)
Pártfogó felügyelet, mint járulékos intézkedés	feltételes ügyészi felfüggesztés, próbára bocsátás, felfüggesztett szabadságvesztés, jóvátételi munka, javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás, feltételes szabadságra bocsátás esetén kötelező
Mentesítés	Enyhébb szabályok

3.2.5. Eljárások és másodlagos viktimizáció

A prostitúcióban érintett gyermekek ellátásáról (prostitúcióban való érintettségének felismeréséről és védelméről) a gyermekvédelmi rendszernek kell gondoskodnia. A gyermekvédelmi rendszer jogszabályi alapon felkészült, az intézményhálózat létezik, azonban a gyakorlati megoldásokat tekintve nincs kellően, átfogóan felkészülve az áldozattá válás jeleinek vagy az áldozattá vált gyermekek felismerésére, így a gyerekek ismét áldozattá válnak, válhatnak. Ezzel a problémával részletesebben foglakoztunk a fentiekben (A gyermekprostitúció és a gyermekvédelmi ellátórendszer kapcsolódásai, illetve az egyéb ellátási területek hiányosságai, pl.:egészségügyi ellátás).

Bár a problémakör kívül esik a gyermekvédelmi rendszer feladat- és hatáskörén, így itt sem foglalkozunk vele részletesen, fontos szót ejtenünk a másodlagos viktimizáció jelenségéről. A fogalom azt jelenti, hogy valaki ismételten áldozattá válik egy esetleges hatósági (rendőrségi, bírósági) eljárás során akkor, amikor újra és újra fel kell idéznie a traumatikus élményeket, amelyek őt érték. Felidézni, többször elismételni a múltbeli bántalmazásokat, szexuális együttléteket (amelyek mind a szexuális kizsákmányolás egy-egy esetének tekintendők), ezzel kapcsolatban idegen személyek (nyomozók, ügyvédek, ügyészek, bírák...) kérdéseire válaszolni, sokszor ismerősök (rokonok) előtt, az eljárás során többször találkozni az elkövetőkkel – mindez komoly pszichés megterhelést jelent a korábban áldozattá vált gyerekek számára, amivel kapcsolatban a hatóságok nem tudnak valódi segítséget nyújtani. A másodlagos viktimizáció, illetve az attól való félelem, valamint a hatóságokkal szemben korábban kialakult bizalmatlanság nagyban járulnak hozzá ahhoz, hogy az áldozattá vált fiatalok „tiltakoznak” az ellen, hogy velük kapcsolatban eljárás induljon. Az eljárást megelőzendő, illetve azt „megakasztandó” pedig kevés eszközzel rendelkeznek: az átélt traumákról, az elszenvedett bűncselekményekről nem beszélnek senkinek, vagy a hatóságok előtt nem tesznek vallomást.

A gyermekvédelmi szakemberek számára ez frusztrációt okozhat: úgy élhetik meg, hogy a gyerek nem bízik bennük, vagy „nem kér a segítségükből”. Fontos annak megértése, hogy miért zárkóznak el a gyerekek a segítség kérése elől és ezt szem előtt tartva türelemmel és megértéssel közeledjenek feléjük azok a szakemberek, akik segíthetnek a bajba került fiataloknak. Azt is fontos tudatosítani az érintett gyerekekben, hogy a törvény szerint a prostitúcióban érintett fiatalkorúak minden esetben áldozatnak tekintendők, tehát nem kell attól félniük, hogy vallomástétel esetén őket joghátrány érheti.

Fontos megemlíteni, hogy léteznek olyan az igazságszolgáltatást, ezen belül kiemelten a bántalmazást elszenvedett gyermekeket érintő büntetőeljárást segítő modellintézmények, amelyek professzionális és multidiszciplináris szakértelemmel segítik a folyamatot, különösen a másodlagos viktimizáció megelőzését szolgálják. Elsősorban a szexuális bántalmazást elszenvedett áldozatok ismétlődő meghallgatásának kiküszöbölését célozza a Barnahus modell, amely Szombathelyen pilot projektként működik és folyamatban van a fővárosi megvalósítás is.

Az első Barnahus Izlandon jött létre, 1998-ban. A barnahaus egy izlandi szó, amely gyerekházat jelent, speciális gyerekházat, gyerekbarát épületet kívül-belül és egy 5 lábú, az igazságszolgáltatást és a szakellátást magába foglaló modellt. A projekt létrehozatalát azzal indokolták, hogy noha az elmúlt évtizedek adatait figyelembe véve Európában évről-évre nőtt a gyermekekkel szembeni szexuális erőszak miatti feljelentések száma, azonban nem nőtt egyáltalán a bírósági ítéletek száma.

Az izlandi modell nagyszerűsége az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem multidiszciplináris összekapcsolása. Ez egy több szervezetből összeálló, gyermekbarát szervezet az áldozattá vált, szexuálisan zaklatott vagy bántalmazott gyermekek számára. A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásának egyik legjobb, interdiszciplináris terepe.[227]

[227] https://barnahus.hu/, letöltve, 2019. január 13.

A Szociális Szolgáltatók Közhasznú Egyesülete és a szintén szombathelyi Pro Juventute Egyesület dolgozott a Barnahus beindításán Szombathely Megyei jogú Város Önkormányzatához beadott és megnyert pályázatokkal. A vas megyei TEGYESZ-ben néhány éve folyik igazságügyi pszichológus szakértő bevonásával a gyermekmeghallgatások új módszerének megtanulása, a videófelvételek felhasználása a diagnosztikus, a terápiás, a gyámi és a nevelőszülői tanácsadói munkában. Az előkészületi munkában szorosan együttműködött a szombathelyi stáb a nyomozó rendőrökkel is, a multidiszciplinaritás és az inter-agency kooperáció megvalósítása érdekében.

A Barnahus-modell szerinti szolgáltatás jelenleg még csak Szombathelyen érhető el, de folyamatban van a budapesti helyszín kialakítása is, valószínűleg 2021. március végére. További helyszíneken, Debrecenben, Miskolcon és Gyulán is megkezdődött a fejlesztés, ezeken a helyszíneken várhatóan 2022 elején kezdhetik meg a működést.

Az ORFK és az SZGYF megállapodása alapján létrejött az első rendőrségi épületen kívüli különleges meghallgató szoba. A Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat keretében létrehozott ún. Gyermekközpontú Meghallgató és Terápiás Központ megfelel az IM rendeletben a különleges helyiségre vonatkozóan meghatározott követelményeknek és céljaiban azonos.

A 6.5.-6.6.-6.7. pontban a különleges meghallgató szobák alkalmazásól és a különleges eljárás megállapításáról részletesen esik szó.

4. A segítségnyújtás intézményes lehetőségei

Összefoglalás: Magyarországon is léteznek olyan állami, önkormányzati és civil és egyházi szervezetek, amelyek a prostitúcióban, emberkereskedelemben áldozattá vált személyeket segítik elsősorban a felnőtteket érintve. Néhány szervezet a gyermekek támogatásával is foglalkozik, illetve megismerésük fontos a már áldozattá vált vagy potenciálisan áldozattá váló gyermekek megismertetése érdekében.

Cél: A prostitúcióban áldozattá váltak támogatásával foglalkozó szervezetek és tevékenységük megsimerése.

Kulcsszavak: védett házak, segélyvonalak, áldozatok támogatása

Tanulást segítő kérdések: Melyek a támogatást nyújtó állami és civil szervezetek, milyen profillal működnek, ez hogyan hasznosítható a gyermekvédelemben?

Magyar nyelvű szakirodalom:
- honlapok

Az áldozatsegítés

Az emberkereskedelem áldozatainak rehabilitációja egy rendkívül hosszú folyamat, melynek során több területen is szükséges az áldozatot a folyamatban segíteni.

Az áldozatoknak az egészségügy, a szociális, a foglalkoztatási, a pszichológiai és a környezeti rehabilitáció terén is szükségük olyan szervezett támogatásra, amely az egészségükben, testi, szellemi épségükben károsodott áldozatoknak segít a társadalomba, a közösségbe történő visszailleszkedésükben. Az orvosi, szociális, pszichológiai és foglalkozási intézkedések koordinált, személyre szabott összességének célja, hogy az áldozat lehetőleg újra teljes értékű emberré válhasson.

Az alábbi fejezet bemutatja – nem teljes körűen – azokat az intézményeket, amelyek célzottan foglalkoznak azokkal, akik emberkereskedelem, prostitúció áldozatává váltak, válhatnak. A bemutatás nem kizárólagos, ezen szervezetek köre folyamatosan változhat, bővülhet, illetve meg is szűnhetnek intézmények. Fontos kiemelni azt is, hogy az állami, önkormányzati szociális védelemmel, támogatásokkal és a gyermekvédelemmel foglakozó szervetek, ha ilyen irányú veszélyeztetettséget észlelnek feladatuk a jelzés, illetve szükség szerint az elsődleges ellátás. Külön ki kell emelni, hogy azon állami, önkormányzati, civil és egyházi szervezetek, amelyek célzottam drogprevencióval vagy ellátással foglalkoznak, szintén gyakran kerülnek, kerülhetnek kapcsolatba prostitúció áldozatává vált gyermekkel vagy felnőttel, ezekben az esetekben is megjelennek, megjelenhetnek kapcsolódó szolgáltatások. A felsorolt, különösen civil vagy egyházi szervezetek programjaikat gyakran pályázatokból működtetik, így a honlapokon érdemes tájékozódni az aktuálisan elérhető szolgáltatásokról.

Áldozatsegítő Szolgálat

https://www.kormanyhivatal.hu/hu/aldozatsegito-szolgalat-at

Az Áldozatsegítő Szolgálat tevékenységének célja
Ha valaki közvetlenül (sértettként) vagy közvetett módon (pl. tanúként vagy családtagon keresztül) kapcsolatba kerül valamilyen bűncselekménnyel, fel kell dolgoznia ennek hatásait. Természetes emberi reakció, ha ilyenkor fizikai vagy lelki problémák jelentkeznek, és anyagi nehézségek is felléphetnek a

bűncselekmény következtében. Az áldozatnak ezért komplex segítségre és felvilágosításra van szüksége, ilyen helyzetek megoldására ajánl segítséget az Áldozatsegítő Szolgálat.

Célcsoport
Az Áldozatsegítő Szolgálat a bűncselekmény vagy tulajdon elleni szabálysértés áldozatává vált személyek támogatására jött létre.

A segítségnyújtás módja
Az Áldozatsegítő Szolgálat a bűncselekmények és tulajdon elleni szabálysértések áldozatai számára

- felvilágosítást ad jogaikról, kötelezettségeikről, lehetőségeikről
- az őt megillető egészségügyi, biztosítási és szociális ellátásokról;
- érzelmi támogatást, néhány megyében közvetlen pszichológiai segítséget nyújt;
- jogi tanácsot ad és gyakorlati segítséget biztosít;
- szükség esetén akár ügyvédet is biztosít;
- igazolja az áldozati státuszt;
- krízishelyzet fennállása esetén azonnali pénzügyi segélyt adhat (a cselekmény elkövetésétől számított 5 napon belül beadott kérelem alapján).

A személy elleni erőszakos bűncselekmények súlyos sérültjei és halálos áldozataik hozzátartozói mindezeken túl állami kárenyhítést is igényelhetnek.
Ezek a támogatások térítés nélkül vehetők igénybe annak érdekében, hogy a szolgáltatásokat jövedelmi helyzetüktől függetlenül, minél szélesebb körben vehessék igénybe a rászorulók.

Gyakorlati segítség
Ha valaki áldozattá válik, számos olyan dolgot kénytelen intézni, ami nem mindennapos az ember életében, ezért kevésbé gyakorlott benne (pl. megtenni a feljelentést, eljárni a biztosítónál, pótolni okiratokat, stb.).
Az Áldozatsegítő Szolgálat az áldozatok számára személyre szabott felvilágosítást nyújt alapvető jogaikról és az őket megillető ellátásokról. Szükség esetén más hatóságok nyomtatványainak kitöltésében és támogatások igénylésében is közreműködik, illetve segít felvenni a kapcsolatot olyan más szervekkel, önkormányzattal, akiktől további segítség kérhető, vagy ahol a bűncselekmény miatt ügyintézés szükséges.

Azonnali pénzügyi segély
Az áldozatok igénye, hogy a bűncselekményt követően is biztosítottak legyenek számukra az alapvető életfeltételek. A legalapvetőbb szükségleteik fedezésére az Áldozatsegítő Szolgálatnál azonnali pénzügyi segélyt igényelhetnek lakhatás, ruházkodás, utazás és élelmezés céljára, továbbá gyógyászati költségekre valamint kegyeleti kiadásokra. Ez a segítség azonban nem kártérítés; nem az ellopott pénz, vagy a bűncselekmény miatt más módon odaveszett értékek pótlása a célja. A pénzügyi segély révén az Áldozatsegítő Szolgálat a kialakult krízishelyzet enyhítéséhez tud egyedi mérlegelés alapján hozzájárulni.

Áldozatsegítő Szolgálat elérhetősége
A Szolgálat Munkatársai a belföldről éjjel-nappal díjmentesen hívható 06-80-225-225 telefonszámon személyre szabottan nyújtanak teljes körű tájékoztatást, érdemi segítséget és iránymutatást. A területi áldozatsegítő szolgálatoknál érik el munkatársaikat, a megyei(fővárosi) kormányhivatalokban (igazságügyi és gyámügyi főosztályok vagy a hatósági főosztályok keretében működnek). A szolgálat munkatársai az eset körülményei alapján már telefonon vagy e-mailen tájékoztatást adnak az áldozatnak arról, hogy milyen iratokra, igazolásokra lehet szükség az ügyintézéshez, az Áldozatsegítő Szolgálat támogatásainak igénybevételéhez. Amennyiben az áldozat még nem tett rendőrségi feljelentést, a szakemberek ebben is segíteni tudnak, egyes támogatások igénybevételéhez ugyanis szükséges lehet a büntetőeljárás elindulásának igazolása.

Emberkereskedelem áldozatainak segítése
Kiemelt csoportként áldozatsegítő támogatásban részesülhetnek azok, akiket az emberkereskedelem áldozataként azonosítottak. Ezen áldozati kör egy részével (harmadik országbeliek) összefüggésben az Áldozatsegítő Szolgálat többlettájékoztatási feladatokkal is rendelkezik, másik részük (magyar állampolgárok és velük egy tekintet alá esők) számára pedig a védett szálláshely biztosítása szolgáltatás áll rendelkezésre.

Az emberkereskedelem áldozatainak azonosítását az emberkereskedelem áldozatai azonosítási rendjéről szóló 354/2012. (XII. 13.) Korm. rendelet (továbbiakban: THB rendelet) alapján az ott megjelölt szempontoknak megfelelően a rendeletben szereplő szervek, szervezetek végzik. A THB rendelet többek között a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatókat, a köznevelési intézményeket, a rendőrséget nevezi meg azonosítást végző szervként. E szervek munkatársai arról a személyről, akiről alappal feltehető, hogy emberkereskedelem áldozata, illetve ezen helyzetről hivatalos tudomást szerez vagy azt egyébként észleli, vele azonosító beszélgetést folytat le a THB rendelet mellékletét képező azonosító adatlap alapján. Amennyiben az azonosító beszélgetés eredményeként az azonosítást végző szerv megállapítja, hogy a beszélgetésbe bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata, erről a személy írásos hozzájárulása esetén haladéktalanul értesíti Áldozatsegítő Szolgálatot, illetve az azonosító adatlap egyidejű megküldésével haladéktalanul értesíti az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálatot (továbbiakban: OKIT), ahol kérés esetén védett szálláshelyre irányítják az áldozatot és tájékoztatást nyújtanak a védett szálláshelyen történő elhelyezés feltételeiről is.

Áldozatsegítő Központok

Az Igazságügyi Minisztérium az Áldozatsegítő Stratégiában megfogalmazott céloknak megfelelően megkezdte az Áldozatsegítő Központok hálózatának kialakítását. A budapesti központ 2017 júniusában nyitotta meg kapuit a bűncselekmények áldozatai előtt, a miskolci és a szombathelyi központ 2018 márciusában, 2020. évben: Kecskeméten, Szegeden, Pécsett. A tervek szerint 2025-re valamennyi megyeszékhelyen működik majd Áldozatsegítő Központ.

Elérhetőségek:
Weboldal: https://vansegitseg.hu/aldozatsegito_kozpontok
Weboldal: http://aldozatsegitokozpont.im.gov.hu/drupal/
Weboldal: https://vansegitseg.hu/

Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)

Az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat szolgáltatásának elsőrendű célja, hogy segítséget nyújtson a kapcsolati erőszak, a gyermekbántalmazás, a prostitúció- és emberkereskedelem áldozatainak és szükség esetén gondoskodjon az elhelyezésükről. A Telefonszolgálat állandó elérhetőséget kíván biztosítani minden bajba jutott és azonnali segítséget kérő embernek a nap minden órájában, az ország egész területén és külföldön, rendelkezésre kíván állni mindenki számára, akinek szüksége van rá.

Az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat a nap 24 órájában, Magyarországról ingyenesen elérhető a 06-80-20-55-20-as telefonszámon. A telefonszolgálat az ország egész területéről éjjel-nappal ingyenesen, vezetékes vagy mobil hálózatról is hívható.

Elérhetőségek:
*Telefon**:** +36-80-20-55-20*
Weboldal: http://bantalmazas.hu/
*E-mail**:** okit@csbo.hu*

IOM Budapest

Az IOM aktívan hozzájárul a kormány által kezdeményezett emberkereskedelem elleni törekvésekhez. Egyedüli kormányközi szervezetként részt vesz a Belügyminisztérium által kezdeményezett kerekasztal találkozókon civil szervezetekkel együtt. Ezen kívül az IOM a Belügyminisztérium kérésére részt vesz egy olyan űrlap kidolgozásában, amelyet a vonatkozó jogszabályokhoz fognak csatolni, és áldozatazonosítási eszközként fog szolgálni.

A tanácsadó tevékenységek végzése mellett az IOM részt vesz a hazatérő áldozatok támogatásában is. Ez a gyakorlatban a védett házakba való irányítást, és a reintegrációhoz szükséges pénzügyi támogatást jelenti (ez utóbbit akkor, ha elérhető a kizsákmányolás helye szerinti országban – jelenleg két jelentősebb célországban van lehetőség ilyen alap segítségét igénybe venni, Svájcban és Hollandiában).

Elérhetőségek:
1055 Budapest, Falk Miksa utca 8.
Telefon: +36 1 472 2500
E-mail: iombudapest@iom.int
Weboldal: www.iom.hu

Készenléti Szolgálat

A család- és gyermekjóléti központoknak készenléti szolgálatot kell működtetni. A készenléti szolgálat célja a család- és gyermekjóléti központ nyitvatartási idején kívül felmerülő krízishelyzetekben történő azonnali segítség, tanácsadás vagy tájékoztatás nyújtása. A készenléti szolgálatot állandóan hívható telefonszám biztosításával kell megszervezni oly módon, hogy a készenlétben lévő munkatárs szakszerű segítséget tudjon nyújtani vagy ilyen segítséget tudjon mozgósítani. A család- és gyermekjóléti központ tájékoztatást nyújt a lelkisegély-telefonvonal elérhetőségéről. A családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás nyújtásának helyszínén a nyitvatartási időn kívül is fel kell tüntetni a szolgáltató nevét, nyitvatartási idejét, valamint a készenléti szolgálat telefonszámát.

Barnahus

A Szociális Szolgáltatók Közhasznú Egyesülete és a szintén szombathelyi Pro Juventute Egyesület dolgozott a Barnahus beindításán Szombathely Megyei jogú Város Önkormányzatához beadott és megnyert pályázatokkal. A vas megyei TEGYESZ-ben két éve folyik igazságügyi pszichológus szakértő bevonásával a gyermekmeghallgatások új módszerének megtanulása, a videófelvételek felhasználása a diagnosztikus, a terápiás, a gyámi és a nevelőszülői tanácsadói munkában. Az előkészületi munkában szorosan együttműködött a szombathelyi stáb a nyomozó rendőrökkel is, a multidiszciplinaritás és az inter-agency kooperáció megvalósítása érdekében.

A modell nagyszerűsége az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem multidiszciplináris összekapcsolása. Ez egy több szervezetből összeálló, gyermekbarát szervezet az áldozattá vált, szexuálisan zaklatott vagy bántalmazott gyermekek számára. A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásának egyik legjobb, interdiszciplináris terepe.

A Barnahus-modell szerinti szolgáltatás jelenleg még csak Szombathelyen érhető el, de folyamatban van a budapesti helyszín kialakítása is, 2021. március végére fog elkészülni. További helyszíneken, Debrecenben, Miskolcon és Gyulán is megkezdődött a fejlesztés, ezeken a helyszíneken várhatóan 2022 elején kezdhetik meg a működést.

Elérhetőségek:
Postai cím: *9700 Szombathely , Vörösmarty u. 11.*
Telefon: +36 94 501 374
E-mail: https://barnahus.hu/

Gyermekvédő Hívószám

A Gyvt. alapján a 24 órás, ingyenesen hívható telefonos szolgáltatás működtetéséről a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság gondoskodik.

Elérhetőség:
Telefon.: +36 80 630 155

Névtelen Utak Alapítvány

Közhasznú alapítvány, mely elsődlegesen az emberkereskedelem, ezen belül is a szexuális kizsákmányolás, prostitúció áldozatainak teljes körű rehabilitációjával és reintegrációjával foglalkozik. További küldetésének tekinti a prevenció, a bűnmegelőzés területét is.

Célcsoport: 18 éven felüli nők

Szolgáltatások – biztonságos szállítás, rehabilitáció, reintegráció:
- nappali programok (hétfőtől-péntekig 10:00-16:00),
- heti ösztöndíj,
- utazási támogatás,
- a múltbéli sérülésekből való gyógyulás,
- függőségekből való felépülés,
- életvezetési készségek fejlesztése (érdekérvényesítés, döntéshozatal, kommunikáció, visszaesés megelőzése, kreatív óra, főzőiskola, stb.),
- pénzgazdálkodás,
- a programrésztvevőknek segít megkezdett tanulmányaik befejezésében és/ vagy álláskeresésben, munkatapasztalat szerzésében

A Névtelen Utak Alapítvány felépülési programja szükség esetén akár 7 éven keresztül támogató rendszerként működik a program résztvevői számára.

Bűnmegelőzési tevékenység:
- Mennyit érsz?" kiállítás, minden évben október 18-i héten, az emberkereskedelem elleni küzdelem európai napja alkalmából
- „Kiállok érted" c. színdarab az áldozattá válás folyamatát mutatja be, előadás után feldolgozó foglalkozást tartanak a fiatalok részére- Bohócok a Láthatáron és a KV Társulat előadásában

Elérhetőségek:
Postai cím: 1367 Budapest, Pf. 33
Telefon.: 06 (70) 664-9497
E-mail.: nevtelenutak@gmail.com
Weboldal: www.nevtelenutak.com
Weboldal: http://www.ravot-eur.eu/hu/adatbazis/nevtelen-utak-alapitvany

Eszter Ambulancia (segítség szexuális erőszak áldozatainak)

1994 óta az Eszter Alapítvány elsődleges tevékenysége az Eszter Ambulancia működtetése. Kampányokat szervez, kutatásokat folytat, kiadványokat jelentet meg és nemzetközi illetve hazai projektekben vesz részt az áldozatsegítés szakmai munkájának fejlesztése érdekében.

Elérhetőségek:
Postai cím: 1525 Budapest, Pf.:41
Telefon: 36 (1) 466- 9872,
E-mail: info@eszteralapitvany.hu
Weboldal: www.eszteralapitvany.hu

Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület

Áldozatvédő szervezet, 1989. december 21.-én alakult és 1992 óta aktív tagja az Európai Áldozatvédő Szervezetnek.

Elérhetőségek:
Postai cím: *Központi iroda:* 1055 Budapest, Szt. István krt. 1.
Telefon: 06-1-312 – 2287 vagy 06-1-472 – 1161
Fax: 06-1-472 – 1162
E-mail: fehergyuru@t-online.hu, *www.fehergyuru.eu*

Patent Egyesület jogsegélyszolgálata

Nők elleni erőszak áldozatok és reprodukciós jogaikban sértettek számára jogi és pszichológiai segítséget nyújt. A törvényalkotók számára javaslatokat; a bíróságok, hatóságok , szociális ellátórendszer munkáját szakmailag segítő anyagokat, az érintettek és környezetük számára ismeretterjesztő kiadványokat készít. Önkénteseket és szakembereket is képez, és önsegítő önismereti csoportot vezet túlélők számára.

Elérhetőségek:
Telefon: *06-70-252-5254*
Weboldal: *www.patent.org.hu*

KERET Koalíció segélyvonal

A szexuális erőszak áldozatai részére www.keretkoalicio.blogspot.com

Elérhetőségek:
Telefon: 06-40-630-006 (Kék szám)

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány

Ifjúsági és Gyermektelefon és Internet Helpline
A legismertebb ingyenesen hívható gyermekeknek szóló telefonos lelkisegély, valamint otthonát bármilyen okból elhagyó, eltűnt gyermekeken segítő telefonos szolgálat.

Elérhetőségek:
Telefon: Lelkisegély: 116-111
Telefon: Eltűnt gyermekek vonala: 116-000
Weboldal: *www.ke-vonal.hu*

NANE Egyesület (NŐK A NŐKÉRT EGYÜTT AZ ERŐSZAK ELLEN)

A Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen (NANE) Egyesület 1994-ben jött létre. Az Egyesület célja, hogy fellépjen a nők és a gyerekek ellen elkövetett párkapcsolati és családon belüli erőszakkal szemben; tevékenysége egyéni, közösségi és társadalmi szinten folyik.

Elérhetőségek:
*Postai cím:*1447 Budapest, Pf.: 502
Telefon.: 80/505-101 , www.nane.hu
Telefon.: Segélyvonal bántalmazott nőknek és gyerekeknek: 06-80-505-101 minden hétköznap este.
Telefon.: Segélyvonal szexuális erőszak túlélőinek: 06-40-630-006

Kék Pont Alapítvány

A Kék Pont egy 1997 óta bejegyzett, közhasznú civil szervezet. Célja a szenvedélybetegségek megelőzése, kezelése és a függőségek által okozott ártalmak csökkentése az egyén, a család és a társadalom vonatkozásában egyaránt. .Jelenleg két fővárosi ambulanciát működtet. A Ferencvárosban (Bp., IX. ker.) van a szervezet székhelye és központi ambulanciája, a másik ambulancia pedig Békásmegyeren (Bp., III. ker.) működik. E két helyen, jellemzően szociális munkásokból, addiktológiai konzultánsokból, orvosokból, pszichológusokból, szociológusokból, jogászból és kommunikációs szakemberekből, illetve felépülő önkéntesekből álló teamek dolgoznak. A prevenciós és egészségfejlesztő programokat a Kék Pont Biopolitikai Műhelye dolgozza ki és valósítja meg.

Elérhetőségek:

Felépülők, szerhasználók és hozzátartozók:Hétfő-péntek 10-18 óráig
Telefon: Gát utcai (központi) ambulancia: 06-1-215-78-33 és 06-70/607-49-69
Telefon: Békásmegyeri ambulancia: 06/1-454-0876 és 06-70/607-50-30
E-mail: info@kekpont.hu

Szakmai együttműködések, intézményi kapcsolatok, média:
Telefon: 06-1/215-78-33, info@kekpont.hu
Weboldal: http://kekpont.hu

ERGO – Európai Regionális Szervezet

Célkitűzések:

- segíteni a fejlett civil társadalom megteremtését és megerősödését, a polgárok önkéntesen szerveződő közösségeinek létrejöttét,
- elősegíteni a közösségek közötti együttműködések kialakítását, a vélemény-, információ- és tapasztalatcserét.

Állandó munkacsoportok

- Foglalkoztatás – foglalkoztathatósági munkacsoport
- Törvény-előkészítési, jogi és igazgatási munkacsoport
- Gyermekvédelmi munkacsoport
- Szent István terv – Mi ügyünk munkacsoport

Elérhetőségek:
Postai cím: 1052 Budapest, Kálvin tér 5. fszt. 8.
Weboldal: http://ergo-net.hu;
E-mail.: info@ergo-net.hu

INDIT Közalapítvány

Az INDIT egy olyan addiktológiai szolgáltató rendszer, mely a megelőzéstől az értelmes szabadidős programokig, az elérő-, ártalomcsökkentő szolgáltatásoktól a rehabilitációig, reszocializációig terjedően kínál szolgáltatásokat, programokat intézményi- és szakmai háttérrel, stabil szakember-gárdával.
Kiegészítő tevékenység: Prostituáltak körében végzett utcai szociális munka közterületen, utcán megjelenő prostituáltak megkeresése, szükség esetén egészségügyi és szociális ellátásokhoz juttatásuk elősegítése, szűrővizsgálatokra való irányítás (megkereső munka) tájékoztatás, információnyújtás (információs, felvilágosító szolgáltatások)egészségmegőrző segédeszközök osztása (ártalomcsökkentés) szociális ügyintézés, konzultáció (pszicho-szociális intervenciók).

Elérhetőségek:
Weboldal: http://www.indit.hu/kapcsolat/

Baptista Szeretetszolgálat

A Baptista Szeretetszolgálat több mint 10 éve elkötelezetten küzd az emberkereskedelem ellen. Lépéseket tesz a megelőzésben, védett-házaiban biztosítja az áldozatok védelmét, ellátását, képviseli érdekeiket. A Szervezet az áldozatok menekítésétől kezdve, a rehabilitációs folyamaton keresztül, a védett befogadó helyen való elhelyezésen át egészen az utógondozásig végezi munkáját. A Szeretetszolgálat az országos lefedettséggel rendelkezik tapasztalt szakemberekkel, akik a teljes folyamat során az áldozatok mellett vannak. Munkatársak segítik őket a különböző hivatalos ügyek intézésében (egészségügyi, szociális ellátórendszerben szükséges teendők, bíróságon, rendőrségen, stb.), a megfelelő ideiglenes befogadóhely kiválasztásában, a rehabilitációs folyamatokban és az utógondozásban. Az emberkereskedelem elleni küzdelemben együtt dolgozik állami döntéshozókkal és a témában érintett civil szervezetekkel. Tagja a Nemzeti Koordinációs Mechanizmusnak.

Elérhetőségek:
Weboldal: http://www.baptistasegely.hu/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem-ek

Lehetőség a Családoknak 2005 Alapítvány

Az Alapítvány célja, hogy segítséget nyújtson a krízishelyzetbe került családok számára életük újrakezdéséhez oly módon, hogy számukra átmeneti időtartamban, ideiglenes jelleggel otthont biztosít, illetve segít a munkahely keresésében. Biztosítja az étkezésre, közösségi együttlétre szolgáló helyiségeket, megfelelő kulturális és sporttevékenységeket. Az othonban szakemberek dolgoznak: szocális munkások, szociálpedagógusok, gondozók. Az Alapítvány éjjel-nappali ügyeletet biztosít, így bármikor be lehet jelentkezni, meg lehet jelenni az otthonban. Teljes családokat, csonka családokat, várandós anyákat is egyaránt fogadnak.

Elérhetőségek:
Postai cím: 9200 Mosonmagyaróvár, Áchim A. u. 26.
Telefon: +36 96 204 168
***E-mail**:* csaomovar@wsi.hu ; csaomovar_pmp@freemail.hu
*Weboldal**:*** http://csaomovar.hu/

UNICEF Magyarország

Az UNICEF Magyarország 2018-tól kiemelten foglalkozik a gyermekkereskedelem problémájával és a veszélyeztetett magyar gyerekek védelmével. Emberkereskedelem áldozata bárki lehet, de bizonyos társadalmi csoportok, és ezek közül a magyarországi gyermekek, úton lévő (migráns) gyermekek, különböző abúzusok túlélői sérülékenyebbek az áldozattá válás szempontjából. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek különösen veszélyeztetettek, az engedélyezett eltávozások és a szökések alkalmával a prostituálódás veszélye fokozott. Cél a gyermekkereskedelem megelőzése, a veszélyeztetett gyermekekkel, illetve az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szakemberek célzott felkészítése és a szemléletformálás, **a jogok tudatosítása** is, gyermekkortól kezdve.

A probléma kezelése a szakemberek képzésével kezdődik, így 2019. januárjában a gyerekkereskedelem felismerését, az áldozatok védelmét bemutató választható tantárgyat hirdetett az UNICEF az Eötvös Loránd Tudományegyetem szociális munka szakos hallgatói számára. A hallgatók interaktív órákon, a témában dolgozó szakemberek segítségével mélyíthetik el gyerekjogi ismereteiket, valamint az ember- és gyermekkereskedelem hazai és nemzetközi jogi keretrendszerével, az áldozattá válás – és traumatizáció ismérveivel és a terepen dolgozó szervezetek munkájával kapcsolatos ismereteiket.

Az UNICEF Magyarország kurzusa az ELTE Társadalomtudományi Kar szociális munka BA képzésén. A kurzus során a hallgatók megismerkedhetnek a gyermekkereskedelemmel kapcsolatos jogszabályokkal, hazai és nemzetközi statisztikákkal, tendenciákkal, a gyermekkereskedelem elleni küzdelem tapasztalataival, a gyermekkereskedelem típusainak, különösen a gyermekprostitúció felszámolására és megelőzésére tett lépésekkel. A kurzus részét képezi egy gyermekjogi-preventív tréninganyag elsajátítása, melynek birtokában a hallgatók képesek lesznek interaktív foglalkozásokat vezetni a szakellátásban élő gyermekeknek, gyermekprostitúció témakörében; valamint egy olyan modul, amelyben a szociális munkás felelősségi körét, etikai dilemmáit járjuk körül az érvényben lévő hazai módszertani ajánlások és protokollok segítségével. A kurzus lebonyolítását az UNICEF Magyarország támogatja, a kurzus sikeres teljesítése esetén, a hallgatók oklevelet kapnak a szervezettől, mely igazolja a megszerzett tudást, és lehetőségük nyílik a szervezettel való további közös munkára.

Elérhetőségek:
Weboldal: ***https://unicef.hu/gyermekkereskedelem-elleni-kuzdelem***

Hintalovon Alapítvány

A Hintalovon Alapítványban 2015-ben alakult, azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a gyerekek jogaira. Azt szeretnék elérni, hogy a felnőtt-társadalom az élet minden területén vegye figyelembe a gyerekek érdekeit és szempontjait. Az a céljuk, hogy Magyarország jobb hely legyen a gyerekek számára, és hogy jó legyen itt gyereknek lenni. Szeretnék, ha a családok, az iskolák, a sportegyesületek, a kórházak, a tanárok, a döntéshozók, a politikusok és az egész társadalom odafigyelne a gyerekekre.

Elérhetőségek:
Weboldal: https://hintalovon.hu/#

Traumaközpont

A Traumaközpont kiemelten fontosnak tartja, hogy az emberkereskedelem magyar állampolgárságú túlélőit segítse abban, hogy az őket támogató pszicho-szociális szakemberek segítségével fel tudják dolgozni a velük történteket, újra tudják fogalmazni önmagukat, céljaikat és sikeres megküzdési stratégiát alakítsanak ki. Weboldalán 2020 őszétől kezdődően folyamatosan elkezdte közzétenni a Traumaközpont által készített információs anyagokat és beszámol az interaktív foglalkozásokról is.
Kézikönyv: Az emberkereskedelem pszichológiai mozgatórugói.

Elérhetőségek:
Postai cím: Rendelő:1133 Budapest, Kárpát u. 1/b., 6. emelet – kapucsengő: 124
Telefon: 06-1-349-1450
E-mail: info@traumakozpont.hu
Weboldal: https://traumakozpont.hu/

Magyar Rendőrség

A rendőrség feladata - az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett - többek között a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és a bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzés. A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulónak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

A Magyar Rendőrség kiemelt figyelmet fordít feladatkörén belül - más ágazatokkal, intézményekkel együttműködve – az áldozatvédelemre, a bűncselekmények megelőzésére, az áldozatokkal kapcsolatos jogok érvényesítésére, az emberkereskedelem elleni küzdelemre. Az ORFK, BRFK külön bűnmegelőzési szakmai egységet működtet (bűnmegelőzési osztály), melynek működési körébe tartozik külön nevesített feladatként az emberkereskedelem megelőzése, a kezelési eszközök rendőri munkán belül való professzionalizálása. A központi szakmai egységek összefogják a megyei/területi rendőrkapitányságokon dolgozó speciális munkatársak szakmai munkáját (áldozatvédelmi és bűnmegelőzési referensek). Projekteket, képzéseket támogatnak, vesznek részt annak megvalósításában, a gyermekvédelmi szakellátási intézményeknek támogatást nyújtanak a felkészüléshez.

Elérhetőségek:
Telefon: SEGÉLYHÍVÁS: 112 vagy 107
Telefon: Telefontanú: +36 80 555 111
Weboldal: www.police.hu

Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács (NBT)

A Kormány a magas szintű közbiztonság megteremtése és fenntartása, a bűnözés visszaszorítása, a bűnözést kiváltó jelenségek, a bűnalkalmak és a bűnelkövetők ellen történő következetes fellépés érdekében tett intézkedéseinek erősítésére hozta létre a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácsot. Az NBT feladata a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023) szóló 1744/2013. Kormány határozat végrehajtása, ennek értelmében a bűnmegelőzés új modelljének hatékony működtetése, és bűnmegelőzési cselekvési tervek kidolgozása, azok koordinálása. A feladatok újragondolását, az aktualitás biztosítását a kétéves időszakokra vonatkozó cselekvési tervek biztosítják. A cselekvési terveket Kormányhatározatok rögzítik, melyek meghatározzák a feladatok végrehajtását a stratégia kiemelt beavatkozási területei mentén. Ezen prioritások pedig a gyermekek és fiatalok biztonsága, a települések biztonsága, az áldozattá válás megelőzése és az áldozatok segítése, valamint a bűnismétlés megelőzése. A fő irányvonalak köré szerveződő feladatok rendkívül színes palettán helyezkednek el, alternatívákat kínálva az egyes célcsoportok biztonságának fokozásához. Mindez esetenként rövid távú programok kapcsán valósul meg, ám valamennyi mikro és makro projekt a hosszú távú célok elérésének szolgálatában áll.

A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács saját programjai mellett, helyi bűnmegelőzési kezdeményezések támogatására pályázati kiírásokat tesz közzé, melyek által kisebb és akár nagyobb költségigényű elképzelések, ötletek is megvalósíthatóvá válnak a szűkebb és tágabb helyi közösségek biztonságának növelése érdekében. Az NBT programjaival támogatja az emberkereskedelem megelőzésére az érintett áldozatok segítésére való felkészülést.

Elérhetőségek:
Weboldal: https://bunmegelozes.info/hu/cikk/europai-osszefogas-az-emberkereskedelem-elleni-fellepesert

Védett házak

Amennyiben az áldozat számára veszélyes lenne a korábbi lakhelyére visszatérni vagy nem akarja családjával folytatni életét, akkor védett házba kerülhet (az újbóli áldozattá válás, az ismételt becserkészés elkerülése érdekében). Ezek az intézmények szociális munkással, családgondozóval, pszichológussal segítik a felépülésüket és a társadalomba való beilleszkedésüket. (Magyarországon több ilyen intézmény van: OKIT, Baptista Szeretetszolgálat, Lehetőség a Családoknak 2005 Alapítvány, Névtelen Utak Alapítvány, stb.)

A folyamat több helyszínen zajló és több pillérből áll
A segítségnyújtás szintjei és elemei a védett házakban:

- egyéni esetkezelés (egyéni, családi szint): teljes körű pszicho-szociális, foglalkozási, egészségügyi, pszichológiai, környezeti rehabilitáció; a rehabilitációs, integrációs/reintegrációs folyamatok sikeres lezajlása után minden esetben utánkövetés, személyre szabott asszisztencia (pszichoszociális, egészségügyi és hivatalos/jogi ügyintézés)
- csoportmunka: természetes támogató háló megszervezése, közösségépítő klubok, tevékenységek, házon belüli és kívüli tevékenységek szervezése, szabadidő hasznos eltöltése
- közösségi szint: intézményi, alapítványi, települési, járási programok szervezése.

Szociális segítségnyújtás:

- Napi tevékenységek megszervezése,
- A szabadidő szervezett eltöltésének segítése,
- Szabadidős, önsegítő csoportok, támogató hálózatok szerveződésének segítése,
- Speciális stratégiák, gyógyszer - compliance segítése,

- Tanácsadás, információnyújtás az egészségügyi, szociális, gyermekvédelmi ellátások és szolgáltatások,
- Az áldozatok iskolai képzésbe, oktatásba, kompetencia és szakmai fejlesztésbe közvetítése
- A foglalkoztatáshoz, a munkához való hozzájutás segítése, munkaügyi tanácsadás és közvetítés
- tanácsadás lakhatási lehetőségek igénybevételéről

Az áldozatok a 354/2012. (XII. 13.) Kormányrendelet értelmében 90+90 napot (igény szerint meghosszabbítható az első 90 nap még 90 nappal) tölthetnek el a védett házban, azonban ettől több védett házas elhelyezést nyújtó szolgáltató is eltérő időtartamig biztosíthat ellátást. A felépüléshez szükséges idő jellemzően 1-1,5 év. Az ellátórendszer lehetővé teszi az ún. félutas házban való elhelyezést is, amely 5 éves tartózkodást tesz lehetővé. Itt már lényegesen ritkább a szociális munkással való kapcsolattartás és az önálló életre való felkészülés történik (pl. előtakarékosság). A félutasházba való kerülés feltétele, hogy a korábbi áldozat munkával rendelkezzen.

Védett házak alapvetően a felnőttek és kiskorú gyermekeik befogadására alkalmasak. A befogadott bántalmazott és/vagy protitúcióban érintett nő/anya kap védelmet és hozhatja kiskorú gyermekeit. A védett házak gyermek érintettet is befogadhatnak, azonban csak úgy fogadnak prostitúciós tevékenységben áldozattá vált gyerekeket, ha a törvényes képviselőjük is velük tart. Ezért ez csak abban az esetben lehetséges, ha a prostitúcióban azonosított gyermekkorú áldozat még szülői felügyelet alatt áll és nem került kiemelésre a családból, vagyis nem került már szakellátási rendszerbe. Ezen esetek száma minimális, hiszen ezen veszélyeztettségi forma gyakran együtt jár a családok más veszélyeztető megnyilvánulásaival, így többségében valószínűsíthető már a szakellátási rendszerben való elhelyezés. További lehetőség a nevelésbevételt megelőzően a gyermekek átmeneti ellátásásnak bármely formája (családok átmeneti otthona (krizisotthonok), gyermekek átmeneti otthona), illetve a speciálisan erre a célra létrehozott egyéb állami, civil és egyházi intézmények.

5. A gyermekprostitúcióval kapcsolatos kommunikáció, a média felelőssége

Összefoglalás: A média szerepe a prostitúcióról alkotott kép megformálásában megkérdőjelezhetetlen. A média mondja el, hogy mik is a valóság jellemzői. Az áldozatokkal és az elkövetőkkel szemben megfogalmazódó, sztereotipikus – az áldozat provokatív magatartását és a bűncselekmény elkövetésében való közrehatását hangsúlyozó, ugyanakkor az elkövetőt a felelősség alól mentegető – közgondolkodás mértéke egyre magasabb.

Cél: Fontos, hogy a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek munkájuk során felismerjék a média veszélyeit és támogató lehetőségeit is.

Kulcsszavak: médianyilvánosság, sztereotipiák, áldozatok támogatása

***T*anulást segítő kérdések:** Mi jellemzi többségében a médiában megjelenő termékeket a prostitúcióval kapcsolatban? Mit tehet a sajtó, mivel segítheti az emberkereskedelem elleni küzdelmet?

Magyar nyelvű szakirodalom:

- Parti Katalin – Szabó Judit – Virág György A média azt üzente... Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán, http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_02_nyar/01_a_media_uzenete.pdf
- Margit Patrícia (2003): Megalázó szavak fogságában Médiakutató 2003 ősz In: http://www.mediakutato.hu/cikk/2003_03_osz/02_megalazo_szavak (letöltés időpontja: 2018. május 15)

Amit valóságként ismerünk, az nem egy objektíven megragadható entitás, hanem egy társadalmi termék. E társadalmi termék létrejöttében óriási szerepe van a különböző médiumoknak (televízió, újságok, honlapok stb.). A média mondja el, hogy mik is a valóság jellemzői. „Az események többségének a média által teremtett szövegkörnyezetben, a média termékei révén adunk jelentést; elsősorban ez a kulturálisan meghatározott „valóság-verzió" – a „média-valóság" – az, amiről ismereteink vannak."[228]

A szexuális erőszak médianyilvánossága egyre nagyobb. A médiamegjelenítés ugyanakkor – mind a tudósítások, mind a fikciók világában – számtalan vizsgálat által igazoltan torz, és a szexuális erőszakkal kapcsolatos hiedelmek és mítoszok nagy teret kapnak ebben a reprezentációban. Az áldozatokkal és az elkövetőkkel szemben megfogalmazódó, sztereotipikus – az áldozat provokatív magatartását és a bűncselekmény elkövetésében való közrehatását hangsúlyozó, ugyanakkor az elkövetőt a felelősség alól mentegető – közgondolkodás mértéke egyre magasabb. Közhely, hogy az általunk ismert valóság társadalmi termék, amelynek konstrukciója és közvetítése ma már jórészt a különböző médiumokban, illetve ezeken keresztül történik. Ismereteink így jobbára a médiavalóságot tükrözik, az eseményeknek többnyire a médiumok révén és az általuk kínált kontextusban adunk jelentést.

A média a szexuális erőszakkal kapcsolatos elképzelések és hiedelmek formálásában is jelentős szerepet tölt be, mind közvetett módon – a nemi erőszak „valóságát" közvetítő hírek és fikciók révén –, mind közvetlenül, a társadalmi tudat befolyásolását direkt módon megcélzó kampányokon keresztül.[229]

Az pedig, hogy mi kerül be a médiába, vagyis milyen „valóságot" közvetít a média, nagyban függ egy-egy eset vagy esemény hírértékétől. A hírérték határozza meg azt, hogy egy téma mennyire képes „odaszegezni" a nézőt a képernyő elé, vagyis: érdemes-e az adott hír arra, hogy a híradóba kerüljön. A

[228]Virág 2016. 396. o. In.: Borbíró – Gönczöl – Kerezsi – Lévay (szerk.): Kriminológia. Budapest: Wolters Kluwer.
[229] Parti Katalin – Szabó Judit – Virág György A média azt üzente... Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán, http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_02_nyar/01_a_media_uzenete.pdf

hírérték kritériumaival kapcsolatban elmondható, hogy a szex az egyik legszembebűnöbb hírérték, a szexuális bűncselekményekről szóló hírek nagy számban vannak jelen a híradásokban. A gyerekeket – akár áldozatként, akár elkövetőként – érintő bűncselekmények hírértéke szintén magas. A legfőbb és valamennyi médium számára leggyakoribb hírérték az erőszak. Megemlítendő még, hogy a hírek jellemzően leegyszerüsítve, jelennek meg, aminek eszköze például a kétpólusú, kétváltozós (jó/rossz) bemutatás.[230] E jellemzőket áttekintve egyértelmű: a gyermekprostitúciós esetek alkalmasak a figyelem felkeltésére.

Ennek megfelelően média szerepe a prostitúcióról alkotott kép megformálásában megkérdőjelezhetetlen. A tájékoztatás az információ átadásán és a tudat formálásán kívül preventatív hatással is bír, ugyanis hozzájárul az áldozatok azonosításához és bűncselekmények felismeréséhez. A hazai sajtó számára a prostitúció híreit leginkább a police.hu, vagyis a Magyar Rendőrség oldala szolgáltatja, a rendőrség által megjelentetett hírek egy az egyben átkerülnek a sajtóba.[231] A prostitúcóval és emberkereskedelemmel kapcsolatos hírek címeivel kapcsolatban etikai és szakmai kifogások egyaránt felmerülnek, a címek szenzációhajhászok és „inadekvát, méltatlan a rendőrség szerepét, társadalmi felelősségét tekintve”.[232]

A prostitúcióban érintett nők és gyermekek médiaábrázolása szerint a prostitúció és a deviáns videlkedés, illetve a társadalmi kirekesztés témái gyakoriak, sokszor a társadalomból való kizárás megoldásként való javaslatával.[233] A prostitúcióban érintett gyermekek nem áldozatként, hanem a prostitúciót tudatosan választó, „szexmunkásként” jelennek meg a sajtóban, a sajtótermékek szórakoztató cikkei között.
„16 éves szexmunkás ellen folytat eljárást a Mátészalkai Rendőrkapitányság[234]”;
„Szexmunkásnak állt a 16 éves lány. Főnökét is átverte, ő ugyanis nem tudta, hogy a lány még nem nagykorú”[235];
„Címoldal>Szórakozás > 16 éves prostituált: 1 nap alatt 176 kliens[236]”
„Tinédzser szexmunkásokat mentettek ki a Super Bowlról”[237]

A média a prostitúciót gyakran az érintett felek (prostituált és kliens) egyenlő hatalmi viszonyaiként ábrázolja, a prostitúciót pedig mindkét fél általi örömként írják le. A prostitúcióban érintett gyermekek nem gyermekként jelennek meg a vonatkozó hírekben, melyek általában áldozathibáztatóak. A prostitúció okozta traumáról szinte sosem beszélnek. A prostitúcióban érintett nőkről és gyermekekről szóló cikkek címe hatásvadász, az érintettek megnevezése gyakran „örömlány”, „kéjhölgy”, „éjszakai pillangó”. Ez érvényes a gyermekkorú érintettekre is, valamint erőszak áldozatává vált, vagy meggyikolt áldozatokra is.
„Megint magyar örömlányt gyilkoltak meg Németországban”[238]
„Naponta 100 katonát is kiszolgálhatott egy tábori prostituált az első világháborúban. A nemi beteg kéjhölgyeket biológiai fegyverként is bevetették az ellenséges vonalak mögött”[239]
„Mennyit ér egy 12 éves a piacon?”[240]
„15 éves örömlányt fogtak a rendőrök”[241]

---

[230] Jewkess 2004, id. Virág 2016, 397-398.
[231] Balog-Füstös, 2015.
[232] Balog-Füstös, 2015.
[233] Margit Patrícia (2003): Megalázó szavak fogságában Médiakutató 2003 ősz In: http://www.mediakutato.hu/cikk/2003_03_osz/02_megalazo_szavak (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[234] http://haromhatar.hu/index.php/hirek/kek-hirek/5076-16-eves-szexmunkas-ellen-folytat-eljarast-a-mateszalkai-rendorkapitanysag.html (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[235] http://faktor.hu/faktor-szexmunkasnak-allt-a-16-eves-lany (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[236] http://www.delmagyar.hu/szorakozas/16_eves_prostitualt_1_nap_alatt_176_kliens/2274313/ (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[237] http://www.origo.hu/sport/20140204-tinedzser-szexmunkasokat-mentettek-ki-a-super-bowlrol.html (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[238] http://www.borsonline.hu/aktualis/megint-magyar-oromlanyt-gyilkoltak-meg-nemetorszagban/132967 (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[239] https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/naponta-100-katonat-is-kiszolgalhatott-egy-tabori-prostitualt-az-elso-vilaghaboruban/ (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[240] https://www.vasarnapihirek.hu/fokusz/mennyit_er_egy_12_eves_a_piacon (letöltés időpontja: 2018. május 15)
[241] https://24.hu/kozelet/2013/08/14/15-eves-prostit-fogtak-a-rendorok/ (letöltés időpontja: 2018. május 15)

A prostitúcióban érintettek médiabeli ábrázolása infantilis, komolytalan, stigmatizáló, az egyenlőség szemléletének csíráját sem tükrözi.

„A „legősibb mesterség" kifejezés évezredek óta stigma. Arra utal, hogy a prostitúció elkerülhetetlen dolog, amellyel minden társadalomnak meg kell tanulnia együtt élni. Amint ez más kisebbségi csoportokra is áll, a nyelvi jelölés magát a tartalmat, a probléma súlyát is meghatározza. Ma már mindenki tudja Magyarországon, hogy nem korrekt „négerekről" beszélni, mert a kifejezés faji előítéleteket hordoz, és ily módon erősen stigmatizál egy társadalmi csoportot. A prostituáltakkal kapcsolatban ez a figyelem mintha egyáltalán nem létezne. A sajtóban is elterjedt megalázó címkék, a „kurva", „rossz lány", „kurtizán" vagy éppen a „mindenre képes cseléd" megnevezés értékítéletet közvetít anélkül, hogy a szerző részletezné a prostitúcióval kapcsolatos vélekedését. Pedig, most, amikor a számítógépbe írom a dolgozatot, a „kurva" szónál a helyesírás-ellenőrző program feddőn figyelmeztet: ilyesmit nem illik bepötyögni."[242]

A nőkkel szembeni erőszak médiaábrázolását a magyar sajtótörvény mellett számos nemzetközi jogszabály rögzíti (CEDAW egyezmény, Európa Tanács egyezményei – Isztambuli és Emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezmény). A magyar médiatörvény előírásai szerint az emberi méltóságot tiszteletben kell tartania a médiatartalmaknak[243], valamint „tilos a megalázó, kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek médiatartalomban történő öncélú és sérelmes bemutatása".[244]

A „Hogyan írjunk a szexuális erőszakról – DART Centre Europe" (angolul Dart Center for Journalism and Trauma) a Columbia Egyetem Újságírás Karának projektje, mely újságírók és riporterek számára kínál útmutatókat "az újságírás és a traumák" területén a tényfeltáró újságírás etikai szabályairól:[245]

- **Traumatizált gyermekek**: Hogyan írjunk pontosan, és mégis a gyermekek adatainak, biztonságának kíméletével olyan esetekről, melyekben a gyermek súlyos traumát szenvedett el (katasztrófák, családon belüli erőszak, nemi erőszak, stb.)?
- **PTSD**: Mit kell tudni a riportereknek a poszttraumás stressz zavarról (PTSD) ahhoz, hogy ne okozzanak ismételt traumatizálódást?
- **Szexuális erőszak**: A nemi erőszak, nem pedig szex. A szexuális erőszakról szóló riportban nem csak a megfelelő szavakat és hangot kell az újságírónak megtalálnia, hanem a kontextust is. Bizonyítania kell továbbá, hogy rendelkezik a megfelelő érzékenységgel egy olyan trauma bemutatásához, mely egyszerre mélyen személyes és közpolitikai kérdés, és egyszerre közvetlen és mégis évszázados stigmák, előítéletek elhallgatás és elhallgattatás terheli.
- **Áldozatok kérdezése**: Miben különbözik az általánostól az erőszak vagy tragédia áldozatainak kérdezése? Hogyan lehet elkerülni, hogy újságíróként retraumatizáljuk az áldozatot? Melyek a trauma-interjú speciális módszerei és etikai követelményei?

Szerencsés, ha a média munkatársai, ha nem is viktimológiai képzettséggel, de a jogszabályok figyelembe vételével megfontolt nyilatkozatokat tesznek a prostitúcióval kapcsolatos ügyekben, különösen kiskorúak esetében, ahol az adatvédelemre és kiskorúak védelmével kapcsolatos szabályok is meghatározóak. Magyarországom a Média és Hírközlési Biztos ajánlást adott ki 2015. évben az emberkereskedelemről és a kapcsolati erőszakról szóló tudósításokhoz.[246]

A Biztos kiemeli, hogy az emberkereskedelemről szóló híradások esetében, elengedhetetlen a megfontoltság, a kellő mérlegelés annak tekintetében, hogy milyen arányokkal dolgozunk: miként lehet informatívan, figyelemfelkeltően, mégis a szenzációkeltő elemeket kizárva bemutatni egy konkrét problémát, és annak megoldási lehetőségeit. Itt lép be a tájékozottság követelménye, amely azt is magába

---

[242] Margit, 2003.
[243] 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól, 14. § (1)
[244] Ibid. 14. § (2)
[245] https://nokjoga.hu/kiadvanyok-forrasok/ujsagiroknak

[246] http://nmhh.hu/dokumentum/166159/mhb_ajanlas_emberkereskedelem_kapcsolati_eroszak.pdf

foglalja, hogy az emberkereskedelem, kapcsolati erőszak esetén felmerülő, legfontosabb fogalmakkal tisztában legyenek a tájékoztatók. Gyakori probléma, hogy a sértettek bűnösnek érzik magukat, félnek az igazságszolgáltatástól, ezért nem mernek segítséget kérni. A Biztos az ajánlásban több szervezetet és annak elérhetőségét megjeleníti, ahol az áldozatok segítséget kérhetnek, vagy amit az áldozatoknak akár a velük találkozó médiumokban dolgozók is ajánlhatnak.

Pozitív lehetősége a kommunikációnak, amikor az ágazati irányítás, intézmények, szakmai szervezetek a sajtóban a témában, figyelemfelhívó, közérthető módon szólnak a témáról.

6. A segítségnyújtás intézményi lehetőségei a gyermekvédelemi szakellátásban, igazságszolgáltatásban

Összefoglalás: Ma Magyarországon léteznek különböző intézmények, intézményhálózatok, amelyek általában a veszélyeztettség megelőzését vagy már a megszüntetését szolgálják, folyamatosan alakul a rendszerszintű, speciális, kifejezetten az elszenvedetett sérelemre irányuló védelem a prostitúcióban érintett gyermekek számára. Ezen szolgáltatások köre és a módszertani eszköztár folyamatosan bővításre szorul. A prostitúcióban és az emberkereskedelemben való érintettség is esetén szükségesek speciális jogintézmények és intézmények.
A gyermekek védelmét, mint általában a gyermekvédelmi rendszer hivatott biztosítani.

Cél: Fontos, hogy a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek munkájuk során ismerjék, hogy milyen speciális védelmi lehetőségek intézmények és szerepek léteznek.

Kulcsszavak: szakellátási rendszer, speciális gyermekotthonok, központi speciális gyermekotthonok, általános védelmi intézkedés, áldozatok támogatása, gyermekbarát igazságszolgáltatás, büntetőeljárási lehetsőgek

Tanulást segítő kérdések: Mi jellemzi a gyermekvédelmi szakellátási rendszer speciális lehetőségeit? Mit jelent az általános védelmi intézkedés?

Magyar Nyelvű szakirodalom:

- Virágh György, Németh Margit (2013): Kézikönyv a „Személyes gondoskodást végzők kompetenciafejlesztése az erőszakcselekmények következtében traumatizált személyek és környezetük ellátásához” elnevezésű továbbképzéséhez, ESZTER Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2013

6.1. Az intézményes segítségnyújtás lehetőségei

Szakpolitikai szinten különböző intézmények vállalnak szerepet az áldozatok azonosításban, több intézmény révén lehetséges az áldozatok ellátáshoz vagy segítséghez juttatása.
Ma Magyarországon léteznek különböző intézmények, intézményhálózatok, amelyek általában a veszélyeztettség megelőzését vagy már a megszüntetését szolgálják, de mégis azt mondhatjuk, hogy ugyan jelentős előrelépésekkel változik pozitív irányba és stabilizálódik, de nem kellően biztosítható még a rendszerszintű, speciális, kifejezetten az elszenvedetett sérelemre irányuló védelem a prostitúcióban érintett gyermekek számára. Mondhatjuk ezt azzal a nagyon pozitív változással együtt is, amely 2020. július 1-jétől jelentős előrelépést és szemléletváltást hozott az emberkereskedelem/gyermekprostitúció áldozatává vált gyermekek speciális ellátásának fejlesztésében, melyről részletesen lesz szó a fejezetben.

Az intézményes ellátásban kiemelt a szerepe a család-és gyermekjóléti szolgáltatások rendszerében a jelzőrendszeri működésnek, melyről már az előző fejezetekben szó volt, illetve a készenléti szolgálatnak, melyről szintén szó volt az ellátásokról szóló fejezetben, valamint ismételten fel kell hívni a figyelmet a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet által működtetett gyermekvédelmi hívószámra.

A bántalmazott családok - így a prostitúcióval érintettek gyermekei és családjaik - esetében alapvetően a gyermekvédelmi alapellátási rendszerben működő családok átmeneti otthona jelenthet lehetőséget, illetve az ún. védett házak, amelyek speciálisan arra szakosodtak, hogy úgy nyújtsanak hosszú távú védelmet, hogy az áldozat és az elkövetők, illetve a potenciális elkövetők találkozási lehetősége a minimálisra csökkenjen vagyis az áldozatok rejtve maradjanak és közben kapják meg a különböző intézményi és hatósági támogatásokat. Védett házak alapvetően a felnőttek és kiskorú gyermekeik befogadására alkalmasak. A befogadott bántalmazott és/vagy protitúcióban érintett nő/anya kap védelmet és hozhatja

kiskorú gyermekeit. A védett házak gyermek érintettet is befogadhatnak, azonban csak úgy fogadnak prostitúciós tevékenységben áldozattá vált gyerekeket, ha a törvényes képviselőjük is velük tart. Ezért ez csak abban az esetben lehetséges, ha a prostitúcióban azonosított gyermekkorú áldozat még szülői felügyelet alatt áll és nem került kiemelésre a családból, vagyis nem került már szakellátási rendszerbe. Ezen esetek száma minimális, hiszen ezen veszélyeztettségi forma gyakran együtt jár a családok más veszélyeztető megnyilvánulásaival, így többségében valószínűsíthető már a szakellátási rendszerben való elhelyezés. További lehetőség a nevelésbevételt megelőzően a gyermekek átmeneti ellátásásnak bármely formája (családok átmeneti otthona (krizisotthonok), gyermekek átmeneti otthona), illetve a speciálisan erre a célra létrehozott egyéb állami, civil és egyházi intézmények.

Azonban nyilvánvalóan kivitelezhetetlen és nem jogszabályszerű a gyermekvédelmi szakellátásban élő prostitúcióban érintett áldozatok esetében a védett házakban való elhelyezés, hiszen nem várható el, és nem is kötelezessége a gyermekvédelmi gyámoknak, hogy a gyermekkel kvázi együttesen legyenek elhelyezve. Így azokban az esetekben, ha prostitúciós és egyéb veszélyezetetetség miatt a gyermek kiemelésre kerül a családból és szakellátási intézménybe kerül vagy az ilyen jellegű veszélyeztetettség már a nevelésbe vétel során áll fenn vagy keletkezik, akkor az elhelyezést a szakellátási intézményrendszeren belül kell megoldani.

A szakellátási elhelyezés intézményei, az otthontnyújtó ellátások, így a nevelői szülői ellátásban való elhelyzés vagy a különböző lakás- és gyermekotthoni típusú elhelyzés az, ami lehetőség ezen helyzetek kezelésére. Ha a prostitúciós tevékenységgel már nem csak megelőzési szinten talákozunk, hanem a gyermek esetében ez már másodlagos vagy harmadlagos prevenciót jelent, vagyis a gyermek már fokozottan ki van téve a gyermekprostitúciós ártalomnak, vagy már gyermekprostitúció, emberkereskedelem áldozatává vált, vagy - legsúlyosabb esetben - már folyamatosan érintett az emberkeresekedelemben és/vagy a gyermekprostitúcióban, akkor a lehetséges otthontnyújtó ellátások közül szerencsés, ha minél inkább erre specializált intézménybe kerül a szakellátási formák közül. Minden szakellátási formának fel kell készülnie legalább az elsődleges prevenciós tevékenységekre, de a fokozottabb veszély esetében a speciális gyermekotthoni, illetve a központi speciális gyermekotthoni ellátás az, ami ezekben az esetekben biztonságosabb. A jogszabályok nem kifejezetten a prostitúciós tevékenységben való érintettséget fogalmazzák meg a speciális, vagy a központi speciális gyermekotthoni elhelyezés esetében, de a speciális vagy központi speciális gyermekotthoni ellátást indokoló szükséglet megállapítása során meghatározott tűnetegyüttesek bizonyos esetkben ezzel szoros összefüggést mutatnak vagy mutathatnak. A kijelölt speciális gyermekotthonoknak, központi speciális gyermekotthoknak 2020. július 1-jétől vannak az emberkereskedelem áldozatai befogadására vonatkozó nevesített feladatai is az általános védelmi intézkedés keretében.

Otthont nyújtó ellátás keretében kerültek kialakításra a különleges és speciális szükségleteknek megfelelő ellátási formák, ahol biztosítani kell az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek számára a különleges és speciális/központi speciális ellátást. A szükségletek megállapítása a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottságok, illetve az OGYSZB feladata.

Különleges ellátást kell biztosítani

- a tartósan beteg, a fogyatékos,
- a három év alatti gyermek számára.

Speciális ellátást kell biztosítani:

- a súlyos személyiségfejlődési, érzelmi élet- és impulzuskontroll-zavarokkal küzdő, illetve súlyos pszichotikus vagy neurotikus tüneteket mutató gyermek (a továbbiakban együtt: súlyos pszichés tüneteket mutató gyermek),
- a súlyos magatartási és beilleszkedési zavarokat vagy súlyos antiszociális viselkedésformákat tanúsító gyermek (a továbbiakban együtt: súlyos disszociális tüneteket mutató gyermek),
- az alkohol, drog és egyéb pszichoaktív szert használó gyermek (a továbbiakban: pszichoaktív szert használó gyermek) számára.

- a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló törvényben meghatározott szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő gyermek (a továbbiakban: emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek) számára (új rendelkezés hatályba lépése: 2020.07.01.)

A különleges és speciális ellátást együttesen kell biztosítani a különleges és speciális szükségletet egyidejűleg mutató gyermek (a továbbiakban: kettős szükségletű gyermek) számára.

Az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság (OGYSZB) feladata szakmai véleményt készíteni a nevelésbevételi eljárás, illetve a gondozási hely megváltoztatására irányuló eljárás során, ha a gyermek gondozási helyeként a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság, illetve a gondozási hely megváltoztatását javasló szerv vagy személy a gyermek gondozási helyeként központi speciális gyermekotthont javasol. Az OGYSZB továbbá szakmai véleményt készít vagy felülvizsgálja a megyei, fővárosi bizottságnak a gyermek gondozási helyének meghatározása tárgyában született szakmai véleményét.

Az országos bizottság szakmai véleménye tartalmazza, hogy a gyermek állapota igényli-e a központi speciális gyermekotthonban történő elhelyezését, továbbá az egyéni elhelyezési terv elkészítésére, illetve annak módosítására vonatkozó javaslatot.

Az országos bizottság különösen annak a speciális ellátást igénylő gyermeknek javasolja a **központi speciális gyermekotthonban** történő elhelyezését, aki
- súlyos neurotikus, pszichotikus állapota,
- súlyos erőszakos cselekmények elkövetése,
- pszichoaktív szerek használata,
- kettős szükséglete

miatt olyan különleges szakértelmet igénylő terápiára szorul, amelyet a lakóhelyén, gondozási helyén nem tudnak biztosítani a számára, illetve akinek kiemelése eddigi környezetéből a saját érdekében feltétlenül indokolt.

A fenti tünetegyüttesek jellemzői lehetnek a gyermekprostitúcióban, emberkereskedelemben való érintettségnek is.

A speciális gyermekotthonok és különösen a központi speciális gyermekotthonok nevesítve, ezek közül is elsősorban a leányok befogadására létrehozottak kiemelt feladata a prostitúcióval, emberkereskedelemmel veszélyeztetett, abban érintett gyermekek fogadása. Speciális ellátást megyei és fővárosi szakellátási szinten erre létrehozott gyermekotthonok, lakásotthonok, illetve gyermekotthonok speciális csoportjai biztosíthatnak és kevésbé jellemzően, de az integrált elhelyezés is jelen van.

A központi speciális gyermekotthonok országos hatáskörrel rendelkeznek, jelenleg ezen intézmények

- EMMI Speciális Gyermekotthoni Központ Általános Iskola és Szakiskola
  - Esztergomi Gyermekotthona leányok számára (64 férőhely)
  - Kalocsai Gyermekotthona fiúk számára (48 férőhely)
  - Zalaegerszegi Gyermekotthona fiúk számára (48 férőhely)

- EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekotthona
  - központi speciális gyermekotthon leányok számára (24 férőhely)
  - ezen belül lehetséges anya-gyermek együttes elhelyezés is

- Károlyi István Gyermekközpont (Fót)
  - központi speciális gyermekotthon fiúk számára (32 férőhely)

A speciális gyermekotthonok, központi speciális gyermekotthonok a jogszabályok által meghatározott feladatkörben és az ehhez rendelt speciális csoportlétszámmal (12 fő helyett 8 fő), továbbá szakmai létszámmal és szakmai munkakörrel kell, hogy felkészüljenek az általános feladatokhoz képest eltérő szakmai programok végrehajtására.

Ezen intézményekben a csoportokhoz rendelt 6 fő munkatárs foglalkoztatása az előírt (az általános 5 fő), illetve ezen belül kötelező 2 fő nevelői munkakörben való foglalkoztatása, továbbá az intézményekben 3 csoportokként (24 fő) kötelezően foglalkoztatott pszichológus jelenléte, amely erősíti azt az eszköztárat, amely akár a gyermekprostitúcióban való érintettséget is hivatott kezelni.

6.2. Általános védelmi intézkedés, az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermekek ellátása speciális gyermekotthonokban

Ahogyan ezt már kifejtettük a korábbi fejezetekben, 2020. július 1-jével hatályossá vált, hogy a rendőrség a Gyvt. rendelkezéseivel összhangban, **általános védelmi intézkedés keretében** ideiglenes hatállyal elhelyezi/beszállítja az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermeket a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter által kijelölt speciális gyermekotthonba.

A rendőri intézkedés során, ahol korábban a rendőri feladat – ha nem volt a kényszer bizonyítható – a szabálysértési intézkedés volt, ezzel szemben ma az azonosított kiskorú esetében az általános védelmi intézkedés kerül előírásra. A rendőri intézkedés bármely esetben jelezhet emberkereskedelemben való veszélyeztetettséget, amely során kötelező az intézkedés.

Általános védelmi intézkedés (2020. július 1.) Gyvt. 76/B. §
„A rendőrség az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek védelmében
a) a családjában nevelkedő gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezi az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ideiglenes befogadására kijelölt speciális gyermekotthonban, vagy
b) az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermeket az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ideiglenes befogadására kijelölt speciális gyermekotthonba szállítja,és az azonnal végrehajtható döntéséről értesíti a gyámhatóságot.”

Ismételve a 2. fejezetben is leírt jogszabályi hátteret:
A Szabs.tv. (172. § (2) – (5) bek.) kimondja, hogy nem büntethető a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmának megszegése miatt az elkövető, ha a cselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. Ha a helyszínen kétséget kizáróan megállapítást nyer, hogy a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő személy a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, a szabálysértési eljárás megindításának vele szemben nincs helye. Őt a tényállás tisztázásához, az előkészítő eljárásban tanúként kell meghallgatni. Ha megállapítást nyer, hogy az érintett személy tizennyolcadik életévét nem töltötte be, a rendőrség a Gyvt. alapján a gyermek védelmében azonnal végrehajtható általános védelmi intézkedést hoz, erről a döntéséről értesíti a gyámhatóságot, valamint a gondoskodik az elhelyezésről vagy szállításról. A rendőrség intézkedése alapján a területileg illetékes kijelölt speciális gyermekotthon fogadja be a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő, azaz emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermeket.

A Gyvt. 101. § (2) l) pontja alapján a miniszternek ki kell jelölni a befogadásra a speciális gyermekotthonokat. A kijelölt speciális gyermekotthonok az általános védelmi intézkedés végrehajtása szempontjából meghatározott területi illetékességgel működnek.

Kijelölt speciális gyermekotthonok 2020. július 1-jével (ezek köre változhat!):
- EMMI Speciális Gyermekotthoni Központ, Általános Iskola és Szakiskola Kalocsai Gyermekotthona - fiúgyermekek befogadása és ellátása az ország teljes területéről

- EMMI Speciális Gyermekotthoni Központ, Általános Iskola és Szakiskola Esztergomi Gyermekotthon - leánygyermekek befogadása és ellátása Pest megye, Nógrád megye, Heves megye, Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területéről
- Kossuth Lajos Gyermekotthoni Központ és Általános Iskola Kornis Klára Gyermekotthona - leánygyermekek befogadása és ellátása Budapest, Komárom-Esztergom megye, Veszprém megye, Vas megye, Győr-Moson-Sopron megye területéről
- Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ Szigetvári Speciális Gyermekotthon - leánygyermekek befogadása és ellátása Zala megye, Somogy megye, Baranya megye, Tolna megye, Fejér megye területéről
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat Speciális Gyermekotthona - leánygyermekek befogadása és ellátása Jász-Nagykun-Szolnok megye, Bács-Kiskun megye, Csongrád megye, Békés megye, Hajdú-Bihar megye területéről

Szabadon tartandó férőhelyek száma arra való tekintettel, hogy elkerülhető legyen a speciális gyermekotthoni ellátás kapacitáshiánya:
- kijelölt központi speciális gyermekotthonok esetében: 3-5 férőhely/gyermekotthon
- kijelölt megyei/fővárosi speciális gyermekotthonok esetében: 2-4 férőhely/gyermekotthon (ha a 60 napot követően megállapítják a speciális szükségletet és az adott kijelölt speciális gyermekotthon ellátási területéhez tartozik, valószínűsíthetően ott marad a gyermek, de a gyámhivatal dönthet másként is)

Hiányzó szabad férőhely esetén (az engedély nélkül távozott – szökött – gyermekek helyére történő elhelyezés)
- ha nincs szökött gyermek és/vagy nincs szabad férőhely helyzet esetére egyértelmű válasz szükséges az ágazatirányítás részéről.

A gyermekprostitúcióval vélhetően érintett gyermekek fogadása a gyermekvédelmi szakellátásban egyrészt mutat azonosságokat, korábbi gyakorlatokat, feladatokat, másrészt a jogszabályi változások hoznak teljesen új gyakorlatot és feladatokat is.

A gyermekvédelemnek, a szakellátási rendszernek már korában, 2020. július 1-jéig is feladata volt a gyermekprostitúcióban érintett gyermekek veszélyeztetettségének kezelése

1. a rendőrség szállított és helyezett el már nevelésbe vett gyermeket /általában szökés/jogellenes távollét alatt/, vagy ideiglenes hatályú elhelyezéssel gyermeket veszélyeztetettség miatt a szakellátás intézményeibe:
   - döntően ezek a helyzetek a befogadó gyermekotthonok működéséhez kapcsolódtak, ahol az azonnali befogadás után, ha gyermeket sikerült az intézményben megtartani, akkor a már nevelésbe vett gyermek a kijelölt gondozási helyére került vissza,
   - addig nem nevelésbe vett gyermek esetén megkezdődött az ideiglenes hatályú elhelyezés és annak felülvizsgálata, döntés a nevelésbe vételről vagy a családba való visszahelyezésről
2. prostitúcióban érintett gyermekek kerültek a gyermekvédelmi szakellátásba az ideiglenes elhelyezések és a nevelésbe vétel során (befogadó gyermekotthonba, gyermekotthonba, lakásotthonba; speciális gyermekotthon, központi speciális gyermekotthon gondozottjai között jellemzően előfordult ilyen helyzet, ritkábban nevelőszülői ellátásban, különleges gyermekotthonban),
3. gondozásba, nevelésbe került gyermekek (nagyobb számban lányok) kerültek kapcsolatba emberkereskedelemmel/gyermekprostitúcióval már a szakellátás alatt, így a gyermekvédelmi szakellátási formák gyakran szembesültek ezekkel a helyzetekkel.

2020. július 1-jét követően új típusú feladat a gyermekvédelmi szakellátási rendszerben

A rendőri intézkedés során, amennyiben a rendőrség a gyermeket az emberkereskedelemben/gyermekprostitúcióban résztvevőként azonosítja, a gyermeket a kijelölt speciális gyermekotthonba kell szállítania. A gyermek amennyiben már nevelésbe vett akkor erre vonatkozó külön hatósági intézkedés nem szükséges, ha családban nevelkedik, akkor ideiglenes hatályú elhelyezéssel kell ezt megtennie.

A kijelölt speciális gyermekotthon 60 napos időtartamban fogadja be a rendőrség által elhelyezett, illetve beszállított gyermeket. 60 nap szükséges annak eldöntéséhez, hogy az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek esetében sor kerül–e nevelésbe vételre vagy sem, illetve, hogy a korábban nevelésbe vett gyermek esetében melyik a megfelelő gondozási hely. Minden más veszélyeztetettségi szempont vizsgálata mellett elsődleges ebben az esetben az emberkereskedelemben/gyermekprostitúcióban való veszélyeztetettség vizsgálata (annak fennállta, tartóssága, veszélyességi foka stb.)

A kijelölt speciális gyermekotthonban a rendőrség által áldozatnak vélelmezett gyermek 60 napig kap elhelyezést, jogszabályi előírás alapján biztonságot nyújtanak neki és mielőbbi terápiás segítséget kap. Ezen idő alatt lehet és kell a megyei(fővárosi) gyermekvédelmi szakértői bizottságnak megvizsgálnia a gyermeket, és szakmai véleményt készítenie róla. Központi Speciális Gyermekotthoni további, 60 napon túli elhelyezés esetén OGYSZB vélemény szükséges.

A rendőrségi határozat alapján a gyermek lakcíme szerint illetékes gyámhivatal folytat eljárást, ennek keretében kéri a gyermekvédelmi szakértői bizottság véleményét is. Az eljárás végén születő gyámhatósági döntés határozza meg a gyermek további sorsát (státuszát, elhelyezését stb.). Gyvt. 80/B. § (1) bek.

Változás az eddig jellemző eljárásokhoz képest:
- A két hónapos időkeret lényegesen rövidebb, mint az alap feladatellátásban az átlagosan 2-3 vagy még több évre tervezett szükségletek szerinti ellátás biztosítása.
- Nem csak nevelésbe vett gyermekek befogadása a feladat, hanem családból is érkeznek gyermekek, ami a törvényes képviselet vonatkozásában az ismert és bejáratott működéshez képest más.
- Nagy hangsúly helyeződik a védelem biztosítására és a terápia lehető legrövidebb időn belüli megkezdésére.

Az általános védelmi intézkedést a Gyvt. írja elő

A Gyvt. 53. § (2) bekezdés értelmében otthont nyújtó ellátás keretében speciális ellátást kell biztosítani az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek számára.
A Gyvt. 58. § (1) bekezdése értelmében a speciális gyermekotthon legfeljebb 60 napra befogadja a rendőrség általános védelmi intézkedése alapján a fővárosi, megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye hiányában is ideiglenes hatállyal elhelyezett, továbbá a már nevelésbe vett és ideiglenes gondozási hellyel vagy gondozási hellyel rendelkező gyermeket a gyermek biztonsága és azonnali terápiában való részesítése érdekében.

A területileg illetékes kijelölt speciális gyermekotthon nem mérlegelheti, még férőhelyhiány esetében sem az általános védelmi intézkedéssel érintett gyermek befogadásának kérdését, szükséges szerint az ágazati irányítás útmutatását kérheti.

A kijelölt (központi) speciális gyermekotthon a befogadással rövid távon a biztonságot és az azonnali terápiás támogatási lehetőséget (terápiában való részesítést) biztosítja a feltételezetten áldozattá vált gyermek számára. Hosszú távú cél, a tananyagban már sokszor hangsúlyozottan, megmutatni az áldozattá vált gyermeknek, hogy milyen más életre van lehetősége. Segíteni neki az áldozat szerep felismerésében. A 60 nap ideiglenes állapot, de vélelmezhetően az esetek többségében egy hosszabb szakmai munkát kell továbbra is folytatni vagy ekkor megkezdeni. Az áldozatok között lehetnek olyan gyermekek, akik már

ismerten a szakellátási rendszer elhelyezettjei akár más vagy akár már azonosítottan ugyanezen probléma miatt, de lehetnek a szakellátási rendszerben még meg nem jelent gyermekek is.
Ez a 60 nap, az erre kijelölt speciális gyermekotthonokban izolált körülmények között kell, hogy történjen a gyermek védelme miatt, a bántalmazó, veszélyeztető környezettől szeparáltan, védetten, de akár saját magától, a szökés lehetőségének veszélyétől védetten. Kiemelten fontos, hogy ezek a kijelölt intézmények speciálisan felkészüljenek az intenzív terápia lehetőségére, hogy krízisintervenciós támogatással segíteni tudják a feltételezetten áldozattá vált gyermek állapotának, helyzetének rendeződését.

A gyermekvédelmi szakellátási intézményrendszerben a (központi) speciális gyermekotthon adhatja a legnagyobb biztonságot az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermekek számára. Erre a gyakorlatban a megyei, fővárosi szinten működő speciális gyermekotthonok jelenleg kevésbé alkalmasak a központi speciális gyermekotthonokhoz képest, de a szakmai tudás, felkészültség a feltételezett áldozattá vált gyermekek befogadására ide is könnyebben becsatornázható. A jogszabályi előírásokat tekintve a speciális gyermekotthoni ellátásban vannak meg a személyi feltételek leginkább (csoporthoz rendelt létszám és szakmai team köre, előzetes tudás, képzettségi szint a speciális gyermekotthoni kötelező képzés miatt).

A speciális gyermekotthonokban, központi speciális gyermekotthonokban kiemelt cél és a szakmai programoknak alapvető eleme kell, hogy legyen a különböző problémákra cél- és eszköz specifikus programok létrehozása és/vagy működtetése.

Az Állampolgári Jogok Biztosa 2018. évi jelentése kiemeli a pozitívumok között, hogy a 2011-es ombudsmani jelentést követően számos előrelépés történt a gyermekvédelmi szakellátás rendszerében a gyermekprostitúció felismerése és megelőzése terén. Ilyen a gyermekbántalmazás felismerése és kezelése címmel indított képzés az SZGYF által fenntartott valamennyi intézményben, valamint az ezekben az intézményekben bevezetett rendkívüli jelentések rendszere, továbbá a speciális gyermekotthoni belépő munkatársak kötelező képzése.

Továbbá az utóbbi években több sikeres interaktív, a gyermekeket is bevonó megelőző és áldozatsegítő program is indult a (speciális) gyermekotthonokban, továbbá ezen programok rendszer szintűen, folyamatosan is működni kezdtek az EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekotthonában és az EMMI Speciális Gyermekotthoni Központ Általános Iskola és Szakiskola Esztergomi Gyermekotthonában, ezen túlmenően a központi kezdeményezések mellett az intézmények szakmai-civil partnerek bevonásával számos mintaértékű egyedi programot indítottak.

Fontos kiemelni, hogy az intézményekben vannak, lehetnek programok, amelyek a szexuális kizsákmányolással, gyermekprostitúcióval való érintettség vagy veszélyeztetettség kezelésére irányulnak, azonban a célzott programoknál jelentősebbnek gondoljuk, hogy az intézményekben ezek szakmai alapja stabil legyen. Ezen speciális programok megjelenése mellett fontos, hogy annak alapja mindig az intézmény szakmai működése, az ezt meghatározó szakmai program strukturált, terápiás jellege kell legyen. Fontos a szakmai programok szerinti széleskörűen értelmezett oktatás és képzés, a gyermekek szociális készségeinek fejlesztése, a társas kapcsolatok erősítése, a közösségi aktivitás erősítése, az egészségtudatosság fejlesztése, a jogtudatosság fejlesztése, a célok elérését szolgáló a különböző kognitív-behaviorista programok. Jelen kell, hogy legyen a mindennapokban a munkára és családi életre nevelés, a különböző kreatív készségeket fejlesztő programok, a sport, a tehetséggondozás, a különböző egyéni és csoportos terápiák, a lelki gondozást segítő tevékenységek.

A szexuális kizsákmányolásban, gyermekprostitúcióban érintett gyermekek esetében a problémák halmozottan jelennek meg, így az intézményi eszközökkel (egyéni terápia, csoportos terápia, csoportban való nevelés stb.) elsősorban nem önmagában a specifikus problémák kezelésére kell törekedni. A speciális problémák kezelése részei az általános fejlesztésnek, melynek fő célkitűzései jelen problémakörben: a szociális készségek fejlesztése, a társas kapcsolatok erősítése, a közösségi aktivitás erősítése, a konfliktuskezelés, az agressziókezelés, -csökkentés, -helyettesítés, a traumafeldolgozás, a negatív énkép pozitív irányba történő változtatása, az önérvényesítés javítása, a sodorhatóság

csökkentése, az életvezetési tudatosság, felelősség növelése, a frusztrációs tolerancia növelése, egészségtudatosság, jogtudatosság növelése, stb.

Fontos, hogy általában a gyermekvédelmi intézményekben dolgozók, de különösen azon munkatársak, akik a szexuális visszaélésben, gyermekprostitúcióban érintett gyermekekkel fokozottan kapcsolatban kerülnek – különböző szinten és aspektusban – rendelkeznek a gyermekprostitúció jelenségével és a kezelésével kapcsolatos információkkal, tudással. Legfontosabbnak, hogy minden munkatárs tisztában legyen azzal, hogy a gyermekprostitúcióban való érintettség a szakellátásba kerülő gyermekek esetében milyen áldozati státusszal jár. A munkatársak a szakterületük és beosztásuk szerint kell, hogy rendelkeznek különböző tudásszinttel (vezetők, nevelők, pszichológus, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, gyermekfelügyelő, gyermekvédelmi asszisztens, gyermekvédelmi ügyintéző, stb.,) a beavatkozás és a kezelés tekintetében.

A munkatársak képzésénél kiemelten fontos az a képzési támogatást, amely a különböző célzott, módszer-specifikus képzések mellett a feladatok ellátását általában segíti (esetmegbeszélő csoport, szupervízió stb.).

Milyenek legyenek az intézmények[247]?
- Strukturált terápiás hatású szakmai programmal rendelkező,
- ezen belül speciális programokkal rendelkező,
- differenciált, terápiás hatású, célzott szolgáltatásokat nyújtó,
- korrekciós kapcsolatokat biztosító,
- felzárkóztató, önálló életre felkészítő, személyességet biztosító közösségekre,
- szilárd értékrendszert közvetítő,
- élményeket nyújtó,
- az egyes intézményeknek a problémákra és a korosztály igényeire fókuszáló szolgáltatásprofilú.

Hogyan készülhetnek a kijelölt intézmények?

Az általános védelmi intézkedés keretében ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy beszállított gyermek ellátásának alapját az őt befogadó kijelölt speciális gyermekotthon házirendje és szakmai programja kell, hogy adja. Az emberkereskedelem feltételezett áldozatává vált gyermek ellátásának is alapvetően azt kell nyújtani, amit a speciális szükségletű gyermekvédelmi szakértői bizottság szakmai véleményére alapozottan oda helyezett gyermekeknek a teljes körű ellátásban, kiegészítve azokkal a specialitásokkal, amelyek az áldozati státusszal járnak.

A Gyvt.-ben két alapfeladat jelenik meg ezen ellátás nyújtása során: a biztonság nyújtása és a terápiában részesítés. Mindkét elem alapvetően a speciális gyermekotthonok normál körének is része kell, hogy legyen, ezzel együtt a tapasztalat azt mutatja, hogy a rendszerbeli hiányosságok miatt a feladatok jó színvonalú ellátása érdekében szükségesek lesznek mind a tárgyi, mind a személyi jellegű fejlesztések, a speciális képzések és együttműködések.

A biztonság, védelem nyújtását a feltételezett áldozattá vált gyermekek számára meg kell, hogy alapozza a fizikai, tárgyiasult védelem és biztonság biztosításának megteremtése (fizikai környezet: építészeti jellegű, technikai, informatikai, melyet kiegészíthet megfelelő biztonsági személyzet is).

Ezekben az intézményekben (még a központi speciális gyermekotthonok esetében is) felmerül a befogadás utáni izoláció kérdése és annak jogszabályi megalapozottsága. Egyértelmű, hogy a feltételezett emberkereskedelemben/gyermekprostitúcióban érintett gyermekeket a befogadás után izolálni kell a biztonság és védelem már kifejtett széleskörű értelmezése szerint. Az EMMI által indított és vezetett szakmai munkacsoport ennek jogszabályi előkészítésén dolgozik.

[247] dr. BEDE (2010)

A biztonság és védelem másik aspektusa, mely már a terápia alapja is, egy olyan belső környezetnek a kialakítása, amely alkalmas a traumákkal jelentősen terhelt befogadást követő kezelésére. A biztonság alap a terápiás megtámogatáshoz. Ugyanakkor vissza is hat rá egy hatékony terápiás működés, megerősíti, felerősítheti a biztonságérzetet.
A környezeti és tárgyi feltételek mellett a személyi feltételek is meghatározóak a biztonságot illetően. Az otthonban dolgozó munkatársak jelenléte (létszáma is) és hozzáállása, odafordulása (elfogadás, meghallgatás, a felkészültség) a feltételezett áldozattá vált gyermeknek a speciális gyermekotthonban való benntartását, a megnyugvását és együttműködési készségének alakulását befolyásolja, elsődlegesen megalapozza.

Biztonságot nyújtó elhelyezést követően szükséges feladatok:
- egészségügyi ellátás biztosítása,
- az áldozatazonosítás és áldozatvédelem érdekében az EKAT rendszerben való lejelentés, adatszolgáltatás jogszabályban meghatározott feladata a kijelölt speciális gyermekotthonnak is,
- krízisintervenció, azonnali terápiában részesítés,
- hatósági eljárásokban közreműködés,
- rendőrségi eljárásokban való közreműködés.

A feladatellátás során együttműködő szervezetek, hatóságok, személyek a kijelölt speciális gyermekotthon szempontjából

- A rendőrséggel – beszállítás/ideiglenes hatályú elhelyezés előkészítése és végrehajtása, továbbá nyomozati munka elősegítése során
- A gyámhivatallal – gyámhivatali megkeresésre tájékoztatás nyújtása, a kapcsolattartás szabályozásának, újra szabályozásának vagy módosításának kezdeményezése
- Szülővel/törvényes képviselővel/ gyermekvédelmi gyámmal, eseti gyámmal –kapcsolatfelvétel, kialakítás és fenntartás, ügyintézés, a gyermek kapcsolattartásának biztosítása a szülővel/törvényes képviselővel/ gyermekvédelmi gyámmal, eseti gyámmal
- Egészségügyi intézménnyel/~ekkel – a gyermek számára szükséges szűrés, kivizsgálás, kezelés biztosítása érdekében
- Megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottsággal – a gyermek vizsgálata, szükséglet megállapítása érdekében vélemények, javaslatok elkészítése és megküldése
- A gyermek ügyében eljárni illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálat munkatársaival – kapcsolatfelvétel és fenntartás, ügyintézés
- Gyermekjogi képviselővel – gyermeki jogok érvényesítésének védelme, képviselete érdekében

Az új intézkedés nem jelenti azt, hogy az emberkereskedelem/gyermekprostitúció áldozatává vált és az általános védelmi intézkedés körében, a kijelölt speciális gyermekotthonokba kerülő gyermekeken kívül ne lennének olyan áldozatok, akikkel máshol, más gyermekotthonoknak foglalkozni kell, hiszen nem mindenki kerül az általános védelmi intézkedés körébe, illetve nem minden áldozat ezen intézkedés keretében jelenik meg a szakellátásban.

Az általános védelmi intézkedés keretében, mivel az elhelyezés 60 napra vonatkozik, így ezt követően meg kell határozni az új nevelésbevétel esetében a gondozási helyet, illetve a már nevelt gyermeknél a szakmailag legjobbnak tekinthető, a meghatározott problémára fókuszáló gondozási helyet. Ebben fokozottan érintettek a nem kijelölt speciális gyermekotthonok, központi speciális gyermekotthonok, különös tekintettel a lányok vonatkozásában az EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekotthona. Továbbra is lehetséges, hogy az emberkereskedelemben, gyermekprostitúcióban áldozattá vált gyermek esetében, az általános védelmi intézkedés körén túl szükséges intézkedés, elhelyezés, akár krízis elhelyezés is. Továbbra is kérdés, hogy akár a védelmi intézkedés során előtérbe került gyermekek esetében és a más esetben azonosított szakellátott gyermekek esetében van-e elég erre felkészült a hosszú távú elhelyezést, biztonságot, védelmet, stb. biztosító speciális/központi speciális

gyermekotthon. A védelmi intézkedés bevezetése új, erős fókuszt adott a problémakörre, egy év elteltével lehet elemezni az adatokat, eseteket, mely a fejlesztési irányokat meghatározhatja.

Az általános védelmi intézkedés megvalósulásának elemzése, a gyakorlatának kialakítása érdekében ágazatközi munkacsoport jött létre (EMMI, SZGYF, ORFK, BRFK, Kormányhivatalok, kiegészülve szakmai szervezetekkel). Szakmai anyagokat, elemzéseket, esetelemzéseket végezve, kérdéseket beazonosítva, problémákat megvitatva folyamatosan készülnek szakmai anyagok, melyek tartalma részben már ezen tananyag része is.

Az általános védelmi intézkedésben érintett szereplőknek még szüksége van szakmai segítségre az EMMI és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság részéről, az első időszakban kezelendő eseteknél az EMMI Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya, SZGYF részéről közvetlenül segítségnyújtás történik, akár a gyámhatóság, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, kijelölt speciális gyermekotthonok irányába. Készülni fog egy közös tájékoztató anyag, hogy az intézkedésben három érintett intézmény, valamennyi szereplő számára ugyanaz a szakmai iránymutatás, tartalom álljon rendelkezésre.

Az ORFK módosította a 13/2014. (V. 16.) ORFK utasítást a prostitúcióval összefüggő jogsértések és az emberkereskedelem kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról.

Főbb módosítások

- 6/A. A Szabs.tv. 172. § (2)-(3) bekezdésében meghatározottakra figyelemmel a tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel szemben - aki a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát szegi meg - nem szabható ki helyszíni bírság.
- 6/B. A Szabs.tv. 172. §-a szerinti tényállását megvalósító személy életkorát minden esetben tisztázni kell. Erre sor kerülhet helyszíni intézkedés keretében, ha pedig az nem jár sikerrel, akkor a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 33. § (2) bekezdés *a)* pontja alapján végrehajtott előállítás tartama alatt - a személyazonosság megállapításával egyidejűleg - meg kell állapítani az előállított személy életkorát is.
- 6/C. A Rendőrség a gyermekkorú, illetve a fiatalkorú, a szexuális szolgáltatásra felajánlkozás tilalmát megszegő személy érdekében általános védelmi intézkedést hoz, és elszállítja az ideiglenes befogadására kijelölt speciális gyermekotthonba.
- 6/D. A 6/B-6/C. pont szerint intézkedés alá vont személy esetében, ha a Szabs. tv. 172. § (4) bekezdése szerint a tényállás tisztázása szükséges, a tanúként történő meghallgatás a személyazonosság és életkor megállapításán túl, amennyiben indokolt, kiterjed arra is, hogy az érintett megvalósította-e a terhére rótt cselekményt, illetve sérelmére követtek-e el jogellenes cselekményt.
- 12/A. Az általános védelmi intézkedéssel kapcsolatban lefolytatott hatósági eljárás és a helyszíni intézkedés információi alapján a Rendőrség arra jogosult vezetője előkészítő eljárás vagy nyomozás elrendeléséről dönt.
- 16. Annak érdekében, hogy az áldozatok a bűncselekményhez kapcsolódó eljárások során ismételten ne sérüljenek (másodlagos viktimizáció megelőzése), figyelembe kell venni az áldozat speciális helyzetét, kiszolgáltatottságát, információhiányát, ezért az áldozatokkal való bánásmódban a mellérendelt partneri viszonynak, problémaérzékenységnek, segíteni akarásnak, humánus, empatikus hozzáállásnak kell dominálnia.
- 17. A körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló 2013. évi LXXXVIII. törvény alapján folytatott hatósági eljárások során – különösen, ha az eltűnt személy nő, 18. életévét be nem töltött személy vagy fiatal felnőtt - minden esetben vizsgálni kell a prostitúcióra kényszerítés, illetve az emberkereskedelem lehetőségét.

Az általános védelmi intézkedés, mint a tiltott prostitúciós felajánlkozás szabálysértés helyzetből kiinduló új intézkedési forma. A járőrszolgálat intézkedik, de az ügy felderítése már egy másik rendőri terület feladata, a bűnügyi nyomozás indul párhuzamosan, illetőleg tovább lépésként. A nyomozó hatóság végez

előkészítő eljárást, illetve nyomozást folytat az ügyben. A védelmi intézkedés gyorsan történik, a tapasztaltak, a helyzet kiértékelése alapján, ezért túl sok, vagy alapos, vagy széleskörű információt nem tud adni a járőrszolgálat. A tények az intézkedésre, a körülményekre vonatkozóan szolgálhatnak információval. Javasolt, hogy az intézkedő rendőrök vegyék fel a kapcsolatot telefonon az illetékes kijelölt speciális gyermekotthonnal. A rendőrség számára egy Határozat minta áll rendelkezésre, melyben az általános védelmi intézkedésről határoznak.

Az általános védelmi intézkedés meghatározása rendkívül nagy előrelépést jelent az emberkereskedelemben/gyermekprostitúcióban érintett gyermekek védelmi rendszere kiépítésében, melyhez elsősorban a rendvédelmi szerveknek és a gyermekvédelmi szakellátási rendszer intézményeinek jelentős többletfeladatokat kell elvégeznie, azzal együtt, hogy a védelemi feladatok gyökerei eddig is jelen voltak. Ez megkívánja a magas szintű együttműködést az ágazati szakpolitikákban, az együttműködést az ellátás különböző szintjein, a tárgyi, személyi feltételek kialakítását, a képzések megvalósítást, a protokollok kialakítását. Természetes az is, hogy a megvalósítás számos olyan kérdést és dilemmát vethet fel, amelyre fokozatosan lehet a válaszokat megtalálni, a rendszert professzionizálni.

Az érintett tárcák ágazati szintű együttműködésével és a megvalósításban résztvevő szakemberek bevonásával, a témában jártas civil és egyházi szervezetek tudásának beépítésével multidiszciplináris szakmai munkacsoport jött létre a fenti sokrétű feladat elvégzésére. A várhatóan 2021-ben kialakított protokoll kiegészítő része kell legyen jelen tananyagnak.

6.3. A külföldön áldozattá váló felnőttek és kiemelten a gyermekek segítése

A külföldön emberkereskedelem áldozatává vált magyar állampolgár (gyermek és felnőt) hazajutásában a külföldi és magyar hatóságok (rendőrség, konzulátus) és áldozatsegítő szervezetek működnek közre.
A külföldről történő biztonságos hazatérés megszervezésében a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) tud megfelelő segítséget nyújtani, a hazai áldozatmenekítés egyik fontos 2020-ban megvalósuló eredményen az ún. menekítő autó forgalomba állítása, ami az ország egész területén látja el feladatát. A menekítő autót vezető biztonsági szakember mellett, mentálhigiénés szakember van jelen az autóban már a menekítést követően azonnal, így a meghallgatás helyszínére vagy a biztonságos helyre juttatás közben is segítő beszélgetést tud folytatni az áldozattal. Amennyiben a áldozat családjához szeretne visszamenni és erre adottak a lehetőségek (pl. nincs bántalmazó környezet), akkor a szakemberek (pl. helyi szociális munkás, családsegítő, képzett önkéntes) segítik az áldozat reintegrációját. Igyekeznek támogatni a közösségbe való visszakerülését, munkába állását, saját élet megteremtését. Amennyiben az áldozat számára veszélyes lenne a korábbi lakhelyére visszatérni vagy nem akarja családjával folytatni életét, akkor védett házba kerül (az újbóli áldozattá válás, az ismételt becserkészés elkerülése érdekében). Ezek az intézmények szociális munkással, családgondozóval, pszichológussal segítik a felépülésüket és a társadalomba való beilleszkedésüket.

A Gyvt. alapján a gyermekek ellátásáért felelős miniszter és irányítása alatt álló intézmény (EMMI) feladatkörébe delegálja a külföldön ellátatlanul maradt magyar állampolgárságú gyermekekről való gondoskodás iránti intézkedések megtételét. Az EMMI Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya (az ügyben eljáró gyermekvédelmi központi hatóságként) köteles eljárni így azokban az esetekben is, amikor a külföldön jogtalanul tartózkodó magyar állampolgárságú gyermek bizonyíthatóan vagy vélhetően emberkereskedelem, prostitúció áldozatává vált. A külföldi hatóságok az áldozat azonosítását és a saját ország protokolljai szerinti intézkedések megtételét követően kötelesek a magyar hatóságokkal felvenni a kapcsolatot. A magyar hatóság, a gyermekvédelmi központi hatóság összehangolt cselekvésének irányítását az adott ország nagykövetségei, illetve konzulátusai segítségével végzi. A magyar központi hatóság feladata a gyermek hazajuttatásának megszervezését koordinálni, finanszírozni, bevonni a magyar hatóságokat, a gyermek törvényes képviselőjét (szülői felügyelet vagy gyermekvédelmi gyám), a magyarországi hazajuttatásban segítő külföldi és magyar szervezeteket, illetve előkészíteni a hazatérést követő szükséges gyermekvédelmi intézkedéseket (pl.: hatósági intézkedések előkészítése,

szakellátásban élő gyermek esetében elhelyezés előkészítése). A szakellátásban élő gyermekek esetében a külföldön történő veszélyeztetést követően fel kell mérni, hogy a kijelölt gondozási hely alkalmas-e továbbra is megfelelő védelem biztosítására vagy soron kívüli intézkedésekkel speciális gyermekotthoni, különösen központi speciális gyermekotthoni elhelyezés szükséges (ha eddig nem történt meg). Ebben az estben a központi speciális gyermekotthonok a gyermekvédelmi központi hatóság és az SZGYF Irányítási Főosztályának koordinációjával kötelesek krízis ellátás keretében befogadni a gyermeket és az OGYSZB köteles soron kívül ezt követően elvégezni a prostitúcióval, kizsákmányolással, emberkereskedelemmel érintett gyermek speciális ellátási szükségletének vizsgálatát. A megtalált gyerekek esetében a későbbi fejezetben bemutatott általános védelmi intézkedési szabályai is érvényesek.

6.4. A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek áldozatokhoz való professzionális közelítése

Minden áldozatnak igénye lehet, és joga van a segítségre. A legtöbb figyelmet nyilván a krízisállapotban lévő sértettek igénylik, de a sérelem súlyossága és a konkrét áldozat „segítség-szükséglete" nem jár feltétlenül együtt.

Ahogyan szó volt róla a gyermekek prostitúcióban való érintettségét a legtöbb esetben megelőzi valamilyen súlyos trauma, gyakran szexuális bántalmazás, így kezelésben nem hagyható figyelmen kívül bántalmazott az áldozatok kezelésére vonatkozó alapelvek, illetve a segítségnyújtáson belül kiemelt szerepe kell, hogy legyen a trauma feldolgozásnak.

Browne és Finkelhor szerint szexuális abúzus esetén a pszichés sérülés magja a „traumatikus szexualizáció, a stigmatizáció, az árulás és a tehetetlenség élménye", ez teszi a szexuális abúzus traumáját egyedülállóvá és más gyermekkori visszaélésektől különbözővé.[248]

A s*tigmatizáció* az élmény negatív tartalmának és az áldozat személyének összekapcsolódása; a rosszaság, a szégyen, a bűntudat én-képbe beépülő érzései. Ennek a következménye lehet az áldozatoknál gyakorta tapasztalható negatív én-kép és önértékelési zavar. A *tehetetlenséget* a gyermek testének ismételt, akarata ellenére történő használatakor, a fenyegetésekkel szembeni kiszolgáltatottsága és eszköztelensége megtapasztalása során éli meg, továbbá akkor is, amikor a vele történtek elmondását hitetlenséggel fogadják. Ez az élmény lehet az alapmintázata a későbbi kontroll-problémáknak (akár az élet eseményei fölötti kontrollra való képtelenség nyomasztó érzése formájában, akár ennek kompenzálásaként, folyamatos szigorú és kényszeres kontroll gyakorlása útján). Az élmény alapja lehet a későbbi depressziós tünetképzésnek is. Az *árulás* a bizalom lerombolása, elpusztítása. A gyermek becsapva és elárulva érzi magát: az manipulálta, az okozott fájdalmat neki, akitől függött, aki gondozta, akinek a szeretetében bízott. Ezzel hozható talán kapcsolatba a felnőtt korban gyakorta tapasztalható fokozott szenzitivitás, a bizalomra és az intimitásra való képtelenség, a kiterjedt szorongás és a bizalmatlanság érzése.

A gyermekkori *szexualizáció traumatikus*, mert a gyermek fizikailag és lelkileg egyaránt éretlen arra, képtelen annak megfelelő kezelésére, befogadására. Érzései, viszonyulásai megzavarodnak, megítélései konfúzussá válnak. A szexualitás gyakran ijesztő vagy ambivalens élményekkel, emlékekkel kapcsolódik össze. A következmények végletesek: szexualizált, erotizált, promiszkuis magatartás, vagy ennek épen az ellenkezője; a szexuális intimitás teljes, nem ritkán fóbiás kerülése. A felnőtté vált áldozatoknál gyakran tapasztalhatók a kapcsolati és szexuális problémák.

Emberkereskedők technikái

[248] VIRÁGH György, NÉMETH Margit (2013) Kézikönyv a „Személyes gondoskodást végzők kompetenciafejlesztése az erőszakcselekmények következtében traumatizált személyek és környezetük ellátásához" elnevezésű továbbképzéséhez, ESZTER Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2013

Az emberkereskedelemnek több millió ember esik áldozatul világszerte. Az azonosított áldozatok száma csak a töredéke a valós adatoknak. Az elkövetők felkészültek, sokszor hálózatban végzik a tevékenységüket és a kiszolgáltatott emberek számára sokszor nagyon csábító ajánlatokkal vezetik félre.

- Munka reménye: a mélyszegénységben, kilátástalan élethelyzetben lévő emberek gyakran válnak emberkereskedelem áldozatává, azért mert reménykednek abban, hogy munkához jutnak. Ezért is nagyon fontos a külföldi munkavállalás előtt nagyon körültekintően megvizsgálni a külföldi munka valódiságát még akkor is, ha azt egy barátunknak vélt személytől halljuk.
- Nagyon gyakori jelenség a félrevezetés és a jól fizető külföldi álláslehetőségek felajánlása ismerősök által, amelyekről külföldre érkezve kiderül, hogy prostitúcióra kényszerítés vagy más munka célú kizsákmányolás lesz a végeredmény.
- Családhoz való tartozás, a szerelem, a szeretet ígérete: nagyon sok ember él egyedül, magányosan, rokoni kapcsolatok vagy szerető, támogató családi háttér nélkül, vagy elhanyagoló, veszélyeztető vagy bántalmazó családban. Igaz lehet ez gyerekekre, fiatalokra és felnőttekre egyaránt. Ezek az emberek különösen ki vannak szolgáltatva az emberkereskedőknek, hiszen pontosan tudják azokat a módszereket, amikkel az érzelmekre hatva magukhoz kötheti az áldozataikat. A szerelem, a szeretet ígérete, látszólagos megléte, a családhoz való tartozás megélésének illúziója számtalan esetben fedezhető fel az áldozatok által elmondottakban.
- Gyorsan függőséget kialakító kábítószerre szoktatják az áldozatokat: gyakori jelenség, hogy az elkövetők gyorsan függőséget kialakító kábítószerre szoktatják az áldozatokat, így elérve, hogy még erősebb függőségbe és szolgai attitűdbe kényszerülnek.
- Szégyenérzet kialakítása: az áldozatokban gyakran szégyen alakul ki, önmagukat hibáztatják azért, ami velük történt. Ilyenkor már nagyon sokszor nem is mernek segítséget kérni, hiszen azokról, amik velük történt, nagyon nehéz beszélni
- Zsarolás gyerekkel, szülőkkel: az elkövetők nagyon gyakran zsarolják elsősorban a prostitúciós kizsákmányolás áldozatait gyermekeikkel, szüleikkel. Elhitetik velük, hogy nekik vannak kiszolgáltatva és, ha nem azt csinálják, amit ők kérnek tőlük, akkor gyermekeiket elveszik tőlük, szüleiket bántalmazni fogják. Ezt nagyon könnyen el lehet hitetni, hiszen az áldozatok jelentős része nem ismeri a lehetőségeit, fél a hatóságoktól és a vele szemben hatalmi helyzetben lévő elkövető által mondottakat tekinti az igazságnak
- Útiköltség kamatos kamattal megfizettetése: a külföldi áldozattá válás előzménye lehet már Magyarországon az útiköltség megelőlegezése az elkövető által. Ennek az összegnek a többszörösét kell azonban már a helyszínre érve megfizetni az áldozatnak, mely több hónapra is tartozást generálhat, sőt akár folyamatosan egy zsarolási alapot biztosít az elkövetőknek, ezzel is magukhoz láncolva az áldozatokat
- Bántalmazások (fizikai, pszichológiai, szexuális, gazdasági): az emberkereskedelem során minden esetben jelen van a kapcsolati erőszak is, hiszen egy alá-fölé rendeltségi viszonyról van szó, melyben a hatalom megtartása az egyik legfontosabb célja az elkövetőnek
- Az emberkereskedelem jellemzője az is, hogy a kizsákmányolt embereket nem engedik egyedül ügyeiket intézni, s azt sem, hogy kettesben maradjanak hivatalos szervek képviselőivel, ügyintézőkkel, hiszen ezekben az esetekben fennállhat a veszélye annak, hogy az áldozat beszél a helyzetéről.
- Nagyon sok áldozatnál azonban még ettől sem kell az elkövetőknek tartania, hiszen a rendszeres bántalmazás, a retorziótól való félelem, és az, hogy az áldozatok nagy részének nincs áldozattudata, jelentős előnyt biztosít számukra. Mindezek ismeretében rendkívül fontos figyelnünk az áldozatiságra utaló jelekre, hiszen nem biztos, hogy az áldozat segítségünkre tud lenni azzal, hogy egyértelműen kijelenti, hogy bajban van és segítségre szorul.

A 354/2012. (XII. 13.) Kormányrendeletben foglaltak megvalósítása, csakúgy, mint a jelzőrendszer működtetése, sok akadályba ütközhet. Ilyen, a jelzőrendszer tagjai által sokat említett félelem is. Félelem az elkövetőtől, az elkövető családjától, félelem a kompetenciahatárok átlépésétől. Azt azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy az áldozati jelek felismerése által, a sikeres áldozatazonosítással valósulhat meg a sikeres áldozatsegítő folyamat és kerülhet az áldozat biztonságos helyre.

Félelmek és lehetséges válaszok

- **Félelem attól, hogy a beavatkozással csak tovább romlik az áldozat helyzete**
  Válasz: Az áldozatok embertelen és kizsákmányoló élethelyzetben vannak, így a helyzetükön sokat rontani már nem lehet. Az áldozatért való aggódás ugyanakkor indokolt, azonban, ha a munkánkba bevonunk olyan szakembereket (OKIT, Rendőrség, emberkereskedelemmel foglalkozó professzionális szervezetek, pl.:Baptista Szeretetszolgálat), akik ezen a területen számtalan menekítést és biztonságos elhelyezést lebonyolítottak már, akkor nagyon kicsi az esélye, hogy az áldozat rosszabb helyzetbe kerüljön. Annak lényegesen nagyobb, hogy a bántalmazás következtében vagy következményeképpen veszítheti életét az áldozat.

- **Elbizonytalanodás, a helyzet megfelelő felmérésében, a jelek azonosításában.**
  Válasz: Bármilyen gyanú esetén fontos felhívnunk tapasztalattal rendelkező szervezetek képviselőit, akikkel megnyugtatóan tudjuk átbeszélni a gyanúnkat vagy bármilyen rossz érzésünket. Nem vagyunk egyedül a problémával, merjünk segítséget kérni és higgyünk a saját és a társszakmákban dolgozó szakemberek szakmai kompetenciájában egyaránt.

- **A felmerülő gyanú távolítása.**
  Válasz: Amennyiben valamit el kell nyomnunk magunkban, az már jelzés értékű. Tegyünk önmagunk megnyugtatásáért és a velünk kapcsolatba kerülő esetleges áldozat helyzetének feltárása és megnyugtató rendezése érdekében annyit, hogy megosztjuk aggodalmunkat egy ezen a területen speciális tudással rendelkező szervezet munkatársával.

- **Nem is tudjuk, hogyan is kezdjünk neki, azt képzeljük, hogy rengeteg operatív feladattal fog járni, plusz az adminisztrációt jelent, esetleg tanúskodást.**
  Válasz: Szakmai és emberi felelősségünk egyaránt, hogy a bajba jutott embereknek segítséget nyújtsunk. Nem tudhatjuk, hogy egy jelzés, melyet megteszünk, milyen jótékony hatással járhat egy áldozati státuszban lévő ember életében. Emellett a területen dolgozó szakemberek minden esetben ügyelnek arra, hogy a jelzést tevő személye csak a legindokoltabb esetben derüljön ki az esetleges eljárás folyamán.

- **Félünk, hogy az elkövetők bennünket is utolérnek, megfenyegetnek, ezzel veszélybe sodorjuk önmagunkat és családtagjainkat, otthonunkat, saját intézményünket. (Különösen kisebb településen, ahol szinte mindenki ismer mindenkit).**
  Válasz: Azok a szervezetek, melyek az emberkereskedelem elleni területen dolgoznak, az áldozatok és családtagjaik biztonságán túl a jelzést adó biztonságát is kiemelt fontossággal kezelik. A jelzést tevő személye nem derül ki (zárt adatkezelés) és a településre nem a településen dolgozó és tevékenykedő szervezetek érkeznek ki, hanem távoli, akár az ország másik feléről érkezők. Emellett fontos, hogy nagyon komoly kockázatfelmérés, kockázatelemzés és a helyzet teljeskörű megismerése előzi meg az áldozatokkal való esetleges kapcsolatfelvételt, melynek folyamatáról az elkövetőknek sejtelmük sincs. Természetesen adódhatnak olyan krízishelyzetek, illetve életveszélyes állapotok, melyek azonnali beavatkozást igényelnek, de ezeket az esetek is kivétel nélkül egyedi és megfelelő biztonsági óvintézkedések mentén kezelik a szervezetek.

- **Aggódunk, hogy egyedül maradunk a jelzésünkkel és bármely szervezethez vagy hatósághoz is fordulunk, nem lesz senki, aki hajlandó lesz segítséget nyújtani, ehelyett egyszerűen leráznak, tovább irányítanak bennünket („Ez nem a mi területünk, nem a mi ügyünk, mi ilyet nem szoktunk.”).**
  Válasz: A tananyagban megismerhették azokat a szervezeteket, akik ezen a területen több éves, évtizedes tapasztalattal bírnak, és akik biztosan nem hárítják el a felelősséget. Ilyen szervezet például az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat, a Baptista Szeretetszolgálat, a Nemzetközi Migrációs Szervezet, Áldozatsegítő Szolgálat, ORFK, BRFK stb.)

Mit tegyek, ha feltételezett áldozattal kerültem kapcsolatba?

Felismerési szakasz

- Higgyük el, hogy szakmai végzettségünk, tapasztalataink, tudásunk alkalmassá tesz bennünket arra, hogy a megfelelő módon reagáljunk és cselekedjünk! Bízzunk önmagunkban!
- Ismerjük fel, ha cselekvésünket meghatározzák kialakult érzelmeink (félelem, harag, értetlenség, ijedtség, tanácstalanság)
- Gondoljunk bele, hogy ha most nem cselekszünk, a tőlünk segítséget kérő személy, vagy akin a bántalmazás jeleit tapasztaljuk, nem csupán tartósan benne maradhat a kritikus élet- és veszélyhelyzetében, DE sokkal rosszabb helyzetbe is kerülhet!
- Bízzunk Önmagunkban és a segítő szervezetekben, bízzunk abban, hogy nem maradunk egyedül a problémával.
- Gondoljunk arra, hogy nem vagyunk, nem leszünk, nem is maradhatunk egyedül. A jelzés megtétele, kapcsolatfelvétel során az általunk megismert információkat maradéktalanul átadása az emberkereskedelem elleni területen dolgozó szakembernek a mi feladatunk.

Cselekvési szakasz:

- Teremtsünk kapcsolatot az áldozattal! Legyünk nyitottak és elfogadóak a beszélgetés folyamán, történjen az akár telefonon vagy személyesen (ehhez segítséget nyújt a Szakemberek kommunikációja és a Hogyan kérdezzünk fejezetek, a függelékben az Interjúkérdések)
- Rögzítsük a legfontosabb információkat (ezzel is segítünk a bevont szervezetek munkatársainak). Mint első észlelési és cselekvési pont, a tudomásunkra jutott információkat az esetjelző adatlapon is leírhatjuk, de készíthetünk saját feljegyzést is. Az áldozat másodlagos viktimizációját csökkenthetjük azzal, ha leírjuk ezeket az információkat, mert ebben az esetben nem kell újra elismételnie a vele történteket
- Keressük meg a legközelebbi kríziskezelésében vagy áldozatsegítésben legkompetensebb szervezetet, segítő szakembereket.
- Vegyük fel velük a kapcsolatot és kérjük a segítségüket (és ne hagyjuk magunkat lerázni).
- Tájékoztassuk az áldozatot arról, hogy mi történik éppen és mire számíthat. Amennyiben az áldozat nincs jelen, de a gyanú felmerült bennünk, abban az esetben is fontos felvenni a kapcsolatot a segítő szervezettel és tájékoztatni őket a felmerült gyanúval kapcsolatosan.
- Amennyiben az áldozatot a kompetens szervezet átvette tőlünk, rögzítsük ennek tényét is, de még ne zárjuk le az ügyet.

Értékelő szakasz

- Bizonyos idő elteltével (1 nap / 1 hét / 1 hónap) érdeklődjünk az átvevő szervezetnél az áldozat helyzetéről és a megtett intézkedésekről. Ezt tegyük meg mindaddig, amíg vissza nem igazolják, hogy rendeződött az ügy.
- Szervezetfüggő protokoll: zárjuk le az ügyet, készítsünk feljegyzést, emlékeztetőt, statisztikát, stb.

A társadalom érzékenyítése és jelenségre való figyelem felhívása mellett rendkívül fontos a szakemberek szemléletformálása is. Az emberkereskedelem áldozatai, illetve a potenciális áldozatok megjelennek a személyes gondoskodást nyújtó intézményekben, a szociális és gyermekjóléti intézményekben. Azonosításuk és a hatékony segítségnyújtás elengedhetetlen feltétele a szakemberek ismereteinek növelése, érzékenyítése, sok esetben szemléletformálása. Hozzátartozik ehhez, hogy az érzékenyítésen és a figyelemfelkeltésen kívül fontos lenne a szakemberek szakmai személyiségének fejlesztésével és a kiégés megelőzésével is érdemben foglalkozni a szupervízió eszközével, mely szintén a sikeres munka záloga lehet.

Kommunikáció az emberkereskedelem áldozataival végzett munka során

Az emberkereskedelem fontos ismérve, hogy magas látencia jellemzi, látható méretei csak a jéghegy csúcsát jelentik és nem a valós helyzetről adnak képet. Ebből fakadóan az emberek keveset tudnak róla, nem ismerik, csak szavak, kifejezések juthatnak eszükbe róla. Fontos azonban tisztában lennünk azzal, hogy bármennyire is ismerjük, vagy nem ismerjük a jelenséget, azt, amin a velünk szemben ülő ember keresztülment, biztosan nem ismerhetjük. Akkor sem, ha találkoztunk már emberkereskedelem áldozatával és akkor sem, ha rengeteget olvastunk már a témában, mert minden ember másképp éli meg a vele történteket, másként van jelen a saját élettörténete, traumatikus élménye önmagában. Ezért a legalapvetőbb hozzáállás az elfogadó attitűd és az ítéletmentesség feltételezett emberkereskedelem áldozatával vagy traumát, kizsákmányolást elszenvedett emberrel való találkozásunk során.

Mindezek ismeretében tudnunk kell, hogy a találkozásunk és a lefolytatott beszélgetés nagyon fontos kiindulási pontja lehet egy segítő rehabilitációs, reintegrációs folyamatnak éppen ezért lényeges, hogy a beszélgetés hogyan és milyen módszerek mentén zajlik le.

A segítő szakember és a vele szemben ülő bajban lévő ember közötti beszélgetés egy lehetséges módszer a segítséget kérő, valamely problémával küzdő, gyakran krízisben lévő ember megnyugtatásának és a hatékony cselekvés előkészítésének. A beszélgetés közben képet kaphatunk azzal kapcsolatosan, hogy milyen problémával állunk szemben és melyek azok az elérhető szolgáltatások melyek megnyugtatóan segíthetik az ügyintézést.

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy önmagában a ventillációnak is óriási szerepe van az ügyfelünk lelki tehermentesítésében. Az, hogy beszélhet a problémájáról, a nehézségéről felszabadítóan hathat és működésbe léphetnek a saját erőforrásai, korábban jól vagy kielégítően működő problémamegoldó készségei, képességei. Fontos tudnunk azonban, hogy a traumát, kizsákmányolás, bántalmazást elszenvedett emberek jellemzően önérékelésükben, önképükben jelentősen sérültek, így sokszor tűnhetnek tehetetlennek, saját életük irányítása feletti képességeikben gátoltnak. Ezért a beszélgetés vezetése és óvatos irányítása fontos feladatunk ebben a helyzetben.

A bizalmi kapcsolat kialakításában fontos, hogy kerüljük a moralizálást és az ítélethozatalt és soha ne bagatellizáljuk el a problémát. Ez teszi lehetővé, hogy a velünk szemben ülő ember biztonságban érezze magát és megtapasztalja az együttérzést és a megértést. Az áldozatban meginduló változás már önmagában az elfogadástól elindulhat. Egyszerűen az a tény, hogy van valaki, aki meghallgatja, nem oszt tanácsokat, emellett kíváncsi és figyel rá, megváltoztathatja az ügyfél saját magáról és helyzetének kilátástalanságáról alkotott képét. Attól, hogy beszélhet a problémájáról úgy, ahogyan ő akarja, segíthet neki, megértheti például addig indokolatlannak vélt haragját, illetve annak kiváltó okát, és megértve már képessé válhat megküzdeni vele. Ezen folyamat során csökkenhet a belső feszültsége és szorongása, oldódhat félelme, megélheti azt, hogy nincs egyedül a problémájával, ami rengeteget jelenthet a pozitív változás generálásában.

Azok az emberek, akik feltételezhetően emberkereskedelem áldozatai különösen nagy odafordulást igényelnek a beszélgetés során. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy bántalmazás, kiszolgáltatottság, kizsákmányolás, az emberi jogoktól való megfosztottság jellemző az emberkereskedelemre. Azok a gyermek – és felnőtt áldozatok, akik ennek a bűncselekménynek estek áldozatul többszörösen traumatizáltak, sok esetben nem is tudják, hogy áldozatok, csak azt érzik, hogy igazságtalanságok sorozata történt velük.

Fontos tudnunk, hogy a bajba jutott emberek sokszor krízishelyzetben vannak és a krízisben lévő embernek az emberekhez fűződő kapcsolata megváltozik. Másokat annak függvényében ítélnek meg, hogy kapnak-e tőlük segítséget vagy sem.

Fontos tisztában lennünk a munka során az alábbi tényezőkkel:

- Alapvetően határozzák meg saját elképzeléseink és saját gondolataink, hipotéziseink a végzett munkánk milyenségét, ezért kifejezetten és tudatosan kell törekednünk az objektivitásra és a megfelelő kérdések megválasztására (ha érzelmeink mentén kommunikálunk, ha saját feltételezéseink, hipotéziseink vezetik a beszélgetést, gyakran sajnálkozásba, vigasztalásba csaphat át a beszélgetés, mely talaját vesztett és mindkét felet eszköztelenné tevő folyamatot generál).
- Nagyon fontos a kommunikációnk során arra is figyelnünk, hogy a legnagyobb elhivatottság mellett is felmerülhetnek bennünk áldozathibáztató kérdések, ezek azonban a megfelelő tudás megszerzése mellett kiküszöbölhetőek. Az áldozathibáztató mondatok felmerülése és ezek felismerése természetes folyamat, ennek tudatosítása segíthet abban, hogy ne gátolja meg a bizalom kialakulását. Áldozathibáztató mondatok lehetnek például az alábbiak: „Miért nem jött hamarabb?", Miért maradt ennyi ideig?" Miért nem tájékozódott megfelelően a munkavállalása előtt?" „Miért vállalt munkát megfelelő nyelvismeret nélkül?", „Miért hitted el, hogy tényleg szerelmet ígér?", „Nem láttál már erre rossz példát, hogy ezek hazug igéretek?, „Látod mondtuk, hogy be szökjél meg, itt vagy biztonságban!".
- Támogató jelenlétünkkel sokat tehetünk azért, hogy az áldozat bízzon abban, hogy segítséget kaphat, hogy itt elfogadják és támogatják őt még abban az esetben is, ha nem a segítő elképzeléseinek megfelelően cselekszik (például visszamegy az elkövetőhöz). Fontos beszélni arról is, hogy az, ami az áldozattal történik, nem az ő hibája (az áldozatok nagyon gyakran önmagukat hibáztatják a kialakult helyzetért).
- A segítő kommunikációban fontos megértenünk, hogy az csak és kizárólag az áldozatról és az ő igényeiről, szükségleteiről szól, de segítőként tudásunk, kompetenciánk, lehetőségünk szerint a lehető legjobbat kell nyújtanunk.

Az áldozatokra jellemző viselkedésformák és befolyásuk a kommunikációs folyamatra:

- az emberkereskedelem áldozatai nem hozhatnak, hozhattak saját döntéseket, döntéseiket mások befolyásolják, jellemzően azt az elkövető hozza meg helyettük,
- erős alá-fölérendeltségi viszonyban vannak az elkövetővel, melyben az áldozatok azt tanulták meg, hogy az ő szavuk semmit sem ér és nincs hatással az életük alakítására,
- az elkövető helyette dönt, meghatározza, hogy mit tehet és mit nem, lekicsinyli, fizikailag, lelkileg és pszichésen is bántalmazza, elhiteti vele, hogy semmihez sem ért és mindent rosszul csinál,
- traumát elszenvedett emberek,
- általában rettegnek az elkövetőktől,
- a félelem nagymértékben befolyásolja tetteiket, döntéseiket,
- sokszor előfordul, hogy elhatározzák, hogy megszöknek vagy segítséget kérnek, de a retorziótól való félelem következtében mégsem teszik meg. Ez sok esetben a feljelentés kapcsán is fennáll, gyakran visszavonják azt,
- az elszenvedett trauma következtében az áldozatok világképe megváltozik, nem bíznak az emberekben és a biztonságos világban sem, mindenkivel bizalmatlanul viselkednek, annak érdekében, hogy megvédjék önmagukat,
- az áldozatot akár érzelmi szálak is fűzhetik az elkövetőhöz és sokszor bűntudat is megjelenhet az áldozatban, sokszor saját magát hibáztatja a történtekért,
- az áldozat a traumák miatt tompulttá, közömbössé válhat, egymásnak akár ellentmondó részletekről számolhat be, disszociatív elemeket mutathat.

Az áldozatazonosítás és áldozatsegítés folyamata során nagyon fontos a szakmai segítő háló feltérképezése és a hatékony áldozatirányítás érdekében a kapcsolatfelvétel az illetékes szervvel, szervekkel.

A legfontosabb minden esetben az áldozat, az áldozat családjának (ez abban az esetben, ha nem egy vagy több saját családtagja az elkövető) és az áldozat gyermekeinek biztonsága, valamint figyelemmel kell lenni a védett ház biztonságára is (az áldozat biztonságos, védett házban való elhelyezésének szükségessége esetén). Gyakran találkozunk azzal a jelenséggel, hogy az elkövetők az áldozat rokonának

adják ki magukat telefonban és így szeretnének információhoz jutni a hollétéről vagy így tudatosítani benne, hogy figyelik őt és ne tegyen semmiféle terhelő vallomást rájuk. Ezért és mert a bizalmi kapcsolat kialakulásának és fennmaradásának elengedhetetlen eleme a titoktartás, fontos felhívnunk erre a figyelmet. A titoktartással és azzal, hogy az információkat csak és kizárólag a segítő folyamatba bevont szervezetek munkatársával osztjuk meg az ügyfelünket és önmagunkat is védjük.

Ami a megfelelő reagálást segíti – a segítő reakció[249]

- Alapelv: Higgy neki és támogasd őt feltétel nélkül!
- Hallgass figyelmesen és kérdezz nyugodtan. Kerüld a hosszas kikérdezéseket, "vallatásokat", és az indulatos, hitetlenkedő kijelentéseket. ("Ez hihetetlen!", vagy "Egyszerűen nem értem hogyan történhetett ez meg veled!" stb.)
- Biztosítsd arról, hogy megérted, és hogy számíthat rád.
- Ne reagálj szélsőségesen, ne fenyegesd az elkövetőt! A gyermeknek nyugodt és biztonságot nyújtó védelmezőre van szüksége. Ne vádold a gyermeket, ne ijesztgesd az esetleges félelmetes következményekkel se! Éppen ellenkezőleg: arról kell biztosítanod, hogy ő nem tehet a történtekről. Ez azonban csak akkor lesz a gyermek számára a hiteles és meggyőző, ha valóban így gondolod.
- A gyermeket mindenekelőtt meg kell nyugtatnod, és biztosítanod kell a támogatásodról. Ezt elsősorban azzal érheted el, amit mondasz és teszel, illetve, ahogyan mondod és teszed ezt.
- Ne áraszd el a gyermeket, ne „fojtogasd” saját érzéseiddel, vagy annak folytonos ismételgetésével, hogy milyen szörnyű is az, ami történt!
- Biztosítsd róla, hogy védve van a további támadásoktól, és gondoskodj is erről, amennyire ez lehetőségedben áll!
- Ha egyértelmű, hogy erőszak vagy visszaélés történt, tegyél feljelentést és fordulj szakemberhez, akitől a gyermek további segítséget kaphat.
- Tartsd tiszteletben a gyermek intimitását! Ne beszélj sokaknak arról, ami vele történt, ne hagyd, hogy mások kérdezgessék, ne beszélj másokkal a történtekről a gyermek előtt.

6.5. A gyermekbarát igazságszolgáltatás

Prostitúció elleni küzdelem büntetőeljárási lehetőségei

Az emberkereskedelem közvádas büntetőügy, ami azt jelenti, hogy a büntetőeljárás az áldozatok (sértettek) akaratától független. A nyomozást a nyomozóhatóság (általában a rendőrség) vagy az ügyész rendeli el[250]. A sértettek vagy áldozatok viselkedését a büntetőeljárás során számos tényező (koruk, személyiségük, a traumatizáltság mértéke) befolyásolja, valamint az, hogy az eljárások során hogyan viselkednek vele (pl mennyire empatikusak vele) az igazságszolgáltatás szereplői. A büntetőeljárás során az áldozatok által elmondottak gyakran nem koherensek, egységesek, az emlékeik gyakran tördezettek. Azért, hogy az adott egyén mentális túlélje a traumatikus élményt, mint pl. a prostitúciót is, tudatának megőrzése érdekében le kell tudnia választani a traumatikus eseményeket. Így történhet az is meg, hogy az áldozatok emlékeiben megtörtént események nem líneárisan rendezettek, és tudatuk beszűkül. [251] A prostitúcióban érintett gyermeket először védelembe kell helyezni, és számukra megfelelő terpiát biztosítani, az igazságszolgáltatás csak ekkor juthat eredményre.

---

[249] VIRÁGH György, NÉMETH Margit (2013) Kézikönyv a „Személyes gondoskodást végzők kompetenciafejlesztése az erőszakcselekmények következtében traumatizált személyek és környezetük ellátásához” elnevezésű továbbképzéséhez, ESZTER Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2013

[250] 1998. évi XIX. Törvény a büntetőeljárásról 170. § vagy az új Be. 2017. évi XC. Törvény a büntetőeljárásról375. §

[251] Poszttraumás stressz és PTSD - a segítő munka kihívásai In: https://nokjoga.hu/book/export/html/315 (letöltés ideje: 2018.május 10)

Az igazságszolgáltatásban való részvétele a gyermekeknek, mint tanúnak nagymértékben függ attól, hogy az igazságszolgáltatás szereplői mennyire ismerik és használják azokat a lehetőségeket, amelyek az eljárásban való részvételt biztonságossá, kiszámíthatóvá teszik és megvédenek a másodlagos viktimizációs veszélyektől.

Gyermek– és fiatalkorú sértettekre vonatkozó speciális szabályok

Az Európa Tanács 2010-es irányelve – megerősítve a korábbi egyezmények alapvetéseit - a gyermekbarát igazságszolgáltatást úgy definiálja, hogy az „egy olyan igazságszolgáltatási rendszert jelent, amely garantálja, tiszteletben tartja és hatékonyan érvényre juttatja valamennyi gyermeki jogot az elérhető legmagasabb színvonalon, az alapelvek szem előtt tartásával és a gyermek fejlettségének, érettségi fokának és az ügy körülményeinek figyelembevételével. Így a gyermekbarát igazságszolgáltatás jellemzői, különösen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, a gyermek életkorának megfelelő, gyors, az emberi méltóságot tiszteletben tartó, a gyermeki jogokat elismerő és figyelembe vevő rendszer, melyben érvényre jut a gyermek joga az eljárásban való részvételre, az eljárás megértésére, a magán- és családi életének tiszteletben tartására és a méltóságára.” A gyermekbarát eljárás azoknak a jogoknak, eljárási metódusoknak, protokolloknak és szakmai működéseknek, együttműködéseknek az összességét jelenti, amelyek révén egy eljárás az abban érintett gyermek számára nem traumatizáló, jogait és szükségleteit szem előtt tartó és érvényesítő. A gyermekbarát eljárás követelménye nem tesz különbséget az egyes „szerepek” között (sértetti, elkövetői), a gyermeket megilletik azok a jogosítványok, amelyek gyermekbaráttá minősítenek egy eljárást.

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU Irányelve a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról külön rendelkezéseket tartalmaz a gyermek áldozatok védelemhez való jogáról a büntetőeljárásban. A tagállamoknak biztosítani kell, hogy ezen irányelv alkalmazása során – amennyiben az áldozat gyermek – elsődlegesen a gyermek mindenek felett álló érdekét vegyék figyelembe, amelyet pedig egyéni alapon értékeljenek. Gyermekközpontú szemléletnek kell érvényesülnie a gyermek életkorának, érettségének, véleményének, szükségleteinek megfelelő figyelembevételével.

Számos nemzetközi dokumentum tartalmaz felhívást a másodlagos (szekunder) viktimizáció elkerülése érdekében. Az Európa Tanács bűncselekmények áldozatainak nyújtandó segítségről szóló R(2006)8 sz. ajánlása szerint ez olyan viktimizációt jelent, amely nem a bűncselekmény közvetlen eredménye, hanem azt az áldozatok felé, az intézmények és az egyének részéről történő, nem megfelelő viszonyulás okozza. A büntető igazságszolgáltatási rendszertől és a társadalomtól elszenvedett másodlagos viktimizációt lényege, hogy a bűncselekmény elszenvedését követően nem a kívánatos módon viszonyulnak az áldozathoz, vagy a pozitív megnyilvánulásra rossz időpontban kerül sor. Az áldozat kétszer sérül: először, mint a bűncselekmény, másodszor, mint az igazságszolgáltatási rendszer áldozata. A szekunder károsodás gyakran súlyosabb lehet, mint a primer.

Az R(2006)8 sz. ajánlása szerint kiemelt támogatást igényel a másodlagos viktimizáció elkerülése szempontjából az ún. sebezhető áldozatok köre, amit a személyiségi jellemzők vagy a bűncselekmény körülményei alapján határozhatunk meg, akik helyzetükre figyelemmel speciális intézkedéseket igényelnek. Személyiségi jellemzőkalapján például a 18 éven aluliak lehetnek sebezhető áldozatok, illetve a bűncselekmény típusa szerint a pl.: családon belüli erőszak áldozatai vagy nemi erkölcs elleni bűncselekmények áldozatai, amely kategóriák sokszor egymást erősítve jelen vannak.[252]

A Btk. és a Be. speciális igényeket és elvárásokat fogalmaz meg a gyermek sértettek (tanuk) vonatkozásában. A sértett az igazságszolgáltatás folyamatában különféle pozíciókat tölthet be, jogi helyzetének megfelelően lehet sértett, feljelentő, magánindítványt előterjesztő, polgári jogi igényt

[252] Görgényi Ilona: Az áldozatpolitika alapjai In.: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. IRM, 2009, p.30

érvényesítő magánfél, továbbá tanú. Ha a vallomás megtételének szükségessége merül fel, akkor a sértettből tanú lesz, egyben megtartva a sértetti pozícióját is. Az elmúlt évek sajnálatos tapasztalata, igazságszolgáltatási gyakorlata azt igazolja, hogy egyre növekszik a kiskorú sértettek sérelmére elkövetett erőszakos cselekménye száma és nem mellőzhető a gyermekkorúak vallomásának figyelembevétele sem. A sértettnek jogaikról és kötelezettségeikről tájékoztatást kell, hogy kapjanak a büntetőeljárás során, fontos feladat, hogy az egyik legérzékenyebb eljárási pozíciójukban, tanúként a másodlagos viktimizáció lehetősége csökkenjen.

A büntetőeljárásban külön rendelkezések védik a gyermekeket, függetlenül eljárási az pozíciójuktól, joguk van a meghallgatásra és véleménynyilvánításra, a speciális védelemre. A törvény speciális szabályként írja elő, ha a kiskorú a tizennegyedik életévét nem töltötte be, őt gondozója útján kell idézni, illetve értesíteni. A kiskorú idézését és értesítését a törvényes képviselőjével is közölni kell, kivéve, ha a törvényes képviselő és a gondozó azonos személy. A kiskorú idézésében, illetve értesítésében egyidejűleg a kiskorú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon tájékoztatást kell adni az idézés, illetve értesítés tartalmáról.

A nyomozás során a 14. életévét meg nem haladott személyt csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható, kihallgatása esetén a hamis tanúzás következményeire való figyelmeztetést mellőzni kell. A 18. valamint a 14 éven aluli tanú kihallgatásánál a tanú törvényes képviselője és gondozója jelen lehet, a tanú érdekében ügyvédet hatalmazhat meg a törvényes képviselő.

Ha a gyermek és a törvényes képviselő vagy a gondozó, illetőleg hozzátartozó között érdekellentét van, akkor az előzőekben említett jogokat a gyámhatóság gyakorolja. Ez tipikusan eseti gyám kirendelésével történik. A 14 éven alulit akkor lehet szembesíteni, ha a szembesítés a kiskorúban nem kelt félelmet.

A gyermek kihallgatása során érvényesülnie kell a gyermek megfelelő tájékoztatáshoz való jogának, a számára érthető (gyermekbarát) nyelven kell beszélni vele, az eljárásban gyermekbarát környezetet kell teremteni. A figyelmeztetéseket a tizennyolcadik életévét meg nem haladott tanú korára, érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell megfogalmazni.

A nyomozás során a bíróság által kihallgatott 14. életévét be nem töltött tanú a tárgyalásra nem idézhető, ha pedig betöltötte a 14. életévét, akkor különösen indokolt esetben idézhető a tárgyalásra. Ha a nyomozás során a bíróság a tárgyalás időpontjában 14 év alattit nem hallgatta ki tanúként, de ez utólag szükségessé vált, akkor kiküldött bíró vagy megkeresett bíróság útján kell kihallgatni.

A tárgyalás során a bíróság hivatalból vagy az ügyész, a vádlott, a védő, a sértett, illetőleg a tanú indítványára a nyilvánosságot az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről indokolt határozattal kizárhatja (zárt tárgyalás) az eljárásban részt vevő kiskorú védelme érdekében.

Az eljáró tanács elnöke a tizennegyedik életévét be nem töltött tanúnak zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását rendelheti el. Ez a praktikusan videokonferencia jellegű meghallgatás azonos időben, különböző helyszínek összekapcsolásával történik, ez esetben a tárgyalás helyszíne és a kihallgatott gyermek tartózkodási helye között.

6.6. A különleges bánásmód megállapítása és általános szabályai

A természetes személy sértett és a tanú különleges bánásmódot igénylő személynek minősül, ha a személyes jellemzői vagy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény jellege és körülményei alapján az eljárás megértésében, jogai gyakorlásában, kötelezettségei teljesítésében akadályozott. A különleges bánásmódot megalapozó körülmények között különösen jelentős többek között az érintett személy életkora, az eljárás tárgyát képező cselekmény kirívóan erőszakos jellege, illetve az érintett személynek a

büntetőeljárásban részt vevő más személyhez fűződő viszonya. Ezek alapján a prostitúcióban, emberkereskedelemben érintett kiskorú különleges bánásmódot igényel.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a különleges bánásmódot igénylő személy jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete, illetve védelme érdekében a különleges bánásmódot megalapozó körülményeknek megfelelő, azokkal arányban álló intézkedést alkalmaz. Külön döntés nélkül különleges bánásmódot igénylő személynek minősül:

a) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy,
b) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, és az is, aki ilyennek minősülhet, valamint
c) a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény sértettje.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részvételét igénylő eljárási cselekmény esetén lehetőség szerint kép- és hangfelvételt készít, elrendelheti, hogy az eljárási cselekményen igazságügyi pszichológus szakértő is jelen legyen, a büntetőeljárással összefüggésben biztosítja gyermeket megillető jogok hatékony érvényesülését.

Különleges bánásmódot igénylő sértett esetén a nyomozás során a sértettet csak a vele azonos nemű személy hallgathatja ki, illetve a sértett jelenlétével zajló más eljárási cselekményen az eljáró nyomozó hatóság részéről a sértettel azonos nemű személynek is jelen kell lennie, valamint a nyomozó hatóság biztosítja, hogy a sértett részvételét igénylő eljárási cselekményt minden alkalommal ugyanazon személy végezze. A telekommunikációs eszköz alkalmazása során biztosítani kell, hogy a sértett kizárólag az eljáró bírót, ügyészt vagy nyomozó hatóság tagját láthassa.[253]

Ha a különleges bánásmódot igénylő sértett a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, az eljárási cselekményt az erre szolgáló vagy arra alkalmassá tett helyiségben kell elvégezni, kivéve, ha az eljárási cselekmény ott nem hajtható végre, vagy a sértett jogai gyakorlásának, kötelezettségei teljesítésének elősegítése és kímélete, illetve védelme más módon is biztosítható, a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az eljárási cselekményről kép- és hangfelvételt készít.

6.7. A különleges helyiség (különleges meghallgató szoba) alkalmazása

A 2011. évben a gyermekbarát igazságszolgáltatás évében bevezetett ún. gyermekmeghallgató szobák a 2018. évtől kiterjesztett értelmezéssel (a 2017. évben hatályba lépett új Büntetőeljárási törvénnyel összhangban) új elnevezéssel, új szabályozás alapján működnek.
A 13/2018. (VI. 12.) IM rendelet a különleges bánásmódot igénylő személy részvételét igénylő eljárási cselekmény elvégzésére szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról, működtetéséről és a használata ellenőrzéséről szóló jogszabály alapján a különleges bánásmódot igénylő személy részvételét igénylő eljárási cselekmény elvégzésére szolgáló rendőrségi helyiséget (a továbbiakban: különleges helyiség) a rendeletben meghatározott követelményeknek megfelelően kell kialakítani.

A különleges helyiség indokolt esetben annak biztosítására is használható, hogy a különleges bánásmódot igénylő személy az eljárási cselekmény helyszínén - különösen az eljárási cselekmény elvégzésére történő várakozás során - a büntetőeljárásban részt vevő más személlyel ne találkozzon.

A különleges helyiséget úgy kell kialakítani, berendezni, felszerelni, hogy az életkortól és nemtől függetlenül igazodjon a különleges bánásmódot igénylő személyek szükségleteihez, elősegítse jogaik gyakorlását, kötelezettségeik teljesítését, erősítse lelki és fizikai biztonságérzetüket.

[253] 2017. évi XC. tv (Be.)

A különleges helyiségben kép- és hangfelvétel készítésre és rögzítésére alkalmas technikai eszközöket biztosítani kell.

A különleges helyiség az e rendeletben meghatározottaktól eltérő célra nem használható, és abban nem helyezhető el olyan bútor, irodaeszköz, irodaszer vagy más tárgyi eszköz, ami veszélyezteti vagy nem közvetlenül szolgálja a rendeletben foglaltak megvalósulását.

A különleges helyiséget a 13/2018. (VI. 12.) IM rendelet mellékletében meghatározott szakmai követelmények szerint kell kialakítani:

A különleges helyiségnek legalább 2,5 méteres belmagasság mellett minimum 13 m^2 alapterületűnek kell lennie.

A különleges helyiség bejáratát - ha a szoba olyan épületrészben van, illetve olyan folyosóról nyílik, ami az ügyfélforgalom számára nyitott, vagy ahol terheltek akár átmenetileg tartózkodhatnak - hangszigeteléssel kell ellátni.

A rendeletben foglalt követelményeknek való megfelelést berendezési tárgyak, bútorok, függöny, valamint játszósarok kialakításával kell biztosítani. Ennek során úgy kell eljárni, hogy a helyiség falszíne, a függönyök és bútorok színe nyugtató, otthonos hatást keltsen, és nélkülözze a figyelmet elvonó díszítéseket, képeket, mintákat. A bútorzat tartalmazzon egy, a jegyzőkönyvvezetéshez munkaállomásként használt íróasztalt a hozzá tartozó irodai székkel, egy legalább 2 személyes kanapét, dohányzóasztalt és legalább egy gyermekszéket. A játszósarokban elhelyezhető játszószőnyeg, valamint egy darab nyitott szekrény a gyermekek életkori sajátosságaihoz és mindkét nem igényeihez igazodó játékokkal, foglalkoztató eszközökkel. Biztosítani kell a környezet balesetmentességét és a veszélyforrások kiküszöbölését.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szerve lehetőség szerint valamennyi rendőrkapitányság illetékességi területén gondoskodik legalább egy különleges helyiség kialakításáról. A Budapesti Rendőr-főkapitányságnak és a megyei rendőr-főkapitányságoknak az illetékességi területükön legalább egy különleges helyiség kialakítását és folyamatos használatra való alkalmasságát biztosítaniuk kell.

A vonatkozó rendelet alkalmazásával az ORFK és az SZGYF megállapodása alapján létrejött az első rendőrségi épületen kívüli különleges meghallgató szoba. A Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat keretében létrehozott ún. Gyermekközpontú Meghallgató és Terápiás Központ megfelel az IM rendeletben a különleges helyiségre vonatkozóan meghatározott követelményeknek és céljaiban azonos.

6.8. Áldozat azonosítás (EKAT)

Az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről szóló 354/2012 (XII.13.) Korm. r. a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatót azonosítást végző szervként jelölik meg. Az azonosítás az emberkereskedelem elleni küzdelem releváns kormányzati és civil szerveit összekapcsoló IT platform (EKAT). A személyes gondoskodást nyújtó intézményeknek, így a gyermekvédelmi alapellátási és szakellátási intézményeknek is, a 2018. év folyamán ki kellett jelölni azokat a szakembereket, akik az áldozatazonosításban részt vesznek és az erre irányuló felkészítő képzések a feladatokról tájékoztatást kapnak. Az intézményi regisztrációra és a szakemberek kijelölésére az EMMI 2021. évben ismételten felhívta a figyelmet.

Az azonosítás elsődleges célja, hogy az emberkereskedelem áldozatai a szükséges ellátásokat haladéktalanul megkapják (áldozatsegítés, intézményi elhelyezés, egészségügyi ellátások, hatósági intézkedések, stb.).

Az EKAT rendszer elérhető a https://emberkereskedelem.im.gov.hu linken. A használatát kézikönyv is segíti. Az EKAT alkalmas az áldozatok adatainak, illetve az áldozattáválás eseteinek rögzítésére, ezáltal statisztikai felmérések, vizsgálatok lefolytatására.

Az azonosítást végző szervnek a Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése alapján a magyar állampolgárral, vagy szabad mozgás es tartózkodás jogával rendelkező személlyel azonosító beszélgetést kell lefolytatnia, amennyiben hatáskörébe/feladatkörébe tartozó eljárása/feladatellátása során hivatalos tudomást szerez arról, vagy azt egyébként észleli, hogy alappal feltehető, hogy az adott személy emberkereskedelem áldozata.

Az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről szóló Korm. rendelet az azonosítást végző szervek között nevesíti a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatókat is. A személyes gondoskodás keretébe tartozó szociális– és gyermekjóléti szolgáltatások, gyermekvédelmi szakellátások szakemberei munkájuk során számtalan esetben találkozhatnak emberkereskedelem áldozatával. Ebben az esetben azonosító beszélgetést szükséges lefolytatniuk a feltételezett áldozattal.

Az adatlapoknak az EKAT rendszerben történő továbbítására, illetve a személyes adatok rögzítésére minden esetben az érintett személy írásos hozzájárulása mellett kerülhet sor! Az azonosító beszélgetés megkezdése előtt az azonosításba bevont személyt fel kell világosítani az azonosító beszélgetés céljáról.

Amennyiben életkorára vagy belátási képességének hiánya miatt korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen személlyel kapcsolatban derül ki, hogy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata, értesíteni szükséges a törvényes képviselőt, aki a szükséges írásos hozzájárulást megadhatja az EKAT rendszerben történő rögzítéshez és további intézkedéshez.

A korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen személy esetén a törvényes képviselő, ennek hiányában a gyámhatóság által kirendelt eseti gyám/eseti gondnok adhatja meg a szerinti hozzájáruló nyilatkozatot.

Az áldozatok azonosítása nehéz feladat. Különösen igaz ez, ha gyermek vagy fiatalkorú áldozatról van szó.

Az áldozattá vált gyermekekre, fiatalkorúakra az alábbi jelek lehetnek jellemzőek:

- szorongóvá, feszültté válik,
- érzelmi reakcióit csak részben képes kontrolálni,
- dühkitörései lehetnek,
- agresszív társaival, tanáraival egyaránt,
- közoktatási intézményekből gyakori és igazoltatlan hiányzása lehet,
- illegális és legális kábítószerek használata,
- alkalmanként szabálysértések előfordulhatnak
- szorongó, bizalmatlan, bűntudatos, kontrollvesztett.

Az azonosító adatlap használata:

Az azonosító adatlap 4 fő egységből épül fel, az alábbaik szerint:

- A rész: a kitöltő személy, illetve szerv es az azonosításba bevont személy alapadatai;
- B rész: az áldozattá válásra utaló jelek (indikátorok) listája;
- C rész: hozzájáruló nyilatkozatok;
- D rész: statisztikai célú adatfelétel (anonim formában).

Az azonosító adatlap célja annak megállapítása, hogy az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata-e. Az azonosító beszélgetés során az azonosításba bevont személyt meg kell szemlélni es hozza kérdéseket kell intézni a B részben felsorolt indikátorok felhasználásával. A szemrevételezes es a kérdésekre adott válaszok alapján lehet meghatározni, hogy az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata-e.

Az indikátorok három nagy csoportja különíthető el: megjelenés, személyes körülmények, munkakörülmények. Minden esetben mindhárom kategóriára vonatkozóan fel kell tenni a kérdéseket. A három kategóriára vonatkozóan egymástól függetlenül kell eldönteni, hogy az adott kategóriában az áldozattá válás valószínűsége fennáll-e. Az áldozattá válást akkor vélelmezzük az adott kategóriaban, ha:

- két nagy valószínűségre utaló jel, vagy
- egy nagy valószínűségre utaló es egy közepes/kis valószínűségre utaló jel, vagy
- két közepes valószínűségre utaló jel és egy kis valószínűségre utaló jel

együttesen jelen van.

Nagy valószínűségre utaló jel pl.:

- látható sérülések
- terhesség

Közepes valószínűségre utaló jel pl.:

- kimerültség jelei
- elhanyagolt, szegényes ruházat

Kis valószínűségre utaló jel pl.:

- túlzott, indokolatlan idegesség

Az azonosításba bevont személy valószínűsíthetően emberkereskedelem áldozata, ha az áldozattá válás valószínűsége valamennyi kategóriában fennáll. A jelzőrendszeri tagok részéről végzett áldozatazonosításhoz tehát nem szükséges bizonyítékok beszerzése, csupán az áldozattá válásra utaló jelek megfelelő számú es súlyú megléte.

Az azonosító beszélgetés során a feltételezett áldozat által elmondottakat és a felismerhető jeleket együttesen kell vizsgálni és az alapján szükséges az adatlapot kitölteni. Az adatlapok kitöltése sok esetben ütközik nehézségekbe, hiszen nagyon gyakori, hogy az áldozat nem egyedül érkezik a szolgálathoz, vagy nem hagyják egyedül, illetve az áldozattudat hiánya (nem érzi magát áldozatnak) miatt fel sem merül benne, hogy segítséget kérjen. Az azonosító beszélgetés hosszú időtartama is visszatartó lehet az áldozat, de sok esetben az egyéb, hatáskörébe tartozó többletfeladatok miatt, a segítő szakember számára is.

Az áldozati jelek felismerése, az áldozatok azonosítása és a velük való kapcsolatfelvétel és kommunikáció sokszor nehéz és nagy körültekintést igénylő feladat. Az emberkereskedelem, a munkacélú kizsákmányolás, a rabszolgaság áldozatai nem egy embernek estek áldozatul, hanem több elkövető, sok esetben egy egész erre szakosodott hálózat szisztematikus, megtervezett és tudatosan végzett tevékenységének.

7. Jó gyakorlatok bemutatása

Összefoglalás*:* A gyermekvédelmi szakellátásban kipróbált gyakorlatokat egységesen inkább az jellemzi, hogy a gyermekvédelem intézményi színterein szemléletben és gyakorlatban innovatív, hiánypótló módszerek, tevékenységek, az intézmények feladatellátását az ajánlások szerint pozitívan befolyásolják, de alkalmazásuk nem feltétlenül dokumentált, az eredmények, hatások nem mindig bemértek.

Cél: A szexuális kizsákmányolásban, gyermekprostitúcióban, emberkereskedelemben érintett szakellátásban élő gyermekek másodlagos, harmadlagos veszélyeztetettségének megelőzésére, az érintettség megszüntetését segítő módszerek összegyűjtése segítheti az intézményben dolgozó szakemberek munkáját. Fontos megtalálni azokat a gyermekvédelmi szakellátásban megjelenő módszereket, „jó gyakorlatokat", „ígéretes gyakorlatokat", melyek a fentiekben meghatározott célt hatékonyan segítik, mintát nyújthatnak, ötletek adhatnak speciális projektek megvalósításához.

Kulcsszavak: jó gyakorlat, ígéretes gyakorlat, jó gyakorlatok kidolgozása, jó gyakorlatok intézményi adaptációja

Tanulást segítő kérdés(ek): Melyek a jó gyakorlat jellemzői, a gyermekvédelmi rendszer speciális lehetőségei?

Magyar nyelvű szakirodalom:

- Foussard, Cedric A „jó gyakorlatok" definíciója a fiatalkorúak (büntető)igazságszolgáltatása területén, https://docplayer.hu/95696331-A-jo-gyakorlatok-definicioja-a-fiatalkoruak-bunteto-igazsagszolgaltatasa-teruleten-cedric-foussard.html
- Kerekes Gábor, Simon István, Szép Lilla (szerk.): Nemzetközi és hazai bevált gyakorlatok a minőségfejlesztésben. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest 2011
- HATVANI Erzsébet-HEGEDŰS Judit: Jó gyakorlatok, http://www.nkji.hu/downloads/szakmai-tevekenyseg/jo-szakmai-gyakorlatok-bemutatasa.pdf

„Jó gyakorlatok" / "Igéretes gyakorlatok" a gyermekek szexuális kizsákmányolása, gyermekprostitúció elleni küzdelem témakörében

A szexuális kizsákmányolásban, gyermekprostitúcióban, emberkereskedelemben érintett szakellátásban élő gyermekek másodlagos, harmadlagos veszélyeztetettségének megelőzésére, az érintettség megszüntetését segítő módszerek összegyűjtése segítheti az intézményben dolgozó szakemberek munkáját. Fontos megtalálni azokat a gyermekvédelmi szakellátásban megjelenő módszereket, „jó gyakorlatokat", „ígéretes gyakorlatokat", melyek a fentiekben meghatározott célt hatékonyan segítik, mintát, jó ötleteket adhatnak a speciális védelem és módszertan kialakításához.

„Jó gyakorlatok" megnevezést használunk, de fontos ezt árnyalni azzal, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban megjelenő, használt módszerek, programok többségében nem akkreditáltak, illetve egy-két kivételtől eltekintve, nem jellemzi ezeket, hogy rendelkeznének hatásvizsgálattal, illetve megfelelnének

azoknak a szigorú követelményrendszereknek, amelyek elvártak a „jó gyakorlatok", „bevált jó gyakorlatok", „működő gyakorlatok" fogalomhasználatánál.

Nem könnyű feladat annak definiálása, hogy mi minősül jó gyakorlatnak, és nem létezik egyetlen, kizárólagos fogalom-meghatározás. A sikeresnek tekintett gyakorlat – mely bizonyos feltételek mellett más területekre is kiterjeszthető – azonosításának módszertanát kezdetben a magánszektorban alkalmazták, a versenytársakkal szembeni teljesítményjavítás erősítése céljából, „bevált gyakorlatok" elnevezés alatt. Manapság a folyamat nem a magánszektor sajátja, és átterjedt a közszférára is.[254]

Annak ellenére, hogy mára a közszférában közös és átfogó megoldások vannak, a különböző területeken aktív szervezetek csak a '90-es évektől kezdve fogtak össze a „jó gyakorlatok" azonosítása és elterjesztése érdekében. Nemzetközi, európai és nemzeti szinten, eltérő szektorokban működő szereplők tettek javaslatokat ennek meghatározására.

Az UNICEF például a „jó gyakorlatot" „jól dokumentált és értékelt programtervezési módszerként" határozza meg, „amely bizonyítékot szolgáltat a sikerességre/hatásosságra, és amely értékes az ismételt előállítás, bővítés és további kutatás szempontjából", hozzátéve, hogy „általában különböző országok és környezetek hasonló tapasztalatain alapul". Következésképpen a „jó gyakorlat" nevesítése annak folyamata, melyben elkülönítjük a működőt a nem hatékonytól azáltal, hogy megértjük azokat a módokat, okokat és feltételeket, amelyek sikeressé tesznek egy cél elérésében. Az egyik kontextusban sikeres gyakorlat nem feltétlenül megfelelő ahhoz, hogy egy másik szituációba adaptáljuk. Emiatt a jó gyakorlatok azonosítása egyben a szervezetek programjainak és aktivitásainak jobb ellenőrzését és értékelését elérő folyamat része, hozzájárulva ezzel a programkiválóság" megvalósításához. Néhány szervezet „jó gyakorlatok" helyett a „bevált gyakorlat" elnevezéssel is dolgozik. Például az UNESCO nem csak a "jó gyakorlat", hanem a „bevált gyakorlat" fogalmát is használja.[255]

A BEEP (Best Europe Practices) szerint a „jó gyakorlat" alkalmazása úgy is definiálható, mint „egy olyan módszer, eszköz, technológia, stb. alkalmazása, melyet általában a „tanulás szempontjából jól használható" megoldásnak tekintenek, azaz olyannak, mely vagy eléri a célt és/vagy pozitív hatással van a környezetére, vagy (és ez még fontosabb) olyan hasznos tanulási tapasztalattal szolgál, mely valószínűsíthetően ösztönzi a felhasználók kreativitását. A „bevált gyakorlat" szerintük olyan megoldás meghatározása, amelyet „az adott szituációban – a teljesítménymérők és más elemzések eredményeként – a »legjobbnak« tekintenek". Mára a BEEP elsősorban a „jó gyakorlat" kifejezést használja, mivel így elkerüli a további fejlesztés szükségtelenségének téves gondolatát, és figyelembe veszi a megoldások szubjektív jellegét és kontextuális függőségét.[256]

A jó gyakorlat fogalom a magyar köznevelési és a gyermekvédelmi rendszerben az angol 'good practice' és 'best practice' megfeleltetéseként jelent meg. Az elnevezést kezdetben nem a pedagógia módszertana, hanem az európai uniós pályázatok feltételrendszere honosította meg. Ugyanakkor mára ez a fogalom, ha nem is pontosan körvonalazódott a gyermekvédelmi rendszer minden szereplője számára, az intézmények

---

[254] Foussard, Cedric A „jó gyakorlatok" definíciója a fiatalkorúak (büntető)igazságszolgáltatása területén, https://docplayer.hu/95696331-A-jo-gyakorlatok-definicioja-a-fiatalkoruak-bunteto-igazsagszolgaltatasa-teruleten-cedric-foussard.html, letöltés: 2018. április 10.

[255] Foussard, Cedric A „jó gyakorlatok" definíciója a fiatalkorúak (büntető)igazságszolgáltatása területén, https://docplayer.hu/95696331-A-jo-gyakorlatok-definicioja-a-fiatalkoruak-bunteto-igazsagszolgaltatasa-teruleten-cedric-foussard.html, letöltés: 2018. április 10.

[256] Foussard, Cedric A „jó gyakorlatok" definíciója a fiatalkorúak (büntető)igazságszolgáltatása területén, https://docplayer.hu/95696331-A-jo-gyakorlatok-definicioja-a-fiatalkoruak-bunteto-igazsagszolgaltatasa-teruleten-cedric-foussard.html, letöltés: 2018. április 10.

többségének és az intézmények vezetőinek körében alkalmazott tudást és gyakorlatot jelent, a gyakorlatban ilyen módon meggyökerezett kifejezés ugyanakkor a pedagógiai, gyermekvédelmi szakirodalomban még nem terjedt el.

Ma még ezen a területen nem része az intézmények által kidolgozott anyagok továbbadása, nyomon követése. Ugyanakkor valódi jó gyakorlatként csak azok a modellek tudnak hatékonyan működni, amelyeknek adaptációs feltételei legalább részben kidolgozottak, hiszen egy jó gyakorlatnak minden egyes esetben (átvételnél) új körülményekhez (intézményi sajátosságok) úgy kell tudnia alkalmazkodnia, hogy eredményességét ott is bizonyítsa.

Létezik egy kevésbé a hatékonyság mérésre alapuló elképzelés is, mely szerint: A jó gyakorlat egy módszer vagy tevékenység, amely olyan újszerű, építő jellegű megközelítéseket, technikákat tartalmaz, amely bizonyíthatóan, vagy már bizonyítottan hozzájárul az adott intézmény minőségi színvonalának emeléséhez és más intézmények számára is átvehető, példaként szolgálhat.[257]

A gyermekvédelmi szakellátásban kipróbált gyakorlatokat egységesen inkább az jellemzi, hogy a gyermekvédelem intézményi színterein szemléletben és gyakorlatban innovatív, hiánypótló módszerek, tevékenységek, az intézmények feladatellátását az ajánlások szerint pozitívan befolyásolják, de alkalmazásuk nem feltétlenül dokumentált, az eredmények, hatások nem mindig bemértek. A „jó gyakorlat" gyermekvédelemben használt köznapi fogalomhasználatából az ajánlott programok azonban megfelelnek annak, hogy új megoldási módot jelentenek az intézmény(ek)ben az ellátottak speciális problémáira.

Az intézményekben, ellátási formákban a helyi tapasztalat már hitelesítette, rendszeresen alkalmazzák, a felhasználók elfogadták, az ajánlók szerint eredményes volt az ellátottakra és az intézmény(ek) közösségeire gyakorolt hatása.

A gyermekvédelem intézményrendszereiben használt módszerek hatékonyságának mérése általánosságban kezdeti fázisban tart, jellemző, hogy az intézményekben használt programoknak csak kisebb része akkreditált, illetve minden program olyan, amely már átesett minősítésen vagy megfelelő hatásvizsgálati eredményekkel, tanúsítvánnyal bír.

Fontosnak tarjuk egyébként, hogy a különböző prevenciós programok hatékonyságának mérése, a programok tematikus gyűjtése intenzívebbé váljon, így emiatt ajánlható, hogy a nem bemért gyakorlatokat „jó gyakorlat", „bevált jó gyakorlat" helyett, inkább az Egyesült Államok Department of Health and Human Services (DHHS) által definiált ígéretes gyakorlatnak (promising practice) nevezzük, amelynek kritériumai a következők:

- legalább egy előzetes adat rendelkezésre áll a hatásosságra vonatkozóan;
- elegendő, ha kis, helyi intervencióban valósult meg;
- lehetőség van a későbbiekben olyan adatok beszerzésére az intervencióról, amelyek további döntéseket megalapozhatnak.

[257] Kerekes Gábor, Simon István, Szép Lilla (szerk.): Nemzetközi és hazai bevált gyakorlatok a minőségfejlesztésben. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest 2011

Továbbá ajánljuk, hogy a programok bevezetésénél nagyon fontos, hogy mielőtt az intézményben megkezdődik egy új programnak a kiválasztása, fel kell mérni, hogy:

- milyen programok zajlanak már jelenleg az intézményben, ezekhez az új program hogyan illeszkedik, illetve hogyan illeszkedik az intézmény szakmai programjához,
- mire van igény,
- mire van kapacitás,
- mire van forrás.

Előkészítés[258]:

- A programot szervezheti belső és külső munkatárs is. Mindkét esetben fontos, hogy meg kell győződni arról, hogy a programot vezető kompetens, megfelelő tapasztalatokkal rendelkezik (referenciák).
- A program kiválasztásához és intézményi adaptációjához fontos a program előzetes megismerése az intézmény vezetői, illetve az ezért felelős munkatársai által (pl.: pszichológus, fejlesztő pedagógus, terapeuta, a programhoz kapcsolható csoportnevelő stb.).
- Amennyiben nincs kiválasztás, hanem a programok ad hoc módon kerülnek bevezetésre, akkor lehetséges, hogy nem az intézmény szakmai tevékenységéhez illeszkednek, hogy egy időben túl sok, azonos célokért, azonos módszerekkel dolgozó program működik párhuzamosan ugyanarra a célcsoportra vonatkozóan, így azok kiolthatják egymást.
- A program bevezetésének megtervezése alapvetően szükséges, mely a vezetők, illetve az ezért felelős munkatársak feladata. Ha nincs pontos tervezés a program bevezetésében és működési feltételeinek kialakításában, az a program hatékony megvalósulását, elfogadottságát, intézményesülését akadályozhatja.
- A programokat az intézmény szakmai profiljához, az ellátottak jellemzőihez igazítva kell megtervezni, szükség szerinti mértékben és módon adaptálni. Ha nincs adaptáció, az a program hatékony megvalósulását, elfogadottságát, intézményesülését akadályozhatja.
- A programot lehetőség szerint minden szakmai munkakörű munkatársnak meg kell ismernie (beleértve a gyermekfelügyelőket, gyermekvédelmi asszisztenseket is), akkor is, ha ő közvetlenül nem vesz részt a programban. Egy adott intézményen belül akkor is fontos, hogy ismerjék meg a munkatársak a programot, ha az adott esetben közvetlenül az ő csoportjában lévő gyermeket nem is érinti.
- A program intézményben történő bevezetése előtt fontos, hogy a munkatársak értsék, hogy az miről szól, miért pozitív a megjelenése, milyen feltételek kellenek hozzá, milyen hatással lehet a gyermekekre, hogyan érintheti ez az ő munkájukat.
- Fontos, hogy a bevezetésre kerülő program szervezetten legyen előkészítve, pontosan meg legyen határozva az, hogy ki vesz részt rajta és ki nem vesz részt rajta, a programok zárt, vagy nyitott csoportként működnek, stb. A programok hány alkalommal, milyen időtartamban kerülnek megrendezésre. Milyen eszközök szükségesek a program bevezetéséhez és fenntartásához. Fontos, hogy a programok megvalósításához megfelelő tárgyi eszközök álljanak rendelkezésre.
- A bevezetésre kerülő program, amennyiben azt külső intézmény szervezi vagy szakember tartja, hosszú távon alapja lehet annak, hogy belső munkatárs is elsajátítsa.
    - Képzés lehetőségének felajánlása külső intézménynél, belső képzés szervezése az intézményen belül.
    - A képzett munkatársak közül, azok számára, akik elköteleződtek a program intézményen belüli meghonosításáért, továbbképzési, hospitálási lehetőség biztosítása külső szakemberek, intézmények segítségével.

[258] HATVANI Erzsébet-HEGEDŰS Judit: Jó gyakorlatok, http://www.nkji.hu/downloads/szakmai-tevekenyseg/jo-szakmai-gyakorlatok-bemutatasa.pdf

- A képzett munkatársaknak saját csoport vezetése az intézeten belül, lehetőség szerint első időszakban co-trénerként.
- Önálló megvalósítás, lehetőség szerint konzultáció, szupervízió biztosításával.

Ha ez az előkészítés nem történik meg, abban az esetben a program nem feltétlenül válik szerves részévé a működésnek, ez hátráltathatja sikerességét, hatékonyságát, adott esetben ellenállást válthat ki a munkatársakban és a gyermekekben egyaránt.
A programok megvalósulhatnak az intézmények saját forrásai terhére, az intézmény pályázatai keretében, pályázati forrásokból. A pályázatok lehetnek külső intézmények által pályázottak és megvalósítottak, de lehetnek az intézmények saját pályázatai belső és külső közreműködőkkel.

Azon gyakorlatok, módszerek, kezdeményezések gyűjtése, amelyek korábban kipróbálásra, megvalósításra kerültek, és az eddigi tapasztalatok alapján hatékonyak a gyermekek (0–18 évesek) szexuális kizsákmányolásának megelőzésében, a gyermekprostitúcióban való veszélyeztetettség vagy érintettség kezelésében, az elszenvedőket, áldozatokat ért károk csökkentésében, hasznos ötleteket nyújthatnak más intézmények számára.

A módszerek, programok részben általános jellegűek, vagy speciálisan az adott problémára fókuszálók, de minden esetben fontos, hogy hatásuk célzottan köthető legyen a szexuális kizsákmányolás, gyermekprostitúció különböző szintű megelőzéséhez, a problémakörben konkrét támogatást nyújtson az áldozatsegítésben. A programok között van olyan gyakorlat, amelyet az intézmény maga fejlesztett ki és használ rendszeresen, vannak programok, amelyek nem feltétlenül épültek be az intézmények mindennapi gyakorlatába, de külső, közreműködő szervezet bevonásával, pályázatnak vagy egyéb támogatásnak köszönhetően megjelentek és az intézmények szerint hatékony kezelési módként értékelhetőek.

A programok gyűjtésének célja egyrészt, hogy meg lehessen ismerni, hogy az intézmények milyen mértékben rendelkeznek valóban speciális programokkal a témakörben, másrészt, hogy a jó vagy ígéretes gyakorlatok megosztásával szélesítsük azon szakellátási intézmények ismeretét, eszköztárát, amelyek a problémakörben fokozottan érintettek (pl: az intézmény témában fokozottan veszélyeztetett régiós elhelyezkedése miatt, speciális ellátási formák miatt (speciális szükségletű gyermekek ellátása, javítóintézetek).

A tananyag mellékleteként bemutatott gyakorlatok nem teljes körűen mutatják be a lehetőségeket. Ezek a példák az alap- és szakellátási intézményekben mintát nyújthatnak, ötletek adhatnak a saját módszertan kialakításához, pályázatokhoz. A gyakorlatokat az intézmények, a programokat megvalósítók írták le, ajánlva ezt más intézmények számára is. A jó gyakorlatok gyűjtése az EMMI által létrehívott és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által 2016/2017-ben létrehívott szakmai munkacsoport gondozásban történt. A munkacsoport célja volt a gyermekvédelmi szakellátásban elhelyezett gyermekek körében a gyermekprostitúció jelenségének felmérése, a megelőzést és a visszaszorítást, valamint az áldozatok segítését szolgáló módszertani anyagok, fejlesztési javaslatok kidolgozása.

Jó gyakorlat leírások a tananyag mellékleteként kerülnek bemutatásra.
A tananyaghoz csatolt Jó gyakorlat gyűjtemény 2018. évben került kialakításra, így az ezekben található bemutatások egy pillanatnyi állapotot tükröznek. A bemutatott programok egy része folyamatosan működik, vannak, amelyek az aktuális pályázati támogatások függvényei. Az emberkereskedelem elleni küzdelem egyre fontosabb, mind Európában, mind Magyarországon több az összehangolt, nemzeti stratégiákon alapuló program. Számos kampány, képzés, jó gyakorlat, ígéretes gyakorlat születik. Mindenkinek, aki a gyermekvédelemeben dolgozik és feladatkörében

fokozottan megjelenik ez a speciális probléma, fontos, hogy az új kezdeményezéseket figyelemmel kísérje. Az emberkereskedelemmel foglalkozó 4. fejezetben bemutatott állami, civil és egyházi szervezetek honlapjait tanulmányozva számos kampánnyal, új kezdeményezéssel, képzéssel, pályázattal, együttműködési lehetőséggel lehet találkozni, ami segítheti a mindennapi tevékenységet.

Emberkereskedelem témájával foglalkozó filmek:

- Men Lareida: Viktória, Zürich expressz
- Till Attila: Csicska
- Tuza-Ritter Bernadett: Egy nő fogságban
- Schwechtje Mihály: Aki bújt, aki nem
- Schwechtje Mihály: Védelem alatt

Kampányok és hozzájuk kapcsolódó filmek:

- Nemzetközi Migrációs Szervezet: „Ne hagyd!" Kampány
- TEMVI Projekt: Emberkereskedelem és kizsákmányolás áldozatai a sebezhetőség és az illegalitás között, különös tekintettel a kiskorúakra (TEMVI film)
- Baptista Szeretetszolgálat: LUCIA projekt – „Beszéljünk az emberkereskedelemről!", Összetört álmok sugárútján (film)

Felhasznált szakirodalom

ADLER, Freda – MUELLER, Gerhard O. W. – LAUFER, William S. (2005): Kriminológia. Budapest: Osiris.
A gyermekbántalmazás felismerése és kezelése a szakellátásban. SZGYF, 2015.

BALOGH Lídia – FÜSTÖS Mónika (2015): Szexuális erőszakkal, kapcsolati erőszakkal és prostitúcióval kapcsolatos hírek a magyar rendőrség honlapján. Észrevételek és javaslatok médiaetikai szemszögből. Magyar Rendészet 2015/1. 59—72.

BARABÁS A. Tünde: Áldozattá válás Magyarországon: a statisztika és az empírikus vizsgálatok valóságképe. In: BORBÍRÓ Andrea – KISS Anna – VELEZ Edit – GARAMI Lajos (szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve. 39-55. Budapest, 2009.

BENJAMIN, Harry M. D. – MASTERS, R. E. L. (1964): Prostitution and Morality. New York: The Julian Press.

BENSON, Catherine – MATTHEWS, Roger (1995): Street prostitution: ten facts in search of a policy. International Journal of the Sociology of Law. (23). 395-415.
Hálózati forrás: http://myweb.dal.ca/mgoodyea/Documents/Criminology%20and%20legal%20theory/Street%20prostitution.%2010%20facts%20in%20search%20of%20a%20policy%20Benson%201995%20IJSL%2023%284%29%20395.pdf Letöltés ideje: 2012. 12. 20.

BETLEN Anna: Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon, 2013. Kutatási beszámoló.
Hálózati forrás: goo.gl/mwF7Jr Letöltés ideje: 2016.11.24.

BETLEN Anna – PAP Enikő: Módszertani ajánlások a szexuális erőszak áldozataival foglalkozó szakemberek számára KERET Koalíció a szexuális erőszak ellen. Budapest, 2012.

BETLEN Anna – MATOLCSI Andrea – BALOGH Lídia (szerk.): Jog, jogvédelem, ellátás Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon a prostitúció és szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem leküzdése és az áldozatok segítése érdekében (Egy projekt eredményei), MONA - Magyarországi Női Alapítvány, 2010.

BÍRÓ Béla (1933): A prostitúció. A M. Kir. Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak kiadványa.
Hálózati forrás: http://mtdaportal.extra.hu/books/biro_bela_a_prostitucio.pdf Letöltés ideje: 2012. 11. 06.

BORAI Ákos (2005): A prostitúció hazai szabályozása a bűnmegelőzés aspektusából. Prostitúció és bűnözés. Kodifikációs lehetőségek, lépések a mai Magyarországon. In: Pörge Lajos (szerk.): BMK Kiskönyvtár Tanulmányok II. Budapest: Biztonságos Magyarországért Közalapítvány. 48-140.

Bovenkerk, Frank – van San, Marion: Loverboys in the Amsterdam Red Light District: A realist approach to the study of a moral panic. Crime Media Culture, (2011) 2. 185–199.

Chapkis, Wendy: Live Sex Acts: Women Performing Erotic Labor. In Weitzer, Ronald (szerk.): Sex for Sale. New York, 2009. 181–201

Charnigo, Richard – Noar, S. M. – Garnett, C. – Crosby, R. – Palmgreen, P. – Zimmerman, R. S: Sensation Seeking and Impulsivity: Combined Associations and Risky Sexual Behaviour in a large sample of young adults. Journal of Sex Research, (2013) 5. 480–488.

Child maltreatment Key facts 20 September 2016.
Hálózati forrás: http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment Letöltés ideje: 2018.04.26.

Cobbina, Jennifer E. – Oselin, Sharon S: It's not only for the money: An analysis of adolesent versus adult entry into street prostitution. Sociological Inquiry, (2011) 3. 310–332

COY, Maddy: This body which is not mine: The notion of the habit body, prostitution and (dis)embodiment. Feminist Theory, (2009) 1. 61–75.

CSEMÁNÉ VÁRADI Erika: A gyermek- és fiatalkori bűnözés. In: GÖNCZÖL Katalin – KEREZSI Klára – KORINEK László – LÉVAY Miklós (szerk; 2006): Kriminológia – szakkriminológia. Budapest: Complex.

D. PERRY, Bruce : A ketrecbe zárt fiú, Park Könyvkiadó, 2017

DAVIS, Kingsley (1937): The sociology of prostitution. American Sociological Review. 2 (5). 744-755.
Hálózati forrás: http://www.jstor.org/stable/2083827 Letöltés ideje: 2012. 09. 07.

Da Silva, Antonio M.: Little Adults: Child and Teenage commercial sexual exploitation in contemporary Brazilian cinema. Hispania, (2016) 2. 212–222.

Deres Petronella, Windt Szandra: Az emberkereskedelmi ügyek jellemzői a jogalkalmazók szemszögéből, http://ugyeszeklapja.hu/?p=2633, letöltés: 2019. december 10.

DR. DEMETROVICS Zsolt (2011): Addiktológiai fogalmak In: Gyermekvállalás és droghasználat, Magyar Emberi Jogvédő Központ – Józan babák Klub, 2011

Dodsworth, Jane: Pathways through Sex Work: Childhood Experiences and Adult Identities. British Journal of Social Work, (2012) 42. 519–526.

Domszky András: A gyermekvédelmi rendszer alakulása és a képzés összefüggései. Kapocs, (2013) 3. 10–19.

DR. ALBERT ANITA (2015): „Új pszichoaktív szerek, designer drogok". SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika II. Pszichiátriai osztály.
Hálózati forrás:
http://www.klinikaikozpont.u-szeged.hu/psych/images/pdf/magyar_oktatas/des_drogok_2015.pdf Letöltés ideje: 2018.04.27.

DR. ÁRKI Ildikó – DR. SCHEIBER Dóra – DR. KOVÁCS Zsuzsanna (2013): Gyermekbántalmazás és elhanyagolás. Medical Online. 2013. június 21.
Hálózati forrás: http://medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/gyermekbantalmazas_es_elhanyagolas Letöltés ideje: 2018.04.14.

DR. habil. Bárándy Gergely: Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? – Egy legfőbb ügyészségi iránymutatás értelmezéséről, https://ujbtk.hu/dr-habil-barandy-gergely-emberkereskedelem-vagy-gyermek-serelmere-elkovetett-kerites-egy-legfobb-ugyeszsegi-iranymutatas-ertelmezeserol/, letöltés 2020. december 10.

DR. CZINE Ágnes: Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája. PhD értékezés, ÁJK, Pécs, 2011.

DR. JANÓ Márk: A prostitúcióval kapcsolatos jogi szabályozás. In: Nyitott szemmel az ifjúság védelmében. 11-33. ERGO, 2014.

DR. NAGY Judit (2011): Fókuszban a gyermekpszichiátriai ellátás Magyarországon jó gyereknek lenni? 2011.július 25.
Hálózati forrás: http://medicalonline.hu/gyerekgyogyaszat/cikk/magyarorszagon_jo_gyereknek_lenni_ Letöltés ideje: 2018.04. 22.

DR. SÁRKÁNY Péter, okleveles közgazdász, egyetemi doktor, adó- és pénzügyi tanácsadó, jogi szakokleveles közgazdász, A prostitúció néhány jogi és gazdasági kérdése, Doktori értekezés, 2012, Győr

EKBERG, Gunilla (2004): The Swedish law that prohibits the purchase of sexual services: Best practices for prevention of prostitution and trafficking in human beings. Violence Against Women. 10 (10). 1187-1218. Hálózati forrás: http://vaw.sagepub.com/content/10/10/1187 Letöltés ideje: 2012. 10. 22.

Eysenck, Michael W. – Keane, Mark, T: Kognitív pszichológia – Hallgatói kézikönyv. Budapest, 2003.

FEHÉR Lenke (1999): Prostitúció és emberkereskedelem. In: FEHÉR Lenke – FORRAI Judit (szerk.): Prostitúció, prostitúcióra kényszerítés, emberkereskedelem. Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium. 121-127.
Fókuszban a gyermek-addiktológiai rehabilitáció (2017)
Hálózati forrás: http://medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/fokuszban_a_gyermek_addiktologiai_rehabilitacio
Letöltés ideje: 2018.04.25.

Fórizs Éva: Gondolatébresztő a TÁMOP ERGO Bűnmegelőzési pályázathoz. In Ékes Ilona (szerk.): Nyitott szemmel az ifjúság védelmében. A gyermekbántalmazás és gyermekprostitúció ellen. Budapest, 2014. 89–115.

FORWARD, Susan: Mérgező szülők. Budapest, 2000.
Foussard, Cedric A „jó gyakorlatok" definíciója a fiatalkorúak (büntető)igazságszolgáltatása területén, https://docplayer.hu/95696331-A-jo-gyakorlatok-definicioja-a-fiatalkoruak-bunteto-igazsagszolgaltatasa-teruleten-cedric-foussard.html, letöltés: 2018. április 10.

FOUCAULT, Michel: A szexualitás története I. Budapest, 1999.

FRIEDMAN, Sara A: Who is there to help us: How the system fails sexually exploited girls in the United States. New York, 2005.

GÖNCZÖL Katalin: Bűnös szegények. Budapest, 1991.

GÖRGÉNYI Ilona:Az áldozatpolitika alapjai In.: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I. IRM, 2009
HATVANI Erzsébet-HEGEDŰS Judit: Jó gyakorlatok, http://www.nkji.hu/downloads/szakmai-tevekenyseg/jo-szakmai-gyakorlatok-bemutatasa.pdf. letöltés: 2018. április 10.

HEGEDŰS Judit: Gyermeksorsok, életutak a javítóintézeti világból. Budapest, 2010.

HERCZOG Mária: A gyerekek családból való kiemelésének – intézményi elhelyezésének – megelőzése, elkerülése. Budapest, 2007.

HERMAN L. Judith: Trauma és gyógyulás. Az erőszak hatása a családon belüli bántalmazástól a politikai terrorig. Háttér Kiadó – NANE Egyesület, Budapest, 2011.

HORVÁTH Éva – LENGYEL Judit – ÓNODY-Molnár Dóra – TÓTH Melinda: Gyermekek szexuális

bántalmazása adatgyűjtésen, felmérésen, esetelemzésen alapuló jelentés a magyarországi helyzetről a PANDÓRA SZELENCÉJE nevű nemzetközi projekt részeként Bővített változat. Független Médiaközpont. Budapest, 2012.

KALÓ Zsuzsa (2014): Terhesség, anyaság és szerhasználat In: Kapocs, 2014, (13) 4.sz. p. 14-22. Hálózati forrás: http://www.ncsszi.hu/kiadvanyok/kapocs-letoltheto–lapszamai/kapocs-2014/161/news Letöltés ideje: 2018.04.27.

KALÓ Zsuzsa – SZÉCSI Judit – HEGEDŰS Judit (2017): A szerhasználó lányok és nők szükségletei, kezelésbe kerülésének jellemzői. A Magyar Addiktológiai Társaság XI. Országos kongresszusa, Siófok, 2017. November 30 –december 2. Előadáskivonatok. Addictologia Hungarica, Addiktológia, XV. Supplementum:22.

KARDOS Tamás (2015): Megnyílt az ország első gyermek-addiktológiai intézménye 2016.július 6.
Hálózati forrás: https://drogriporter.hu/segitok-megnyilt-az-orszag-elso-gyermek-addiktologiai-intezmenye/
Letöltés ideje: 2018.04.27.

KATONÁNÉ PEHR Erika (2011): A gyermekbántalmazás nemzetközi megítélése.
Hálózati forrás: http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/012_pehr.pdf Letöltés ideje: 2018.04.12.

KÁNTÁS Péter (1994): Kérdőjelek a prostitúció körül. Magyar Jog. 1994 (6). 357-363.

KEREKES Gábor, SIMON István, SZÉP Lilla (szerk.): Nemzetközi és hazai bevált gyakorlatok a minőségfejlesztésben. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest 2011

KEREZSI Klára – LÉVAY Miklós (szerk.): Kriminológia. 371-395. Wolters Kluwer. Budapest, 2016.

KERTÉSZ Anna (2016): Depresszióként 'furcsának', hiperaktívként 'rossznak', pszichotikusként 'őrültnek' titulálják ezeket a gyerekeket - Egy a tízezerér Vasárnapi hírek. 2016. március 19. Hálózati forrás: https://www.vasarnapihirek.hu/fokusz/egy_a_tizezerert Letöltés ideje: 2018.04.26.
Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátáshoz és kezeléséhez. Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete. Budapest, 2006.

KORINEK László: Félelem a bűnözéstől, rejtett bűnözés. In.: BORBÍRÓ Andrea – GÖNCZÖL Katalin –

KOVÁCS István A prostitúció jelensége és társadalmi kontrolljának vizsgálata empirikus módszerekkel, IN: Közszolgálati Egyetem doktori (PhD) értekezés, 2016.
Hálózati forrás:
http://archiv.uni-nke.hu/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2017/kovacs_istvan_2017.pdf Letöltés ideje: 2018.03.14.

KOVÁCS István (2016): Az emberkereskedelem keresleti és kínálati oldala, a rendvédelmiszervek valamint a civil szervezetek szabályozásának vizsgálata, különös tekintettel a prostitúció szociális reprezentációira. Doktori (PhD) értekezés (tervezet) NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM Hadtudományi Doktori Iskola Kovács István rendőr százados

KOVÁCS Szilvia (2012): Módszertani segédlet a gyermekvédelemi gondoskodásban élő gyerekekkel szembeni visszaélések eseteire – Felismerés és Jelzés". Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata. Budapest, 2012.

KÖKÖNYEI Gyöngyi: Bűnelkövető viselkedés és meghatározói gyermek és serdülőkorban. In: DEMETROVICS Zsolt (szerk; 2007): Az addiktológia alapjai I. Budapest: ELTE Eötvös.

KRÁNITZ Mariann (1989): A prostitúció jellegzetes megjelenési formái. Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok. (26). 189-244.

KRÁNITZ Mariann (1997): Prostitúció: Az élet és az irodalom változásai a rendszerváltás
éveiben. Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok. (34). 112-132.

KRÁNITZ Mariann: Prostitúció fiatal korban – tinédzser prostituáltak. Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok, (2013) 50. 65–104.

MANNHARDT András (2001): Lélektani lelemények - A Stockholm-szindróma, Élet és Tudomány, 63. old.

MARGIT Patrícia (2003): Megalázó szavak fogságában Médiakutató 2003 ősz.
Hálózati forrás: http://www.mediakutato.hu/cikk/2003_03_osz/02_megalazo_szavak Letöltés ideje: 2018. május 15.

MÁTÉ Zsolt – FEHÉR Katalin – TÓTH Judit: Indít Közalapítvány, Utcai Szociális Munka Prostituáltakkal Pécsett. In: Utcai Szociális Munka Prostitúcióban élő magyar nőkkel Magyarországon és Zürichben, Sex Educatio Alapítvány 2012, IRIS.

MÁTÉ Zsolt:Prostituáltak segítése Józan Babák Könyv – Gyermekvállalás és droghasználat**,** http://www.indit.hu/2017/06/06/jozan-babak-konyv-gyermekvallalas-es-droghasznalat/

MATTHEWS, Roger (2008): Prostitution, politics and policy. Oxon: Routledge-Cavendish.
Módszertani útmutató a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan. Emberi Erőforrások Minisztériuma Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya, Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatások Főosztálya, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Módszertani Főosztálya. 2014.
MONORI Gábor (2011): Esélyegyenlőség és feminista jog – a női jogok pragmatikus érvényesülése. Doktori értekezés.

http://doktori- iskola.ajk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Archiv2/Monori/monori_ertekezes_nyilv.pdf Letöltés ideje: 2012. 12. 15.
National Center for PTSD összeállítása.
Hálózati forrás: https://www.ptsd.va.gov/professional/PTSD-overview/dsm5_criteria_ptsd.asp Letöltés ideje: 2018. április 12.

NCSSZI: Gyermekjóléti alapellátások és szociális szolgáltatások – helyzetértékelés. Budapest, 2011.

NUSSBAUM, Abraham M.: A DSM-5 diagnosztikai vizsgálat zsebkönyve. Budapest, 2013.

PAPP Éva Mária (2017): Meg tudod engedni magadnak a kokaint, tehát vagy valaki.
Hálózati forrás:
http://addictus.blog.hu/2017/09/06/meg_tudod_engedni_magadnak_a_kokaint_tehat_vagy_valaki Letöltés ideje: 2018.04. 22.

PARTI Katalin – SZABÓ Judit – VIRÁG György A média azt üzente... Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán,
http://www.mediakutato.hu/cikk/2016_02_nyar/01_a_media_uzenete.pdf

PEHR Erika, 2011. A gyermekbántalmazás nemzetközi megítélése. http://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/012_pehr.pdf (letöltés ideje: 2018.04.12.)

POPPER Péter: A kriminális személyiségzavar kialakulása. Budapest, 1970.
Poszt-traumás stressz és PTSD - a segítő munka kihívásai.
Hálózati forrás: https://nokjoga.hu/book/export/html/315 Letöltés ideje: 2018.05. 10.

Rácz Andrea: A hazai gyermekvédelem fejlődése a nemzetközi tendenciák tükrében. Esély, (2010) 6. 4–21.
Rácz Andrea: Az előítéletes gondolkodás megjelenése a gyermekvédelemben. Esély, (2014) 3. 24–47.

Raphael, Jody – Shapiro, Deborah L: Violence in indoor and outdoor prostitution venues. Violence Against Women, (2004) 2. 126–139.
ROBERTSON, Grace (2012): The injustice of sex trafficking and the efficacy of legislation. Global Tides. 6 (4). 1-17.
Hálózati forrás: http://digitalcommons.pepperdine.edu/globaltides/vol6/iss1/4 Letöltés ideje: 2012. 11. 05.

Saphira, Miriam – Oliver, Pam: A review of literature on child prostitution. Social Policy Journal of New Zealand, (2002) 19. 141–163.

Sebhelyi Viktória: A prostitúcióban élő magyar nők keresztmetszeti vizsgálata Magyarországon és Svájcban. In IRIS 2012 – Szociális szolgáltatások fejlesztése prostitúcióban élő magyar nők részére Magyarországon és Svájcban. Budapest, 2012. 56–79.

SEBHELYI Viktória, VARGA-SABJÁN Dóra (2016): Az emberkereskedelem kérdésére adott szakpolitikai válaszok az Európai Unió iránymutatásainak tükrében A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség közpolitikai ajánlásai A Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség közpolitikai ajánlásai Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség, Budapest, 2016.

SEREG András: Szex az új BTK-ban. Jogi Fórum, (2013) Hálózati forrás: http://www.jogiforum.hu/hirek/30212 Letöltés ideje: 2017.05.08.

Shared Hope International: The National Report on Domestic Minor Sex Trafficking: America's Prostituted Children. Virginia, 2011. Hálózati forrás: http://sharedhope.org/wp-content/uploads/2012/09/VirginiaRA.pdf Letöltés ideje: 2017.06.20.

SOMLAI Péter: A posztadoleszcensek kora. In SOMLAI Péter – BOGNÁR Virág – TÓTH Olga – KABAI Imre (szerk.): Új ifjúság. Budapest, 2007. 9–45.
Stebbins, Jessica P.: Implications of sexuality counselling with Women who have a history of prostitution. The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families, (2010) 1. 79–83.

SZOMORA Zsolt: Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. fejezetéhez. Magyar Jog, (2013) 11., 649–658.

TAMÁSI Erzsébet (2012): Tiltás vagy támogatás. Idealizmus vagy realitás. A prostitúció szabályozásának alternatívái. Magyar Jog. 2012 (6). 321-333.

THORNBURN, Natalie J.: „I look in the mirror and that's all I see": perceptions, challenges, and service needs of underage sex workers in Aotearoa New Zealand. Auckland, 2014.

TÓTH Olga: Nőnek lenni – társadalmi nem (gender) az egyenlőtlenségek rendszerében. Magyar tudomány. 2007 (12). 1290.

VASKUTI András: A nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott elvek érvényesülése a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásában. Doktori Értekezés. Budapest, 2014.
VASKUTI Gergely: A prostitúció szabályozásának változásai Magyarországon. In.:Válogatás a kriminológiai és a büntető tudományok, Kriminológiai Közlemények 77.sz.

Vidra Zsuzsanna – Baracsi Kitti – Katona Noémi – Sebhelyi Viktória: Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldultatás és zsebtolvajlásra kényszerítés. Budapest, 2015.

WEITZER, Ronald (2000): The politics of prostitution in America. In: Ronald Weitzer (szerk.): Sex for sale. New York: Routledge. 159-180.

VIRÁG György: Bűnözés és média. In Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia. Budapest, 2016. 395-420.
Virág György – Kulcsár Gabriella – Rosta Andrea: Erőszakos bűnözés. In Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia. Budapest, 2016. 553–603.

VIRÁGH György, NÉMETH Margit (2013) Kézikönyv a „Személyes gondoskodást végzők kompetenciafejlesztése az erőszakcselekmények következtében traumatizált személyek és környezetük ellátásához" elnevezésű továbbképzéséhez, ESZTER Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2013

WALKER, Lenore (1979): The battered women, New York, Harper and Row
WILLIAMS, Linda M. – FREDERICK, Mary E.: Pathways into and out of commercial sexual victimization of children: Understanding and responding to sexually exploited teens. Lowell, 2009.

Jogszabályok

Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (Gyermekjogi Egyezmény);

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.)

A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a gyermek jogairól szóló a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyvről szóló 2009. évi CLXI. törvény (Gyermekprostitúcióról szóló Fakultatív Jegyzőkönyv)

A gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális zaklatása elleni védelemről szóló Európa Tanács Egyezményének kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi XCII. törvényt (Lanzarote-i Egyezmény)

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata" 2012/C 326/01 83. cikk

Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve a gyermekek szexuális bántalmazásáról, szexuális kizsákmányolásáról és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabstv.)

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. (Be.)

A szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépésszabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény (Szbtv.)

A szabálysértési elzárás végrehajtását a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet

A nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet (Nyor.)

55/2014. (XII.5.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, az előzetes letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól

Az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről szóló 354/2012 (XII.13.) Korm. r.

2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
13/2014. (V. 16.) ORFK utasítás a prostitúcióval összefüggő jogsértések és az emberkereskedelem kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról

13/2018. (VI. 12.) IM rendelet a különleges bánásmódot igénylő személy részvételét igénylő eljárási cselekmény elvégzésére szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról, működtetéséről és a használata ellenőrzéséről